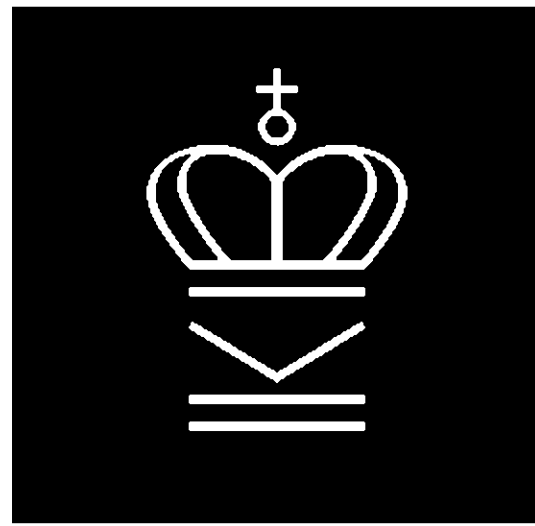

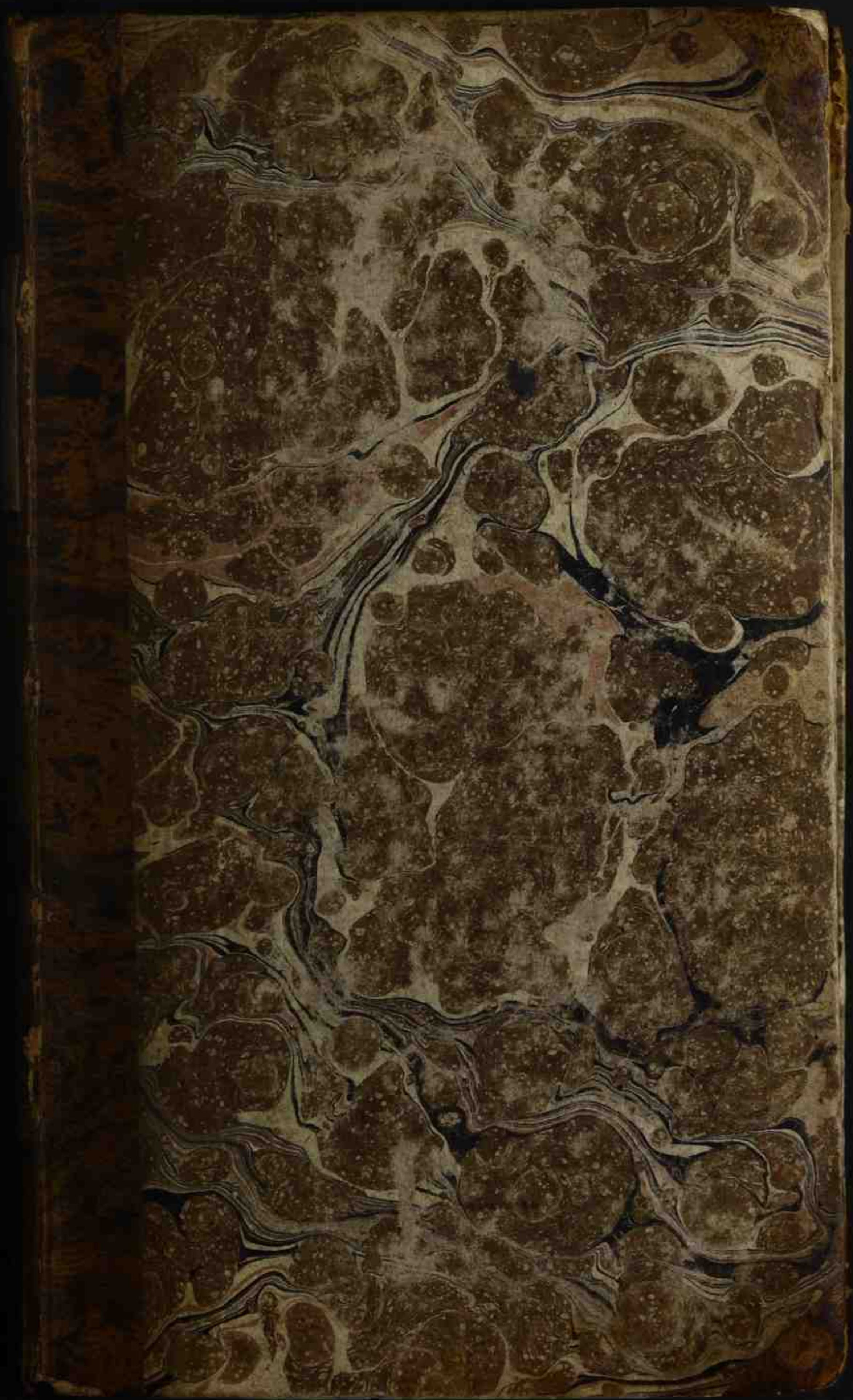
Digitaliseret af / Digitised by

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
THE ROYAL LIBRARY

København / Copenhagen

For oplysninger om ophavsret og brugerrettigheder, se venligst www.kb.dk

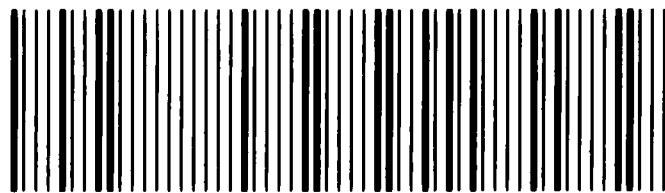
For information on copyright and user rights, please consult www.kb.dk

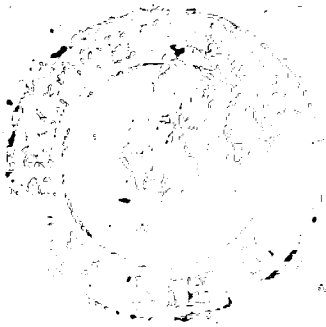
343-53-8

ex. 1

DET KONGELIGE BIBLIOTEK

130021865428

Universitets

og

Skole = Annaler.

1811.

Andet Bind.

Udgivne

af

L. Engelstoft,

Justitsraad, Professor i Historie og Geographie ved Kjøbenhavn's Universitet, Secretær og Bureauchef i Directionen for Universitetet og de lærde Skoler.

Kjøbenhavn.

Trykt hos og forlagt af Andreas Seidelin,

store Kannikestræde No. 46.

Indhold.

Tredie Kvartal.

A. Afhandlinger ic.

Side

- I. Om Orden, som det bedste og hensigtsmæssigste Middel til at befordre og vedligeholde Sædelighed hos Ungdommen; ved J. Rosted, Rector ved Christiania Cathedralskole, Professor, Ridder 1
- II. Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie = 20

B. Københavns Universitet.

- I. Academiske Examina = = = = 55
- II. Promotioner = = = = 61
- III. Academiske Smaaskrifter = = = = 64
- IV. Blandede Efterretninger = = = = 75
- V. Svar paa en Skrivelse = = = = 77

C. Universitetet i Norge.

- Kongelig Resolution angaaende et Universitets
Oprettelse i Norge = = = = 80

D. De lærde Skoler.

- I. Befordringer = = = = 85
- II. Legater og Gavebreve = = = = 86
- III. Gymnastik ved de lærde Skoler = = = = 94
- IV. Skolehøitideligheder = = = = 97
- V. Necrolog = = = = 101
- VI. Skole Skrifter = = = = 105
- VII. Blandede Efterretninger = = = = 112

E. Udenlandske Universiteter og Skoler.

- Blandede Efterretninger fra Øverrig, Preussen,
Hessen-Darmstadt, Sachsen, Westphalen, Baden,
Würzburg, Frankrig, Engelland, Rusland,
Østerrig = = = = 127
- Rettelser = = = = 159
- Efterretning = = = = 160

Indhold.

Fjerde Kvartal.

A. Afhandlinger.

	Side	
Udsat over Anatomiens Historie i Danmark; ved Dr. og Prof. Mich. Gfielderup	161	1

B. Kiøbenhavns Universitet.

I. Forelæsninger i Winter-Semestret 1811 — 1812	198	2
II. Academiske Examina	204	4
III. Privatinseriberede	237	7
IV. Presbevisninger	—	
V. Promotioner	—	
VI. Academiske Høitideligheder	240	0
VII. Blandede Efterretninger	—	

C. Universitetet i Norge.

I. Nedsættelse af en Commission for det norske Uni- versitets Anlæg og Indretning	243	8
II. Kort Efterretning om de Kiøbenhavns Universi- tet forhen tillagte Indtægter, som ifølge den kongelige Resolution af 2 Sept. 1811 gaae over til det norske Universitet.	246	0

D. De lærde Skoler i Danmark og Norge.

I. Offentlig Foranstaltning	256	2
II. Befordringer og Afgang	258	8
III. Sundatser og Gavebreve	259	9
IV. Necrolog	267	7
V. Feilighedsfrister	283	8
VI. Blandede Efterretninger	298	8

E. Udenlandske Universiteter og Skoler.

Blandede Efterretninger fra Everrig, Preussen, Frankrig, Westphalen	302	2

A.

I. Om Orden, som det bedste og hensigtsmæssigste Middel til at befordre og vedligeholde Sædelighed hos Ungdommen; ved J. Rosted, Rector ved Christiania Cathedralskole, Professor, Ridder. Christiania 1811. 10 S. 4. *).

Opdragelsen kan betragtes fra ligesaa mange Synspuncter, som Mennesket, dens Gjenstand, fremstiller forskjellige Sider, har forskjellig Interesse, forskjellige Bestemmelser. Som sandseeligt fornuftigt Væsen fremstiller Mennesket en dobbelt Side, hvoraf enhver fordrer sin særegne Behandling; ligesom det har et dobbelt Liv, et jordisk og et aandeligt, saa har det og en dobbelt Interesse; det kan betragtes som bestemt for Selskabet og som selv Hensigt, som bestemt for Jorden og for Him-

*) Et Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Christiania Skole i Septbr. 1811.

melen: og i alle disse Henseender er det en Gjenstand for Opdragelsen; ved denne alene skal det sættes i Stand til at blive, nyde, opnaae, hvad det, efter sin Natur, i enhver af disse Henseender kan blive, nyde, opnaae. Hvilket Arbeide altsaa for denne! Hvilket vildsomt Hav at befare! Hvorfra skal den gaae ud? Hvor skal den styre hen? Hvor finder den en ledende Stjerne, som den sikkert kan følge, og ved hvis Anvisning de blinde Stjær kan undgaaes, som den hvert Dieblis staaer fare for at støde an imod? Dog — forladt blev den ikke; den samme Natur, som paalagde den Arbeidet, fremstiller ogsaa for det granskende Die et Maal, i Begyndelsen vel endnu langt borte, men et lysende, herligt Maal, hvori Menneskets forskjellige Interesser, dets forskjellige Bestemmelser, ihvormeget de end fra Begyndelsen synes at adskille sig, dog tilsidst løbe sammen, som i et fælleds Middelpunct; et Maal, i hvis Opnaaelse al den Strid og Uovereensstemmelse, man ved første Diefast synes i Menneskets Natur at blive vaer, vil findes forvandlet til Orden og Harmonie. Dette Maal er Sædelighed. Med Sædelighed forbinder jeg ikke her det Begreb, som man i daglig Tale og Omgang sædvanlig nedlægger i dette Navn. Sædelighed skulde efter dette Begreb ei blive meget andet, end en vis Færdighed til i Opførsel og Aldfærd at følge Sædelighedens naturlige eller vedtag-

ne Tegn; eller vel endog kun en vis finere og bedre Omgangstone, en Udfærd i Omgang med Andre, der paa den ene Side er ligesaa langt fra usleben Raahed, som paa den anden fra en overdreven og væmmelig Høflighed. Jeg tænker mig her ved Sædelighed, hvad man uden Tvivl efter et høiere Begreb derom bør tænke sig: en Frugt af Fornuftens Herredømme over Sandfeligheden i et Forhold indrettet efter Fornuft, eller Fornuftens Udtryk, Moralloven. I denne Mening alene er Sædelighed den Hovedhensigt, hvorpaa Opdragelsen, fra hvilken Synspunct den end betragtes, bør være rettet, den Grundidee, som skal tjene den til Ledetræd igjennem de Irgange, i hvilke den ellers uundgaaeligen skulde forvilde sig.

Men ikke paa eengang opnaaes denne høiere Sædelighed; kun langsomt og gradviis kommer Mennesket til dette Maal. Neppe har Fornuften begyndt at udvikle sig, naar Sandfeligheden allerede har vundet en Styrke, som hiin endnu længe vil være altfor svag til at overvinde; og kun sildig vil den kunne svinge sig op til det Herredømme over Sandfeligheden, som hiin i den strengeste Forstand saa kaldte Sædelighed forudsætter, og er en Virkning af. Sædelighed i denne Forstand kunne vi altsaa vel ikke vente at finde hos den Alder, som Opdragelsen især beskæftiger sig med. Alligevel gives der ogsaa en Sædelighed, et med Fornuftens

Forstifter overensstemmende Forhold, som af
 denne Alder kan modtages. Denne fortjener vel
 kun i en vidtløftigere Mening saa at kaldes. Mere
 bevirket ved Tvang og Exempler, end ved Selvbe-
 stemmelse efter Ideer; mere grundet i Bane end
 tydelige Forestillinger, synes den vel i Begyndel-
 sen snarere at ligne et Slags Afrettelse, end hvad
 man egentlig kan kalde Sædelighed. Ikke dismin-
 dre vil den med al sin Ufuldkommenhed dog stedse
 beholde et høit og usfatteerligt Værd, et Værd saa
 meget høiere, som den ei alene har den vigtigste
 Indflydelse paa Menneskets Dannelse i Almindel-
 lighed, men staaer ogsaa i den nærmeste Forbindelse
 med hiin høiere Sædelighed, saa at den til samme
 kan anses som det første Trin, som det lavere
 Trin, paa hvilket man maa have staaet for at
 naae det høiere; thi hvo naaede vel Bjergets Top,
 som ikke engang havde bestegit dets Fod? Den
 udelukker ei allene Usædelighed, hvilken her altid er
 det Ene af To — og hvo tvivlede vel om dennes
 ulyksalige Følger, især naar den fra Ungdommen
 medbringes til en modnere Alder — men den bær
 ogsaa Vej til ægte Dyd, og duelliggjør sin Be-
 sidder til at opfylde sin Bestemmelse, ei alene for
 Himmelen, men ogsaa for Jorden; ei alene sin
 høiere Bestemmelse som selv Hensigt, men ogsaa
 sin Bestemmelse for Selskabet; thi uden Sædelig-

hed ligesaa lidet nogen god Borger, som noget godt og ædelt Menneske.

Er altsaa denne hiin tidligere Alders Sædelighed saa uskatteerligt et Værd, har den saa afgjørende en Indflydelse paa Menneskets Dyd, Fuldkommenhed og Lyksalighed: hvo skulde da ikke ved denne ville standse med sin Opmærksomhed? hvo skulde ikke med Begjerlighed ville granske efter de Midler, hvorved den befordres og vedligeholdes? hvo især skulde ikke dette, hvis vigtige Kald det blev at lede Ungdommen til Kundskab og Dyd? Saa dante jeg, og valgte derfor her at fremsætte de Grunde, som jeg ved nøiere Overveielse troer at have fundet for, at Orden er det bedste og hensigtsmæssigste Middel til at befordre og vedligeholde Sædelighed hos Ungdommen i den Alder, hvori den især er en Gjenstand for Opdragelsen.

Hvad er Orden? Ved Orden forstaaes et saadant Forhold af flere Gjenstande til hverandre indbyrdes, at de efter een eller flere Regler enten ere ved Siden af, eller følge paa hinanden. Flere Ting's Overeensstemmelse til et fælles Mærke, Eenhed i Mangfoldighed ere dens væsentlige Egenskaber. Den forener i sit Begreb Ideen om Harmonie, Fuldkommenhed og Skønhed. Den er ved ethvert Foretagende, som ikke kan udføres

uden ved flere paa hinanden følgende Handlinger; ved ethvert Bærk, som berber paa flere Deles Forbindelse med hverandre, saa væsentlig en Egenkab, at uden den det Første altid vil blive et uheldigt Forsøg, og det Sidste, langt fra at vorde et fuldkomment, skjønt og til Hensigten svarende Heelt, meget mere vil blive et frastødende Billede paa Ufuldkommenhed og Forvirring. Den spiller baade i den moralske og physiske Verden saa vigtig en Rolle, at i den første ingen Dyd, ingen paa nogen moralsk eller selskabelig Hensigt rettet Forbindelse uden den skulde finde Sted, eller kunne bestaae; thi uden den er Dyd, Moralitet, Lykkelig- hed kun tomme Navne, og i den sidste ingen Fuldkommenhed, Skjønhed, Hensigtsmæssighed og velgjørende Egenkab. Tag Orden bort, og Riger skulle falde, af sig selv forstyrrede; Verden selv skal falde sammen og forgaae; thi selv det Hele bestaaer ved Orden.

Hvortil sigter jeg med dette? Hvad jeg hermed har villet sige, er, at dersom Orden baade i sin Natur og sine Virkninger er saa herlig og veldædig en Egenkab; dersom intet vigtigt Foretagende uden den vil kunne have Fremgang og lykkes: saa maa den ogsaa i Menneskets første og vigtigste Anliggende, Opdragelsen, paa hvilken vor hele Fremtids Lyk- salighed i enhver vor Tilværelses Tilstand saa meget beroer, være af højeste Vigtighed, og fortjene

vor omhyggeligste Opmærksomhed. Dette gjælder ei allene med Hensyn til Opdrageren, men ogsaa til Opdraglingen. De Handlinger, som have de Unges Dannelse til Hensigt, man tænke sig her ved den physiske, eller den intellectuelle og moralske, være i sig selv, og hver for sig, saa gode og hensigtspassende som mueligt; ere de ikke tillige forbundne efter en rigtig Ordens Regler, saa ville de blive, om ikke ganske frugtesløse, eller vel endog skadelige, dog altid mindre gavnlige til Hensigtens Opnaaelse. Og er der ingen Orden i den Unges egen Glid, saa er Tilfældet her det samme; den vil i det mindste bringe ham langsommere til Maalet, om ikke ganske fjerne ham derfra.

Dog det er ikke min egentlige Hensigt her at udvikle, hvad Indflydelse Orden middelbart og igjennem Underviisningen eller andre til Opdragelsen hørende Handlinger maa have paa Ungdommens Dannelse enten i Almindelighed, eller til Sædelighed i Særlighed. Min Hensigt gaaer meget mere ud paa at vise, at den ogsaa i og for sig selv betragtet har en til Sædeligheds Opnaaelse for denne Alder virkende Egenstøb, ja er endog af alle de Midler, som dertil kunne anvendes, det bedste og hensigtsmæssigste. Og dette troer jeg med følgende Grunde at kunne godtgjøre.

Min første Grund for denne Paastand skal tages af den Sædeligheds Natur, som den Alder,

jeg her fornemmeligen h  t for Dine, allene er skikket til at modtage. Læger jeg ikke feil, saa bestaaer denne Sædelighed vel ikke i meget andet, end en vis Ordentlighed, det er at sige: en H  rdighed til at lade sine Handlinger følge p  a hinanden efter de Regler, som af Forældre og Lærere ved Undervisning og Omgang modtages, og altsaa til at følge en vis Orden i Opførsel og Handlinger. Sædelighed staaer i Almindelighed i saa n  ie et Forsvantskab med Orden, at hiin ikke lader sig tænke uden denne. Hvad er dét høiere Sædelighed eller Dyden selv i Grunden vel andet end en Orden? Denne Egenkab har derfor og den her omtalte Alders Sædelighed tilfælles med hiin høiere; men Ordentlighed synes ogs  a for den første at være et saa meget bedre passende Navn, som denne Sædelighed ikke kan være andet eller mere, end hvad Ordentlighed, efter det nylig fremstillede Begreb om samme, indbefatter. Den Selvbestemmelse efter Fornuftgrunde, som finder Sted ved den høiere Sædelighed, og udgjør sammes Fuldkommenhed og Fortrin, vil man hos denne Alder forgjæves vente at finde. Det er Sandselighedens Alder, ikke Fornuftens. Denne sidste er endnu kun at betragte som en svag Spire, der vel har begyndt at udvikle sig, men fortsætter kun langsomt sin Udvikling, for  nyttet af det Sandselighedens Wildgr  s, som i frodigste Vext omgiver den; og de Begreber om

Godt og Ondt, Ret og Uret, som ved Underviisningen bibringes, fattes endnu langt fra ikke tydeligt nok, for at kunne hæve sig til Grundsættningens Rang, og frembringe den moralske Kraft, som til Dyden udfordres. Skal altsaa denne Alder i sin Opførsel og sine Handlinger alligevel kunne modtage den herskende Betskaffenhed, som formædelt dens Overeensstemmelse med Sædelærens Forskrifter dog endnu bestandig kan fortjene at kaldes en Sædelighed: saa bliver neppe noget andet tilbage, hvori denne Sædelighed kan bestaae, end den ovenfor beskrevne Ordentlighed. Men er denne Alders Sædelighed da i Grunden intet andet, end en saadan Ordentlighed, hvad bedre og hensigtsmæssigere Middel skulde da kunne tænkes til dens Befordring og Vedligeholdelse blandt den Ungdom, som Opdragelsen beskæftiger sig med, end at befordre og vedligeholde Orden iblandt den? Derfor det naturligste Middel til en Hensigts Opnaaelse altid er det bedste, saa maa ogsaa til hiin Hensigts Opnaaelse dette Middel af alle være det bedste og beqvemteste.

Ogsaa fra en anden Side betragtet tilbyder denne Sædeligheds Natur en efter mine Tanker ikke uvigtig Grund for min Paastandes Rigtighed. Er den, hvad den uden Tvivl maa ansees for at være, mere grundet i Vane end i tydelige Forestillinger, bestaaer den, som jeg troer med Grund at have antaget, egentlig kun i en Færdighed til at følge en vis Orden i Opførsel og Handlinger:

saa maa de samme Regler følges for at frembringe den, som for at frembringe Vaner og Færdigheder; hvad der er nødvendigt til at befordre de Sidste, vil da ogsaa være nødvendigt til at befordre den Første. Men nu lærer Erfaring, hvad disse angaaer, at Handlingernes oftere Gjentagelse ikke, til at frembringe en Færdighed, alene er tilstrækkelig; at der til denne Hensigts Opnaaelse, ogsaa udfordres en vis Gensformighed i Maaden at handle paa, en vis Orden i Henseende til Tid, Sted og andre Omstændigheder. Dersom da nu Orden er nødvendig til at frembringe Færdighed, saa maa den ogsaa være det til at frembringe den her omtalte Sædelighed, og saa viser den sig ogsaa under denne Synspunct som det naturligeste og hensigtsmæssigste Middel til dette Diemeds Opnaaelse; ja saa viser ogsaa Orden sig at være det Middel, hvorved denne mærkværdige Indretning i den menneskelige Natur, denne Modtagelighed for Vaner og Færdigheder kan gøres frugtbar for vor høiere Bestemmelse.

Men ikke blot i den Sædeligheds Natur, som Alderen, jeg her taler om, alene er skiftet til at modtage; ogsaa i Ordens Natur og Virkninger selv troer jeg at finde Grunde af umiskjendelig Vigtighed for min Mening. Allevegne, hvor Sædelighed skal finde Sted, maa der i Handlingerne her ske en Overensstemmelse med Sædelærens For-

Skrifter, hvad enten nu denne Overensstemmelse blot er grundet i Handlingernes udvortes Bestaffenhed, forsaavidt de ere Handlinger, eller i deres indvortes Bestaffenhed tillige, forsaavidt de ere Virkninger af tydelige Forestillinger om deres Moralitet, eller Egenkab med Hensyn til Moralloven, Saadan Overensstemmelse maa derfor og finde Sted i den her tilsigtede Alders Opførsel og Handlinger, om Sædeligheds ærværdige Navn skal kunne tillægges dem; de maa da i det mindste som Handlinger betragtede stemme overens med Moralloven. Men er da ikke just denne Overensstemmelse en Orden, eller lader den sig uden Orden tænke deri? og hvilket Middel, spørger jeg da her igjen, skulde altsaa være hensigtsmæssigere til Sædeligheds Befordring og Vedligeholdelse blandt denne Alders Ungdom, end at befordre og vedligeholde Orden i dens Opførsel og Handlinger? Og ei alene i sin Natur, men ogsaa i sine Virkninger er Orden for dette. Viemod af det uskatteerligste Værd. Ved at bestemme enhver Ting, enhver Forretning sin rette Tid og sit rette Sted; ved at forbinde de enkelte Handlinger paa den hensigtsmæssigste Maade med hverandre, gjør den Arbejdet ei alene lettere og behageligere, men ogsaa i det Hele nyttigere og bedre. De Unge have Pligter at opfylde, de have Forretninger at iagttage: lad Alt skee i sin rette Orden, og enhver Handling

skal da ei alene som enkelt Handling, men ogsaa for Hensigten i det Hele vorde nyttigere og fuldkomnere. Endog paa de Unge's Tænkemaade og Følelser vil saadan Orden kunne have den gavnligste Indflydelse; den vil kalde ham tilbage fra Udspreddelser, og rette hans Sind paa det Alvorlige og Vigtige; og som han efterhaanden kommer i nærmere Bekendtskab med den, vil den ogsaa paa hans Følelser gjøre det fordelagtigste Indtryk: den vil opvække hos ham en Følelse for Orden, og hvormeget er derved ikke bundet endog for Dyd! Orden staaer i Almindelighed i saa nær et Forbunds-
 vandtskab med vor moralske Natur, at vi kun behøve at kiende for ogsaa at ynde og elske den; den har noget for Sielens Die saa indtagende i sig, at den, endog seet i en Kraastand, ikke kan andet end røre og behage os. Lad den Unge anbringes til Orden; lad hans Die derunder henvendes paa dens Gestalt: seer han den i Begyndelsen endog kun i et dunkelt Lys, og ligesom endnu langt borte, den vil dog allerede gjøre et behageligt, skönt endnu svagt Indtryk paa hans Følelse. Men hans Syn opklares efterhaanden, dens Billede kommer ham efterhaanden nærmere; og han vil nu begynde at sætte Priis paa den, at finde Behag i og elske den; enhver Afvigelse vil nu opvække hos ham en ubehagelig Fornemmelse: han har nu allerede en Følelse for Orden; og denne vil gjøre hans

Ordentlighed, men derfor ogsaa hans Sædelighed frivilligere; den vil forædle hans Sædelighed: var han maaskee som Dreng kun ordentlig af Evang eller Bane, han vil som Yngling være det efter frit Valg og af Tilboielighed.

Til disse Grunde, der vare tagne deels af den for hiin yngre Alder passende Sædeligheds Natur i Forbindelse med Baners og Færdigheders Natur, deels af Ordens Natur og Virkninger, har jeg endnu kun een at føie, hvilken ved næiere Overveielse maaskee vil findes vigtigere end nogen af de foregaaende. Denne skal tages af den Omstændighed, at naar man ved Orden søger at befordre Sædelighed blandt Ungdommen, saa ville de haardere Midler til denne Hensigts Opnaaelse efterhaanden blive undværligere. Langtfra at frakende disse alt Værd, troer jeg meget mere, at de, med Klogskab anvendte, ville for de Unges moralske Dannelse kunne have en meget velgjørende Virkning. Alle Drivesfædte, som Naturen tilbyder, blandt hvilke Frygt uden Tvivl er en af de vigtigste, maa under visse Omstændigheder med Fordeel kunne sættes i Bevægelse. Heller ikke vil deres Anvendelse endog med den bedste Orden ganske kunne undgaaes. Evang vil ei alene i Begyndelsen være uundgaaelig nødvendig; men Drengens naturlige Flygtighed, hans større Modtagelighed for sandfelige Indtryk, og

den Ubefindighed, hvormed han overlader sig til ethvert, vil endnu meget længe hindre Færdigheden fra at komme til nogen ret Styrke, den vil endnu ofte kunne løsrive ham af de Baand, som man ved Orden, Bane og Færdighed søger at paa-lægge ham; ofte vil der endnu gives Tilfælde, hvori enten Læreren ved Eftergivenhed svækkede Anseelse, eller Exemplets Farlighed, om Handlingen blev ustraffet, eller den Unges særegne Gemtsskaffenhed, eller Handlingens egen Bestaffenhed, eller flere af disse Omstændigheder tillige vilde gjøre Tilfidesættelsen af disse Midler ufornuftig og skadelig; endnu ofte vil der gives Tilfælde, hvori den Unga paa en for hans Sandselighed passende Maade maa overbevises om, at Følgen af hans Sandseligheds Tilfredsstillelse dog ikke altid og alene er Glæde og behagelige Fornemmelser. Men med alt dette have de dog i deres Natur noget, der tilraader saa lidet som mueligt at anvende dem, og altid at tilfidesætte dem, hvor andre Midler ere tilstrækkelige. Lad dem end kunne afholde fra Laster og Uordener; altid blive de dog i og for sig selv betragtede, ligesom i Legemernes Verden de voldsomme Stød, mere skikkede til at knuse og nedslaae, end til at bevæge. Lykkes det end ved disse Midler at afværge Laster og Uordener, hvor let vil man da ikke med det samme kunne have nedslaaet den Unges Mod, qvælet hos ham

alle ædlere Følelser af Ære, Frihed og Selvfærdighed, og frembragt en slavisk Tænkemaade! Og heller ikke ere de, fra en anden Side betragtede, til Hensigtens Opnaaelse de beqvemmeste. Den Alder, jeg her sigter til, er maaskee i Almindelighed mindre at sammenligne med de Legemer, der lade sig knuse og nedslaae, end med dem, der med des større Kraft virke tilbage, jo heftigere det Stød er, som de have modtaget. De ville i den Unges allerede virksomme Drift til Selvfærdighed, i hans allerede til en vis Fuldkommenhed udviklede Kraft finde saa meget større Modstand, som de selv ere heftigere; ja ofte endog, i stedetfor at svække dens Modstand, give den ny og større Styrke til at udøve den. Endelig have de ogsaa den Mangel, at de altfor ligefrem bryde ind paa den Unges Selvfølelse, og pege altfor lige hen paa Hensigten. Enhver, som har lagt Mærke dertil, vil uden Tvivl af Erfaring være overbevist om, at alle saadanne Midler ere til Hensigtens Opnaaelse, hvor det, som her, gjælder om at indskrænke Friheden og binde den til Regler, langt fra ikke saa virksomme, som de, hvorved hiin Selvfølelse behandles med mere Skaansel, og som uformærkt lede til Hensigten. De oprøre imod sig den Unges Selvfølelse og gøre ham villigere til at hindre en Hensigt, hvis Velgiørenhed han ikke fiender, end til at fremme den; og ved at pege lige hen paa Maale

fætte de ham kun paa hans Post; hans Opfindsomhed vil deri kun finde en Opmuntring til at udtænke Midler, hvorved deres Anvendelse kan, om ikke afværges, dog gøres frugtesløs; han vil derved kun paaminde om at bruge en større Forsigtighed i sin Fremgangsmaade; han vil nu saa meget mere finde det Umagen værd at anstrenge sig for at tilintetgøre deres Virkning, som det vil smigre hans Egenkiærlighed at kunne skuffe en Forventning, for hvis Opfyldelse han desuden maatte opofre nogen kjær Bane eller Fornoielse; og han vil i denne smigrende Tanke søge et Slags Erstatning for den tilføiede Lidelse.

Gives der altsaa til Sædeligheds Befordring og Vedligeholdelse blandt Ungdommen et Mittel, hvorved hine haardere Midler gøres undværligere; hvo skulde da ikke erkiende dets Fortrinlighed? hvilken Opdrager eller Ungdomslærer, som det er alvorligt om at gjøre at kunne danne den ham betroede Ungdom til Moralitet, skulde da ikke med Begierlighed gribe dette Mittel, og betiene sig deraf med Omhyggelighed? Og der gives, dette Mittel; det er Orden. Har man været heldig nok til at indføre Orden blandt de Unge, man vil da uden saadanne Midler, eller dog kun med en sieldnere Anvendelse deraf, kunne frembringe og bevare hos dem den tidt nævnte Færdighed, og den i samme grundede

Handlingernes Overeenstemmelse med Sædelærens
 Bud, hvori denne Alders Sædelighed bestaaer, og
 som dertil udfordres. Lad den unge blive ordent-
 lig; ikke skal man da behøve, ved disse Midlers An-
 vendelse enten at sætte sig i Fare for at kvæle hos
 ham nogen ædlere Følelse, eller at væbne imod sig
 hans Selvfølelse og Egenfjærlighed; han skal da
 igjennem Banen uformærkt ledes til Maalet, ja
 tilsidst endog gaae af sig selv; den Tvang, som i
 Begyndelsen var nødvendig, skal efterhaanden blive
 det i en mindre Grad, og omsider ophøre at være
 det.

Men jeg seer her en ikke ugrundet Indvending
 imøde, som man især af min sidst anførte Grund
 for Ordens Fortrinlighed til Sædeligheds Befor-
 dring blandt de unge kan tage Anledning til. Hvad
 nytter det, vil man kunne spørge, at anprise Or-
 den, som et Middel, hvorved de haardere Midler
 til dette Diemeds Opnaaelse gøres undværligere,
 saalænge man ikke veed, om det ikke just er ved
 disse haardere Midler selv, det alene bliver mue-
 ligt at frembringe og vedligeholde Orden blandt de
 unge? Hvorledes og paa hvad Maade skal dette
 kunne skee saaledes, at hine haardere Midler ogsaa
 virkeligen blive undværligere derved? Ikke vil jeg,
 for at besvare disse Spørgsmaal, beraabe mig paa,
 at der foruden disse, hvorved jeg ikke kan mene an-
 det end Straffe, ogsaa gives andre, som i Hensyn

hertil maaſkee kunde være anvendeligere. Hvo veed ikke, hvad henſigtsmæssig Underviisning, fiærlige Formaninger, paſſende Belønninger, og andre paa Udførelſen virkende Midler i denne Henſeende kunne udrette? Men ſaa langt, ſom jeg er fra at fraſiende enten diſſe eller Straffe ſelv deres Værd til Ordens Befordring, ſaa lidet troer jeg dog ogsaa, at de alle tilhøbe hertil ſkulde være tilſtrækkelige, derſom de ikke anvendtes i Forbindelſe med et andet efter mine Tanker langt kraftigere Mittel, nemlig Orden paa Opdragerens eller Læreren egen Side i alle de Handlinger, ſom ſtaaer i noget Forhold til den Ungeſ Dannelſe, og kunne worde en Gienſtand for dennes Opmærksomhed. Dette er Hovedmiddelet; de øvrige kun Hielpemidler, ſom uden dette ſkulde være af liden eller ingen Virkning. Skal den Unge bringes til Ordentlighed og igiennem denne til Gædelighed, ſaa maa Læreren eller Opdrageren ſelv, i det mindſte ſom ſaadan, være en ordentlig Mand. Dette følger ei alene af Tingenes Natur ſelv; thi ei at tale om, at det i modsat Tilfælde vilde rimeligviis kun være ham lidet om at gjøre at holde Andre til Orden, ſaa vilde han jo ved ſin egen Uordentlighed ſelv beſtändig arbeide imod den Orden hos de Unge, ſom han maaſkee ved andre Midler kunde ſøge at fremvirke. Men ved en ordentlig og nøiagtig Opfyldelſe af ſine egne Plig-

ter vil han desuden ogsaa opvække og nære hos de Unge en for Eagen fordeelagtig Mening om dens Bigtighed; han vil derved give dem et Exempel paa Ordentlighed, som virker langt kraftigere til Hensigtens Opnaaelse, end alle Formaninger, alle Befalinger og Forbud. Den Unges Efterlignelsestøst vil derved, drages ind i Spillet med. Hans naturlige Agtelse for de Eldre og Borne hvad enten nu denne er grundet i den Trang, han saa ofte har følt til deres Hjælp, og ved denne fundet afhiulpen, eller i en dunkel Forestilling om deres større Forstand og Evner, som deres større Alder og udbortes Anseelse opvækker hos ham, giver altid deres Handlinger i hans Dine en Bigtighed, som gjør ham tilbøielig til at efterligne; men Læreren eller Opdragerens Handlinger faae desuden af det Forhold, han staaer i til den Unge, som hans Foresatte, en ny Bigtighed, der ikke vil mangle at gjøre hans Exempel i dennes Dine desto ærværdigere.

II. Bidrag til Universitetets og Skolernes Historie.

I. Academiske Constitutioner om Professor-Residenterne *).

Ved sin nye Universitetsfundats af 10 Jan. 1539 havde Kong Christian den tredie til Læsemesterne Waaninger skænket og givet otte Kannike-Residenter, hvilke med hele Universitetets Samtykke skulde forundes Læsemesterne eller andre, som tiene ved Akademiet, saafremt Læsemesterne ei behøvede dem. Enhver Læsemester (Professor), Doctor eller Magister (d. e. Medlem af et af de tre høiere eller af det philosophiske Facultet), som et af disse otte Huse med Universitetets Samtykke blev indrømmet, skulde deri boe frit, og al Bedligholdelse, Reparation og nødvendig Bygning i Henseende til Værelser, Badstuer, Evedestuer, Kamre, Kiofkener, Kieldre, Bryggerser og Bagerser bekostes af Universitetet, og besørges af Bygnings-Inspecteurerne; ifkun skulde Beboerne paa egen Bekostning forskaffe sig Kaffelobne, og alle de Glas-Binduer, de behøvede, og ved Kratrædelse fra Embedet lade dem efter sig til de Læsemestere, som kom efter dem, uden at forlange en Skilling af nogen for disse Glasrunder. Ogsaa var Besidderen forpligtet, til de academiske Bygningers Bedligholdelse i Almindelighed (til Bygningscassen) at svare en liden aarlig

*) Dette Stykke kan ansees som et Supplement til Professor J. Badens Afhandling om Professorernes Boliger i hans Universitets-Journal 1797 S. 111 ff. og 143 f.

Afgift af tre rhinske Gylden *) i Guld. — Efter Reglen skulde den Professor, som fratraadde sit Lære-Embed, tillige afgive sin Residents; dog var det ogsaa tilladt, at han, naar han ved sin Glid havde gjort sig fortient ved Akademiet og havde Lyst til at blive paa Stedet, kunde, hvis han forlangte det, med hele Universitetets Samtykke paa Livstid forundes en af de otte Residentser med Tiliggende; men da maatte han selv paa egen Bæstning lade bygge og reparere, hvad der foresaldt, hvortil Bygnings-Inspecteurerne aarligen skulde tilholde ham **).

Professorernes Antal skulde efter Fundatsen være 14 (siden kom flere til). Residentserne vare kun otte. Fundatsen bestemte ingen faste Regler for Udgangen til at nyde de sidste, men forordnede blot i Almindelighed, at, naar en Residents var ledig, skulde den med hele Universitetets Samtykke indrømmes en af Læsemesterne eller Professorerne. Dette gav Anledning til, at Consistorium snart saa sig i den Nødvendighed at ved-

*) Omtrent 3 Courant-Ducater. S. Prof. Ramus's Afhandling om danske Guldmynter i Stand. Lit. Selsk. Skr. 1807 1 B. S. 138.

**) S. Christ. 3 Univers. Fundats i den danske Oversættelse af denne Konges Historie ved Niels Arags 1 D. S. 645.

tage bestemte Regler i denne Henseende. Man har nogle hidrørende academiske Vedtægter (Constitutiones, Senatusconsulta) fra forskjellige Epocher. De høre til de saakaldte Constitutiones laudabiles] hvoraf allerede en i disse Annaler har været indført *), og som efterhaanden skulle blive meddelte, for at, naar de ganske ere satte ud af Kraft, Historien ogsaa heri kan vorde temporum testis.

Det første, Udg.¹⁷²² finder at være ved Universitetet forhandlet om ¹⁷²² Residentsen, er ved Maret 1541, da det blev vedtaget, at den, som havde tiemt længst ved Universitetet og vist meest Glid, skulde have den første ledigblivende Residents uden Hensyn til Promotion eller Rang, hvilke sidste kun skulde komme i Betragtning ved lige Anciennitet, og ellers, under lige Omstændigheder, gift Mand have Fortrin for en Ugift; vilde den første Expectant ei modtage den ledige Bolig, havde de Følgende dertil Udgang efter deres Tour; den, som een gang havde faaet en Residents, skulde ikke siden kunne faae en anden. Dette Conclusum var i øvrigt saaledes affattet **):

*) G. Marg. 1810. 2 B. G. 175.

**) Efter et Manuscript paa det Kongl. Bibliothek.

Placuit Universitati, ut quicumque ex Professoribus diutius in hac Schola prælegerit, majoremque diligentiam adhibuerit, domum vacantem primus accipiat, nullo hic habito respectu promotionis aut dignitatis; sed si fuerint pares tempore, hic habenda est ratio Promotionis, & cæteris paribus, maritus præferatur ei, qui cælebs est. Quod si primus expectans domum vacantem acceptare noluerit, esto jus sequentibus suo ordine accipiendi, nec erit occupanti domum aliquam spes aliam recipiendi.

Hæc ita constituta sunt Sabbatho post Quasimodegenit. Anno MDXLI.

Det næste Actstykke, denne Gienstand vedkommende, Udg. har opdaget, er et Conclusum af 1543, da en af de Canniker, hvis Gaarde efterhaanden skulde forvandles til Professorboliger, var død, og en af de andre endnu levende Canniker, M. Petri Amage **), vilde ombytte sin forfaldne Residents med hans. Dette blev afslaaet formedels den sidste Brestfældighed, og derimod den ledigblevne Gaard indrømmet Doctor Thomas Zeger ***), som derom ansøgte, dog kun paa et Aar eller to, med

*) Han nævnes i Christian den Fjeddes Universitetsfundats blandt de otte Canniker, hvis Gaarde efterhaanden, som de afgik, skulde tilfalde Universitetet.

**) Doctor i Medicinen, døde 1544. G. Vindingii Academia Haun. p. 68.

den Bemærkning, at der vare andre, som dertil syntes mere berettigede, og med det Vilkaar, at han efter en vis Formular skulde aflægge Sed til Universitetet. Dette Conclusum, som er ældre end de Acta Constorii, der findes ved Universitetet, hvilke først begynde med 1594, lyder, efter et Haandskrift i det Kongelige Bibliothek, saaledes:

Anno 1543, die Mercurii ante Matthæi Apostoli.

Concluserit Universitas, non debere fieri permutationem Residentiæ *M. Matthiæ* nuper demortui, & Residentiæ *M. Petri Amage*, propter ruinosas ædes *M. Petri* & alias causas.

Eodem petiit Doct. *Thomas Zegerus* Residentiam *M. Matthiæ* sibi concedi. Quod Universitas concessit ad annum unum atque alterum; etiamsi habitatio ista prioribus jure & labore cessit. Ita tamen, quod Doct. *Thomas* juraret Universitati in eam formam, quæ sequitur,

- 1) Ut præstet obedientiam Rectori ut suo Magistratui.
- 2) Ut promoveat commodum & utilitatem hujus Academiæ & Professorum, quantum in eo est.
- 3) Nihil molietur per se vel per alios, quod

cedat in damnum Universitatis & injuriam Professorum *).

Haandskriftet tilføier, at han aflagde Eeden.

Derester haveß i samme Haandskrift et andet
 D Conclufum af 1558, ved hvilket Dr. Theolog.
 M. Nicol. Hemming **) blev med hele Universitetets
 S Samtykke indrømmet den Residents, som Joh.

*) Man ſkulde næſten troe, at Profefſores have havt nogen iæregen Grund til at affordre Dr. Zeger denne Eed, ſom desuden ſynes at afvige noget i Formen fra den, der pleiede at aflægges af enhver tiltrædende Profefſor; thi Formularen til den ſidſte var efter en gammel Optegnelse i et haandſkrevet Exemplar af Universitetets ældſte Statuter (eſter Reformationen) følgende:

- 1) Juro, me per Dei gratiam fideliter et diligenter facturum officium in ædificationem ecclesiæ Christi et honorem hujus scholæ.
- 2) Juro, me secreta Academiæ non proditurum aliis quibuscunque.
- 3) Juro, me pacem et concordiam cum collegis meis et fratribus, quantum in me est, habiturum.

Sic me Deus adjuvet.

Denne Indtrædelses-Eed maa man formode, at Dr. Zeger allerede ved ſin Reception havde aflagt.

*) Korſt 1543 beſkiftet til Profefſor i det græſke Sprog, 1544 i Dialectiken, derester 1557 i Theologien, døde 1600.

Machabæus *) havde beboet. Det er saaledes
affattet:

Hodie qui est 27 Augusti Anno à natali
Dni 1558.

Communium omnium Professorum consen-
su concessa est Venerabili viro, D. Doctori Ni-
colao Hemmingio, domus, quam inhabitavit
piæ memoriæ, Doctor *Johannes Machabæus*: fac-
taque est ipsi pollicitatio pro ædium restaura-
tione ad 40 thalerorum summam, cujus dimi-
dium jam mox erogandum est, altera vero me-
dietas anno sequenti, cujus rei testimonium
sunt omnium Professorum Autographa infra
adscripta:

Albertus Knopperus Rector Universitatis m. p.
Petrus Palladius (Superintendens Roschild.)
m. p.

Christiernus Morsianus (Medicus) consentit.
Jacobus Bordingus manu propria subscripsit.
Petrus Parvus Rosæfontanus suum suffragii
calculum addidit.

Johannes Monasteriensis.

Johannes Albertius subscripsi.

Erasmus Michael Lætus

Paulus Matthias manu propria.

*) Joh. Machabæus, en Skotlander, Professor i Me-
dicinen, døde den 5 Dec. 1557.

Hvad disse Conclusa vidne om, nemlig at
 Fundatsens Ubestemthed i Begyndelsen ved hver
 indtreffende Vacance forarsagede Tvist og Riv,
 bekræftes ydermere ved det nedenstaaende Rescript,
 hvilket, ligesom hvad til Aaret 1558 er anført,
 ogsaa viser, at forommeldte, i Aaret 1541, ved-
 tagne Bestemmelser ei havde hjulpet noget; hvad
 kunde ogsaa i Grunden være mere vaklende end
 en Regel, der paa eengang tog Hensyn til Em-
 bedstid, Fortieneste og haushlig Stilling? hvilken
 ny Sæd til Trætte og Uenighed var dermed ikke
 meget mere udsæet? Det var da i Aaret 1587,
 at tvende Professorer, en Theolog og en Jurist,
 i Anledning af deres fælles Paastand paa en le-
 digbleven Residents henvendte sig, efter foregaa-
 ende Exempler af andre, til Kongen selv, og at
 denne under 13 Marts s. A. udstædte til samt-
 lige Professores (i den Tids Cancelliesprog: de
 Hoilærde) følgende Befaling *):

"F r e d e r i c h t h e n a n d e n 2c. Vor syn-
 derlig Gunst thilforn. Viider, att Os Elskelige
 Doctor Nicolaus Theophilus **), Professor Juris
 ther uthi Ethers Universitet, haffuer underda-
 nigst Os besøgt uthi thend Irring mellem han-

*) Af det Kong. Dansk. Cancell. Archiv.

**) 1581 beskikket til Professor juris efter Dr. Anop-
perus.

nem och Dß Elskelige hederlig och hoglerde Mand
 Doctor Hans Slangstrup *), Theologiæ Profes-
 sor, om thend Residentz, som afgangne Doctor
 Jacob Matzen **) iboede, og eptherdi Wi forfare
 aff beggis theris Beretning, att thilforn hassuer
 verit liige Thuiß och Uenighet om samme Gaard,
 och att thet er allene en Missiue, som epther
 samme Irringe er forhuerffuitt om fornevnte Gaard
 att skulle bliffue thill en Theologo ***), och icke
 nogen endelig Forordning, eller Fundering med
 Wort obne Breff bekreffthitt, ville Wij och icke
 heller hassue samme Bref ther heden forstanden,
 att thet Ethers Jurisdiction och Offrigheds Be-
 falling thill Hindring eller Forkrenkelse skulle
 vere mehnt, men Ether for theß skyld frist fore
 thillatt att giøre och forordne om samme Resi-
 dentz, som Ether sunis billigt och Rett at vere;
 och eptherdi Wij formercke, att thilforn hassuer
 veritt Irring om formeldte Residentz, kunde och vell
 besinde, att thersom Uniuersitetets Residentzer

*) Johan Slangendorffus (som han kaldte sig), 1566
 beskikket til Professor i Theologien efter Dr. Jac.
 Matthiæ.

**) Jacob Madjen eller Jacobus Matthiæ.

***) Om denne Missiue har Ildg. intet videre funnet
 finde.

saa skulle gaa Ball, skulle the ringe med Bygning och Hæffd holdis eller forbedris; tha saadan och liige Irring uthi thilkommende Thiid att fremkomme, bede Wij Ether och ville, att I giorre en endelig Forordning om alle Universitetet; Residentzer, saa hver Professor og Standt maa viide sin visse Resident; for sig och sin Ephterkommere, och ther hosß alffuorlig paalegge, att hver sin Resident; holder ved thilborlig Hæffd och Macht, saa att Residentzerne icke uthi Fremthiden aff Uachtsomheth eller egen Nytte slet skulle forsømmis, och forødis. Ther meth o. s. v. Actum Greesløff *) 13 Martji Mar 1587..

Man seer heraf, at der forhen havde været forhvervet en speciel Resolution angaaende den omhandlede Resident; men at samme nu, ventelig i Anledning af en Forestilling fra Universitetet om Indgreb i dets Rettigheder, blev sat ud af Kraft; at Option (Val) allerede dengang har været Skik, men foranlediget allehaande Misbrug; at det var Kongens Mening, at Residentserne skulde fordeles mellem Faculteterne og tillægges bestemte Professorater; at han endelig i det anførte specielle Tilfælde intet vilde afgjøre, men

*) Ventelig Greersløv, en Bye i Saxoe Herred, Sorø Amt.

i dets Sted paalagde Professorerne, endeligen at fastsætte visse bestemte Regler angaaende Udgang til Residentser.

Uagtet denne udtrykkelige kongelige Befaling, og ihvorvel et fast Regulativs Uffattelse maatte synes saa meget mere paatrængende, jo vigtigere det var at hæve en bestandig Anledning til Tvist og Uenighed, varede det dog over 100 Aar derefter, inden et saadant Regulativ kom istand. Dette skete nemlig først i Aaret 1679, efterat flere Gange vare forefaldne nye Disputer om Residentserne. De sidste vare imidlertid blevene forøgede til 15, og Antallet af Professores Consistoriales, som dertil skulde have Udgang, beløb sig nu til 16. De Jringer, som havde vedblevet at finde Sted, synes deels at have angaaet den Regel, hvorefter Udfomst, Ascension og Option skulde bestemmes, deels Spørgsmaalet om Residentsernes Vedligeholdelse. I første Henseende synes Option efter Anciennitet eller Senium at være bleven en herskende Praxis; i sidste Henseende var Fundatsens oprindelige, ovenfor omtalte, Bestemmelse bleven forandret derhen, at det gjordes Besidderne selv til Pligt, paa egen Bekostning at vedligeholde de af dem beboede Residentser med Tag og Kog, visnok af den Marsag, at Bygningscassen ei saae sig istand til, af sine ringe Indtægter at besejre Udgifterne dertil.

Det Ubestemte i de hidtil bestaaende Forskrif-

ter eller Vedtægter, Besiddernes hyppige Forsam-
 meller i Henseende til Residenternes forsvarlige
 Vedligeholdelse, Banffeligheden i, formedelst Man-
 gel paa almeengyldige, og som saadanne erkjendte,
 Regler at holde Vedkommende til at opfylde deres
 Pligt, og den Besværlighed, det medførte for Uni-
 versitetet at udrede Beføstningerne til de betydelige
 Reparationer, som desaaarsag stundom bleve for-
 nødne, nædsagede endelig Consistorium til at være
 betænkt paa nogle bestemte og mere forpligtende
 Grundregler. At saadant i Aaret 1679 kom til
 Virkelighed, dertil synes den nærmeste Anledning
 at have været den brøstfældige Tilstand, hvori Pro-
 fessor i Theologien, Dr. Schletter, efterlod sin Re-
 sident, da han i bemeldte Aar blev kaldet til
 Biskop i Tronhiem *). Resultatet af Consistorii
 Deliberationer blev en Constitutio nova de Resi-
 dentiis, vedtaget d. 7 Jun. 1679, hvilken fra den
 Tid af blev Hovednormen saavel i Henseende til
 Rettigheden til Resident, som til de Besidderen
 paaliggende Pligter. Vedtægten selv, der saale-
 des forøgede Antallet af de saakaldte Constitutio-
 nes laudabiles, blev indført i en særskilt Bog, ven-
 telig den, som var bestemt til at indeholde disse
 Universitetets secreta, hvilken Bog opbrændte under
 Bombardementet i September 1807. I Univer-

*) Acta Consist. ad 15 Maj 1679.

sitetets Copiebog findes den desaaarsag ikke. Kun i Acta Consistorii omtales den under 7 Jun. 1679 saaledes:

"Bleff læst den Constitution om Residentserne, og efterat den alle absentibus ogsaa var bleven communiceret, som deres Betænkende og vota derom hafde meddelet, af samptlige Professoribus approbered og sluttet, at den Posteriteten til Efterretning udi en Bog skal indføres og af samptlige Professoribus, som nu ere eller herefter kommerendes vorder, underskrifvis.,"

Bemeldte ny Constitution om Residentserne lyder i øvrigt efter en Copie, som befinder sig i Udgiverens Børge, saaledes:

"Vi Rector og menige Professores udi det Kongel. Kiøbenhavns Universitet fiendes og gjør bitterligt for os og vore Efterkommere, at eftersom høyløvlighst Ihukommelse Konning Frederich II haver ved Missive dat. 13 Mart. 1587 allernaadigst befalet Professorerne, at de skulle gjøre en endelig Forordning om Universitetets Residenters Option og Vedligeholdelse, og vi ikke finder nogen saadan hidtil Dags at være gjort, men befinder, at der dog siden nogle Gange haver faldet Irringer om Residentserne, da have vi nu med velberaadt og velbetænkth endrægteligen gjort den-

ne efterskrevne Forordning, grundet paa Kongl. Fundats og Rescriptis, Universitetets Conclusis og Betænkender og Praxi, og den med vores Hænder underskreven, forhaabendes, at enhver Professor, som indkommer i Universitetet, den ogsaa underskriver, ligesom Constitutiones de anno gratiæ *) og Procuratoriis **) af dem underskrives.

I.

Naar nogen Residents ledig vorder, da skal der opteres af Professoribus, uden Forskiel hvad Professior de haver, secundum senium academicum, som er at regne fra den Tid, han som Professor efter sin Vocation virkelig træder til Stipendium academicum efter sin Formands Bortgang, endog annus gratiæ et refusionis skal gaae forud. Og bør ingen Professor ved anden Middel at tragte efter at komme til Residents, end efter denne Artiskei og Professorum Sigelse. Den Residents paa Vor Frue Kirkegaard, Hortus medicus er tillagt***),

*) Om disse skal en anden Gang blive meddeelt Efterretning.

**) See disse Ann. 1810 2 B. S. 171. ff.

***) Denne Residents, hvilken laae ved Siden af Studiigaarden og blev med samme i Maret 1600 opført, var den, som Etatsraad Bugge seeneft beboede indtil Bombardementet 1807. Nyerup Univ. Annal. S. 27.

opteres og secundum senium, dog at den, som den opterer, holder Haven vedlige efter Kongelig Forordning.

II.

Professores, som have Ret til at optere Residents, ere sexten: 3 Theologi, 1 Jurisconsultus, 2 Medici og 10 Philosophi, saafremt ingen af dem befindes extra Academiam at have en anden fri Residents. Og saasom ved Hoppenerianum Testament Universitetes Residentsers Tal er forøget *), saa at de nu regnes tilsammen at være XV **), da bliver Universitetet fri for at give

*) Licentiatus jur. Hopner skænkede i Mæret 1675 sin Gaard paa Hjørnet af Bammeltorv og Mørregade til Holig for tvende Professorer, men overlod til Consistorium at sælge samme, og derfor at købe tvende andre gode og beleilige Residents. Den blev ogsaa siden solgt for 6375 Rdlr. Courant, hvis Rente gik til Deling mellem de to Professorer, som havde den nærmeste Ret til at optere Residents, naar nogen blev ledig. Jvf. disse Annual. 1810 I B. S. 202.

**) Af disse 15 Residentsier vare ifkun de 12 virkelige. Ved de øvrige tre maa tænkes de (Optionens Regler ligeledes underkastede) Huusleiepenge for tre Professorer, som havde deres Oprindelse dels fra den afhændede Hopnerke Gaard (see ovenstaaende Note) dels fra den i Mæret 1688 til Assessor Ole Borch for 2125 Rdlr. Cour.

nogen Professor Huseleie, eftersom den sidst indkommende Professor hidtildags hverken Residens eller Huseleie haver nydt.

III.

Naar en Professor den opterede Residens for Marsagers Skyld ikke vil eller kan selv beboe, og den selv enten ganske forlader eller ganske vil bortleie, og ei vil holde sig efter disse Constitutiones, da skal Rector med de 2de Aedilibus have Magt til, dog ei uden samme Professoris Billie og Vidende, at bortleie Residensen til den meestbydende, og som man kan være forsikret med baade om Huseleien, og at Residensen ikke skal komme til Skade. Dog dersom nogen af de andre Professoribus vil give ligesaameget til Leie som den meestbydende, skal Residensen hannem frem for andre forundes. Af Leien skal gives Professori, som Residensen opteret haver, Fem og Tyve Rigsdaler,

§ 2

solgte Professorresidens. See disse Ann. 1810 1 B. G. 202 — 205. Da der saaledes nu var Residens eller Huseleie for alle de Professorer, som hidtil havde nydt denne Fordeel (nemlig 15 af de 16, da den yngste eller sextende ingensinde havde nydt Residens eller Huseleie), saa var Universitetet nu fri for at give nogen Professor Huseleie af sin egen Casse.

saalænge han Residentsen ei selv vil beboe; det øvrige af Leien skal Rector med *Ædilibus* og samme Professore anvende paa Residentsens Vedligeholdelse. Dog dersom han vil lade den optere, og den, der den opterer, vil holde sig efter disse *Constitutiones* og betale *Prædecessori* sine fem og Tyve Rigsdaler, maa den hannem forundes.

IV.

De tvende *Ædiles*, som ere: en af *Facultatus superioribus* og den anden *Decanus Facultatis philosophicæ*, skulle aarligen ved Paaske Tider, eller naar nogen indflytter, besee alle Universitetets Residenter, eftersee deres *Inventarium*, og lade med Moderation optegne hvad Brøst og Mangel paa dennem findes, og give Professori Possessori en Gienpart deraf under deres Hænder med Advarsel, at han Brøstfældigheden strax lader forfærdige, og hvis han det ikke giøre vil, da skal Rector af UniversitetsPenge forstrække hvis den nødvendige Reparation udfræver og tage Betaling med Rente derfor skadesløs af samme Professoris Offerpenge, Studepenge, *Distributz*, *Supplemento* og andet, som han af Rectore skulle have, og hvis det ikke tilstrække funde, da Rector med Professoribus have Magt til at tage hans Tiender og anden Indkomst, om nogen ikke haver saameget eller nogen Tiende, indtil Universitetet skadesløs bli-

ver betalt. *Ædiles* til denne Besigtelse skulle tage til sig en *Muurmester* og en *Tømmermand*, hvilke gjøre det for intet, dersom de nyder Arbeidet ved *Universitetets* *Residentser*.

V.

Maa ingen Professor, som i tre eller flere Aar haver besiddet en *Resident*s og ladet den forfalde, fornemmelig paa Tage og Fodstykker, Løste, Trapper og Vinduer (hvilket dog herefter ikke skee kan, dersom denne næstforegaaende Artikel bliver vel iagttaget) optere en anden *Resident*s, som kunde ledig vorde, med mindre han vil give til Forlag til *Successorem* til nødvendig Reparation.

VI.

Ruderne i Vinduerne skulle *Professores* selv vedligeholde; dog hvis Vinduerne skulle lægges i nyt Blye, da bør det *Professori* at godtgøres. Ei heller kan Professor søge Bataling for Røgle og andet, som per incuriam kunde være forkommet eller fordærvet.

VII.

Ingen Malning godtgøres uden hvidt og graat, og hvis Oliefarve paa udvortes Vindueskarme og Buer og Tømmer til Styrke mod Regn behøves. Og om nyt gøres indvortes paa Vin-

duers Karm, Løste og deelige Fornødenhed efter Professorum Betænkende.

VIII.

Hvis nogen Professor efter sine egne Tanker uden *Ædilium* Samtykke lader forandre paa sin Residents, det bør hannem ikke allene ikke at godtgøres, men han eller hans Arvinger bør lade det sætte i forrige Stand, dersom Successor er det begierendes. Drætter, Skillerum af Bræder eller andet saadant, som ikke bliver godtgjort af Universitetet, det betaler Successor, om han det i Residentsen vil beholde. Dog Borovne, som findes opsatte, forbliver i Residentsen efter Fundatsen uden Bederlag enten af Universitetet eller Successore, hvilket ogsaa synes at kunde henstrækkes til Stalder indvortes Reparation, Stakitværker i Høuger &c.

IX.

Hvis Professore nødvendig og efter *Ædilium* Betænkende ellers anvender paa deres Residentsers Bedligeholdelse, det bør dem eller deres Arvinger erstattes af Universitetet af de Penge, som dertil allernaadigst forordnede ere, efter den Orden, som de deres Regnskaber paa Consistorio til Forhør nedlægger.

X.

Professore, som henfalder til andre Embe

der, og Professorum Enker og deres Børn nyde Residentsen et heelt Aar efter Mandens Død; dog at de ikke skulde aflytte uden til sædvanlige Fehrdage, Michaelis og Paaske, men efterlader Professor sig hverken Enke eller Børn, da nyde andre hæredes ifkun et halvt Aar Residentsen, og hvis kunde hændes, at den Afdødes Boeskab ikke for Aarsagers Skyld kunde til den Tid blive udført, da det i Residentsen at indsættes i et Kammer eller to, indtil Dag og Jamling er omme efter den Afdøde.

XI.

Naar nogen Residents fratrædes, da bør den leveres reenlig med Skorstene, Priveter og andet, saaog med hele Ruder og Inventario paa Møgle, Laase, Kroger, Stænger, Plankeværk, Døre og alt det som Discedens enten haver annammet til Inventarium, eller derefter ført Universitetet til Regnskab.

XII.

Hvis Universitetet engang kunde blive saa lykkelig, at Residenternes Bygninges Gield kunde blive afbetalt, saa ingen Professor havde noget at fordre, da er billigt, at det kommer igien til den første Anordning, som er gjort i Fundatsen, at hver Professor giver aarligen til Residenternes Bedligeholdelse en vis Penge, (i Fundatsen ere

trende aurei Rhenenses in auro *), som nu efter Myntens Ordning er fire Rigsdaler) hvilke skulde samles in Cassa tilligemed Morste og Kynste Studieſkat til at bruges til Residenternes Vedligeholdelse og Bygning, som da af Curatoribus ædificiorum efter Fundatsen skal bestilles.

Sluttet paa Consistorio den 7de Junii 1679.

(Underſkrifterne mangle i Udg. Exemplar).

Hvad ved denne Constitution af Professorerne selv var vedtaget i Henseende til Residenters Option, stadfæstedes ved Christian den fjettes nye Universitetsfundats af 31 Marts 1732, dog med nogle nærmere Bestemmelser. Ingen Professor maatte (§. 101) forlade den af ham hidtil betroede Residents og optere en anden, med mindre den første var vel vedligeholdt **), "thi, (tilføies ganske naivt) haver han ladet een henstaae uden fornøden Reparation, er det venteligt, at det ei vil gaae bedre, naar han flytter ind i en anden. Desdaarsag skulde ogsaa tages ordentligt Syn over den opterende Professor hidtil havde Residents, forin-

*) Tre rinſke Guldghlden. S. ovenf. S. 21.

**) Jvfr. formeldte Constitut. Art. V.

den han maatte vælge en anden ledigbleven. Ligeledes skulde nu, efter §. 102, tages Syn over afgaaende eller afgangne Professorers Residenter, og, i Brøstfældigheds Tilfælde, af Bedkommendes Raadsensaar anvendes saa meget, som til forvarlig Istandsættelse maatte udkræves.

Med samme Forordnings §§. 98 og 99 gjordes ogsaa en Forandring i den hidtil bestaaende Indretning i Henseende til Residenternes Vedligeholdelse. Den oprindelige Bestemmelse, at de skulde vedligeholdes paa Universitetets Bekostning, imod at Professores svarede en aarlig Afgift af 3 rhinske Gylden til Bygningscassen, havde allerede, som forhen bemærket, lidt nogen Modification; thi da Bygningskassens Indtægter i det Hele vare utilstrækkelige til samtlige Universitetsbygningers Vedligeholdelse, tildeels ogsaa langsomt indkom, saa var den ogsaa langt fra at være istand til at bestride Reparationerne paa Residenterne. Det var derfor blevet paalagt Professores, selv at tage Deel i disse Udgifter saaledes, at de af egne Midler stode i Forskud, imod at den nødvendig befundne Bekostning erstattedes dem efterhaanden, som Cassens Feilighed tillod (see Constit. af 7 Jun. 1679 Art. IV — IX), og imidlertid Universitetet tilsvarede dem 3 à 5 pCt. af den Capital, de efter fremlagt Regnskab havde

anvendt paa Reparationen *). Men Tanken var, at, naar engang Residenternes Bygningsgiæld maatte kunne blive afbetalt, skulde man komme tilbage til den oprindelige Indretning (s. foranf. Constit. Art. XII). Da til Mueligheden heraf ei var nogen rimelig Udsigt, og man ønskede at giøre Ende paa alle de Bidtløstigheder og mangehaande Ulemper, som den hidtilværende Indretning medførte, fastsattes nu i bemeldte nye Fundats, at Residenterne skulde vedligeholdes af **B e b o e r n e** paa deres egen Beforsning, til Godtgjærelse for hvilken ny Byrde Professorerne deels fritoges fra at svare Grundskat og Indqvartering, deels gaves en Forbedring i Indkomst derved, at den norske og syenske Studiiskat, samt Lande Eogns Kongetiende (hidtil den bedste Deel af Bygningscassens Indtægter) herefter skulde komme i Deling med den øvrige danske Studiiskat samt Præste-Pension og andet, som til deres aarlige Løn var henlagt.

De ved Constitutionen af 7 Jun. 1679 gjorde, ved Fundatsen af 31 Marti 1732 deels stadfæstede, deels modificerede og udvidede, Bestemmelser i Henseende til Residenters Option og Vedligeholdelse vedbleve siden at være Regel; ifkun in praxi bleve de, som angik Vedligeholdelsen af Pro-

*) Exempler paa det første i Badens Univers. Journ. 1797 S. 113 f.

fessor-Residentserne, just ikke nøiagtig efterkornede, og det af den naturlige Årsag, som Prof. Barden angiver (Univ. Journ. 1797 S. 127), at det var Professorerne selv, som skulde overholde disse Forskrifter. Det i §. 100 befalede aarlige Syn forsømtes snart, og Følgen blev mere end eet Slags Ubehagelighed, naar en vacantbleven Residents befandtes brøstfældig, og den Fratrædende eller Arvinger skulde tilholde at aflevere den i forsvarlig Stand.

Den sidste Universitetsfundats af 7 Mai 1788 forbeholdt (Cap. VII §. 9) Professorerne deres Residents med den samme Frihed for Skat og Indquartering*), som dem hidtil havde været forundt, og under den vedblivende Forpligtelse, selv at bære de paaløbende Reparationer; derimod ophævede den for Fremtiden al Ombytning af Residents, og befalede, at hvad Residents en Professor eensgang havde opteret, den skulde han beholde, dog at de hidtilværende Professorer, som allerede havde Residents, og endnu ikke anden Gang havde opteret nogen, skulde have Frihed til, efter deres Tour, een Gang endnu at vælge en anden Residents, om de dermed kunde finde sig tjente. I Henseende til Vedligeholdelsen og Sikkerheden der-

*) Indquarterings - Friheden er senere ophævet ved Rescr. af 9 Maj 1806.

for gientog bemeldte Fundats (a. St. §. 6 og 9) de ældre Forskrifter, at enhver Professor skulde holde sin Residents i god og forsvarlig Stand, hvormed jevnlig skulde have Tilsyn, og det samme især ved en Residentses Aflevering nøie paaagtes; at Universitetet skulde have og beholde bestandig Hypothèque i enhver Professors Raadsensaar ogsaa for hans Residentses mueligen fornødne Reparation, hvilket Raadsensaar da heller ikke (ligesom ved Fundats. af 31 März 1732 §. 102 var besejlet) skulde kunne pantsættes til nogen anden Creditor uden alene til Universitetet.

Ved foranstørte Bestemmelser var i Henseende til Nydelsen af Residentser intet andet forandret, end at det fra nu af var tilkommende Professores forbudet at ombytte dem, hvorved saaledes Rettigheden til anden Gang at optere for disse faldt bort. I øvrigt vedblev Udførelsen til Residents for dem, som endnu ingen havde, at beroe paa den gamle Regel: *Senium academicum*. Men endnu i samme Aar ophævedes denne Regel ved Rescript af 12 Sept. 1788, som, uden udtrykkelig at nævne Residentserne, dog indbefattede dem under de Forbedringer i Indførelse, hvilke Universitetets Lærere herefter alene skulde have at vente af hvad H. S. Majestæt hver Gang maatte finde for godt at fastsætte, dog de daværende ordinære

og designerede Professorers Rettigheder uforkrænket.
Rescriptet selv lyder saaledes:

"Vi Christian den Syvende xc. Vor
usynnerlige Gnist tilforn! Os er allerunderdanigst
bleven refereret af Vores kiære Svigersøn, Hans
Durchlauchtighed Hr. Frederich Christian, Arve-
oprinds til Slesvig-Holsteen-Augustenburg-Sønder-
borg, som Patron for Universitetet i Vores Kongl.
Residentstad Kiøbenhavn indkommet Forslag, an-
gaaende Professorernes Ascension til større Indkom-
ster, og er i Anledning af samme hermed Vores
Allernaadigste Villie og Befaling, at I bekiendtgjøre
de nu eller herefter ved bemeldte Universitet
ansættende Lærere, hvilket Vi tillige, som en uom-
stødelig Regel, ville have fastsat, at de allene have
at vente Formerelse i deres Løn og øvrige Indkom-
ster af Vores hver Gang fastsættende Bestemmelse,
hvorved der kun skal have Hensigt til deres Ta-
llenter og større eller mindre Glid, da Man paa den
Maade kan vente, at de kiendeligst vil vise baade
Duelighed og Virksomhed; dog ville Vi allernaadigst,
at de nuværende ordinarii og designati maae
beholde uforkrænket deres Rettigheder til at stige
efter Ancienneté til bestandig større Indkomster,
saa og at Ascensionen til bedre Indkomster alene
skal strække sig til de Corpora, som Professorerne i
ethvert Facultet for sig ere tillagte. Derester I
der allerunderdanigst haver at rette. Befalende

Eder Gud. Skrevet paa Bort Slot Friderichs-
berg den 12 Sept. 1788.

Under Vor Kongelige Haand og Signet.

Christian R.

Bernstorff.

Brandt. Magaard. Schow. Collbiørnsen.

Siden den Tid er i Reglen for Afdgangen til 1
Residentser ingen videre Forandring skeet, end at 1
den Rettighed til anden Gang at optere Res-
sidentse, som ved den sidste Fundats VII Cap.
§. 9 forbeholdtes de daværende Beboere af Res-
sidentser, i Anledning af en fra Consistorio ind-
kommen Forestilling, ved Rgl. Resol. af 16 Oct.
1795 udvidedes saaledes, at dette Beneficium nu
ogsaa maatte være gieldende for de Professorer,
som siden havde erhholdet eller herefter maattes
erholde fri Bolig i en af disse Gaarde.

Hvad Vedligeholdelsen angaaer, da blev det,
siden den sidste Fundats i Henseende til de for-
nødne Syn var mindre bestemt end den gamle,
af Professorerne frivilligen vedtaget, at Inspec-
tores Qvæsturæ med tiltagne Tømmermester og
Muurmester skulde aarlig tage Syn over en Tre-
diedeel af Residentserne. Saadant skal og Tid
til anden være skeet indtil Aaret 1807, i hvil-
ket af de 10 Residentser de sex aldeles ødelagte

des og de øvrige fire bleve saaledes beskædigede, at de derved foranledigede Hovedreparationer paa dem maatte for det første gjøre Synsforretninger uforholdne. Naar i sin Tid de afbrændte Residenter igien ere opførte, vil Maaden, hvorpaa det meest hensigtsmæssige Tilsyn kunde have med samtlige Professorboligers Vedligeholdelse, være en passende Gienstand for nærmere Bestemmelser.

Disse saa kaldte Residenters Antal var i Begyndelsen 8; de virkelige Gaarde synes ingen-
 finde at have paa eengang været flere end 12. Ved Ildbranden 1728 vare de 11, og ligesaa ved den senere 1795. Fire finder man efterhaanden at være afhændede, nemlig 1) i Aaret 1661 en, i Kannikestrædet beliggende, til Rigets Skatmester Hannibal Sehested. 2) efter 1675 den Gaard paa Hjørnet af Nørregade og Almagertorv, som Licentiatus juris Hopner havde legeret Universitetet. 3) 1688 den Residents i Kannikestrædet, i hvilken Borchs Collegium blev indrettet. 4) 1804 den Grund i Studiestrædet, hvorpaa den af Prof. Kratzenstein sidst beboede, i Aaret 1795 afbrændte Residents havde staaet. (S. Prof. Badens Univ. Journ. 1797 S. 111 ff. og disse Annal. Aarg. 1810 1 B. S. 202 — 204).

---

2. Tvende Documenter fra det sextende Aarhundrede angaaende Skolen i Rønne paa Bornholm*).

a. Biskop Byrge **) Brev om Skolen paa Borringholm.

Vi Byrge medt Gudtz Naade Erkebiscop i Lund, Suerrigis Første och Passuens Legat, gjøre vitterligt for alle, adt for then store Brøst Skyld, som Vi hassue forfaret ther paa Landet om Sogneprester och Degne, adt somme Kirker stande woriøse, och thil somme ere Tydske Prestes, och adt saadan Brøst er mesten, fordi adt Landtzens Indbyggere sette saa theris Born och sielden thil Schole; Och klagede menige Almue thil Landtztzing, adt thedt er, fordi adt ther er ingen Scho

*) Af en gammel haandskreven Documentsamling paa det kongelige Bibliothek. Intet af disse Documenter har, saavidt Udg. bekiendt, forhen været trykt.

**) Børge Gunnarsen (Birgerus Gunnari) blev 1497 efter Joh. Brockdorps Død valgt til Erkebiskop i Lund. Han døde 1519, og var baade den sidste Primas i Sverrig paa Lunds Bispesæde og den sidste egentlige Erkebiskop i Lund. S. Hvitfeldts Biske-Æronike. Jvf. J. Neumann Historia Primatus Lundensis p. 153 sqq.

Ie paa Landet, som fordum thiid pleiede adt vere,
 och vere them thungt adt sende theris sinna Børn
 aff Landet, och bede Os therfor ydmngeligen, adt
 Vi ville naadeligen vnde och thilstede, adt ther
 maatte holdis een Schole paa Landet i Rødtne,
 thil all menige Landens Indbyggeris Børn alle-
 niste; Och loffued the och thilsagde Os, adt alle
 Frimend, Bønder, Kiøbstedmend och Børnede
 ville hver giffue een Skilling Penninge om Aaret,
 och andtuorde Sandemanden vdi huer Sogn in-
 den S. Martini Dag thil Scholemesteren, som
 saadant skulle regere og opholde. Thi for saadan
 Landzens Leiligheds Skyld, och alle menige Bør-
 ringholms Indbyggeres ydmnge Bøn och Begie-
 ringer vnde och thilstede Vi, adt vdi vor Kiøbsted
 Rødtne maa och skal opbyggis et Hus thil een
 Schole, thet Landzens Indbyggeris Børn alleniste,
 och icke thil andre, som och Scholemesteren fand
 hassue sin bequem Verelse vdi; Och bede Vi och
 biude alle fornevnte Børringholms Indbyggere,
 som nu ere, och ther effther kommendis vorde, adt
 acte paa, adt sette nogle aff theris Børn thil
 Schole thil samme Rødtne, saa lenge the vorde
 fempten Aar gamle; siden maa the sende thennem
 andenstedtz, om them saa tyckis. Och biude Vi
 Ether ocßaa alle fornevnte Landtz Indbyggere, adt
 I redelig aarlig Aars vdlægge saadan 1.ß Pennin-
 ge Scholemester Lønn och andtuordehannem, som

sagt er, Sandemanden i huer Sogn, och Fyfogeder
ther i Riobstederne; Thi skulle I fremdelis andt-
uorde saadan Penninge Scholemesteren, som un-
derthiden kommendis vorder, och thilhielppe adt
opbygge Scholen och holde hende ferdig, som nød-
tørffreligt er och behoff gioris. In cuius rei testi-
monium sigillum nostrum præscentibus duximus
appendendum. Datum in placito generali *)
circa Nafirke in vigilia B. Bartholomei Apostoli
Anno 1512.

b. Borringholms Indbyggeris Bress
om Rødtne Schole, giffuit Lector
Frantz **).

Vi efftherschreffne Herman Boitin ***)
Hessuitzmand paa Borringholm, Arffuid Pe-
dersøn ****) Probst, Hans Kammer Landtz

*) Placitum generale er Landstinget. S. Rosod
Anders juridiske Skrifter 2 D. S. 845 ff.

**) Nemlig Franciscus Wormordi, som 1529 blev
Lector Theologiæ i Malmøe og 1531 første evan-
gelisk Biskop i Lund.

***) Hovedsmand paa Den 1550 — 1556. S. Thu-
ra's Beskrivelse over Bornholm S. 277.

****) Ventelig den Arvidus Petri, som nævnes i Worms
Lexicon 3 D. S. 178.

dommere, Abraham Erichsen, Thinghører, Peder Bagge, Thørges Wilfang och Hans Berentsen Grimend, Poffuel Røfod, Jens Andersen, Jep Hansen och Mogens Jøhn, Søndemænd paa alle andre Søndemænds vegne paa Børringholm, Gjøre vittet og bekjendt for Os, vore Eftterkommer, och for alle Mand, adt Aar effter Christi vor Herres Fødtzel 1550, Fredagen nest for Wintzdag, vare vi medt menige Landtzens Indbyggere forsamblede paa vort sedvanlige Børringholm Landtzing. Tha kom samme Thid inden fire Thingstocke verdig udi Gud Fader och Herre Franciscus Wormordi, Superintendent i Schaane, och haffuer aff Kongel. Maest. i Danmark, vor naadige Herres, alffuorlige Befalinger, och paa sit eget biscopeelig Embedts Vegne giffuit thilkiende, hvorledes baade Kongel. Maest. och Hans Verdighed haffde spurt, adt paa thette Land var et drabeligt och saare skadeligt Brev paa Sogneprester, Degne och andre Kirkepersoner alene aff then Aarsage, adt ther icke holdis Schole paa Landet, son i andre Lande och Stede skeer, som och ther tilforn i Eallig Biscop Byrgis thid aff menige Landskab selfue begeerit, forfordret och samtyct er. Ther paa och fornemlig Biscop Byrge haffuer giffuit sit Brev och Insegle, hvilket paa samme Thid leest bleff, ther paa Kongel. Maest. och hans Verdighed icke

een ringe Mishagelse haffde, medt en flittig For-
 manelse, adt hver from Mand vilde nødtørfftelig
 och christelig betencke, huor stor Mact ther ligger
 paa thenne Sag, thil menige Almues Belfart haa-
 de thil Liff och Siel, Och begierede hand endelig
 paa Kongel. Maiest. och paa hans egit biscopelig
 Embedtz vegne, adt thette menige Landskab om
 thenne Sag ville beraade sig och vforsommit thenke
 therthil och forskaffit, adt effther fornevnte Biskop
 Byrgis Brefues Indeholdelse, och som engang en-
 drecteligen aff gandtze Landskab var samtyckt och
 vedtaget, adt then Schole i Rodne skulle optagis
 igien, och ther effther medt all Glid ved Mact op-
 holdis skal, och therthil medt, efftherdi nu samme
 Schole nogle Aar, thette Land thil stor Forderff-
 uelse, haffuer verit nedlagt, medt egen Samtycke
 Forplictelse Bress och Indsegle, adt ther mod
 Kongel. Maiest. thilborlig bødis, och saadanne
 vdløffuede Penninge, som i then Middeltid thil li-
 Scholens Opholdelse indholdne ere, icke thiis min-
 dre thil Hans Kongel. Maiest. vdgiffuis och betha-
 lis skulle; Ther paa ere strax paa menige Landtzens
 Vegne the ypperste aff Frimendene och Eldste
 Bønder medt alle Candemend och nogle Riis-
 stedgmend vdgangne, haffue sig beraad, och ther
 effther aff it gaaet, velbetenckt raad saadant it
 Svar fra sig sagt och indført. Paa thedt adt
 thette Land medt en goed, from och lerd Scholeman

flere maatte bliffue forförgit, then och en thidlang
 hoefß Børnene adt bliffue, och them vdi Gudtz-
 fryct och gode Konster flittelig lære vilde, saa vare
 menige Landskab thilfredtz, samme Schole i Rødtne,
 som the sig i Biscop Byrgis thid forplictet haffde,
 ther effther althid adt opholde, och huer huad han-
 nem burde, effther fornevnte leeste Bresss Indhol-
 delse, thil samme Scholles Opholdelse uforsømme-
 lig adt vdslegge. Men saa vare menige Landtz
 thienstlige Bøn, adt huiß met thette, adt thenne
 Schole en thidlang nedlagt er, maatte forsømmet
 och forbrødt vere, adt Kongel. Maiest. thet samme
 Land naadeligen vilde thilgode holde och thilgiiffue,
 the vilde, ther effther i then Sag this flitteligere
 vare. Huilket tha fornevnte Herre Superinten-
 dens saa var thilfredtz med, och thilsagde them, adt
 hand medt thit første en goed, from och lerd Scho-
 lemester offuersende ville, huilken Hoffuigmanden
 paa Hammerßhus med en Eed och Forplictelse, adt
 hand samme Schole flittelig och troligen vilde fore-
 staae nogle Aar, i thet mindste threy effther huer
 andre therhoeß bliffue, annamme skal. Och then
 Brøde och saa meget, som the indholdne Schole-
 penninge thilkom, haffuer then Verdige Herre Su-
 perintendens paa Kongel. Maiest. for allis Beste
 Skyld, och effther theris Bøn, paa then thid thil-
 giffuit och hengaae ladet. Blev och ydermere sam-
 tyct, adt hver Sandemand i sin Sogn, samme

Scholepenninge alle Nar medt Gliid indkressue och
 opbere skal, och oplegge them thil Borgemesters i
 Rodne; tha skulle fremdelis paa thuende thider be-
 stedtlig, som er Paaske og S. Michels Dag, huer
 thid i halffdelen antworde samme Scholemester all-
 troelig foruden all Argeliff, och saa offthe som thet
 begerit voeder, och goed beffeden och Regenskab.
 Udrisadant alle Maade, som forskreffuit staaer,
 ganget och skedt er, thed vidne vi fornevnte Her-
 mann Boitiz, Arffuid Pederßen, Hans Kammer,
 Abraham Erichßen, Peder Bagge, Thorges Wil-
 sang, Hans Berentzen, Poffuel Kosod, Jens An-
 derßen, Jep Hansen, och Mogens Jbßen, medt
 vore Indsegle och Signether hengendis therneden
 thette vort obne Bress. Giffuit och schreffuit paa
 fornevnte Borringholm Nar och Dag som forskref-
 uit staaer.

B. Kjøbenhavns Universitet

I. Academiske Examina.

1. Theologisk Embedsexamen.

Den 18 Julii.

1. Gerhard Giese Salicath. En Søn af
Holzforster og Landv. Commisf. Salicath,
født 1788 i Eskovlyst i Nærheden af Frederiks-
borg, blev Student 1805 — Laudabilis.
2. Poul Emil Hansen. En Søn af Rector
Professor Hansen i Viborg, født 1788 i Vi-
borg, blev Student 1805 — Haud illau-
dabilis.
3. — — — — immaturus.

Den 19 Julii.

4. Henrik Seerup. En Søn af afg. Land-
mand Christ. Seerup, født 1788 paa Bense

- i Ribe Stift, blev Student 1806 — Laudabilis.
5. Jens Westengaard. En Søn af Sognepræst Westengaard, fød 1789 i Rundbye ved Holbek, blev Student 1806 — Laudabilis.
  6. Joh. Christ. Tandberg. En Søn af Sørenskriver Tandberg, fød 1786 i Moss i Aggershuus Stift, blev Student 1806 — Laudabilis.

2. Juridisk Embeds-Examen.

A. Theoretisk Prøve.

a. Latin.

Den 10 Junii.

1. Christian Rothe. En Søn af Statsraad og Deputeret i det Slesvig Holstenske Cancellie, H. B. Rothe, fød i Kiøbenhavn 1790, blev Student 1807 — Laudabilis.
2. Georg Albert Roefod. En Søn af Stiftamtmand Roefod i Ribe, fød i Tjen 1789, blev Student 1807 — Laudabilis.
3. Niels Møller Spandet. En Søn af Sognepræst Spandet til Alrø i Marhuus Stift, fød 1798, blev Student 1807 — Laudabilis.

Den 12 Junii.

4. Georg Tandberg. En Søn af Sørenskriver Tandberg, fød i Moss 1788, blev Student 1806 — Laudabilis.
5. Poul Holst. En Søn af Riibmand Holst i Drammen, fød 1789, blev Student 1807 — Laudabilis.
6. Hans Lange. En Søn af afg. Raadmand Lange, fød i Kiøbenhavn 1789, blev Student 1807 — Laudabilis.

Den 14 Junii.

7. Carl Vilh. Raben. En Søn af Geheime-Conferensraad Raben, fød i Kiøbenhavn 1789, blev Student 1807 — Haud illaudabilis.
8. Hans Roefod. En Søn af Stiftamtmand Roefod i Ribe, fød i Byen 1787, blev Student 1806 — Haud illaudabilis.
9. Joh. Pet. Freuchen. En Søn af Forpagter Freuchen, fød paa Galsør 1787, blev Student 1806 — Haud illaudabilis.

Den 15 Junii.

10. Jesø Fæster. En Søn af Riibmand Fæster, fød i Kiøbenhavn 1790, blev Student 1807 — Laudabilis.

11. Mart. Andersen. En Søn af Guldsmied Andersen, fød i Haderslev 1786, blev Student 1807 — *Haud illaudabilis*.

Den 17 Junii.

12. Poul. Christ. Nilson. En Søn af Justitsraad Nilson i Drammen, fød 1789, blev Student 1806 — *Laudabilis*.
13. Hans Holmsen. En Søn af Proprietær Holmsen, fød i Enebæk i Aggerhuus Stift 1787, blev Student 1807 — *Haud illaudabilis*.

b. Dansk.

Den 19 Junii.

1. Søren Sørensen, (s. disse Ann. 1810 2 B. S. 233) — *Beqvem*.
2. Jos. Ant. Ludv. Schiøtz. En Søn af Kasserer Schiøtz, fød i Kiøbenhavn 1791 — *Ei ubeqvem*.
3. Hans Schade Øst. En Søn af afg. Seilmager Øst, fød 1793 — *Ei ubeqvem*.
4. Hans Lund. En Søn af Forpagter Lund paa Magaard i Sieland, fød 1794 — *Beqvem*.

Den 21 Junii.

5. Hans Ramm (see disse Ann. foreg. Bind S. 68) — Beqvem.
6. Hans Andersen. En Søn af en Bonde i Egholdt i Ribe Amt, fød 1784 — Beqvem.
7. Peter Petersen. En Søn af Procurator Petersen, fød i Gaaborg 1785 — Beqvem.
8. Hans Philip Selmer. En Søn af afg. Sognepræst Selmer, fød i Søllested i Fyen 1789 — Beqvem.

Den 24 Junii.

9. Mogens Klagstad. En Søn af afg. Bonde Ole Bernsen, fød paa Gaarden Klagstad i Wangs Sogn paa Hedemarken — Beqvem.
10. Niels Arctander Holm. En Søn af afg. Provst Holm til Alsted i Fyen, fød 1789 — Beqvem.
11. Afviist.
12. Afviist.

Den 26 Junii.

13. Fred. Christ. Müllertz. En Søn af Lieutenant Müllertz, fød 1787 — Beqvem.
14. Paul Høy Blich. En Søn af Skolelærer Blich, fød i Kiøbenhavn 1790 — Beqvem.
15. Frid. Ehl. Christ. Christensen. En Søn af afg. Forvalter Christensen — Ei ubeqvem.

Den 28 Junii.

16. Udholdt ei Examen.
17. Afviist.
18. Søren Nielsen, en Søn af afg. Sognefogd Niels Jensen i Svebølle ved Callundborg, — Ei-ubequem.
19. Niels Carl Amtrup, en Søn af afg. Meubelhandler Amtrup, fød i Kiøbenhavn 1789 — Bequem.

B. Practisk Prøve.

a. Candidati Juris.

1. Gerhard Hofgaard (Exam. theoret. 18 Jan. 1806 Laudab.) — Non contemnendus.
2. Niels Leth Schisning (Exam. theoret. 13 Oct. 1809 Laudab.) — Laudabilis.
3. Ped. Joh. A. C. Eberlin (Exam. theoret. 7 Ap. 1810 Laudab.) — Laudabilis.
4. Fred. Siegfr. Muhle (Exam. theoret. 6 April 1811 Laudabilis) — Laudabilis.
5. Christian Rothe — Laudabilis.
6. Georg Alb. Røefod — Laudabilis.
7. Nicol. Møll. Spandet — Laudabilis.
8. Georg Tandberg — Haud illaudabilis.

9. Poul Holst — Laudabilis.
10. Poul Chr. Nilson — Haud illaudabilis.
11. Joh. Holmsen — Haud illaudabilis.

b. Examinati Juris.

1. Ei antaget.
2. Mich. Hermann Gram (Exam. theoret. 20 April 1811 Ei ubeqvem) — Temmelig vel.
3. Ei antaget.
4. Hans Lund — Temmelig vel.
5. Hans Ramm — Temmelig vel.
6. Peter Petersen — Vel.
7. Hans Philip Selmer — Vel.
8. Mogens Fløgstad — Vel.
9. Niels Arctander Holm — Temmelig Vel.
10. Frid. Christ. Møllert; — Vel.
11. Ei antaget.
12. Ei antaget.

II. Promotioner.

Den 22 Junii forsvarede Candid. jur. Fred.

Christian Sibbern *) offentlig i Regentskirken sin af det philosophiske Facultet med følgende Censur:

Disputationem hanc inauguralem, intelligenti cum judicio conscriptam, dignam censet Facultas philosophica Havniensis, quæ pro summis in philosophia honoribus academicis rite obtinendis disquisitioni publicæ subjiciatur.

B. Thorlacius,
Decan. Facult. philos.

antagne Inauguraldissertation De principiis philosophicis disciplinæ juris (73 pp. 8). De ordentlige Opponentter vare efter Directionens Anmodning Hr. Etatsraad, Ridder Schlegel, Hr. Professor Ridder Treschow og Hr. Professor Dr. Müller.

Sammestedes forsvarede Candid. Theolog. Jerem. Müller **) d. 13 Jul. mod de af Di-

*) Dimitteret fra Herlufsholms Skole 1802; vandt i Alene 1805 og 1807 Præmien for de da udsatte philosophiske Prisopgaver; tog juridisk Embedsexamen i April 1810.

**) Dimitteret fra Randers Skole 1799; tog theologisk Embedsexamen 1804; tiltraadde derefter i Alene 1806 en literarisk Reise til Tydskland, Italien og Frankrig, hvorfra han kom hjem i Mai 1809.

rectionen udnævnedes ordentlige Opponenten, Hr. Prof. Thørlacius, Hr. Justitsr. Prof. Schow og Hr. Prof. Sverdrup en Inauguraldissertation De Diis Romanorum Laribus et Penatibus*), hvilken af det philosophiske Facultet var antaget med følgende Censur:

Specimen hoc eruditionis, diligenter elaboratum, Facultas Philosophica Havniensis dignum censet, quod pro rite impetrandis summis in philosophia honoribus academicis publicæ disquisitioni subiciatur.

B. Thørlacius.

p. t. Decanus Facult. Philos.

Efter at Udfaldet af disse offentlige Actus var i Overensstemmelse med den Kongel. Resolution af 1 Nov. 1808 igiennem Directionen til Hs. Majestæt indberettet, behagede det Allers høist samme, under 22 Jul. og 17 August allernaadigst at tillade, at Magistergraden ved Kjöbenhavn's Universitet maatte Candid. jur. Frid. Christ. Sibbern og Candid. Theol. Jerem. Müller confereres, og til den Ende Magisterdiplomet for dem udstædes.

*) Hvoraf findes et Udtog i nærværende Hæfte.

III. Akademiske Smaasrifter.

De Diis Romanorum Laribus et Penatibus; Specimen inaugurale, auct. Jerem. Müller. Hafniæ 1811, 89 pp. 8.

(Udtog, meddeelt af Forfatteren).

Indledning.

Da Mennesket alt i Barndoms Perioden begyndte at blive opmærksomt paa det Virksomme i sit Indre, der er forskjelligt fra Legemet, paa den Aande, der føles i Aandedrættet og i hvis Sæde Tænknngen synes at boe, fort, da det fik tillagt sig selv en Aand, forledtes det og let til at tillægge alle Naturtingene Aander, som al Virksomheds og Bevægelses Aarsager. Herfra den Bane, at antage selv hos de ubetydeligste Ting slige virkende Aander som fortrinligere Væsener eller saakaldte Guder, hvis Dyrkelse uden al Tvivl skyldes saavel de velgiørende Virkninger, man tilskagde disse, som den Frygt og Rædsel, visse Naturphænomener især maatte indgyde det endnu raa og for al Kundskab til Naturen aldeles blottede Menneske. Men jo mere nu denne eller hiin Naturting begyndte at tiltrække sig Opmærksomhed, jo større dens Virkninger forekom Mennesket, jo omhyggeligere var og den Dyrkelse, der bevisstes samme. En forskjellig Mang blev saale-

des Guderne tillagt, og, da Begrebet om flere eller een eneste høieste Verdensbestyrer kun Tid efter anden og ved Kulturens gradvise Stigen opstaaer hos Menneskene, bringes de saaledes til at dvæle ved Begrebet om flere Underguder, hvilke, saasom man ei kunde tænke sig de mægtige Guder styrende alt umiddelbar, da i Almindelighed bleve anseete for et Slags Mellembud eller Bæfener mellem Guder og Mennesker, som man troede, tog sig af disse og paa det bedste anbefalede deres Sag til en højere Guddom; saadanne Underguder viistes en særdeles Opmærksomhed, saadanne opreistes Templer, Altare o. s. v. Det almindelige Græske Navn for disse var Daimones, det Latinske derimod Genii. Selv afdøde Mennesker, der af deres Familie, Stat eller Menneskeslægten overhovedet havde gjort sig fortiente, regnedes blandt slige Skytsguder. At Genius i Ordets vidtløftigere Forstand er et Fælledsnavn for alle disse, har Montfaucon viist i hans Værk om Oldsagerne, hvor han af Indskrifter fører Beviis for samme Mening, der i Tillæget til Værket siden næriere drøstes. Genier, der som tjenestgiørende Aander tillagdes selv de høieste Guder, beskyttede efter almindelig Folketro ei alene enkelte Mennesker, men og hele Byer, Colonier, Folkeslag, Lande o. s. v.; ja enhver menneskelig Syssel og Kunst havde hos de gamle Romere en Genius, der om samme værnede; dog ble

ve Rigerne, Byerne, Husene og Familiens
 Skytsaander især dyrkede under Navn af Penater
 og Larer.

Penaterne.

Ordet Oprindelse synes Cicero bedst at have fremsat
 paa hiint Sted, hvor han udleder den af penus el-
 ler penitus. Paa en noget forskiellig Maade udle-
 der Macrobius den af sidstnævnte Ord i hans Sa-
 turnaliers 3die Bogs 4de Kapitel. Andre Deri-
 vationer derimod, f. Ex. den af Penes og nati,
 synes, som Gutberleth ogsaa viser i hans Skrift
 om Cabirerne, at komme mindre her i Betragt-
 ning. I en tredobbelt Betydning har Ordet Pe-
 nates været brugt hos de Gamle: 1) I Betydning
 af Huseguder og folgelig det samme som Lare,
 deels uden Tillæg, deels med Tillægsordet parvus,
 og deels med udtryffeligg Tilføining af Ordet Lar.
 Saaledes falder Isidor alle Guder, der dyrkes
 hjemme, Penates. Saaledes forekommer og Or-
 det hos Terentz i hans Phormio, samt hos andre
 Skribentere. I denne uegentlige Betydning er
 det fornemmelig, de kaldes parvi (meest med Hen-
 syn til deres Billeders Ubetydelighed), og adskilles
 saaledes fra magni Dii Penates eller hele Rigers
 Penater. 2) I figurlig Betydning for Huset selv
 eller Fædrelandet. 3) I egentlig Betydning
 som Byers og Rigers Skytsguder. Som saa

danne nævnes i de af Cicero i Taler for Sylla.

Som Byens Guder omtales de hos Macrobius og herfor og hos Cælius Rodiginus. At Grækerne og, ligesaavel som Latinerne, havde havt slige Skytsguder for Riger og Stæder, sees tilstrækkelig af hiint Sted hos Demosthenes, hvor Apollo Pythius nævnes som πατρώος τῇ πόλει. Heraf bliver det isvrigt klart, at Penaterne havde båret af et dobbelt Slags, saavel offentlige eller større Penacer, som private eller mindre, der ere ganske det samme som Huusguder eller de saakaldte Familie-Lares. Denne Forskiel bliver hos classiske Skribentere stundum udtryffeligt iagttaget.

Penaterne have flere forskiellige Benævnelser: de kaldes ikke allene Dii magni, som før er sagt, men stundum og Di patrii, hvorfor de hos Tacitus faae Navn af præsidis imperii Dii. Hertil komme endnu andre vilkaarlige Benævnelser, f. Ex. Cælestes og Dii consentes. De Græske Benævnelser ere θεοὶ χρυσοί, θεοὶ δυνατοί o. s. v. Angaaende de offentlige eller egentlig saakaldte Penaters Oprindelse holder Denys sig til Forfattere, der antage disse Guder for at være de samme, som Dardanus fra Samothracien førte til Phrygien, og som Aeneas siden tog med sig til Italien. Macrobius beraaber sig blandt andre paa Nigidii og Varros Vidneedyrd for at bestyrke det same. Cervi-

us i Anmærkningerne til Virgils Æneides 3die Bog omtaler ligeledes Penaterne som Guder, der først vare komne fra Samothracien og siden førte over til Italien, hvorfor og Samothracerne, som han tilføier, have Ord for at være Romernes Blodsforvandte. I samme Grammaticus lader Varro udtrykkelig nævne Æneas, som den der har bragt Penater, nemlig visse Træ- og Steenbilleder, over til Italien. Des offentlige Penater, som Romerne dyrkede, vare i Følge samme Ero netop de store Guder fra Samothracien, hvilke efter Herodot i 2den Bogs 51de Kapitel ikke vel kan skilles fra Cabirerne. Herodot i 3die Bogs 37de Kapitel fortæller, at samme ere blevne ansete for Vulcans Sønner; denne deres Oprindelse anfører og Strabo i den 10de Bog af hans Geographie, hvoraf i det mindste den meget rimelige Slutning kan uddrages, at Cabirerne, der udgives for Vulcans Sønner og i de ældste Tider ere dyrkede i Ægypten, have en Ægyptisk Oprindelse og nedstamme fra Demiurgoz, Grækernes Vulcan; thi efter den ældgamle Ægyptiske Theologie skildte alle de øvrige Guder, og især de større, ham deres Oprindelse. Denne saa simple Lære blev siden i de Samothraciske Mysterier indflædt i Billedsprog og afveeg herved alt mere og mere fra den oprindelige Simpelt, den efter Varros Vidnesbyrd synes at have havt. Snart blev

saaledes Bacchus tillige med Hades, snart Jupiter selv, snart Mercur, Vulcan m. fl. og endnu alleroftest Dioscurerne henregnede til Cabirerne. Ja i Samothracien selv, hvor disse Helligdomme alt tidligen forvandlede til hellige Mysterier og hvorfra de sikkert bleve meest navnkundige, synes Begrebet om store Guder Tid efter anden at have tabt sig og hiint om Skytsguder at være traadt i Stedet. Ei allene enkelte, i Mysterier indviende, Personer troedes Cabirerne, fornemmelig i Havsnød, at kunne hjælpe, men og som hele Byers og Rigers Beskyttere bleve de stundum og det meget tidligen dyrkede. Et Sted hos Dionys i første Bogs 69 Kapitel tiener nok som til denne Menings Bestyrkelse. Cabirernes Billeder skal, efter hvad samme Dionys tør fortælle og selv har seet i Rom ^{anm.} ikke langt fra Forum, have bestaaet i Statuer af 10 unge Mennesker i siddende Stilling og med Spyd i Haanden. Men om disse Billeder ere nyere Fortolkere meget uenige. Nogle have holdt dem for Vestæ Billeder, andre for Apollos og Neptuns; men de giendrives af Ludovicus Vives og Bossius, som ansee disse for Castor og Pollux, Romernes Skytsguder i den Latinske Krig. Et kort Resultat af det Hele bliver: at Cabirerne overalt forveksledes med Guderne i de Lande, hvor de kom hen, og saaledes kunne selv de meest afvigende

Forfatters Bidnesbyrd gierne med hinanden fore-
 nes, da Romerne vilhigen optog blandt deres
 Statsguder denne eller hiin fremmede Gud, som
 ved et eller andet Tilfælde kunde troes at have
 bidraget noget til at forøge Romerstatens Glands
 og Anseelse. En særdeles Skyts-gud havde Ro-
 merne imidlertid til at vaage over Byen; men
 ingen vidste eller turde, om han end vidste det,
 nævne denne Guds Navn. En sliq Fordølgelse
 af Navnet holdt man nødvendig, at ikke andre
 Nationer, naar det egentlige Navn blev bekiendt,
 skulde udfalde (evocare) Guderne, hvilket de selv
 saa ofte pleiede at gjøre mod deres Naboer, og
 hvilken Udfaldelse ved offentlige høitidelige Bøn-
 formularer de især tilskrev disses Undergang. I
 Henseende til de Afbildninger, vi endnu have af
 Cabirerne, kjynde her anføres de tre Capitoliniske
 Gunders Billeder, som ere fundne paa den Eus-
 systes Støtte tilligemed en Afbildning af samme
 Guder, som Spencer i sin Polymetis beskriver,
 og endelig en Iaspis, der ligeledes findes i sam-
 me Værk med en Orns, en Ratugles og en Paa-
 fugls Billede paa. Paa en Cærisk Familiemynt
 findes Penaterne afbildede saaledes, som Dionys
 beskriver dem, med den Undtagelse, at en Hund,
 som Sindbillede paa Trost, staar imellem de-
 siddende Figurer, der ovenil ere nøgne, men for-
 neden klædte i Hundeskind, og over disse sees Vul-

cans Hoved tilligemed Tungen, hans Attribut; ved Siden staae Bogstaver, hvis rigtige Udtolkning synes at være LARes. Nogle hense da herfor Forestillingen til Familie-Lares, andre til Larer paa Korsveiene. Men følge vi Arnobius, da synes Forestillingen om Lares at være udsprunget af hiin om Penaterne, og senere Begreber om de Romerske Penater her at være sammenblandede med ældre om de Eabiriske Guder. En lignende Sammenblanding af ældre og nyere Forestillinger finde vi og paa Familiens Lucia, Fontæ og Sulpicia Mynter.

L a r e s

stride flere Forfattere om og vide ikke, hvorfra Ordet egentlig har sin Oprindelse. Nogle tillægge det saaledes en Græsk og andre en Latinsk med Hensyn til den bekiendte Fabel om Nymphen Lara; men rettere ansees Ordet for Etrurisk eller Persisk. Artes kaldes nemlig hos Perserne afdøde Helte, der ved berømmelig Daad havde gjort sig navnkundige; ja Kyrster fik endog i levende Live nu og da dette Dødsnavn. Blandt de Latinke Binavne til Lares mærkes især Præstites, Familiares, Lemures, Larvæ og Manes, hvortil endnu kunne hense andre specielle, nemlig: Dii patellarii og Genii focorum, som de af Arnobius kaldes. De Græske Udtryk ere de

κατοικίδιοι, οἱ κατ'οικίαν ἔρως. I flere Betydninger forekommer Ordet i Pluralis, og betegner saaledes (foruden den tropiske Betydning paa Hus og Arnested) 1) Δαίμονες, Menneskers Genier eller Skytsaander, som efter Hesiodi Føltælling vare Siælene af de Mennesker, der i Guldalderen havde levet paa Jorden. 2) De Afdødes Siæle. 3) De Afdødes Genier, og endelig 4) Husets beskyttende Guder. Lærernes første og oprindelige Forretning synes nemlig at have bestaaet i at beskytte Huset, at drage Omsorg for Huusvæsenet og vaage over Beboernes Held og Lykke. - Oprindelsen til disses Dyrkelse maae uden Tvivl tilskrives den gamle Skik hos Egyptianerne, at begrave deres Slægtninge, Børn, Venner og Naarørende hjemme i Huset, hvilken Skik en lang Tid og synes at have hersket i Italien, indtil samme ved de tolv Tavlers Lov blev forbuden.

Offringerne til Lærerne bestode i Røgelse, Viin og andet slegt; Alterne bleve og desuden befrandsede. Som Romerne i fortroligt Lag, førend de gik til Bords, pleiede at offre til Guderne, saaledes offrede de og isærdeleshed til Lærerne endeel af Maaltidet og fastede det paa Arnestedet, der var Huseguden helliget. Alt forrette et saadant Offer kaldtes libare dapes. Jordens første Grøde og alt, hvad der paa nogen Maade kunde troes at behage Lærerne, offrede man paa

deres Altare; de Rige ofrede unge Tyre, de Fattige Lam, Grise og Høns. Om Familier, der havde Sorg, fortæller Cicero, at de offrede Vædere. Ja ved ethvert vigtigt Optrin, enhver Forandring i Livet, foretoges visse Cæremonier og Høitideligheder til Lærernes Ære. Saaledes tog Bruden fordum, da Kiøbe-Ceremonien ved Giftermaal var i Brug, en Afse og fastede paa Familie-Lærernes Arnested, en anden henslængtes for Lærerne paa nærmeste Korsvei; de Adeliges Børn toge, naar de gik ud af Børnealderen, de Halsbaand, de hidtil havde gaaet med, og hængte om Lærernes Billeder; det samme gjorde frigivne Slaver ved deres Kiæder. Saaledes helligede ogsaa udtiente og i Maade affsedigede Soldater deres Vaaben til Lærerne. Ved en lang Reises Tiltrædelse eller en lykkelig Tilbagekomst fra samme forrettede man til disse Guder en Slags høitidelig Bøn, visse Husets Dele ansaaes dem især hellige o. s. v. Arnestedet var Lærernes Alter, men i Forgaarden var Lararium indrettet eller det Indelukke, hvori deres Billeder giemtes; her havde man ogsaa Portraiter af berømte Mænd, der af Keiserne bleve opbevarede enten i det større eller mindre Lararium; thi begge Slags synes de efter Lampridii Vidnesbyrd at have havt. Dog ikke allene Husene, ogsaa Byerne, Veiene, Korsveiene og Agrene m. m. havde deres

Larer. Som enkelte Familiers Skjoldguder troedes de og samlede at beskierme Byen, dog ikke uden i den meest overhængende Fare. Med megen Høitidelighed dyrkedes Larerne aarlig paa Festen Compitalia. Flere Gange blev denne Fest afskaffet, men igien indført og det især af Augustus, der bestikkede et Slags Rodemestere (vicomagistri) til at vaage over Larernes Dyrkelse, lod deres gamle forfaldne Templer reise sig af Ruinerne, samt de gamle Altare deels istandsætte, deels en Mængde nye opføre omkring paa Gaderne. Hvad Korestillingerne af Larer angaaer, da kan man neppe tvivle om, at jo mange af de Kobber- og Marmorstatuer, som pryde adskillige Europæiske Musæer, før har havt Plads blandt Lares og Penates; men efter de Kiendemerker paa Larerne, som deels Ovid i hans Fasti, deels Plutarch i hans Quæstiones Romanæ angiver, kunne kun en Statue, der hos Montfaucon findes aftegnet, og en anden lignende, der er afbildet paa den Eussiske Støtte, bestemt henføres til de Kunstminder, vi have om Larerne. Men især henføres til disse med al historisk Visshed de saakaldte Lares Augusti. Et smukt Altar af dette Slags sees i Museo Pio-Clementino i Rom, og er ziirlig og fuldstændig beskrevet af den lærde Marini i hans Værk over samme Museum.

IV. Blandede Efterretninger.

Den 16 August d. A. har Hs. Majestæt allernaadigst stadfæstet en mellem Hartfornsbrugerne i Steenlille Sogn paa Holbeks Amt og Kiøbenhavns Universitet *), som er beneficeret med bemeldte Sogns Kongetiende, under 27 Maj s. A. indgaaet Koreening om denne Tiendes Overdragelse til Yderne for bestandig, saaledes, at Beboerne af Steenlille, Oustrup, Saltøfte, Tjørntved, Laarup og Bedele **) (i alt 45) erlægge til Universitetet i aarlig Afgift 4 Ekp. Byg, Brugerne af Dreboe Kongs Hartforn (i alt 25) 7 Ekp. Byg, og Besidderne af Sandlynggaard og Schuurup $4\frac{1}{4}$ Ekp. Byg pr. Td. Hartforn, hvorhos samtlige disse Ydere selv tilsvare alle Kongl. Skatter og Afgifter, som nu ere, eller herefter maatte vordes paabudne, uden Udgift for Universitetet i nogen Maade. Den aarlige Afgift, regnet fra 1 Maj 1811, betales i Penge efter hvert Aars Capitels-taxt til Universitetets Casserer i Kiøbenhavn inden

*) Denne Tiende har hidtil været oppebaaret af Biskoppen i Siøllands Stift i hans Egenkab som tertius Theologus ved Universitetet.

**) Bedele ligger i Munkeliseby Sogn, men har noget Hartforn (6 Ekp. 3 Td. $\frac{1}{3}$ Alb.) liggende i Steenlille Sogn.

næste Mars Martii Måneds Udgang. Det tiendevende Hartkorn beløber i alt 169 Tdr. 5 Skp. 1 Fdk. $1\frac{1}{5}$ Alb.; men derfra gaar Hartkorn 10 Tdr. 2 Skp. 1 Fdk. $2\frac{1}{8}$ Alb., for hvilket ingen Tiendeforeening kunde slutes, da det deels er Annexjord, hvoraf alle tre Tiender tilhøre Præsteskaldet, deels er udlagt til Skovjord, deels er afbrændt Lyng-Tørvestær.

Ved Skrivelse af 13 Jun. fra Hr. Generalmajor v. Lorenz, Chef for det norske Livregiment, blev Universitetets Rector indbuden til, med nogle af dets andre Professorer, næste Dag, til Erindring om at sammes første Oprettelse var skeet af det Kiøbenhavnske Academies Studenter 1658, at overvære Høitideligheden ved nye Faners Indvielse for bemeldte Regiment, ligesom dette ved andre lignende Leiligheder var skeet *). Ifølge denne Indbydelse indfandt Rector Magnificus og tre andre Medlemmer af Consistorio sig den 14 Jun. ved den omtalte Høitidelighed.

Den 17 Jul. confirmerede Consistorium den af Kammerherre Foss, Candid. Ludv. de Hem-

*) Jvf. disse Annaler 1808 1 B. S. 216. Anm.

mer meddeelte Dinomination til i tre Aar at nyde Deel i det Fossiske Stipendium.

Samme Dag udnævnedes Consistorium Candid. Theolog. N. C. Østrup til at nyde den ledige Plads paa Elersens Collegium.

S. D. besluttede Consistorium, at 100 Rdlr., som Præsten Hr. Aagaard i Agerstov havde skænket til Elersens Collegium, skulde efter Hr. Commandeur og Ridder Løvenørns Forslag henlægges til Bibliothekets Fond og for samme gøres frugtbringende.

D. 25 Sept. udnævnedes Consistorium Studios. Theol. Jacob Johan Galschiøt, til at nyde den ledige Plads paa Walchendorfs Collegium.

V. Svar paa en Skrivelse.

I et med H. J. L. undertegnet Brev har Udg. modtaget den Forespørgsel: hvorfor ikke den Examen, som Studiosi Chirurgiæ underkaste sig, i disse Annaler anmeldes ligesaavel som den pharmaceutiske Examen, om hvilken det dog kunde være ubist, hvorvidt den hører til Universitetshandling, da den i Universitetsfundatsen ikke omtales (Jvf. disse Ann. 1807 I B. S. 75), hvorhos Indsenderen har yttret det Ønske, at saadan Anmeldelse herefter maatte skee.

Til Gienfvar herpaa tiener, at de Efterretninger, som meddeles i nærværende Journal, indskrænke sig, for saavidt de af Udgiv. selv kundgøres, ifølge Journalens Plan, til saadanne, som angaae de videnskabelige Underviisnings-Anstalter, der ere underlagte Overbestyrelsen af den Direction, i hvilken han er Secretær, altsaa til Universitet, Sorø Academie og de lærde Skoler; og de grunde sig enten paa Collegial-Forhandlinger eller paa officielle Indberetninger til bemeldte Direction. Da nu det chirurgiske Academie er et fra Universiteter aldeles affondret Institut, saa ligge de Examina, som Studios. Chirurgiæ der underkaste sig, lige meget uden for Journalens Diemed og Udgiverens Kundskabskreds, eftersom han i den Embedsstilling, i hvilken han er Udgiver af Univ. og Skole-Annaler, ingen Leilighed har til at blive underrettet om, hvilke Studiosi Chirurgiæ ved det chirurgiske Academie underkaste sig Examen, og med hvilket Udfald. Med den pharmaceutiske Examen er Tilfældet ikke det samme, da den virkelig, ifølge Forordn. af 4 Dec. 1672, afholdes af det medicinske Facultets Professorer, hvilke ere Embedsmænd ved Universitetet. Jvf. Callisens Physiske-medicinske Betragtninger over Kiøbenhavn 2 D. S. 504. Læger derimod nogen Studiosus eller Candidat. Chirurgiæ den medicinske Examen ved Kiøbenhavns Universi-

tet, er saadant hidtil blevet og vel fremdeles blive bekiendtgjort i disse Annaler.

Saafermt iøvrigt Udg. fra Bedkommende skulde blive anmodet om at indføre de Efterretninger, Brevskriveren savner, og til den Ende forsynet med autentiske Opgivelser, vil en saadan Anmodning med Fornøielse blive opfyldt.

C. Universitet i Norge.

Den 2 Septembr. 1811 har det allernaadigst behaget Hs. Majestæt, ved Resolution og Rescript til Directionen for Universitetet og de lærde Skoler at tilkiendegive sin allerhøieste Villie og Beslutning angaaende et Universitets Oprettelse i Kongeriget Norge, og derom at bestemme og befale saaledes, som indeholdes i følgende, i Collegialtidenden for 1811 No. 36 indrykkede

Bekendtgørelse.

Ved allerhøieste Resolution og Rescript til Directionen for Universitetet og de lærde Skoler af 2den Sept. d. A. har det behaget Hs. Majestæt at bestemme og befale: At i Kongeriget Norge skal oprettes et fuldstændigt Uni-

versitet, som paa den Maade skal organiseres, at ved samme ikke blot foredrages academiske Videnskaber for de egentlig Studerende, som have til Hensigt at danne sig til Lærde og videnskabelige Embedsmænd, men og gives hensigtsvarende Underviisning i almeennyttige Kundskaber for dem, hvis nærmeste Formaal er, at vinde practisk Duelighed for det borgerlige Liv.

Lærepladsene ved dette Universitet ere for det første bestemte til i alt 19 Professorater og 2 Lectorater, og under visse Betingelser er Staden Kongsberg af Hs. Majestæt udseet som det beqvemmeste Sted for det norske Universitet.

Til dette nye Universitet vil Allerhøist samme have skænket og bestemt:

- a) Den Hs. Majestæt nu tilhørende Colbiørnsenske Bogsamling *), tilligemed Doublet-

*) Dette Bibliothek, som var samlet af den berømte Conferenzraad Edvard Colbiørsen, blev i Marts 1810 af hans Son Lieutenant (nu Kammerjunker) v. Colbiørnsen tilbudet Hs. Majestæt Kongen, som allernaadigst behagede at modtage dette Tilbud. Det bestaaer af omtrent 8000 Bind, meest

bletterne af det store Kongelige Bibliothek *).

- b) Doubletterne af det Kiøbenhavnske Universitets Naturaltheater, i Forening med andre offentlige Stiftelsers Doubletter af Naturalier, samt den Samling af Mineralier, som Bergseminariet i Kongsberg nu er i Besiddelse af.
- c) Beløbet af den Præsteskaldene i Norge under Navn af Studiiskat paalagte aarlige Afgift, som hidtil har tilfaldet Kiøbenhavns Universitet.
- d) Indtægten af trende Tiender paa Hede-
marken **), som have været henlagte til en

i Jurisprudents, Philologie og skønne Videnskaber.

*) Antallet af disse Doubletter, som det Kongelige Bibliothek efterhaanden er kommet i Besiddelse af ved Erhvervelse af hele Bogsamlinger, især ogsaa af Kammerherre Suhms, beløber sig til c. 5000 Folianter, 14000 Quarter og 40000 Octaver. Saa Universitetets Bibliotheker besidde det Antal af Bøger, hvormed det norske Universitets begynder, og intet Universitetsbibliothek er fra første Begyndelse saaledes blevet grundlagt som dette.

**) Disse ere Stange, Leuthen og Rommedal.

af de juridiske Lærestole ved Kiøbenhavns Universitet.

e) Beløbet af de Legater, som fra Norge i sin Tid ere skænkede til Understøttelse for Studerende ved Kiøbenhavns Universitet; hvorhos Hs. Majestæt allernaadigst er findet at ville give sin allerhøieste Tilladelse og Indvilgning til:

f) At der, saaledes som Omstændighederne efter næiere Overveielse maatte tillade og medføre,endes Bidrag til det nye Universitet fra det Sorøiske Academie, fra det Aukerske Fideicommis, fra det Angelske Legat, og fra det offentlige og beneficerede Jordegods i Norge.

Med det norske Universitets Oprettelse skal Candidaternes Prøvelse ved Embedsexamen i Fremtiden aldeles affondres fra Universiteterne i begge Riger, og derimod foretages paa saadan Maade, som Hs. Majestæt maatte finde for godt nærmere at fastsætte, hvorom Directionen er beselet, i sin Tid at indkomme med allerunderdanigst Forslag.

I øvrigt har Hs. Majestæt bemyndiget Directionen til, i Henseende til forbemeldte

Hovedbestemmelser, at træde i Brevverling med det kongelige Vice-Stattholderkab i Norge, det kongelige danske Cancellie, det kongelige Rentekammer, og øvrige vedkommende kongelige Departementer, for derefter til allerhøieste Beslutning at forelægge de fornødne udførligere Forslage til det norske Universitets Indretning.

I den af Hs. Maiestæt befalede Brevverling er Directionen umiddelbar derpaa indtraadt

---

D. De lærde Skoler.

I. Befordringer.

I Anledning af Conrector^o E. Taubers Forskyttelse til Rectoratet i Aalborg, er Candidat. Theol. Jeppe Christensen Øvstgaard under 3 August beskikket til Adjunct ved Aarhus Cathedralsskole.

Under samme Datum er, i Anledning af Overlærer Th. Trojels Befordring til Rectoratet i Fredericia, hidtilværende Adjunct ved Nyborg lærde Skole, Anders Faaborg Møllerz, forflyttet i lige Egenkab til Odense Cathedralsskole, og i hans Sted hidtilværende Adjunct ved Fredericia lærde Skole, Ulrich Christian Mølle, forflyttet i samme Egenkab til Nyborg Skole.

II. Legater og Gavebrev

I. til Randers Skole.

Michael Fosie og Hustrues Anne
Fosie's Legat, stor 400 Rd.

Med Testament af 14 Martii 1792 har afgangne Provst og Sognepræst i Randers, Michael Fosie og hans Hustru Anne Fosie skænket til den lærde Skole sammebeds 400 Rd. D. C. Denne Donation indeholdes i Testamentets §. 1, der lyder saaledes:

"Til den latinske Skole gives fire hundrede Rigsdaler, hvoraf den Discipel skal nyde Renten, som i det Aar forsendes til Akademiet og in examine scholastico har viist Prøver paa største Flittrighed, fører et skikkelig Levnet og dertil er meest trængende; og skulde ingen et Aar dimitteres, maatte det oplægges til et andet Aar, da tvende kunde nyde godt deraf, og kaldes Stipendium Fosianum."

Disse 400 Rd. ere efter Enkens Død af Testamentets Executorer i Junii Termin 1810 udbetalte til Skoleforstanderne, og derefter af dem giorte frugtbringende som den lærde Skoles Eiendom.

2. Til Tronhiems Skole

- a. Kong Frederik den andens Gavebrev af 22 Oct. 1585 angaaende Præbenda Johannis Baptistæ *).

Vi Frederich den Anden, med Guds Raade Danmarkis, Norgis, Wendes oc Gottes Konning, Hertug udi Slesvig, Holstein, Stormarn oc Dytmarsken, Grefve udi Oldenburg oc Delmenhorst, giøre alle vitterligt, at estersom Vi forfare,

*) Dette Præbende bestod efter en Notiz i en Samling af allehaande Tronhiem vedkommende haandfrevne Esterretninger, som have været Udg. meddeelte af Studiosus Jentofte, i hvilken ogsaa ovenansførte Gavebrev selv findes, egentligen af tvende smaa Præbender, nemlig Præh. Sctæ Crucis og Præh. Scti Johannis. Det er for nærværende Tid ikke let at opgive, hvor mange og hvilke Gaarde disse Præbender have indbefattet; men det er sandsynligt, at de endnu udgiøre en Deel af det ved sidste Rectoratvacance under Skolens almindelige Indtægtskilder inddragne Rectoratgods, hvis Størrelse i Aaret 1793 var omtrent 34 Spand. I sidstnævnte Aar blev deraf ifølge Rescr. af 28 Jun. s. N. 4 Spand i Dre 13 Mk. solgte for at betale den til Rectoratet kjøbte Udløgaard Gløshaugen (hvilken siden igien er afhændet; s. disse Ann. 1808 2 B. S. 278. Ogsaa ere nogle flere Gaarde siden den Tid solgte; s. disse Annal. 1809 1 B. S. 114).

at Skolemesteren udi vor Riobstæd Trundhiem skal
være med fast ringe Løn oc Underholding forsyned,
at hand icke deraf kand hafve sin nødterstig ophold;
da paa det Skolen sammesteds dis bedre maa til-
tage oc med dis skickeligere Skolemestere kand blif-
ve forsoget, oc Ungdommen dis bedre udi boglige
Konster oc nyttige Lære kand institueris oc for-
fremmis, hafve Vi af vor synderlige Gunst oc
Raade undt, bevilged oc tilladt, oc nu med dette
vort aabne Brev unde, bevilge oc tillade, at det
Præbenda, som kaldis Præbenda Johannis Bap-
tistæ, og vaccerer oc ledigt er, maa og skal al-
tid herefter til ævig Tid være perpetuered, for-
ordned oc tillagd til Skolemesterens Underhol-
ding udi fornæfnte Trundhiems Skole, som nu
er eller herefter kommandis vorder, med Bønder,
Tienere oc ald dets Rente oc rette Tilliggelse, al-
deles intet undertaged, imeden oc ald den Stund
de ere Skolemestere udi fornæfnte Trundhiems
Skole, at skulle hafve, nyde, bruge oc beholde.
Thi forbiude Vi alle, i hvo de heldst ere eller være
kunde, særdelis vore Fogder, Embedsmænd oc alle
andre, Skolemesterne udi forskrefne Trundhiems
Skole, den som nu er eller herefter kommer,
hermed paa fornæfnte Præbenda Johannis Bap-
tistæ, eller nogen dets Rente eller rette Tilliggelse,
eftersom forskrefved staaer, at hindre eller udi no-

gen Naade Forsang at giøre, under vor Hyldest
oc Naade.

Gisved paa vort Slot Anderskow den xxij Octbr.
Aar MDLXXXV.

Under vor Signet

F r i d e r i c h.

b). Laugmand Peder Grumbø og Hu-
strues Christine Nielsdatters Legat
paa 300 Rd.; af Aaret 1644.

Toralem ikke at giøre vel og meddele; thi saadanne
Officer behage Herren vel. Hebr. C. 13 v. 6.

Gud til Ære, de vedtørstige til nogen temme-
lig Ophold og andre gudfrygtige Mennesker til et
christeligt Exempel:

Christine Nielsdatter, sal. Peder
Grumbø (forrige Laugmand over Trondhjems
Lehn og Jemteland) Efterleverske, kjendes og gjør
vitterligt: at eftersom bemeldte min kjære Huus-
bonde Peder Grumbø og jeg for nogle Aar siden,
udi hans levende Liv (os selv imellem) haver lovet
og besluttet efter vores dødelige Afgang at vilde
give til fattige Degnes Ophold Tre Hundre-
de Rigsdaler in Specie i sin Tid efter dets
Forordning hinanden overlevende at skulle testa-
menteres og sættes ud paa Rente; da paa det

formeldte den sal. Mands Løfte, med min gode Willie og Samtykke kunde komme i sin fulde Effe og bekomme sin fuldkomne Fremgang, haver jeg nu med min frie Willie og christelige Forsæt saaledes derom ved gode Benners Raad og Samtykke forordnet lade, efter denne Dags Datum med forenevnte 300 Rd. at skulle forholdes, som efterfølger:

Først at jeg Kirstine Nielsdatter sal. Peder Grumb's Efterlevereske selv vil mig forbeholdet have forenævnte 300 Rigsdaler, som Halvparten er min sal. Huusbonds Gave, halvandet hundrede Rigsdaler at forrente til Fattige Skolens Personer, fem Rigsdaler af Hundrede aarligen, som er for den sal. Mands Qvota og Løfte aarligen halvottende Rd. beregnet fra Michaelis 1643, og Marsdagen igjen 1644, til Skolens Forsvar at udgive og afbetale; de andre halvandet Hundrede Rigsdaler belangende, mig med Renten (den Stund Gud sparer Livet) selv at nyde og have inden Haande og give de Fattige udaf efter min gode Willie. Og naar jeg ved Døden afgaaer og foremeldte 150 Rd., som hos mig er min sal. Huusbonds Qvota, anlangendes, med deres resterende Rente ikke med rigtige Qvitancer findes at være betalt, efter dette Brevs Datum, saavel som de andre 150, som strax efter min christelig for-

leente sal. Afsteed skal være forfalden, ikke strax vorder udtagen og betalt, da bebrever jeg og tilsi- ger hermed forbenævnte halvandet Hundrede Rigs- dalers Hovedstoel, deres resterende Rente først og forlods ud, enten udi rede Penge, eller i saa meget Odelsgoods, som derpaa kan komme, udtages. Der- nest de andre halvandet Hundrede Rigsdaler, som jeg uden Renter haver mig forbeholdet, i lige fore- skrevne Maader at udtages frem for nogen anden Gjæld eller Arv af mit Boe. Men siden efter min dødelige Afgang, Bispen med samtlige de hæder- lige Mænd, Capitulet og Skolemester, som nu er eller kommeres vorder, dennem hos visse Folk at udsætte og derpaa Forsikring at tage, saa at der ikke forkommes Rente eller Hovedstoel, som de først for Gud, saa og for den Christen-Ørighed samt fattig- ge Lemmer vil forsvare. Og siden med dennem despenseres og byttes som efterfølger:

For det første skal forbenævnte Halvandet Hundrede Rente udbyttes i Domkirken i forbe- meldte hæderlige og høilærde Mands Nærværelse til fire fattige Skoledrenge, som en ringe Ophold have, og ere saavidt komne i deres Bog, at der kan være en god Forhaabning om dennem i sin Tid at betjene det hellige Ministerium, saa enhver af de tre overste faaer to Rigsdaler og den underste halvanden Rigsdaler, og det saa længe Gud spa-

rer mig Livet. For det andet: Naar Gud allermægtigste haver siden faldet mig af denne elendige Verden, og forskrefne 300 Rd. da bliver samtligen udsadt paa Rente af den hæderlige Mand Bisp, Capitlet og Skolemesteren, som nu eller da ere, da skal dets Rentepenger siden aarligen udbyttes ved Michaelis Tider til fattige Skolepersoner, saavidt de kunde tilrække, 2 Rd. til hver, som forskrevet staaer. For det tredie: Findes og nogen paa de Tider af de fattige Skoledegne saavidt at være kommen, at de forsendes neder til Akademiet, da maae een af dem, som bedst Behov haver, bekomme til Lærepenger Ti Rigsdaler, de andre øvrige Penge at udbyttes, som forskrevet staaer. For det fjerde: Findes nogen af forbenævnte min gode sal. Huusbondes Peder Grunds eller min Slægt her i Trondhjems Skole, som vedtørstig er, og i Bogen saavidt kommen, som forskrevet staaer, da dem een Portion deraf at nyde frem for nogen anden.

Paa det nu at saaledes udi mit levende Liv, og siden efter at Gud haver henfaldet mig (hvortil den troefaste Gud forleene en salig Stund) urykkeligen forholdes skal, og ikke forbenævnte Penge, enten Hovedstoel eller Rente, af nogen Geistlig eller Verdslig henvendes; da er jeg ganske ydmygeligen og venligen ombedende den christne og vel-

byrdige Øvrighed, her sammesteds er eller vorder, med dets Myndighed ville overholde, at saadan min sal. Huusbondes og mit christelige Forsæt maatte ved Magt holdes, udi alle sine Puncter og Artikler som foreskrevet.

Dets til Vidnesbyrd og ydermere Forsikring at være skeet af min sal. Huusbondes og min, vores samtlige og frie Samtykke udi Gudsfrugt, at saaledes hermed forholdes skal og ikke forrykkes eller forandres af mine Arvinger i nogen Maade, men forblive derved, efter dette min sal. Huusbondes og mit Testamente og Gavebrev, i vor Velmagt og levende Live gjort og sluttet, Gud til Vre og fattige Skolepersoner til Hjelp, som i sin Tid kan tjene den christen Kirke og Menigheden, haver jeg ladet trykke min sal. Huusbondes Signete hengendes herneden under og med Legen Haand underskrevet.

Deßligeste venlig ombedet høie og vellærde Mænd: M. Erik Bredahl, Superintendenten over Trondhjems Stift, M. Hans Sørensen Lector, Herr Augustinus Jensen, Pastor til vor Frue Kirke, samt velagte Mand Anders Jensen Heltkande, Tolder og Oberformynder heri Trondhiem, med mig til Bitterlighed dette

Testament at forseglej og underskrive. Actum
Trobjem, den 6te Martii 1674.

Kirstine Nielsen, (L. S.)
sal. Peder Grumbø.

Erich Bredahl, (L. S.)
egen Haand.

Hans Sørensen, (L. S.)
egen Haand.

Mentz Christophersen, (L. S.)
egen Haand.

Augustinus Jensen, (L. S.)
egen Haand.

N. J. Heltkande, (L. S.)
egen Haand.

III. Gymnastik ved de lærde Skoler.

1. Ved Frederiksborg Skole.

I Svømmeøvelserne have i denne Sommer, under Veiledning af Læreren i Gymnastik &c., Hr. Boos, 52 (det er næsten alle) Disciple taget Deel; af disse bragte 7 det i Længdesvømning ind, til 4000 — 5000 Alen, 10 til 2000 — 3000, 8 til 1000 — 2000, 15 til 600 — 800 Alen, med forholdsmeetsig Fremgang i Dykken. 12 Di-

sciples Fremgang i begge Arter af Færdighed var noget mindre. De, som have bragt det videst, ere de, som allerede i de foregaaende Aaringer *) vare blevene øvede; endeel Disciple, som i de forrige Sommere ei havde deeltaget i disse Øvelser, have iaar lært at svømme. Overhoved have næsten alle Disciple i denne Sommer viist megen Lyst til Svømmen. Skolens Rector, Hr. Professor Bentsen, har flere Gange bivaanet Svømmeøvelserne og seet Prøver paa Disciplenes heldige Fremgang. Endnu bør tilføies, at saavel Kjøbmand Hr. Gjørting forhen, som Kjøbmand Hr. Thomsen nu velvilligen have tilladt Disciplene fri Giennefgang over deres Jorder til det bedste Udgangssted i den Søe, hvor Svømmeøvelserne for det meste foretages.

(Efter Indberetning fra Hr. Goos).

2. Ved Nyekjøbing Skole.

Den i de sidste tre Aar Disciplene af Adjunct Nyholm givne Underviisning **) i at svømme, er ogsaa iaar bleven med Held fortsat. 36 af bemeldte Disciple have deri bragt det til en temmelig Fær-

*) Jvfr. disse Annal. 1810 2. B. S. 119.

**) Sammeledes.

dighed. Da til Bequemmelighed ved disse Øvelser saanedes en Baad, og en Seilsbaad, dertil be-
quem, var med Tilbehør at erholde paa Stedet for
200 Rd., har Directionen paa Hr. Rector Blochs
Forslag tilladt, at den maatte kjøbes til saadant
Diemed.

3. Ved Raskov Skole.

Ligesom i forrige Aaringer *) saaledes ere
ogsaa i denne Sommer Svømmeøvelser blevene an-
stillede med Disciple under Opsigt og Veiledning
af Hr. Overlærer Stephansen. Endskjønt
Veirliget var særdeles gunstigt, saa forarsagede
dog den i Raskov grasserende Feber, at en Deel af
Disciplene maatte for deres Sundheds Skyld af-
holde sig fra disse Øvelser. Af 19 Disciple, som
stadigen toge Deel i samme, have 3 i Længdesvøm-
men bragt det til 2000, 4 til 1200 og 3 til 400-
500 Alen. Af de øvrige, som tildeels vare Begyn-
dere, have 4 lært saa meget, at de kunne svømme
uden Line. "Til Ære for Disciplenes Forældre
maa jeg anmærke — tilføier Hr. Overlærer Ste-
phansen i sin Indberetning — at ikke een eneste
endnu har yttret mindste Betænkelighed imod disse
for deres Sønners Sundhed saa velgiørende Øvel-
ser, men at de derimod alle have bevidnet mig

*) S. disse Annal. 1810 2 B. 120.

deres inderlige Taksigelse for den Umage og Tid, jeg paa disse Øvelser's Anstillelse anvender...

Om dette Slags Gymnastik's Indførelse ved andre Skoler er intet kommet til Udgiverens Kundskab.

IV. Skolehøitideligheder.

1. ved Ribe Skole.

Efterat vedkommende Videnskabsmænd og Honoratiores i Byen og Omegnen vare ved Tilsendelse af et af Adjunct H. J. Hansen udarbejdet Program om Meteorstene indbudne til at bivaare den offentlige Skole-Examen, begyndte samme den 18 og fortsattes de følgende Dage. Den sluttedes Mandagen den 30 Sept. med en dansk Tale, holden for en talrig Forsamling af begge Kion, af Adjunct Pet. Teten's Hansen, som handlede om: nogle af de vigtigste Forbindtligheder, som den studerende Ungdom paadrager sig ved at benytte den offentlige Underviisning. For og efter Talen bleve, under Ledsaagelse af Instrumentalmusik, til hvilken adskillige Musikelskere i Forening med Stadsmusikanten og Organisten velvilligen bidroge, afsiungne nedenstaaende Cantater, forfattede af Hr. Vice-Rectore Thorup.

F o r T a l e n

J, hvis Toner's Harmonie

Wakte Sjelen af dens Dvale,
Eder's Almagt signe vi,

Wiisdom's Døttre fra Castale!
Smiler til de Unge's Id!

Fro de sværge Eder's Fane;
Høstens Løn for Vaarens Glid
De med ædel Længsel ane.

Glæden frister, Pligten raaber;
Staten Kampen seer, og haaber:
J har vakt de Unge's Glid. ∴

Evige Olding ved sin Stav
Hen til Eder's Alter glider;
Fremad seer han kun en Grav,
Bag ved sig — de gyldne Tider.
Hvorfor smiler han saa glad?

Fordum, i de unge Dage,
Wiisdom Døttre han tilbad;
Oldingen de ei forsage:
End hos disse troe Veninder
Livets bedste Fryd han finder;
Derfor smiler han saa glad. ∴

Lyffens Yndling nærmer sig;

Kort til Eders Priis han synger:

"Utilfredshed fulgte mig

"Selv blandt Plutos rige Dyrger:

"Det var kun fortryllet Muld,

"Som til daarlig Tant forførte;

"Først det adlet blev til Guld,

"Da J Hulde det berørte.

"Lyffen Os kan Rigdom byde;

"J Os lære den at nyde:

"Eders Gunst er meer end Guld.. ::

Bemod's Søn fra Ultrets Fod

Seer til Eder gennem Taarer;

Verden ei hans Sorg forstod:

Der han mødte folde Daarer.

J ham gav et Tilflugtsted;

J som ømt til Hjertet tale;

ham gav den tabte Fred,

Hulde Møer fra Castale!

Lyttende til Eders Toner

Han med Verden sig forsoner

Og forglemmer, hvad han leed. ::

Efter Taler.

(Til Dimittenderne).

Venner! Eders Ungdoms Fjed
 Var vor Lyst, vort Haab at lede;
 Tager nu vort Onske med!
 Himlen høre hvad vi bede!
 Uskylds Engel vogte Jer,
 Aldrig ved Jert Fald den græde!
 Anger er dens Taage nær,
 Den forgifter Livets Glæde.
 Lærdoms Krands er skøn at vinde:
 Skjønnere staaer Dydens Minde:
 Uskylds Engel vogte Jer!!

---

2. Ved Nyekøbning Skole.

Torsdagen den 10 Oct. fandt efter fuldendt
 Skole-Examen i Overværelse af Hs. Høiærv. Hr.
 Biskop Boisen og endeel flere Forældre, Viden-
 skabsmænd og Honoratiores, Translocationsolen-
 niteten Sted. Denne aabnedes først med et Chor
 af Storms Hymne og Schulz's Musik, afslutningen
 af de i Musikken underviiste Disciple. Derpaa

holdt Skolens Rector, Hr. Mag. Bloch, en Tale, hvori han viste, "hvilkede Midler ere, hvorved et ungt Menneske selv kan gjøre sig sin Skolegangstid til en af sit Livs allerbehageligste Perioder. Derefter blev Examen's Udfald og Opfyntningerne bekiendtgjorte, og det hele sluttedes med passende Opmuntringer til Disciplene.

3. Ved Aarhus Skole.

Den 16 Sept. blev J. C. Kvistgaard indsat i sit Læreembedede som Adjunct ved Aarhus Cathedral'skole ved en Tale af Skolens Rector Hr. Mag. Stougaard, som behandlede følgende Emne: "Det er Følelsen af en Skolelærers rigtige Værd, saavel i hans egne som den ham undergivne Ungdoms Dine, der under det Trykkende i hans nuværende Forsatning skal oplive hans Mod, vedligeholde hans Kraft og belønne hans Bestræbelser, selv om de misfiendes... For og efter TALEN bleve et Par Stropher, passende med Høitideligheden, afsiungne af Skolens Disciple.

V. Necrolog.

(meddeelt af Hr. Rector E. Tauber i Aalborg).

Den 24 Jun. døde forhenværende Conrector ved Aarhus Cathedral'skole, Henrich Ernst

Großmann. Han var født d. 1 Aug. 1732 i Haderslev. Faderen var Johan Henrik Grossmann, Premierlieutenant ved det daværende Oldenburgske Cavallerieregiment, som der laae i Garnison, og Moderen Sophia Amalia Tilemann v. Schenck. 1753 reiste han med Testimonium fra Rector Schindler i Haderslev til Universitetet i Jena, studerede der i 4 Aar og kom saa atter tilbage til Dannemark, og modtog først en Informatorplads hos Generallieutenant v. Ermingen paa Bindum-Overgaard i Nørrejylland, siden hos Generalmajor v. Lüttichau paa Thiele, indtil han 1760 blev af Biskop Hygom ansat til Cantor og 2den Lectie-hører ved Alarhuns latinske Skole. Efterhaanden forfremmedes han fra den lavere til en højere Hørerplads, indtil han 1769 blev lærer for femte Lectie. Da Justitsraad Worm i Begyndelsen af 1781 fik Embedsledighed som Rector, mod at lønne den nederste lærer ved Skolen, blev Conrector Mag. Krarup beskiftet til vicarierende Rector, og Grossmann til Viceconrector med Løfte om Succession, efterat han til det philosophiske Facultet i Kiøbenhavn havde oversendt en Afhandling i Manuscript: Specimen vocabularii Saxoniani, exhibens voces nonnullas in Saxone Grammatico obvias, hvorfor man tilstod ham Magistergraden. Dette Embede forestod han indtil 1789, da hans svage Syn ganske ophørte, og han til Belønning

for 30 Aars tro Tjeneste ved Skolen aflagtes med, og modtog Degnetienesten ved Aarhus Domkirke, med Bevilling at beholde Cantoratet tillige.

Som stofblind og desuden plaget af Lamhed i den nederste Deel af Legemet, sad han over 20 Aar fængslet i en Stol, men bestyrede alligevel sit Embede ved en Vicarius lige indtil nogle faa Maaneder før hans Død. Han giftede sig 1774 med Christ. Elisabeth Heilmann, en Datter af Dr. og Stiftsphysikus Heilmann i Aarhus, men efterlod sig ingen Børn. Indtil hans sidste Dage vedligeholdte han en vis Jovialitet, som i de yngre Aar gjorde ham almindelig yndet. Hans fiendne Indsigter i Musik erhvervede ham mange Venner, og han var saa lidenskabelig for dette sit Yndlingsfag, at han flere Gange, efter at have mistet sit Syn, opførte Skøn og almindelig yndet Musik, og styrede det Hele ved Hielp af sit rene Ore. Aarhus Cathedralsskole var det sidste Sted, han var paa, ude af sit Huus, da han 1806 lod sig bære i en Stol derover, for ved en Vocal- og Instrumental-Concert at forskionne Høitideligheden ved Lærernes Indsættelse efter Skolens Reform *). Langsom døde han bort, Opløsningen nærmede sig umærkelig; han sank efterhaanden sammen og kunde tilsidst ikke bære Hovedet, tabte

*) See disse Annal. 1806 I B. S. 177.

Bevidstheden og endte endelig efter en Dødsfærd
 Søn af nogle Uger sit hæderlige Liv d. 24 Jun.
 1811. Hans Gravskrift indførtes i Aarhus Avis
 og udtrykker Mandens Liv og Karakter med Følel-
 se af hans Værd, uden at fornærme Sandhed,
 saaledes:

"I denne Kiste giemmes det afselede Støb
 af Oldingen Mag. H. E. Grossmann, fød i Ha-
 derølev d. 1 Aug. 1732, Lærer og Conrector
 ved Aarhus lærde Skole fra Aaret 1760 —
 1789, død i Aarhus d. 24 Jun. 1811.
 Hans Hustru og Paarørende, hans Lærlinge og
 Samtidige vidne: at ulfrømtet Gudsfrøgt, et
 ædelt og følede Herte, streng Ketskaften-
 hed, et ikke glimrende, men grundigt Ho-
 ved, sund Dømmekraft, utrættelig Arbeids-
 somhed, Nøisomhed og Tilfredshed i Trang,
 Maadeholdenhed og Godgjørenhed i lyk-
 kelige Kaar, og en beundringseværdig
 Taalmod i tyve Aars haarde Lidelser, vare
 hans Characters elskværdige Hovedtræk.
 Han var Menneske og havde menneskelige
 Feil, der dog aldrig fordunklede hans gode
 Egenskaber; tværtimod fik disse ligesom en
 høiere Glans ved en fælden Bessedenhed,
 en heldig Lune og en grundig Indsigt i Lo-
 nesfunsten, hvilket gjorde den agtede Borger
 til Medborgeres Yndling. Heræbet i tyve

Nar sit Syn og sine Lemmers fulde Brug, beholdt han dog til mod sine sidste Dage, sin Aands Kraft og Fyrighed. Naturen krævede nu sin Ret; den Evige endte hans Lidelser og kaldte hans forklarede Aand til Dom og Salighed...

VI. Skole Skrifter.

Gamle Efterretninger om Fuglse Herred i Laaland af utrykte Haandskrifter. Et Indbydelsesskrift til Høitideligheden ved Odense Cathedralskole i Anledning af Hs. Majestæts Fødselsdag den 28 Jan. 1811. Af T. Trojel (daværende) Overlærer ved Odense Cathedralskole. Odense 1811. 30 S. 8.

Disse Efterretninger, hvoraf nærværende Program kun indeholder en Deel, grunde sig paa følgende tvende Haandskrifter: 1. en Copie af de ifølge kongelig Befaling i Aaret 1624 til Dr. Ole Worm indsendte Oplysninger om Fuglse Herred i Laaland. 2. en af den lærde Provst Kaalund efter Biskop Dr. Christ. Müllers Anmodning i Aaret 1707 forfattet "Rigtig Fortegnelse paa hvis ved Kirkerne i Fuglse Herred i Laaland kan være

Ngt at tage efter Cognepræsternes Angivende,, ligeledeſ i Copie. Begge Haandſkrifterne befinde ſig i Hr. Dr. G. L. Badens Eie, og vare af ham Forf. meddeelte.

”Vel, ſiger Forf., gielder for en Deel om diſſe Efterretninger, hvad Suhm ſiger om de Fyenſke, Skaanſke og Bornholmſke Præſters Beſkrivelſer, ſom han har optaget i de Sandvigſke Samlinger 1 Bind 1 og 2 Hefte. — De ere tørre og magre, og indeholde intet Betydeligt af phyſiſke og oekono- miſke Beretninger. — Dog have de Laalanſke Præſte-Efterretninger, ſom her meddeles, det For- trin for de nyſnævnte, at de ikke ere opfyldte med Fabler og Overtro. Tilmed forſømmer Manu- ſkriptet af 1624 aldrig at anmærke — hvad funſ ved førſte Diekaſt ſynes tørt og uviſtigt — hvor mange Gaarde Landsbyerne den Tid havde, hvor mange af diſſe vare øde, hvor mange henlagte under gamle eller nyopbygte Herregaarde, og tilføier flere ſaadanne Bemærkninger, der ere af ſtor Vigtighed i Historien til ſammenlignende Beregninger over Folkemængdens og Agerdyrkingens Af- og Til- tagelſe..”

Det ældre Manuscript har Forf. heel og hol- dent ladet aftrykke, ſaa meget hellere, ſom Samle- ren til Laalands Historie, Provſt Rohde, ikke ſy- nes at have fiendt eller-benyttet ſamme. Af de mange Notizer om Kirkerne, Inſcriptioner og Di-

plomer, som det yngre Manuscript indeholder, har han derimod kun i Anmærkningerne anført, hvad han ansaae for ubekendt eller dog mindre bekendt.

Titelen paa det førstmeldte Manuscript er

Gulse-Herritz

Sogners, Landbyers, Bynders og deres Gaardes Talis Antegnelse, med Huis, som kunde tiene til Chorographia Beskriffuelse, forsend til gudfryctige og høglærde Mand, Doctor Hans Michellsen, Biskop offuer Kyns Stigtt, af Prosten og Herritz-Presterne ibidem den 10 Decmb. Anno 1624 med deris Henders Underkriffuelse.

Indholdet qualificerer sig i øvrigt ikke til Udtog; det er da kun nogle enkelte Data, Notizer eller Bemærkninger, som her kunne lade sig udhæve.

Navnets Oprindelse vidste Herredspræsterne ikke at udfinde; Hr. Rector L. bemærker, at det i Baldemar den andens Jordbog skrives Fughælsbæret, hvilket Suhm (Script. Rer. Dan. VII. 584) forklarer "avium territorium." Sognenes Tal var 21, Præsternes 13, Capellaniernes 2, Skolernes (d. e. latinske Skolers, thi af andre Skoler toges den Gang ingen Notiz) 1 (i Rødby), Degnenes 12. I Henseende til Hillested Kirke anmærker Udgiveren efter det senere Haandskrift af 1707, at ved samme ingen Mærkværdigheder ere, "siden efter Sognepræstens Mag. Hendr. Roths Beretning alle

gamle Breve og Documenter bleve casserede, da den for nogle Aar siden blev repareret. Efter samme Ms. fandtes ved Kirken en forgyldt Kalk, paa hvis nederste Rand om Goden saaes en Deel gamle Runebogstaver. Til Kionge Kirke (eller Kilde) skal efter samme Ms. af 1707 i fordum Tid være giorte Pilgrimstreiser, hvilket ældgamle Folk da erindrede sig at have hørt af deres Forfædre, som i deres Tid havde fundet Krykker og andet, som de Syge til Erindring om deres Helbredelse der havde efterladt. Gaarden Søeholt i samme Sogn er ifølge det ældre Haandskrift opstaaet (for: desværre saa mange Herregaarde) af en nedlagt Landsby paa 8 Gaarde, kaldet Breggerup, til hvis Capel Dronning Magrethe havde givet en Kalk og Drik af Sølv, der efter det yngre Ms. af 1707 dengang fandtes i Kionge Kirke. Af det Bibliothek, som Henning Gise i Aaret 1596 forærede til den af ham ombygte Fulsø Kirke (Navnet af en Høi, Fulsøi, hvorpaa Kirken staaer), "til en evig Ihukommelse og blivende Liggendefæ og Monument" var allerede 1707 kun 8 saa Bøger tilbage. Thorslunde har efter det ældre Haandskrift sit Navn af en Adelsmand Tor, altsaa ikke, saaledes som Provst Rhode mener, af et Offersted for Guden Thor. Om Jerendeløb (efter Ms. 1707 Wrentlev, hos Rhode Erringlev) Kirke findes i det yngre Ms. en Antegnelse af Præsten

Jacob Poulsen Prip, som viser den gode Mands besynderlige Uvidenhed, i det han bemærker, at Kirken fra Alders Tid havde været kaldet St. Nicolai Kirke, fordi Søfarende i Hedningstabet havde indsat den Afguds St. Nicolai Træbillede i Kirken, hvilken de tilbade om Veir og Wind. I Biernes i Olstrup Sogn vare 1624 af 14 Gaarde de 4 øde. I Jerendeløv og Olstrup Sogne vare blandt 105 Gaarde og Byggesteder de 33 øde, altsaa næsten $\frac{1}{3}$ øde. Et mærkeligt Bidrag til Beviserne for Landets afmægtige Tilstand under Christian 4, formedelst Bondestandens Undertrykkelse af de adelige Godseiere. Af et Afskriftsbrev dat. Rom 27 Mart. 1470, angaaende Taagerup Kirke, hvilket hidtil ikke har været trykt, har Forf. efter Ms. fra 1707 meddeelt en Gienpart. Det lyder saaledes:

"Angelus ttz *) sancte crucis, Richardus ttz. sancti Eusebii, miseratione divina sacrosancte Romane Ecclesie Presbyteri Cardinales, universis Christi fidelibus præsentes literas inspecturis pariter et audituris salutem in Domino sempiternam. Dum precelsa meritorum insignia, quibus regina cælorum virgo Dei genitrix sacratissima sedibus preclara sidereis quasi stella ma-

*) Denne Abbreviatur betegner formodentlig Ordet titularis.

tutina prerutilat, devote considerationis indagine perscrutamur, dumque intra pectoris archana revolvimus, quod ipsa, utpote misericordie mater, fons pietatis et gratie, amica humani generis consolatrix, pro salute fidelium, qui delictorum pregravantur onere, sedula oratrix et pervigil, ad Regem, quem genuit, intercedit, dignum, quin imo debitum arbitramur, ut fideles quoslibet ad sibi devotius deserviendum indulgentiarum muneribus incitemus. Cupientes igitur, ut Capella ad altare beate Marie virginis situm in ecclesia parochiali de Thogeroppe in Laulandia Ottoniensis dioecesis: congruis ab iisdem Christi fidelibus frequentetur honoribus, fidelesque ipsi eo lubentius devotionis causa confluant ad eandem, et manus inibi porrigant adiutrices, quo ex hoc ibidem coelesti gratie dono uberius conspexerint se refectos de omnipotentis Dei misericordia, et beatorum Petri et Pauli Apostolorum eius auctoritate confisi, omnibus et singulis utriusque sexus Christi fidelibus, vere penitentibus et confessis, qui in annunciationis, visitationis, assumptionis et nativitatis beate Marie virginis, nec non ipsius altaris dedicationis capellam ipsam seu ipsius altare devote visitaverint annuatim, et ad ipsius reparationem, conservationem aliaque premissa manus porrexerint adiutrices, Nos Cardinales præfati et quilibet no-

strum per se, in singulis festivitatis præfatis, quibus id fecerint, centum dies indulgentiarum de . . . . . penitentiis misericorditer in Domino relaxamus presentibus perpetuo futu . . . . , bus duraturis. In cuius rei testimonium presentes literas fieri nostrorumq. Card. . . . sigillorum fecimus appensione communiri. Datum Rome in domibus nos . . . . anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo, indiction . . . . die vero vicesimo septimo mensis Martii, pontificatus sanctissimi in Christ . . et domini nostri, Domini Pauli, divina providentia Papæ . . . . secundi anno . . . .

Haandskriftet tilføier: "Paa dette Afladsbrev holdes for, at Taagerup-Marked har været grundet; det er det Marked, som ved Taagerup fordm har været holdet, og endnu holdes i Rødby visitationis Mariæ, er Taagerup dog ikke udeladt af Almanaken, som bær Vidnesbyrd om det Forbigangne; thi blev Markedet efter det høie Herskabs gode Befindende derhen forflyttet formedelst Hr. Hans Hansens, gde Præstis efter Reformationen, hans Ansøgning, af den Marsag at Landmandens Korn, som da kunde staae i sin beste Flor og Grøde, blev opædt og fordærvet. Hr. Rector L. anmærker derved, at Markedet, som skylder Afladsbrevet sin Oprindelse, holdtes i Taagerup paa Mariæ Besøgelses

Dag den 2 Jul. indtil 1632, og siden i Rødby paa samme Dag.

Forf. afbryder for denne Gang med Taagerup Sogn, men lover Fortsættelsen ved anden passende Anledning.

VII. Blandede Efterretninger.

Frue Skoles Bygning i Kiøbenhavn, paa Hjørnet af Skindergaden og lille Njolsstræde*), blev ved Bombardementet i Sept. 1807 al-

*) Frue Skoles Bygning er først paa samme Sted anordnet og indrettet af Kong Christian 3 i Aaret 1545. Da denne første Bygning deels var bleven meget brøkkældig, deels og formedelst Disciplenes Tiltagelse ikke kunde rumme dem, gjorde nogle af Adelen, blandt hvilke i Særdeles nævnes Christofer Parsberg, Erik Munch og Axel Gyldenstjerne, et Sammenstod af omtrent 2000 Rd. til en ny Skulebygningens Opførelse. Denne blev færdig 1599, og skal have kostet 2859 Rd. Den opbrændte i den Kiøbenhavn 1728 overgaaene Ildsvaade, og blev derefter opbygget saaledes, som den stod indtil 1807. Den var i stor Fare ved Ildbranden 1795, men leed dengang dog blot nogen ubetydelig Skade.

deles ødelagt *), og Underviisningen er siden den Tid blevet givet og gives endnu i Trinitatis Kirkes Præstebolig **) i store Cannikestræde, som, mod en aarlig Huusleie af 600 Rd. til Sognepræsten, er overladt til Skolens Brug, indtil denne igjen kan faae sit eget Locale.

Strax efter hiin ulykkelige Begivenhed bleve fælles Overlæg angaaende en ny og hensigtsmæssig Skolebygningens Opførelse anstillede mellem Universitetsdirectionen, Kjøbenhavns Magistrat, som Ephorus for (Nicolai og) Helliggeistes, og Consistorium, som Ephorus for Krue og Trinitatis Kirker, hvilke fire Kirker det paaaligger at vedligeholde Skolens Bygning ***). Under disse Overlæggelser blev man eenig om, dels ved Magestifte med en

*) S. disse Annal. 1801 1 B. S. 352 f.

**) Samment. S. 354.

***) Denne Pligt er ifølge en Cancellieresolution af 31 Maj 1806 fordeelt paa de tre Kirkers Fonde, (da den fiere Nicolai Kirke, som bekiendt, ødelagdes ved den Ildbrand, som 1795 overgik en stor Deel af Hovedstaden) i et vist Forhold, saaledes nemlig, at Krue Kirke udreder $\frac{2}{3}$, Trinitatis Kirke $\frac{1}{3}$, og Helliggeistes Kirke $\frac{1}{3}$. Til saadan Reparation findes temmelig gamle Spor. I Kjøbenhavns

Universitetet tilhørende Grund at forskaffe Skolen en rummeligere og bekvemmere Plads, end den meget indskrænkede, hvorpaa den gamle Skolebygning stod, deels at overdrage til Overbygningsdi-

Stadsbog (eller Raadstueprotocol, der ventelig er brændt i Kiøbenhavns Ildbrand 1728) var ved Aaret 1548 antegnet, at til Frue Skoles Reparation skulde Betsalingen saaledes erlægges:

af Frue Kirke af hver Hundrede = XLI Mk.

af Helliggeistes = " " " " " XXXV —

af af St. Nicolai = " " " " " XXIV —

(Trinitatis Kirke var nemlig dengang endnu ei til). Senere hen i Aaret 1665 gjorde Magistraten i Anledning af, at den 1548 fastsatte Tigning ei befandtes at svare til Forholdet mellem Kirkerne's Evne, en Forandring heri, saaledes at nu af 100 Mark Nicolai Kirke skulde udrede 35 Mark, Helliggeistes 24, Frue Kirke, som forhen, 41 Mark. I Aaret 1723 blev en ny Repartition fastsat, saaledes at Frue Kirke skulde udrede 33 Procent, Nicolai 27, Helliggeistes 20 og Trinitatis 20 Proc. (S. Fortegnelse over samtlige Foundationer og Legata, Frue latinske Skole udi Kiøbenhavn vedkommende 2c., udgiven af Etatsr. C. H. Hersleb. Kiøbenh. 1775 fol.). Tilslidst, efter at Nicolai Kirke var i Aaret 1804 formeligen nedlagt, blev dens Bidrag fordeelt paa Frue-, Helliggeistes- og Trinitatis Kirker, og 1806 Forholdet i Henseende til Omkostningernes Repartition paa disse tre Kirker saaledes fastsat, som ovenfor er ommeldt.

recteur Hansen at affatte Plan og Tegning til en ny Skolebygning.

Den ved Magestifte med Universitetet erholdelige og den nye Skolebygning tiltænkte Plads var den Grund paa Hjørnet af store Cannikestræde og lille Fiolstræde, hvorpaa den sidst af Etatsraad Bang beboede Gaard stod, samt et Stykke af den tilgrændsende Grund til lille Fiolstræde, hvor Etatsraad Riisbrighs Residents var. Denne Plads ønskede Overbygningsdirecteuren saa meget hellere, da den nye Skolebygning, opført paa samme, vilde tage sig særdeles vel ud, og bidrage meget til at forskionne Qvarteret omkring Frue Kirke.

Hertil kom, at den gamle Skolebygnings alt forhen meget snebre Grund endnu var bleven mere indskrænket derved, at et Stykke deraf var blevet udlagt til Skindergadens Udvidelse, saa det maatte ansees for en gunstig Omstændighed, at en saa passende Plads, som den foranferte, kunde ved Magestifte erholdes.

Bemeldte Magestifte blev i Sommeren 1803 foreløbigen og paa høiere Approbation vedtaget paa følgende Vilkaar:

1. Lige Antal af $\square$ Al. ombyttes med hinanden, og for den Plads, som er størst, betales af nuværende Eier af den mindre de overstydende $\square$ Alen efter den Takt, som i Anledning af Ud-læg til Gade er efter vedkommende Commissions

Koranskaltning sat for de Grunde, hvorom der er Spørgsmaal.

2. Forfaavidt af Latinskolens Plads udlægges til Gade, modtager Universitetet i de til dette Brug udlagte □ Alens Sted den Betaling, som Staden giver, og faaer fuld Disposition over den øvrige Deel til Brug eller til Salg efter Godtbefindende.

3. De Ruderå over Jorden, som forefindes paa enhver af Pladsene, skulle tilhøre enhver af Pladsenes nuværende Eiere, til hvad Brug de finde for godt, dog at Ruderå paa enhver af Pladsene bortføres, saasnart paa nogen af dem søies Anstalt til at bygge. Ruderå under Jorden gaae op imod hinanden, uden at nogen Godtgjørelse fra nogen af Stederne skeer.

4. Assurance-Summen, eller hvad Godtgjørelse i dens Sted gives for forrige Skolebygning, tilhører Skolen, og den for den Bangske-Riisbrighske Grund Universitetet.

Den Grund paa Hjørnet af Skindergaden og lille Kiolstræde, hvor Skolebygningen havde staaet, anført i den nyere Matrifel under No. 8 i Klædeboeqvarter, udgiorde efter Maalebrev i alt 1750 □ Al., men efter Gradrag af det, som skulde udlægges til Skindergadens Udvidelse, 1305 □ Al. Den afbrændte Gaards Grund paa Hjørnet af lille

Fiolstræde og store Cannikestræde, anført i den nyere Matrifel under No. 198 i Klædeboe-Quar-
ter, tilligemed et Stykke af den næstliggende, af
Statsraad Riisbrigh sidst beboede, Professorgaards
Grund No. 199, som efter Overbygningsdirec-
teurens Plantegning skulde til en ny Skolebyg-
nings Opsørelse dermed forbindes, vare tilsammen
befundne at udgiøre 3135 □ Al.

Under 6 Febr. 1810 blev paa allerunderda-
nigst Forestilling fra Directionen for Universitetet
og de lærde Skoler meddeelt allernaadigst Bemyn-
digelse til forommeldte Magestiftes Afslutning,
hvilken fuldbyrdedes ved tvende under 27 April
1810 af Kiøbenhavns Magistrat som Patroner for
Helliggeistes (og Nicolai) Kirke og Consistorium
ved Kiøbenhavns Universitet som Patroner for
Frue og Trinitatis Kirker paa den eene Side, og
samme Consistorium paa den anden Side udstædte
Magestiftsbreve, hvilke under 25 Jul. næstester
bleve af Hs. Majestæt allernaadigst confirmerede.
Ifølge disse Magestiftsbreve er saaledes Frue Skole
traadt i Besiddelse af ommeldte Universitetet hid-
til tilhørende Grund, fra Hjørnet af store Canni-
kestrædet langs hen med lille Fiolstræde, der hvor
Statsraad Bangs og for en Deel Statsraad Riis-
brighs Residenter stode, og Universitetet igien i
Besiddelse af den Grund, hvor Frue Skole siden
Christian 3 Tid har staaet. Hvad den første over-

gif den sidste i Størrelse, er af Skolen godtgjort Universitetet med 4 Rd. pr. □ Al. efter den Takt, som af Commissionen til de afbrændte Gaders Regulering var sat for det Stykke af Skolens Grund, der skulde afgives til Skindergadens Udvidelse. Forstiellen udgjorde 1385 □ Al., og ifølge heraf, havde Skolen til Universitetet at betale 5540 Rd., hvis Beløb er bleven Universitetet anvist af den Assurance Sum (12816 Rd.) som af Brandcasen er udbetalt for Cathedralskolens afbrændte Bygning.

De originale Magestiftebreve tilligemed den originale kongelige Confirmation glemmes i Universitets, og Skoledirectionens Archiv, efterat saavel Magistraten som Consistorium have forsynet deres Archiver med verificerede Gienparter.

Den af Overbygningsdirecteur Statsraad Ridder Hansen udarbejdede, paa den nu ved Magestifte erholdte Plads beregnede, Plan og Tegning til en ny Skolebygning blev under 6 Febr. 1810 af Hs. Majestæt allernaadigst bifaldt, og Directionen for Universitetet og de lærde Skoler derhos bemyndiget til at brevveyle med Commissionen for Slottets samt det nye Raad, og Domhuses Opførelse om for billig Priis at erholde til Skolebygningen nogle af de Sandstene, som ei til Slottets Bygning ere anvendelige.

Da Overbygningsdirecteuren, til hvem Be-

styrelsen af den nye Skolebygning's Opførelse efter den af ham udarbejdede, af Hs. Majestæt approberede, Plan er overdraget, ønskede, at bemeldte nye offentlige Bygning ikke maatte have brækket Hjørne ud til store Cannikestræde, hvilket vilde skade dens architectoniske Form, blev giennem det Kongl. Danske Cancellie allerunderdanigst andraget om, at i denne Henseende maatte tillades en Afvigelse fra den allerhøieste Resolution af 26 Jun. 1795, hvilket ogsaa under 1 Sept. 1810 aller-naadigst blev bevilget.

For at Pladsen kunde vorde ryddelig til Bygningsarbejdet's Begyndelse, bleve derefter de paa vedkommende Grund opstablede Muursteen m. v. i Octob. s. A. ved offentlig Auction bortsolgte med Betingelse, at de strax skulde bortføres, og nu, i Sommeren 1811, er Pladsen bleven indplanket, og saasnart denne ved Bortskaffelsen af Ruder m. v. er bleven forberedet, lægges Haand paa Bygningsarbejdet selv.

I de under 1 Dec. 1693 confirmerede Statutter for Elephantordenen var det blevet anbefalet dem, som benaades med denne Orden, at betænke de Fattige i Hillerød ved Frederiksborg, efter deres egen Genereusitet. Da nu en temmelig Sum Penge paa denne Maade var indkommen, blev det

ved Rescp. af 8 Apr. 1695 paalagt Bedkommende at overveie, paa hvad Maade disse Penge bedst kunde blive administrerede og Renten efter Hensigten anvendes. I Anledning af det herom indkomne Forslag blev nu under 10 Jun. 1695 besejlet, at bemeldte Penge (hvilke man fra Begyndelsen af har kaldet *Ridderpenge*) skulde udsættes paa Rente paa visse Steder, og Renterne deraf aarligen uddeles til fattige Skolebørn i Frederiksborg Skole; og paa det der desbedre kunde have Underretning om, hvad af Ridderne dertil blev foræret, skulde saadant indskrives i tvende dertil indrettede Bøger, af hvilke den eene skulde forvares hos de øvrige Ordensbøger, den anden være i Confessionarii Gjemme *). (I Aaret 1734, da disse Ridderpenge vare voxede til 9141 Rd. 5 Mk. 8 S., blev det sidste ved Rescript af 8 Octob. s. A. forandret derhen, at bemeldte anden Bog skulde forblive i Amtmandens Gjemme, og at denne skulde besørge Renterne deraf uddeelte til fattige Skolebørn i Frederiksborg).

Indtil Aaret 1808 erlagde, efter forbemeldte Rescript af 10 Jun. 1695, enhver ny Ridder af Elephanten noget til Frederiksborg Skole, i Almindelighed 125 Rd.; udenlandske Fyrster gave undertiden mere. Men fra den Tid af finder i

*) Hofman VIII S. 175 f.

Henseende til bemeldte Ridderpenge en anden Indretning Sted. Hs. Majestæt har nemlig under 4 Jul. d. A. allernaadigst befaleet, at istedet for de Indtægter, som hidtil have tilflydt Frederiksborg Skole af foresaldende Ridderpromotioner, skal den herefter fra 1 Jan. 1809 at regne af Finantskassen oppebære en aarlig Godtgørelse af 200 Rd. D. C., hvilken svarer omtrent til Middelbeløbet af Skolens forhen havde aarlige Indtægt af Ridderpengene.

Den fra de foregaaende Tider opsamlede Capital af disse Ridderpenge udgjorde i Aaret 1805 32330 Rd. D. C.

Ved Skoleforordningen af 11 Maj 1775 §. 78 ff. var det befaleet, at naar det Stipendium, som ved en Skole var tillagt en Discipel, overgik en vis Sum aarlig, skulde det øvrige glemmes for ham til Hielp ved Akademiet, og det saaledes for Stipendiaterne opsamlede (deres Oplag eller Oplagspenge) ved deres Dimission fra Skolen til Universitetet under Forstandernes Segl tilstilles Biskoppen i Stiftet paa eengang, tilligemed en Fortegnelse paa, hvad enhver deraf tilkom, med hvilke Oplagspenge Biskoppen siden, eftersom han skionnede, at det kunde behøves, skulde efterhaanden forstrække vedkommende Candidat under hans

Ophold ved Universitetet, i Forudsætning af han som academisk Studerende opfyldte de Pligter, under hvis Betingelse han alene kunde nyde godt af denne Understøttelse. Ved Forordningen af 7 Nov. 1809 §. 81 er dette forandret derhen, at af Stipendiaternes Oplag de to Trediedele, efterat den første Trediedel er dem ved deres Dimission udbetalt, indsendes til det almindelige Skolefond og derfra igien anvises Vedkommende, naar de have fyldesigjort de i samme §. ommeldte Forordninger.

I Anledning af denne Forandring havde Biskoppen over Siellands Stift Dr. Ridder Münster ladet affatte og til Directionen afgive et Generalregnskab for de i hans og en Deel af hans Formands Tid fra Siellands Stifts lærde Skoler indsendte Oplagspenge fra 1793 til 1809 incl., og derhos tilstillet Directionen den Sum 1287 Rd. 3 Mk, som det Beløb, han efter de skete Udtællinger havde fundet at være tilbage af de i bemeldte 17 Aar indbetalte Oplagssummer. Dette Beløb var opstaaet derved, at endeel af de fra de lærde Skoler i Sielland i foranstøtte Tidsrum til Biskoppens Contor efter Skoleforordningen af 11 Maj 1775 indbetalte Oplagssummer ei igien vare blevne udbetalte, naar nemlig Vedkommende, ved ikke at opfylde de foreskrevne Betingelser, havde tabt Rettighed til at nyde deres Oplag, og saa-

ledes ei havde oppebaaret samme. Imidlertid befandtes i forommeldte Beholdning indbefattede 164 Rd. 4 Mk. 3 f., til hvilke Bedkommendes Ket ei endnu var tabt, saa at den sande Beholdning af forfaldne Dplagspenge blev 1122 Rd. 4 Mk. 13 f.

Med derom allerunderdanigst at indberette, indstillede Directionen, at en Deel deraf maatte anvendes til dermed at forøge Frederiksborg Skoles Stipendiefond, som det mindste af samtlige Skolers i Sieland*). Dette Forslag behagede det Hs. Majestæt under 6 Jul. d. A. allernaadigst at bifalde, og ifølge deraf tilstillede Directionen under 27 f. M. Ephorerne for bemeldte Skole den Sum 800 Rd., for at de skulde gøres frugtbringende som en Deel af Skolens Stipendiefond.

Ribe Cathedralsskole eiede tre Stykker Jord paa Holstebro Mark, som forhen havde tilhørt Latinskolen sammesteds, men bleve, da denne i Aaret 1740 reduceredes, henlagte til førstnævnte Skole. Disse tre Stykker Jord, nemlig et Stykke paa 94,623 □ Al., af Hartkorn 6 Skp. 2 Gdf. $1\frac{1}{2}$ Alb; et dito paa 11,527 □ Al., af

*) Det udgjorde, foruden den ommeldte Capital af Ridderpenge, kun 200 Rd.

Hartkorn 2 Rdf. $2\frac{7}{8}$ Alb., og et dito paa 11,787 □ Al. af Hartkorn 1 Rdf. $2\frac{1}{8}$ Alb., tilfammen af 117,982 □ Al. Indhold og af Hartkorn 7 Ekp. 2 Rdf. $1\frac{2}{3}$ Alb., vare hidtil bortleiede for en aarlig Afgift af 26 Rd. 1 Mk. Efterat disse Jorder i Aaret 1810 vare blevne fæsteledige, bleve de i Overeensstemmelse med Rescriptet af 19 Maj 1809 *) stillede til offentlig Auction paa nærmere Approbation mod en vis aarlig Afgift i Rug at betale efter hvert Aars Capitelstart, og, foruden denne aarlige Afgift, mod en Kiøbesum efter høieste Bud. Ved Auctionen, afholdt den 19 April 1811, blev det høieste Bud for bemeldte Jordstykker en aarlig Afgift af 6 Ldr. Rug foruden Erlæggelsen af alle nærværende og mueligen tilkommende Skatter af disse Jorder, samt en Kiøbesum i Penge af 485 Rd. Dette høieste Bud, for hvilket de paa nærmere Approbation bleve tilslagne Provst Schou i Hierm, er siden, efter derom giort alerunderdanigst Indberetning, under 6 Jul. d. A. af Hs. Majestæt allernaadigst approberet.

Istedet for 26 Rd. 1 Mk. er saaledes nu Ribe Skoles aarlige Indtægt af disse Jorder 6 Ldr. Rug efter Capitelstart foruden Kiøbesummens Rente eller 19 Rd. 2 Mk. 6 β.

---

*) See forrige Hæfte S. 280 f.

Af det Seminarium Fridericianum i Bergen *) tilhørende Jordegods var i Aaret 1810, Gaarden Millestvedt eller Dnjorden, Matrifel No. 47, i Skiolds Skibrede, Nordhordlehas Fogderie og Søndrebergenshuus Amt, af Skatte- og Landskyld $\frac{1}{2}$ Løb Smør, bleven bygselledig, og skulde altsaa, ifølge Rescrip. af 19 Maj, afhændes ved offentlig Auction. Ved en den 19 Dec. 1810 afholdet Syns- og Taxationsforretning blev den vurderet til den Sum 300 Rd. **), og derefter den 6 Febr. 1811 optraadt til offentlig Auction, ved hvilken den paa nærmere Approbation blev tilslaaet Hans Andersen Fantoft for 1612 Rd., og paa Vilkaar, at Rioberen foruden alle paabudne eller herefter paabydende Contributioner og andre Byrder skulde erlægge, til hvert Aars Juletid, den hidtil svarede aarlige Landskyld (1 Rd. 4 Mk. 12 S) I det sidste Vilkaar blev dog giort den Forandring, at istedet for den beregnede aarlige Landskyld erlægges en aarlig Kornafgift af 4 Skp. Havre, der dog ikke leveres in natura, men betales med Penge efter Middeltallet af de enhver Betalingstid

*) Cathedralskolens og Seminarii Fridericiani Fonds udgiøre nu eet.

**) Den ved Rentekam. Rescr. af 7 Maj 1811 anbefalede Taxationsmaade (i. forrige Hæfte S. 282 f.) fandt dengang endnu ei Sted.

foregaaende sidste 10 Aars Capitelstaxter; og da Kiøberen dertil fandtes villig, indstilledes Budet saaledes, efter foregaaende Brevverling med Directionen for Universitetet og de lærde Skoler, af Rentekammeret til allerhøieste Approbation, hvilken under 8 August d. A. blev meddeelt, med Tillæg, at paa den afhændede Gaard ingensinde maa hæfte Odelsindløsning *).

Den aarlige Indtægt for Bergens Cathedralsskole af bemeldte Gaard er altsaa nu c. 64 Rd. Rente af Kiøbesummen og desuden 4 Skp. Havre, istedet for at den tilforn ifkun udgjorde 1 Rd. 4 Mk. 12 ß. Derimod falder Bygselen bort.

*) Ifølge Forord. 5 April 1811 S. 10.

E. Udenlandske Universiteter og Skoler.

1. S v e r r i g.

Fortsettelse af den nyeste svenske
Skoleforordning *) (i Udtog).

7. K a p i t e l.

Om Underviisningen i Gymnasierne **).

§. 1.

I Gymnasierne skal saavel de Sprog og Videnska-
ber, hvortil Grunden i Trivialskolen er lagt, som

*) S. disse Ann. foregaaende Hæfte S. 308.

**) Den hele Indretning med Gymnasier, eller Mid-
delanstalter mellem Skolerne og Universitetet, finder
nu hos os ikke Sted. Dens U hensigtsmæssighed
er allerede forlængst afgjort.

flere, læres i det Omfang og med den Fuldstændighed, at Ungdommen, som derfra udgaaer til Akademiet, med Nytte kan høre Professorernes Forelæsninger, og paa egen Haand fortsætte deres Studier.

§. 2.

Gymnasiets Ungdom inddeles i 4 Klasser, hvoraf den første og anden udgiøre den nedre, og den tredje og fjerde den øvre Cirkel.

§. 3.

Bed hvert Gymnasium i Riget forordnes til Underviisningen sex Lectorer, som hver for sig maae læse 10 Timer om Ugen.

§. 4.

Foruden disse 6 Lectorer skal ved hvert Gymnasium være en Adjunct, som skal staae Lectorerne bi og vicariere for dem i Sygdoms Tilfælde, samt desuden give offentlig Underviisning i Botanik og Naturhistorie, og have Opsyn med Gymnasiets Bibliothek, hvor ingen Bibliothekar er ansat.

§. 5.

De Lærere, som have at bestille med Stilskøtterne, bør paasee, at den Calligraphie, hvortil Grunden er lagt i Trivialskolerne, fortsættes.

§. 6.

Ephorus skal drage Omsorg for, at der i ledige Timer gives Leilighed til Underviisning i det engelske Sprog ved en duelig Lærer.

§. 7.

Læsetimernes Inddeling sker ved hvert Læse-aars Begyndelse af Lærerne, og derover affattes et Schema, som opslaaes i Læresalene.

§. 8.

Da flere af de ved Skolerne og Gymnasierne antagne Lærebøger findes mindre passende, saa har Cantzler: Gillet efter indhentede Betænkninger at gjøre Forslag om, hvorledes denne Mangel kunde afhielpes.

§. 9.

Læsetimerne i Gymnasiet skulle være de samme, som for Trivialskolerne ere foreskrevne.

§. 10.

Hvert Gymnasium skal have sin egen Kasse paa samme Maade, som i 6 Cap. 15 §. er foreskrevet for Trivialskolerne.

8. K a p i t e l.

Om Ungdommens Underviisning i
Cathedralsskoler *).

§. 1.

Ved Cathedralsskolerne, hvorfra Forskyttelse gaa
til Academiet uden at besøge Gymnasiet, kan
skee, finder ingen Apologisklasse Sted, men i dets
Sted indrettes en literær Klasse, som nærmest om-
fatter, hvad der foredrages i Rectorklassen ved
Trivialsskolerne, hvorfra Discipulnes opfyldelse til li-
berale eller Rectorklassen i Cathedralsskolen, som in-
saaledes bliver i Ordenen den femte. Underviis-
ningen dele Rector og Conrector imellem sig.

§. 2.

Fra en Cathedralsskole kan ingen dimitteres
til Academiet, uden han har i den øverste eller
Rectorklassen gennemgaaet 1) den dogmatiske
Theologie efter det Compendium, som bruges i
Gymnasierne, 2) noget Heelt i Historien, saavel
Fædrelandets som den almindelige, tilligemed de
Stykker af Kirkehistorien, i hvilke undervises ved
Gymnasierne, saavel som Statskundskaben; 3) i
Cosmographien og Geographien erhvervet sig

*) Efter D. er der i Henseende til Underviisningens
Omfang ingen Forskiel paa Cathedral- og
andre fuldstændige lærde Skoler.

Kundskab om Globernes Brug; om Planetsystemet, de europæiske Stater, fornemmelig Sverrig; 4) ved Udvikling af en eller anden latinsk Autor, saavel i bunden som ubunden Stil, forskaffet sig en Elementarkundskab i Rhetoriken og Prosodien, samt ved Ovelse hos Rector og Conrector opnaaet nogenlunde Færdighed i at skrive dette Sprog; 5) 6) 7) 8) 9) 10) 11) i Græsk, Hebraisk, Fransk, Tydsk, Arithmetik og Geometrie opnaaet fornøden Indsigt og Færdighed.

9. K a p i t e l.

Om Examina og Exercitia publica.

§. 1.

Saavel Skole- som Gymnasti-Lærere paa-
ligger det at anstille Repetitioner med Eleverne,
hvormed Ephorus enten selv eller giennem Sko-
lens Inspector har vedbørligt Tilsyn.

§. 2.

Examen solenne eller anniversarium anstilles
een Gang om Aaret i Gymnasierne og Skolerne paa
den sædvanlige Tid af Ephorus selv. Ved samme
antegnes i dertil indrettede Protocoller enhver
Lærlings Fremgang; ligeledes annoterer Exami-
nanten efter afsluttet Examen Læreren udviste

Duelighed og Flid. Ved og efter denne Examen
 skeer Opflytning. Efter Examen skulle de saakal-
 dede Degnepenge og andre proemia scholastica,
 i Forhold til Flid og Sædelighed, offentligen
 uddeles.

§. 3.

Med Gymnasisterne anstilles exercitia di-
 sputatoria og oratoria. Ephorus bestemmer, naar
 de maae holdes, og har Tilsyn med, at der
 til vælges passende Emner, som udføres paa Latin,
 med mindre de angaa Naturkyndigheden, Deco-
 nomien eller Historien, da de behandles paa
 Svensk. Ved disse Øvelser paasees, at Unglingen
 vænner sig til en reen og passende Udtale, foreenet
 med en værdig og anstændig Gesticulation.

§. 4.

Alle Disciple skulle lade sig undervise i Cho-
 ralmusik efter Noder af den antagne Cantor eller
 anden dertil antaget Lærer. De, som mangle na-
 turligt Anlæg til Sang, fritages fra at deeltage i
 denne Underviisning *).

§. 5.

Ligesom Vi allerede have anordnet for Lin-

*) D. §. 4. befaler Underviisning i Vocalmusik;
 naar og hvor det kan skee.

øvings Skole, saaledes skulle ved hver Læreanstalt efter Stedets Beskaffenhed indrettes gymnastiske Anstalter, hvor Ungdommen i Fritimerne og under en Lærers Tilsyn øve sig i at klavre, springe, veltigere, svømme m. m. *).

(Sluttes i næste Hæfte).

Under 2 Jun. 1810 har Kongen bifaldet Consistorii for Gøtheborgs Stift Forslag, at alene visse Stad-Skoler skulle vedblive at være literære, og de øvrige derimod lempes til deres Gavn, som bestemme sig for Næringsveiene.

(Af C. U. Broocmans Magasin for Fødråldrar og Lærare 1810 i Hæft G. 96).

Da det var andraget, at Skolelærernes Løn i Marstrand var saa ringe, at ingen Eegende anmeldte sig til de ledige Pladser, har Consistorium opfordret Byen til, af den til Kirken og Skolen henlagte Kron-Tiende at anvise Skolelærerne en anstændig Løn. Dette er ogsaa skeet derved, at til Rectoren er henlagt aarligen Værdien af $66\frac{2}{3}$ Tdr. stridt Korn; for en Collega fastsat 18 Tdr.; for den, som underviser Ungdommen i Sang 66 Rd. 32 Sk. Bco.

(Sammestedt).

*) D. nævner §. 4. Gymnastik blandt de Underviisninger, som skulle gives, naar og hvor det kan skee.

Under 26 April 1810 har Kongen bifaldet Westeraås Stifts Consistorii Forslag, at i Liighed med. hvad Consistorierne i Upsala, Linköping og Hernönd ier forundt, til Skolehuses Reparation eller Ombyggelse i Stiftet samt til gymnastiske Ovelsebanstalter ved de større Skoler maae anvendes eet Aars Indkomster efter de Præster, som dør eller afgaae, uden at efterlade Enke eller umyndige Børn, som kunne faae Raadsensaar. Dette er for det første bevilget paa 10 Aar, efter hvilken Tid Consistorium har at indkomme med Beretning om, hvorvidt denne Understøttelse da end yderligere maaatte behøves.

(Sammestedes S. 98).

---

2. P r e u ß s e n.

B e r l i n.

Det berlinke Universitets Lektionscatalog for Sommeren 1811 aabnes med en literarisk Indledning, formodentlig af Professor Böckh, som handler de docendi genere apud veteres a nostro diverso, samt om de Steder, som havde nogen Liighed med vore Universiteter, f. E. Tarsus, Apollonia, Alexandria, til hvilken sidste Bye der ogsaa kom Fremmede for at studere, da hist sad-

vanlig blot Indfødte studerede. Leilighedsviis bemærkes ogsaa, at Navnet Professores i Begyndelsen ikke var forskielligt fra Navnet Sophistæ, og altsaa fortrinligviis gaves Rhetorerne og Lærerne i Talekonsten; hvorfor Ulpian kunde opfaste det Spørgsmaal, om ogsaa Philosopherne hørte til Professorerne, hvilket han endog nægter.

(Leipz. allg. Lit. Zeit. 1811 April 50 St).

Ved Cabinetsordre af 25 Jul. har Kongen befalet, at Winterforelæsningerne ved Universitetet her skal begynde den Mandag, som følger næstefter den 14 Octob. og endes den første Løverdag efter den 20 Marz, og Sommerforelæsningerne begynde den næste Mandag efter 8 April, slutes den første Løverdag efter 17 August.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1811 No. 228).

Den 16 April blev (under Præsidium) den første medicinske Disputation holdt ved Universitetet her. Inauguralskriftet, som havde til Forfatter J. G. Theiner fra Slesien, handlede om casus epilepsiæ per terebrationem cranii feliciter sanatæ.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1811 Intell. Bl. No. 45).

Følgende ere de ved det nye Universitets Op-
rettelse for de Studerende affattede Leges eller
saakaldte

Constitutiones academicæ

Studiosis Universitati Berolinensi ascriptis
præfinitæ.

§. 1.

Quicumque jure studiosorum esse cupiet, a
Rectore Universitatis litteras testes relati in Al-
bum academicum nominis sui petito; idemque
mox facultatis ejus, cui se addixerit, Decanum
inscriptionis causa adito. Qui facere distule-
rint, citantor ab apparitore, impensas citationis
soluturi.

§. 2.

Harum litterarum nonnisi per quadrienni-
um auctoritas erit, ut qui diutius in hac Uni-
versitate commorari voluerit, eum instaurandas
eas curare oporteat. Earundem vis exolescet,
si quis Berolino afuerit per sex menses inte-
gros, aut ad vitæ genus, quod alii eum foro
subjiciat, transierit, itemque ei, qui tantam
contraxerit morum infamiam, ut Universitate
excludendus fuerit.

§. 3.

Studiosi non Universitatis tantum statutis et Rectoris senatusque academici decretis tenentur, verum etiam publicis imperii legibus subiecti sunt, iis maxime quibus certamina singularia (duella) et arcanæ societates ventantur. Præterea edictis et mandatis securitatem publicam hujus civitatis præstantibus parento.

§. 4.

Assiduitas studendi, mores labe carentes, legum academicarum obedientia, Universitatis magistratibus ejusdemque Professoribus obsequendi religio ab unoquoque cive academico expectantur, cui spei si quis parum responderit, eum maneant correctiones a potestatibus academicis irrogandæ.

§. 5.

Eæ sunt hujusmodi: Admonitio censoria in consessu senatus academici facienda; custodia in carcere tolerandâ; exclusio vel comminanda modo, vel jam decernenda, sive manere in urbe sinitur, qui in hanc poenam incidit, sive eadem carere jubetur; relegatio: quibus quidem animadversionibus Rector et Senatus academicus pro cujusque delicti conditione son-tes coercento. De quo maleficii causa anqui-

situm publico iudicio fuerit, aut qui morum probro in censuram incurrerit, is loco et dignitate civis academici, statuentibus Universitatis magistratibus, ad tempus excluditor; neve nisi justa et plena absolutione a iudice pronunciata hac exclusionem liberator. Qvi ab instantia modo fuerit absolutus, is nisi consentiente Senatu academico, et suspicione absque ipsius culpa remanente, immunitates et privilegia studiosorum ne recuperato.

§. 6.

Qvi per semestre spatium, nisi forte valetudine impeditus, scholis magistrorum Academicorum non interfuerit, nec tamen potuerit manifestis eruditæ industriæ documentis famam tueri, numero civium Universitatis expungitor.

§. 7.

Injuriae magistris Universitatis illatae, maxime dum munere publice dato funguntur, astrictiore carceris custodia, vel, si res ferat, consilio abeundi dando et relegatione irroganda vindicantur.

§. 8.

Qvi in auditoriis vel publicis vel privatis, in theatro aliisque locis publicis turbas det ac

tumultuetur, pro re nata punitor, iterato autem delicto, relegatione expellitor.

§. 9.

Qvi literas relati in Album nominis testes non iustauratas exolescere passus fuerit, vel Universitate decedens testimonia morum et studiorum necessaria impetrare neglexerit, ejus nomen in propatulo exponitor. In testimonio decedentibus impertiendo honoris causa annotator, si forte cuipiam contigerit in indicem referri eorum, qui per semestre vel longius tempus ex probatissimis Universitatis civibus judicio academico assessores deligentur.

§. 10.

Pompæ aut concentus musici nisi permitte Universitatis Rectore in publico ne ducuntor.

K ø n i g s b e r g.

Kongen har gjort Universitetet en Foræring af 8333 Rd. for at kiøbe en Windmølle, der staaer paa en til Observatorium udseet Plads. Paa Møllen brydes allerede ned, og i Foraaret vil Bygningsarbeidet tage sin Begyndelse. Meget saa Observatorier have en saa skøn fri Horizont

og en saa beqvem Beliggenhed. Ogsaa de for Observatoriet bestemte ypperlige Instrumenter ere ankomne, og saaledes lader det sig haabe, at den practiske Astronomie her snart vil komme i Flor.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1811 Intell. Bl. No. 15).

---

3. Storhertugdømmet Hessen. Darmstadt.

Den 29 März indtraf her et høieste Ministerial-Rescript, efter hvilket Storhertugen har anvist Universitetet en meget anseelig Fond, hvoraf saavel Gagetillæggene for samtlige Lærere som og andre Institutets Fornødenheder kunne bestrides. Efter samme er med den første Læreplads ved ethvert Facultet for Fremtiden forbunden en Ran af 1200 Guld. aarlig, med den sidste af 800 G. De Professorer, som hidtil ikke have nydt den dem tilkommende etatmæssige Lønning, have tildeels erholdt betydelige Tillæg. Til Anskaffelse af chirurgiske, physiske og mathematiske Instrumenter, anatomiske og pathologiske Præparater, Naturalier, technologiske Modeller og plastiske Former er bestemt aarlig 1500 G.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Maj 1811, Intell. Bl. No. 33 og 34).

---

4. Kongeriget Sachsen.

De tydske Ordensgodser i Thüringen, som ved det keiserlige franske Decret af 24 April 1809 og Wienerfreden af 14 Octob. s. A. tilfaldt Hs. Majestæt Kongen af Sachsen, har han givet og overladt, tilligemed alle dertil hørende Rettigheder, Indkomster og Fordele, som en til evige Tider uigienfaldelig Eiendom til Universiteterne i Leipzig og Wittenberg og Skolerne i Pforta, Meissen og Grimma. Indkomsterne deraf formodes at kunne ved god Bestyrelse udbringes til 16000 Rd. aarlig.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1811, Intell. Bl. No. 71).

Den afd. Krue Hommel har testamenteret Professorernes Enkekasse i Wittenberg en Capital af 1000 Rd.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1810, Int. Bl. No. 96).

---

5. Kongeriget Westphalen.

Göttingen.

Den 13 August beærede Kongen og Dronningen af Westphalen Universitetet her med deres Nærværelse. Nogle Dage iforveien havde Hs.

Majestæt skænkte Universitetet sin af cararisk
 Marmor forfærdigede Buste, som umiddelbar op-
 stilledes i en af Bibliothekets Hovedsale. Deres
 Majestæter vare neppe aftraadte i Præfecturbyg-
 ningen, førend de ilede til Bibliotheket for at
 tage det til sammes Udvidelse begyndte Bygnings-
 arbejde i Dieson (om to Maaneder vil samme
 kunne være færdigt, og da skal Begyndelse gøres
 med at transportere det helmskådske og wolfsen-
 bittelske Bibliothek hertil). Paa Bibliotheket blev
 af p. t. Prorector Dr. Pott det samlede Corps
 af de academiske Lærere forestillet Deres Maje-
 stæter og paa det naadigste modtaget. Hs.
 Majestæt yttrede sin høieste Tilfredshed med Uni-
 versitetet i det Hele og i det Enkelte, især og med
 Disciplinens Haandhævelse, og tilsagde det fremdes
 le sin Beskyttelse. Hs. Majestæt besøgte derpaa
 ogsaa den botaniske Have, med hvis Indretning
 og Orden han yttrede sin fortrinlige Tilfredshed.
 Allevegne ledsagedes Hs. Majestæt af Ministeren
 for det Indre, Grev Wolffradt, og Statsraad,
 Generaldirector for den offentlige Underviisning,
 Baron v. Leist.

(Efter Gøtt. gel. Anz. 1811, No 137).

M a r b u r g.

Den 6 Jun. blev det nysoprettede philologiske Seminarium aabnet. Ti Medlemmer af Seminariet erholde en aarlig Understøttelse af 100 Franks; og de, som ere befundne modne til, nogle Timer om Ugen at kunne give Underviisning i Pædagogiet i de gamle Sprog, oppebære 200 Franks. De ordentlige og overordentlige Medlemmers Antal beløber sig til 24, hvori blandt befindende sig mange Udlændinge.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Sept. 1811, Intell. Bl. No. 64).

H a l l e.

Som et Beviis paa sin Yndest har Kongen skænket Universitetet i Halle sin veltrusne (af cæsarisk Marmor forfærdigede) Buste.

(Af offentl. Blade, Sept. 1811).

---

6. S t o r h e r t u g d o m m e t B a d e n.

Heidelberg.

Den 7 Jul. var her ved Universitetet i Anledning af den gamle Storhertugs af Baden, Carl Friederichs Død foranstaltet en Sørgehøitid til Minde om denne Universitetets sande Velgiører.

Høitiden var anmeldt ved et Program af Geh. Hofraad Uckermann; desuden vare endnu Studenterne ved en særegen Befiendtgjørelse blevene opfordrede til, at bivaane Høitiden i anstændig Dragt og med et Tegn paa Sorg. Paa Høitidsdagen selv forsamlede Professorerne og Universitetets øvrige Lærere, saavelsom de ellers Indbudne, sig i Sørge dragt i Universitetsbygningens Senatsal, gik Kl. 11 i Procession giennem en dobbelt Række af der opstillede borgerlige Grenadeer-Corps ind i den allerede med Akademikere og andre opfyldte store Høresal, og toge der deres Plads. Efterat en Sørgecantate var opført, holdt Geh. Kirkeaad Daub en Mindetale paa Latin, hvori han viiste, hvad Universitetet skyldte den udmærkede Fyrste, Carl Friederich, og henviiste derefter til de Forhaabninger, som Universitetet med Gode havde at gjøre sig om den nye Storhertug.

(Alf Hall. allg. Lit. Zeit. Jul. 1811. No. 207).

I sidste Winter-Semester (1810 — 1811) betød de her Studerendes Antal sig i alt til 317; deraf vare Theologer 35, Jurister 157, Medicinere 47, Cameralister 45 og Philologer 33. De Indfødtes Antal udgjorde 108, Udlændingenes 209. Totalantallet af dem, som til samme Tid studerede i Freyburg, udgjorde 302; deraf vare Theologer 98, Jurister 57, Medicinere, Chirur-

ger og Apothekere 65, saakaldte Philosopher 81. Af disse 302 vare 236 Indfødte, 66 Udlændinge. Sammenligning mellem begge Universiteters Fre-
 qvenz i dette Winter-Semester og det foregaaende,
 Sommer-Semester (i hvilket Heidelberg havde 388
 Freyburg 268 Studerende) viser, at Antallet har
 aftaget i Heidelberg, tiltaget i Freyburg. Tillige
 fortiener det at bemærkes, at i Heidelberg var Ju-
 risternes, i Freyburg derimod Theologernes Antal
 det største, og at i Heidelberg Udlændingenes, i
 Freyburg derimod de Indfødtes Antal var stærkest.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. May 1811 No. 126).

---

7. Storchertugdømmet Würzburg.

I Sommer-Semestret 1810 var de Stude-
 rendes Antal ved Universitetet i Würzburg 282,
 og deriblandt 171 Indfødte og 111 Udlændinger.
 Af disse 282 studerede 34 Theologie, 66 Lovkyn-
 dighed, 7 Cameralvidenskaberne, 75 Medicin,
 34 Chirurgie, 6 Pharmacie, 60 Philosophie.

(Af Leipz. allg. Lit. Zeit 1810 Intell. Bl. No. 39).

I afvigte Winter-Semester talte man her
 294 Akademikere. Af disse vare 38 Theologer, 79

Universit. og Skole-Annaler 1811. 2B. R

Jurister, 61 Medicinere, 41 Chirurgier; 69 studerede Philosophie, 4 Forstvidenskaben.

(Af Hall, allg. Lit. Zeit. May 1811 No. 129).

8. F r a n k r i g.

I den Beretning om Rigets Stilling, som af Ministeren for det Indre d. 29 Jun. 1811 blev aflagt i det lovgivende Corps, forekommer følgende Sted om den offentlige Underviisning: "Universitetet har gjort Fremskridt. Nogle Lyceer vare slet organiserede; Religionens Grundsætninger, enhver Underviisnings som enhver Morals Støtte, vare vegne derfra, eller bleve slet udøvede. Storkonferencen og Universitetsraadet have afhiulpet den største Deel af disse Misbruge. Dog bliver endnu meget tilbage, at gøre for at opfylde Keiserens Forventninger og Hensigter i dette store Skaber-værk. — Privatopdragelsen er den, som fortjener meest Opmuntring; men da Forældrene saa ofte ere nødsagede til at betro Collegier eller Institutter deres Børn: saa er Keiserens Hensigt, at Universitetets Organisation skal udstrække sig til alle Collegier og til Institutterne af alle Grader, at Opdragelsen ikke mere skal drives som en Manufactur eller en Næringsvei, der blot har pecuniær Interesse til Diemed. At lede Opdragelsen, er en n:

af en Familiefaders ædelste Functioner og et af Nationalinstituternes høieste Formaale. Lyceernes og Communal-Collegiernes Antal vil blive forøget og Privatinstituternes efterhaanden formindsket indtil den Tidspunkt, da de ganske ville blive lukkede. Al offentlig Opdragelse maa styres ved militærisk Disciplin, og ikke ved civilt eller kirkeligt Politie. Tilvænnelsen til militærisk Disciplin er den meest nyttige; thi i alle Livets Stillinger er det for Borgeren nødvendigt, at kunne forsvare sin Eiendom mod indvortes og udvortes Fiender. Der behøves endnu 10 Aar, inden alt det Gode, som Keiseren lover sig af Universitetet, og alle hans Planer opfyldes; store Fordele ere imidlertid allerede opnaaede, og hvad nu er forhaanden, overgaaer langt det, som nogensinde har eksisteret..

(Af offentlige Blade).

Decretet angaaende Organisationen af det Hanseatiske Departement af 4 Jul. indeholder Følgende: "Alle offentlige Underviisningsanstalter vedblive; deres Udgifter skulle som forhen betales indtil 1 Januar 1813. I alle Skoler skal efter Lærlingenes Antal ansættes franske Sprogmeistere.

Om den offentlige Underviisnings Organisation
skal gives en Beretning til Keiseren."

(Af offentlige Blade).

Ifølge det keiserlige franske Organisations-Decret, skal i de illyriske Provindser oprettes tvende Lyceer, det eene i Laybach, det andet i Ragusa. I en Provindses eller Districts Hovedsted skal anlægges een eller flere Secundærskoler, eftersom det findes fornødent. Disse Anstalter skal organiseres og bestyres i Overensstemmelse med det keiserlige Universitets Regler; men saalænge indtil de kunne sættes i Activitet, vedblive de nu bestaaende Anstalter. Ogsaa skal der gøres Anstalt til Oprettelse af hele og halve Stipendier, der skal anvises paa de Byers Revenuer, som dertil have Midler.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. Aug. 1811 No. 50).

Ved et Decret, dat. St. Cloud d. 27 Jul. 1811, har Keiseren befalet, at der i Rom skal i Collegio della Sapienza oprettes et Academie af det keiserlige Universitet; ogsaa stiftes tvende Lyceer, det eene i Collegio Romano, det andet i det forhenværende Jesuiter-Collegium.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1811 No. 231).

Den 13 August uddeelttes de aarlige Priser i de 4 Lyceer i Paris. Denne Høitid, hvilken de fem Faculteter og alle til det keiserlige Universitet hørende Personer bivaanede, viste denne Gang mere paafaldende end i de forrige Aar de gode Studiers Gienoplivelse. Fremgangen i Videnskabene og i Litteraturen var mere mærkelig og Priisuddelingen havde større Banstkelighed formedelst flere Concurrenter, som kunde giøre lige Fordringer. Den sædvanlige latinske Tale holdte Hr. Burnouf, Prof. i Rhetoriken ved det keiserlige Lyceum; hans Hovedhensigt var, at udvikle det keiserlige Universitets Plan. Før Priisuddelingen holdt Universitetets Stormester en hensigtsmæssig Tiltale til Lærlingene.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1811 Int. Bl. No. 68).

---

9. E n g e l l a n d.

Oxford.

Bed Universitetet her er i Aaret 1807 foreskrevet en ny Indretning af Examen for dem, som ville tage den første Grad in Artibus eller in jure civili. Istedet for at denne Examen hidtil skete ved Magistri Regentes paa en Maade, som ikke længere kunde ansees hensigtsvarende, er ved et

Statut af 16 Jun. f. A., hvorved et ældre af Aar 1800 ophævedes, i denne Henseende bestemt saaledes:

For Fremtiden skal der være fire offentlige Examinatorer, som udnævnes af Vice-Canzleren og begge Procuratorerne blandt dem, som allerede ere graduerede in Artibus. Disse Examinatorer beholde denne Forretning i to Aar, efter hvis Forløb andre fire paa samme Maade vælges. De skulle examinere alle dem, som attraae den første Grad in Artibus eller in jure civili. Ved enhver Examination skulle alle Examinatorer altid være tilstæde. Forinden de tiltræde deres Functioner, blive de af den ældste af de tvende Procuratorer tagne saaledes i Æd:

Domine Doctor vel Magister, tu jurabis, quod munus et officium Examinatoris publici sedulo et fideliter pro virili exequeris, forma et modo per Statuta requisitis, hvorpaa Bedkommende svarer: juro.

Item tu jurabis, quod, sepositis omni odio et amicitia, timore et spe, neque indigno cuius testimonium perhibebis, neque digno denegabis, et quod in schedula Candidatorum ordinanda classem unicuique secundum merita sua assignabis, et neque indignum aliquem admittes, neque dignum repudiabis; hvorpaa sværes: juro.

Item tu jurabis, quod nullo modo revelabis suffragium, quod vel ipse tuleris, vel alius quis Examiner tulerit in judicio de Candidatorum meritis pronunciando; hvortil ligeledes svarer: juro.

Disse Examina holdes to Gange om Aaret, fra 10 Novbr. og fra Torsdagen i den tredie Uge efter Paaske, hver Gang i fire Uger. De, som maatte tage Examen i en af disse Terminer, maae derom melde sig selv eller ved deres Tutores i det minste tre Uger før Examens Begyndelse. I Almindelighed maa Ingen instille sig til saadan Examen før efter tre Aars Forløb fra hans Immatriculation af. Den Orden, hvori de anmeldte Candidater skulle examineres, hvilken Orden er alphabetisk, bekiendtgjøres af den ældre Procurator ved en trykt Liste, som iforveien udstædes. Examinationen begynder hver Dag Kl. 10 og fortsættes saaledes alle Eøgnedage. Den Candidat, sam uden gyldigt Forfald ei møder til den Tid, han tilsiges, taber derved sin Ret til, denne Gang at admitteres. Paa een Dag maae ikke flere end sex Candidater stædes til Examen.

De Videnskabsfag, hvori Prøve skal aflægges ere:

1) Religion. Manglende Kundskaber heri kunne ikke erstattes ved nogen anden Fortieneste hos Candidaten. Den, som heri ikke fyldestgjøre

Examinatorerne; kan intet Vidnesbyrd erholde. Derved skal ogsaa bruges de 1562 i Synoden til London udgivne Troesartikler.

2) *Humaniora*. Derved forstaaes ikke blot det latinske og græske Sprog, men ogsaa Rhetorik og Moralphilosophie, forsaavidt de kunne udledes af de gamle Stribenter. Af græske og romerske Classiker maa i det mindste examineres i tre. Desuden skal Prøve aflægges i den Færdighed, at udtrykke sig paa Latin, hvilket, blandt andre, ogsaa kan skee paa den Maade, at Candidaten paa Stedet oversætter af en engelsk Bog paa Latin.

3) *Mathematik*.

4) *Physik*.

Iøvrigt skal ved Prøverne en vis Bømsfældighed iagttages, "nihil enim, hedder det, triste aut asperum molimur, lenitati ubique consultum volumus, modo ne ea sit, quæ juniorum socordiæ patrocinari videatur." Examinationen kan overhovedet skee enten paa Latin eller Engelsk, ligesom Examinatorerne finde det passende. Efter Examens Slutning hver Dag affatte Examinatorerne deres Dom over Candidaterne, og give enhver, som fuldestgiorde dem, Vidnesbyrd derom. Findes nogen ikke at fortiene et saadant Vidnesbyrd, kan han i næste Termin indstille sig. Efter deres ved Examen beviiste Fremgang deles Candidaterne i

tre Classer, af hvilke de to første indføres i en egen Fortegnelse.

For at alting kan gaae des ordentligere til, skal Vice Canzleren og begge Procuratorerne jævnlig være tilstede.

Enhver, som melder sig til Examen, betaler 21 pen. Vice Canzleren sørger for, at enhver af Examinatorerne faaer en aarlig Godtgørelse af 80 Pd.; for saavidt det Indkomne ei forslaaer, lægges det Dørige til af Universitetets Casse.

Over alle dem, som efter Examen gives Vidnebyrd, holdes en særskilt Protocol.

Dette Statut træder i Kraft fra 10 October 1808.

(Efter et Exemplar af dette Statut, som i Maret 1807 er kommen her til Kiøbenhavn med en engelsk Seldtpræst).

10. R u s l a n d.

Det geistlige Alexander-Newsky'ske Academie i Sct. Petersburg.

Dette Academie er efter sit nærbærende Bie-meed en Anstalt til Professorers Dannelselse for de geistlige Academies, som endnu skulle oprettes i Kiow, Moskwa og Kasan. Studenterne ved dette

Academie, som samtlige underholdes af Kronen, udvælges efter en streng Prøvelse blandt Eleverne i de geistlige Seminarier. Deres Studiecursus er bestemt til 6 Aar; efter sammes Forløb og overstaaet Examen blive de ansatte deels som Professorer deels som Adjuncter.; I Academiet holdes de theologiske og philosophiske Forelæsninger paa Latin, de øvrige ordentligviis i det russiske Sprog. Enhver Forelæsning varer, for at spare Tid, (siden mangen Professor tillige har andet Embede og maa skee i denne vidtløftige Stad boer 5 Berster fra Academiet) 2 Timer i Råd. Academiet har sit eget anseelige Bibliothek, som er fortrinlig rigt paa theologiske Bøger. I Spidsen for Academiet staaer en Rector, som tilligemed nogle Assessorer af Professorerne og en Secretær udgør dets Directorium. Han deciderer ved muelige Uordener blandt Studenterne, har sit eget Segl, giver Studenterne og Lærerne Passer, har Censuren og alle Skrifter, som udkommer med Academiet v. s. v.

Foruden disse Academier gives der i Rusland 32 geistlige Seminarier og 1000 geistlige Kredsskoler. Dog er det ikke nødvendigt, at de, som frekventere de geistlige Læreanstalter, skulle opoffre sig til den geistlige Stand; dette overlades deres egen Tilbøielighed. Adskillige udmærkede Statsmænd, som nu spille en vigtig Rolle, ere dannede i disse Seminarier. Dog bestemme de fleste sig for

den geistlige Stand. Et geistligt Academies eller Seminariums Rector er bestandig en Archimandrit, og alle geistlige Læreanstalters øverste Instanz er den geistlige Over-skoledirection i Sct. Peters-burg, hvori dog ogsaa sidde verdslige Medlemmer. Samtlige Medlemmer af den geistlige Over-skoledirection ere udmærkede ved de vigtigste Rigsordener. Denne geistlige Over-skoledirection maa ei forblendes med den, hvori Universiteternes Curatorer holde deres Forsamlinger under Præsidium af Ministeren for Oplysningen.

(Efter Jen. allg. Lit. Zeit. 1811 Int. Bl. No. 67).

I Carskoe-Selo har Keiseren af Rusland oprettet et Lyceum, hvis Bestemmelse er at danne Ungdommen til vigtige Statsembeder, og som skal have lige Rettigheder med Universiteterne. Kun udmærkede adelige Disciple af prøvet Moralitet og Forfundskaaber, ikke under 20, ikke over 50, antages fra 10 til 12te Aar paa 6 Aar, og ansættes da i Militær, eller Civil-Faget. Undervisningen gives af 14 Professorer og Lærere i det russiske, tyske og franske Sprog, i de moraliske, mathematiske, physiske, historiske og skønne Videnskaber og Kunster, saavel som i Gymnastik.

(Af Hafl. allg. Lit. Zeit. April 1811 No. 112).

Paa Ministerens for Oplysningsvæsenet, Grev Rosumovsky's Forslag er udkommen en Forordning angaaende private Opdragelses- eller Pensionsanstalter. I bemeldte Forordning anføres de Uleiligheder, som opstaae deraf, at de private Opdragelsesanstalter betroes Udlændinge. For at afhjælpe dette, befales Følgende: 1) De Øvrigheder, som Oplynet over Læreanstalterne ere betroede, skulle ved nye Pensionsanstalters Opretelse ikke blot see paa Pensionsholderens videnskabelige Duetighed, men ogsaa paa hans Moralitet. 2) Til de Kundskaber, som udfordres hos en Pensionholder, skal ogsaa høre Kundskab i det russiske Sprog. 3) Videnskaberne skulle i bemeldte Instituter læres paa Russisk; over denne Punkt skal holdes med Strænghed. 4) De Lærere, som paa ny ansættes i Pensionsanstalter, skulle forpligte sig til, at give Underviisningen i det Russiske Sprog. 5) De hidtilværende Forordninger for Pensionsanstalterne skulle Inøiagtigen efterleves. 6) Pensionholderne skulle af deres aarlige Indtægt afgive 5 Procent, af hvilken Sum Anstalter skal oprettes til at opdrage af Staten fortiente Mænds i trængende Aar efterladte Børn.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1811 No. 214).

D o r p a t.

Den 22 August ankom Keiserinden, Elizabeth Alexiowna, med Følge hertil. To Berster fra Byen holdt 30 Studerende til Hest, under Anførsel af Universitetets Staldmester. Ved det Yderste af den rigaiske Forstad stode de øvrige Studerende i tvende Rader, og fulgte derpaa, ogsaa med Fædler, parvis Vognen. I det Lo-
wensternske Huus blev Hds. Majestæt modtaget af det hele Universitetspersonale og samtlige Auctoriteter, og behagede at antage en Vresvagt af de herbærende Studerende. - Næste Dag fra Kl. 10 til 3 tilbragte Hds. M. med at tage Universitetets Indretninger og Samlinger i Oiesyn, ledsaget overalt af Rectoren og Decanerne, hvilke med flere ogsaa bleve ansagte til Taffelet. Samme Aften forlod Hds. Majestæt igien Byen.

(Efter Leipz. Lit. Zeit. Sept. 1810 Intell. Bl. No. 35).

I I. O f t e r r i g.

For de theologiske Huuslæreranstalter, som befinde sig eller i Fremtiden maatte blive oprettede i Præstecollegier eller ved geistlige Ordensmenigheder, er med høieste Sanctionering en egen-omstændelig Instruction udgiven.

For paa den korteste Wei at komme til umiddelbar, hurtig og nøie Kundskab saavel om Convict-Elevernes Fremgang i Studeringer og Sæder, som om deres hensigtsvarende Veiledning og statutmæssige Behandling fra Forstandernes og Præfecternes Side, samt om Anstaltens økonomiske Tilstand, er ved de tvende Convicter i Wien ved Ansættelse af en under Keiseren umiddelbar staaende Curator den samme Overbelsyrelse indført, som fra Begyndelsen af har fundet Sted ved det theresianske Ridderacademie.

Studie-Hofcommissionen har fornyet en under 2 April 1807 udstædt Befiendtgjørelse angaaende, at til vedkommende Universitets- og Lycealbiblioteker skal af ethvert udkommende Værk uden Betaling afleveres et Exemplar, og udvidet denne Anordning ogsaa til Landforter.

(Af Jen. allg. Lit. Zeit. 1811 Jul. Bl. No. 69).

N e t t e l s e r.

Formedest en Feiltagelse i Trykkeriet ere, ved Anmeldelsen i disse Annaler 1810 2 B. S. 226 om den philosophiske Prøve i October 1810, til 4 Octbr. blevne henførte de Candidater, som først fremskillede sig d. 5 Octbr., og derimod de blevne udeladte, som henhørte til d. 4 October. Disse sidste, hvilke saaledes for Fuldstandigheds Skyld her tilføies, vare og erholdt Character, som følger:

1. Joh. Jac. Jacobsen — Laudabilis.
2. Peter Møller — Laudab. et public. encomio ornat.
3. Matthias Frederichsen — Laudabilis.
4. Dan. Henr. Jydtman — Haud illaudabilis.
5. William Christopher Zeise — Laudabilis.
6. Eggert Christopher Guldberg — Non contemnendus.
7. Nicol. Christ. Broch — Haud illaudabil.
8. udeblev.
9. Peter Baastrup — Haud illaudabilis.
10. Joh. And. Lund — Non contemnendus.
11. udeblev.
12. Joh. Georg Obel Pram — Non contemnendus.

I forrige Hæfte S. 290 3 Lin. staar ved en Trykfeil "a) vilde 4 pCt... istedenfor: vilde a 4 pCt.

E f t e r r e t n i n g.

Fra Jøland ere mig som Bidrag til det
Diemeed, hvortil Indtægten af min i Aaret 1808
udgivne academiske Tale var bestemt, tilstillede
5 Rd. De ere blevene anvendte paa samme
Maade som det øvrige Residuum. Jfr. disse
Annaler 1811 I B. S. 160.

A.

**Udsigt over Anatomiens Historie
i Danmark *); ved Dr. og Prof.
Michael Skjelderup.**

(Forfattet Oversættelse, meddeelt af Forfatteren).

Ved Universitetets Stiftelse toges næsten aldeles intet Hensyn, hverken paa Medicinen i Almindelighed eller Anatomien i Særdeleshed; thi lige intil Universitetets Reformation taler Historien kun om tvende Professorer i Medicinen, nemlig Alexander Rinhorn og Christiern Torchilli Morfianus, af hvilke den første, som tillige var Livmedicus hos Christian den Anden,

*) Program i Anledning af Reformationsfesten ved Kiøbenhavns Universitet i Maret 1811.

ifølge Gräms *) Vidnesbyrd, var mere omhyggelig i at opvarte Hoffet, end i at passe sine academiske Pligter; Christiern Torchilli derimod, med Tilnavn Morsianus, efter hans Fødested Mors i Jylland, tiltraadte atter Professoratet i Medicinen efter Universitetets Reformation, og var uden Tvivl en i sin Tid god Anatom, saasom han ved sine Reiser udenlands havde haft Leilighed til at udvide sine Kundskaber, især i Italien, hvor denne Videnskab dengang blomstrede; og naar Morsianus hos Bartholin **) siger: "at man, for at trænge ind i Medicinens
 "Hemmeligheder, behøver tilstrækkelig Tid, Reiser,
 "utrættelig Glid, Omgang med lærde Mænd, Kund-
 "skab om lægende Urter, samt idelige og
 "nøiagtige Dissectioner af menneske-
 "lige Cadavera, slutte vi med Føie, at han
 "haver indseet, hvor vigtig Anatomien er for
 Medicinen.

Alt dette uagtet skænkedes i hans Levetid Anatomien kun liden Opmærksomhed. Kong Christian den Tredie indbød rigtig nok til Dan-

*) Anmærkninger over nogle Navne udi Matthiae Gableri Brevs, i det Kiøbenh. Selskabs Skrifter for Lærdoms og Videnskabers Elskere 4 Deel Anno 1750.

**) Th. Bartholini cista medica p. 46.

mark den túbingske Professor *Fuchs*, og *Hieronymus Cardan*, en paa den Tid meget bekiendt Philosoph og Historiker *); men ingen af dem tiltraadte Professoratet; ei heller kunde nogen af dem have gavnet Anatomien; thi Dr. *Fuchs* var kun bekiendt som stor Botaniker **), og *Cardan*, som da levede i Paris, havde ene erhvervet sig et Navn ved sine philosophiske og naturhistoriske Indsigter ***). Han beskyltedes derhos for Overtroe og forunderlige Griller †).

Alf et af Christian den Tredies Mandater, Universitetet angaaende ††), see vi, at man vel begyndte at docere Medicinen, men i det Helt

*) Herholdt Bidrag til Apothekerkunstens og Medicinal = Lærens Historie i de danske Stater S. 15.

**) Han har skrevet: 1) *Paradoxa Medicinæ* libr. III. Basil. Ao. 1536. 2) *De Historia stirpium Commentarios insignes*; Basileæ Ao. 1542.

***) Han har udgivet: 1) *De subtilitate* libr. XXI. Basil. Ao. 1554. 2) *De varietate rerum* libr. XVII. Basil. Ao. 1557.

†) Metzger Skizze einer pragmatischen Literaturgeschichte der Medicin S. 175.

††) 10 Jun. 1539 (nemlig Universitetsfundatsen).

blev Anatomien forfælt, da man ved vort Universitet blot holdt Forelæsninger efter Galen og Aristoteles, uden al Dissection, end ikke af Dyr, medens i hele det øvrige Europa Anatomien alt var stegen til en høj Grad af Fuldkommenhed og anatomiske Theatre allevegne fandtes opbyggede *).

Saaledes glimrede paa den Tid Mundinus **) , Anatom i Bologna, og sin Tids anatomiske Canon. Han skrev en Anatomia corporis humani, den hans Eftermand Jacob Berengarius udgav Commentarier til, ligesom denne ogsaa nogen Tid efter skrev sine Anviisninger til den menneskelige Legemes Anatomie, hvilke Bærere, hvad Anatomien angaaer, unægtelig bære Prisen fremfor Galens og Aristoteles Skrifter. Saare sandsynligt bliver det og, at vi ikke have kiendt noget til disse Skrifter, førend Jacob

*) Allerede i Aaret 1376 anstilledes i Valerino, efter Keiser Frederik den andens Befaling, anatomiske Dissectioner paa menneskelige Cadavera.

**) Den første Anatomie er skreven i Middelalderen af Mundinus for Skolen i Bologna. Han florerede især fra Aaret 1305; han døde 1318. Den første Udgave af hans Anatomie er i Folio af fra Aaret 1478.

Bording *) Mar 1557 blev kaldet herind fra Rostock, og udnævntes til Christian den Tredies Livlæge, samt Professor i Medicinen ved Universitetet, hvor han kun i kort Tid bidrog til Anatomisens Fremme i Danmark; thi han døde i Aaret 1560. Under hans Præsidium disputerede Joh. Schielderup **) i Rostock 1556.

Efter Bording docerede Johannes Franciscus her Medicinen, og af de anatomiske Videnskaber blot Osteologien efter Galen. Indtil denne Tid findes intet Spør til, at anatomiske Dissectioner ere foretagne. Først i Aaret 1584, da Dr. Andreas Christiern, ogsaa en Jøde, blev Francisci Eftermand, bleve de første Forsøg giorte med at dissekere menneskelige Cadavera, og havde denne Mand vist bragt det anatomiske Studium til en høi Grad af Fuldkommenhed, havde ikke Tidens Modbydelighed for denne Videnskab afkræftet ham; thi, efter Bartholins Vidnesbyrd, skede selv honnette og efter Datiden oply-

*) Han maa ikke forveksles med den senere Christian Bording, Danst af Fødsel og Livlæge hos Kong Christian den Femte.

**) Joh. Schielderup, en Danst, Professor i Physiken ved Universitetet, siden kaldet til Biskop i Bergen. Cist. med. p. 8.

ste Folk hans Selskab *). Denne for Anatomien
nidsiære Lærer døde i Aaret 1606.

*) I en gammel Matrifel for vort Universitet læse
vi, at Jacob den Siette, Konge i Skotland, har
Aaret 1590 den 7de Martii bivaanet denne An-
dreas Christierns og Theologen Slangens-
dorps Forelæsninger. Det var denne Konge,
som kort derefter forærede Universitetet en
Vofal †).

†) (Om denne Kong Jacobes Nærværelse ved aca-
demiske Forelæsninger og hans i Anledning
heraf uddeelte Forærinnaer findes følgende nær-
mere Efterretning, efter en egenhændig Opteg-
nelse af Slangendorp, i *Th. Bangii Exercita-
tio acroamatica de curis boni auditoris*. Haun.
1650 4. p. 26: 'Regiæ nostræ Universitati
sexaginta abhinc annis grande decus acces-
sit, quando Potentissimus Rex Angliæ &c. Ja-
cobus Stuardus ingressus est Collegium no-
strum VII Martii M D.XC, & duas horas au-
divit continue docentes, Dr. Johannem Slan-
gendorpium, Doctorem & Prof. Theologiæ,
& D. Andream Christiernum, Med D & P.
Qvorum finitis lectionibus, D Paulus Mat-
thias, Rector, oratione brevi gratulando &
benè precando S. R. Majestati gratias de
tanto erga hanc Academiam favore egit.
Rex autem Scotiæ donavit Academiæ *septem
volumina*, qvibus nomen ejus & insignia in-
scripta visuntur, & *poculum auro fulvum*: qvo-
rum pretium Rege dignum, D. Joh. Slan-
gendorpio, offerenti Regi Commentarium in
Ecclesiastem, eximium honorarium redonavit,
atqve pro instituta *αποδοσει* argenteum pro-
culum muneri misit.

Id qvod ipse Slangendorpius propria manu,
qvam nos servamus, in Ephemeridibus ad

Siden udøvede med Held den berømte Caspar Bartholin (Fader til den endnu mere navnfundige Thomas Bartholin) den practiske Anatomie her ved Universitetet; men da Cadavera af Mennesker endnu vanskelig vare at bekomme, og Universitetet endnu søgnede et for anatomiske Dissectioner bestemt Sted, indskrænkede han sig for det Meste til Dissectioner af Dyr. Til stor Held og Hæder for Anatomien i Danmark opofrede denne talentfulde Yngling sig til Medicinen. Efterat have i tvende Aar med en utrættelig Flid og Videlyst studeret denne Videnskab ved bort

Nonas VII Martis his notavit verbis: "Hoc die Rex Scotorum invictissimus & potentissimus Jacobus VI. ingressus est publicum Auditorium cum sua Nobilitate & Proceribus Regni Daniæ, & me Johannem Slangendorpium Theol. audivit docentem. Deinde me ornavit argenteo poculo.. Hæc Slangendorpius

Qvæ Regia præsentia & audiendi nostros Doctores favorabilis amor Collegio nostro ut maximam gloriam peperit, ita documentum fuit constantis & gratæ in tam illustri persona 'Αρροάσεως, æterna memoria dignissimum..

Den Veneferæring, Kong Jacob gav Slangendorp, bestod efter *Windingii* Regia Acad. Haun. p. 158 i 30 Daler. Guld-Bægeret blev, efter Bombardementet i Sept. 1807, fundet halvsmltet under Gruset af det Huus, hvori det, tilligemed Sceptrene ic. da stod (s. disse Annal. 1807 2 B. S. 288), og giemmes nu i Antiquitets-Samlingen paa Rundetaarn, som et betydningsfuldt Minde om Alarne 1590 og 1807. Udg. Ann.

Universitet, besøgte han Tyskland, Holland, Frankrig, Italien og Engelland. Paa denne sin Udenlandsreise udnævntes han til Magister Artium i Wittenberg, hvor den Licentia docendi, som var forenet med denne Værdighed, kom ham i hans ringe Aar ret til Gode.

Lange opholdt han sig i Padua, hvor de tolvde berømte Anatomer Hieronymus Fabricius ab Aquapendente og Julius Casferius ledede fornemmeligen det anatomiske Studium. Medens han var udenlands, udgav han i Wittenberg, Aar 1611, sit anatomiske Værk (*Institutiones anatomicæ*), som søgtes med megen Begjærlighed, og udmærkedes med fortrinlig Hæder; ja hans Navnfundighed var allerede den Tid saa stor, at der blev tilbuden ham en Lærestol i Neapel, som han dog ikke modtog.

Efter tvende Aars Ophold i Basel, creeredes han der høitideligen til Doct. Medicinæ af den navnfundige Caspar Bauhin, Aar 1610.

Basel var paa den Tid det Sted, hvor Danske, og de, som fornemmelig i Danmark have uddannet sig som Lærde, erholdte Doctorværdigheden. Saaledes Christian Torchilli Morfianus og Thomas Fincke, Professor i Medicinen ved Kjøbenhavns Universitet; Andreas Christiern, om hvem ovenfor. I Aaret 1611 creerede Caspar Bauhin i Basel Ole

Worm, og i Aaret 1645 Thomas Bartholin til Doctores Medicinæ. I Aaret 1659 overdrog Johannes Caspar Bauhin, en Søn af Caspar Bauhin, denne Værdighed til den saa berømte Martin Bogdan, - Thomas Bartholins nidfiære og trofaste Discipel. I Aaret 1660 erholdt Georg Sæner, ogsaa en Discipel af Bartholin, sammesteds denne Værdighed.

Man seer heraf, at det var almindelig Skik og Brug blandt vore academiske Borgere at tage did, fordi de af alle ansaaes meest hædrede, som i Basel havde erholdt Doctorværdigheden, hvortil Grunden var, at sammes Universitet var meget varlig og sparsom med at uddele denne Værdighed. Ved hans Tilbagekomst 1611 blev han udnævnt til Professor i Veltalenheden, og 1613 tiltraadte han det medicinske Læreembede.

Da Caspar Bartholin i Aaret 1624 forlod Medicinen og modtog et theologisk Professorat, succederede uden Tvivl Ole Worm ham i Anatomien. Denne, som Naturhistoriker i den danske Litteratur saa fordeeltigen bekiendte Lærde, var fød i Marhuus, og blev optagen i de akademiske Borgers Tal i Marburg 1605, besøgte fremdeles fremmede Universiteter og blev, som forhen er meldt, creeret til Doctor i Basel 1611; men efter sin Hjemkomst blev han 1613 Professor i Philologien ved Kiøbenhavns Universitet, 1615 Profes-

for i det græske Sprog, og i Aaret 1624, just det Aar, Caspar Bartholin forlod Medicinen, modtog han det medicinske Professorat.

Det har været et Spørgsmaal mellem de Lærde, om Ole Worm befattede sig med at anatomete menneskelige Cadavera (thi han var en flittig Dyreanatom) eller ei; ikke destomindre er det indlysende af et Brev, som Ole Worm skrev til Thomas Bartholin i Aaret 1643 *), i hvilket ossa suturæ lambdoideæ (Kjldingsbeen) ere beskrevne, og som bære Navn efter Worm, at denue haver for en talrig Forsamling af Tilhørere demonstreret Benene i det menneskelige Legeme; kort, uden at indlade os videre i denne lærde Strid, maa dette være os nok at vide, at Ole Worm vedligeholdte iblandt de Studerende den Aand for de anatomiske Videnskaber, Caspar Bartholin alt havde opvaft.

Som en Grund, hvorfor Worm i hans sidste Leveaar sieldnere befattede sig med anatomiske Dissectioner, kunde vel denne anføres, at han erholdt en udbredt Praxis, over hvilken han selv i Cista medica flager.

Henningus Arnisæus, Livlæge hos Christian den Fierde og Worms Ven, var en stor Vnder af Anatomien, hvilket Bartholins Cista medica tilfulde bevidner. Worm forærede et af

*) Epistol medicinal. Centur prima p. 122.

ham selv konstigen sammensat Skelet til Arnisaus, hvilket denne siden skænkede Akademiet. Dette Skelet blev holdet i megen Hævd, og var kun at see ved medicinske Doctorpromotioner; siden da det anatomiske Theater var opbygget, glemtes det der, indtil Ildbranden 1728 lagde Domus anatomica og dets øvrige Præparater i Aske *). Inscriptionen paa Skabet, hvori Skelettet opbevarede, var fra Aaret 1628 **); dette Skelet blev altsaa netop et *Seculum* conserveret.

Jacob Fabricius udnævntes 1638 til Arnisæi Succesor, og var det denne Mand, der ved sin Anseelse udvirkede, at Simon Pauli, denne store Anatom og Botaniker, kaldtes herind fra Rostock. Simon Pauli var vel født i Rostock, men havde dog Danmark at takke for sin videnskabelige Dannelse, som han og taknemmeligen erkiendte. Som Barn kom han herind med sin Fader, der ogsaa var Professor i Rostock, men blev ansat her som Læge hos Frederik den Andens Enkedronning, hvis Enkesæde da var i Næstved paa Falster.

*) Jfr. disse Annal. 1810 1 B. S. 219.

**) Thura Kiøbenhavns Beskrivelse S. 348.

Paa Dronningens Beføstning reiste Simon Pauli udenlands * , blev creeret til Dr. Med. i Wittenberg 1630, og siden udnævnt til Professor i Medicinen i Rostock. Dog var han ingenlunde der fornøiet med sin Stilling; han mindede sig stedse sit elskede Danmark, brændte af Begjærlighed og Haab om, der at henleve sine Dage, hvilke Følelser han saa skønt udtrykker i det første Program, som han ved sit Professorats Tiltrædelse udgav 1641.

Christian den Fierde, denne af Videnskaberne saa høit fortiente Konge, bød et Professorat i Anatomien oprettet med 200 Rigsdalers aarlige Indkomster (en paa den Tid betydelig Gage). Til dette Læreembede blev Simon Pauli, ved sin Svigerfaders, Livlægen Jacob Fabritius's Medvirking, i Aaret 1639 udnævnt; men hans nidfiære Bestræbelser gavnede kun halvt, saalænge Universitetet endnu ikke havde noget anatomisk Theater. Dog denne Mangel blev snart raadet Bod paa; thi efter kongelig Befaling blev det gamle Collegi, um i den søndre Deel af Studiigaarden forandret til et Domus anatomica, hvilket man af Simon Paulis Program kan see, ikke blev færdigt før i Aaret 1644; thi just i dette Program indbyder

*) Epist. Ol. Worm. p. 560. Hafn. 1641, 23 Apr.

han til den første anatomiske Dissection, som skulde holdes i det nye Theater.

Denne Bygning var ikke liden, ikke blottet for Smag; thi den indeholdt foruden fire rummelige Værelser et større Amphitheater af hvis indvortes Indretning man finder en Afbildning i Simon Paulis Oversættelse af Bartholins Anatomie. Over Auditoriets Dør stod følgende Indscription:

Hic aut ossa vides, aut corpora secta, viator;
Hic ars naturæ solvit et unit opus.

Og i selve Amphitheatret vare anbragte følgende Vers, der alluderte til det første Cadaver, som Simon Pauli paa dette Sted først dissecerede:

Homo Umbra.

Prima recens structum mulier dissecta Theatrum
Imbuit, hæc artis gloria prima fuit.

Dumque loco donat famam, capit ipsa vicissim,

Prima fuit, primum munus, et ossa dedit.

Vertice sic calvo, sic nudis dentibus albet,

Hos gerit oblongos ossea larva pedes.

Sic venter, sic pectus hiat, quam scitus Apelles *)

Mors est! quam vere, quid sit, adumbrat homo.

*) Disse Vers gjorde Michael Kirsten, Moravus. Glere af hans Epigrammer, som vare indgravede i det anatomiske Theater, findes i Simon Paulis Bog: Künstliche Zerlegung menschlichen Leibes.

Theatret stod ikke aabnet uden for academiske Borgere, og for at ingen Uvedkommende skulde indlaadeg, fik de Studerende Billetter, paa hvis Forside stod: *tessera anatomica*, men bag paa var foresillet et Dødningehoved med den Omkrift: *ut semina sicca virescent*.

Ovenover Theatret indrettedes et Naturalie-cabinet *), for største Deel paa Dr. Thomas Siukes Arvingers Bekostning, og fandtes der i samme mange feldne Præparata, samlede af Ole Worm og skaffede af Wench og Thomas Kiuren. Saare stor var Simon Paulis Fortieneste af Anatomien, og paa hans Tid var det først, at Chirurgerne kom i nogen Anseelse og begyndte værdigen at lægge sig efter Anatomien. Han besørgede ogsaa C. Bartholins Anatomie oversat paa Tyssk, for derved at gjøre den nyttig ogsaa for de ulitterære Læger. Aar 1648 nedlagde Simon sit Embede som Anatom, og udnævntes til Canonicus i Aarhus.

Thomas Bartholin, som to Aar iforveien var kommen hjem fra sin Udenlands Reise, tiltraadte nu Professoratet i Anatomien. Om denne store og berømte Mand kunne vi med Sandhed sige, at intet Universitet i hele Europa haver nogen lærer

*) Nørnys Universit. Annaler S. 151 f.

Mand, det mere kan bryde sig af, end vort Universitet af vor Bartholin.

Troligen traadte denne Mand i sin Forgængers Godspor, og forøgede han den Anseelse, hvori hiin havde bragt de anatomiske Studier i Danmark. Hans Navn som Lærd var udbredt over hele Europa; hvorfor Hannæus i sin Parentation udtrykker sig: "Nullus hominum scivit, quæ Bartholinus ignoravit." Aaret 1637, da Bartholin ei var mere end 21 Aar gammel, tiltraadte han sin Udenlandsreise. Fuld af Iver for tvende medicinske Æmner — nemlig Blodets Circulation *) og de lymphatiske Karis Opdagelse — som da omtvistedes, søgte han til Leiden, hvor den berømte Johannes Walæus levede; og hvor stort et Venkab der var imellem ham og Bartholin, vil man erfare af flere Breve, som findes i Bartholins samlede Epistolæ medicinales. Alt længe tilforn var vel Melkeaarerne seete paa denne Tid udi Dyrene, men Nicolaus Tulpus, en berømt Anatom i Amsterdam, var den første, der saae disse Kar i Mennesket; over hvilken Opdagelse

*) Den berømte Engellænder, Wilhelm Harvey, havde allerede 1628 udgivet sit berømte Værk: Exercitatio anatom. de motu cordis et sanguinis; men da hans Lære fandt mange og store Antagonister, varede det længe, inden den offentligen foredroges paa alle Universiteter.

se vor Bartholin yttre sin Glæde i et Brev, han tilskrev Ole Worm fra Leiden.

I Montpellier bivaanede Bartholin en offentlig Disputationsact, hvor flere Theses, stridende mod det, som alt var opdaget om de lymphatiske Kar, fremsattes og forsvaredes, og da han ikke kunde taale, at fikke Erfaringer bleve modsagte, udbad han sig af Decanus Tilladelse til at fremtræde og giendrive deres dristige Ytringer, hvilket ogsaa lykkedes ham. Dette vidner noksom om, hvor vigtig de Gamle ansaae Disputeerforanstaltningen for at være, og hvor ivrig en Dyrker Anatomien havde i Bartholin.

I medens han var udenlands, udgav han i Aar 1644 sin Faders Anatomie forbedret og forøget, som, ifølge et Brev fra Walæus, indførte blandt *Epistolæ medicinales* *), blev modtagen med saa megen Begiærlighed og Bifald, at endnu i samme Aar et nyt Oplag maatte foranstalles. Først i Aaret 1645 disputerede han i Basel for Doctorgraden i Medicinen og creeredes derpaa af Johannes Bauhin. Saaledes alt udmærket ved Lærdom, modtog han en Hæder, den han selv ved Modtagelsen hædrede; og saaledes bør det være.

Efter sin Gienkomst til Fædrelandet beholdt han i Aaret 1648 Professoratet i Anatomien. Han

*) Centur. 1. p. 195.

vidste, siger Wilhelm Worm *), ved den ham medfødte Veltalenhed at gjøre sine Forelæsninger over Anatomien ikke mindre behagelige, end nyttige, saa at baade Indfødte og Fremmede hobevis strømmede til vort Universitet for at belæres af ham; ja Landets Stormænd og selv Monarken bivaanede ofte hans anatomiske Demonstrationer.

Han vedligeholdte altid ved Brevverling det Bekendtskab, han havde gjort med de fleste Europas Lærde. Snart blev han indviklet i den noksom bekendte litteraire Feide med den svenske Lærde Ole Rudbeck, Professor i Upsala. Enhver af dem tilegnede sig nemlig Æren for Opdagelsen af de lymphatiske Kar; men da Bartholin ei havde Kundskab om Rudbecks Opdagelse, da han bekendtgjorde sin **), tilkommer begge en lige Hæder. Den, som isøvrigt tog kraftig Deel i denne Strid, var den berømte Martin Bogdan, en Eleve af Bartholin og hans diærveste Forsvarer.

*) Orat. in excessum viri incomparabilis, Thomæ Bartholini. Hafn. 1681.

**) Alle Bartholins Opdagelser i Henseende til vasa lymphatica findes samlede i hans Skrift: Opuscula nova de lacteis thoracicis et lymphaticis vasis. Hafn. 1670 8.

Bartholin vedblev indtil sin høie Alder at sysselsætte sig med litteraire Arbejder, og disse ere virkeligen saa mange *), at man kan sige med Biskoppen af Treviso, at Antallet af hans Skrifter var næsten lige stort med Dagenes Tal i hans Liv **). Ja jeg kan endnu ikke undlade tilsidst at anmærke, at selv nogle indiske Colonister dedicerede deres litterære Forsøg til Nordens Apollo; thi saaledes kaldte de Bartholin.

I sine sidste Aar leed han af Steensmerter, og træt af Dage, mæt af Ære, døde han paa sit Landsted Hagested ved Holbek i Maret 1680.

Mange vare Thomas Bartholins Disciple, og meget have de virket for Anatomien. Wilhelm Worm, en Søn af den berømte Ole Worm, indviet i Anatomien af vor Bartholin, uddannede sig end mere i denne Videnskab paa sin Udenlandbreise fra Maret 1652 til 1663. Michael Lyser, Bartholins dærligste Professor, om hvem Rudbeck i den bekiendte litteraire Strid siger: at Bartholin uden hans Hielp ei havde kunnet opdage de lymphatiske Kar, udmærkede sig ogsaa ved Skrifter som Anatom; han

*) G. Hallers Bibliotheca anatomica p. 400.

**) Hujus viri scripta quicunque recenset et annos,
Tot poterit libros, quot numerare dies.

blev ikke ansat som Lærer ved vort Universitet, men i Leipzig, hvor han var fød, hvorfra han efter et Aars Forløb vel kom tilbage til Danmark, men ikke til Universitetet; han lod sig næie med Physicaten over Næsen, Faaland og Falsler *). Han døde i Nykøbing Aar 1669.

Selv vor store Statsminister Griffenfeldt havde været en Eleve af Bartholin, under hvis Praesidium han offentlig forsvarede tvende anatomiske Disputatzer, hvilke Bartholin ansaae for værdige til at indrykkes i hans Collegium anatomicum, der udkom Aar 1651. Vor lærde Professor Simon sen har ogsaa fremstillet Griffenfeldt som Lægevidenskabens heldige Dyrker og Befordrer i Danmark, og som den, der 100 Aar før Gall med Held udøvede Kraniotomien **).

Martin Bogdan — en Preusser — studerede Anatomien under Bartholin her ved Universitetet i en Tid af tre til fire Aar. Han skrev Aaret 1654, førend han reiste udenlands, en Apologie for Bartholin, i hvilken Rudbeck dygtig blev giennemheglet. Da han havde for-

*) Han var den første, som methodisk foredrog Anatomerkunsten i sit Skrift: *Cultus anatomicus s. Methodus humana incidendi corpora*. Lib. V. Hafn. 1653 og 1665. Francof. 1679. 8.

**) I en Afhandling, forelæst i det medicinske Selskab.

ladt Danmark, vedligeholdt han, som de øvrige Disciple, i et Brevvevling med Bartholin. Iblandt flere Breve findes et tilskrevet Bartholin fra London Aar 1655, hvori han hilser ham fra Oldingen Harwen, og tilkiendegiver ham den Agtelse, denne Mand har for hans lærde Arbejder *).

Mindre behagelig var den Hilsen, Bogdan sendte Bartholin fra Riolan; thi da denne hørte, at Bogdan stod i Forbindelse med Bartholin, glemte han sin første Høflighed, og udbrød i Udtryk, lige fornærmelige for Bogdan og Bartholin **). Riolan var nemlig en Mand, som, efter Hallers Vidnesbyrd, ikke kunde taale, at der af den Tids Lærde gjordes nogen Opdagelse, hvori han ei havde Deel.

I Basel confererede den berømte Bauhin Bogdan Doctorgraden med disse Ord: "Vestiig, Bogdan, dette Catheder, og viis, at du er den store Bartholins Discipel. Jeg ønsker mig til Lykke i Henseende til din Lærer og dig, som hans Discipel, men især, fordi jeg skal vise dig for denne hæderlige Forsamling, smykket med de

*) Epist. Med. Cent. II. p. 603.

**) Sammensteds p. 625.

samme Hæderstegn, jeg for fiorten Aar siden prydede din Pærer med *).

Ogsaa Heinrich Moenichen, fød i Malmø, udmærkede sig blandt Bartholins Disciple. I Hamborg kom han hændelsesviis over Riolans Skrift imod Bartholin; i hvilken Anledning han udtrykker sig saa: "Med et flygtigt Blik gienembladede jeg dette Skrift, men hvor studsede jeg, Haarene reiste sig og Stemmen kvaltes i Struben. Jeg sværger ved alt, hvad helligt er, aldrig havde jeg ventet af en Videnskabsmand, af en Ulding, der næsten beilede til Dictaturatet i Videnskabernes Rige, saa mageløs Uforstammenhed, som jeg bemærkede i dette Skrift. **).

Efter et kort Ophold i Jena gik Moenichen til Italien, hvor han stadigen hørte de berømte Docentere, Antonio Molinetti og Marchetti. Medens han opholdt sig i Rom, blev han tilligemed Pavens Livlæge kaldet til at balsamere Cardinal Camillo Melti's Cadaver, og er endnu forhaanden en saare nøiagtig anatomisk-pathologisk Beskrivelse af samme. Ved sin Tilbagekomst til Kiøbenhavn Aar 1660, tiltraadte han ikke noget Professorat her ved Universitetet, men blev Aar 1662 beskikket til Hofmedicus

*) Sammesteds Cent. III. p. 11.

**) Sammesteds Cent. II. p. 539.

hos Kong Frederik den Tredie, og 1670 til Høisthammes Livlæge. Han døde i Aaret 1709.

Blandt Bartholins Disciple fortjener her ogsaa at nævnes Preusseren Jørgen Seger, der levede her i Danmark omtrent fra Aaret 1654 til 1659, og lagde sig i den Tid især efter Anatomia comparata, hvilket vi kunne slutte af de mangfoldige Dissertationer, han er Forfatter til, og som findes i Bartholins Medicinal-Breve. Han døde i Danzig som Professor i Physiken og Medicinen, Aar 1678.

Ole Borck, fød i Ribe, var ogsaa en Discipel af Bartholin. I Aaret 1660 udnævntes han til Professor i Philologien og Chemien her ved Universitetet, men reiste strax derpaa udenlands, og saaledes egentligen ei tiltraadte sit Professorat, førend ved sin Hiemkomst, Aar 1666. Shvorvel han ikke offentlig docerede Anatomien af menneskelige Cadavera, var han dog ingenlunde fremmed for denne vigtige Deel af Medicinen, men deels ved sine Skrifter, deels ved offentlige Dissectioner af Dyr, bidrog han saare meget til at oplyse denne Videnskab.

Nicolai Steno, en Kiøbenhavnner, hvis mange Opdagelser i Anatomien skaffede ham Hædersnavnet af Europas Anatom, var ligeledes en af Bartholins værdigste Disciple. Hvorvidt han bragte det i Anatomien, veiledet

af Simon Pauli og Thomas Bartholin, skionnes tilfulde af den Disputats, som han i hans Udenlandsreise's første Aar 1660 offentligent forsvarede i Leiden under Johannes van Horne's Præsidium over glandulæ oris et nuper observatis inde prodeuntibus vasis. I denne Dissertation beskriver han fremmest den store Spyttkirtels Udføringsgang (ductus excretorius glandulæ parotis), som af Casferius var bleven anseet for et Ligament; og benævnes den Dag i Dag denne Ductus endnu efter Stenon. Han havde fundet denne Gang i Overværelse af Johan Blasius, Gerards Broder, og viist begge Brødrene samme. Siden skrev Gerard først om denne, og tillagde sig Æren for at have fundet den først; men deels i ovennævnte Disputatz, deels i et Brev til Th. Bartholin *), forsvarer Stenon sig diærbt, og en hæftig Strid opstod, som Bartholin forgiæves søgte at bilægge. Foruden denne Disputation, ved hvilken han tiltrak sig den hele lærde Verdens Opmærksomhed, skrev han mange fortrinlige anatomiske Jagttagelser, saasom hans viæ lacrymales, hans specimen Myologiæ m. m., saa vi med Roie kunne sige, at der ikke findes nogen Deel i det menneskelige Legeme, Steno's Skarpsind jo

*) Epist. med. Cent. II. p. 86.

haber oplyst. Mærkværdige! ere de Ord, hvor-
med hans Anatomia Cerebri begynder: "J vente
maaskee, Læsere, her at finde Eders Nysgierrig-
hed tilfredsstillet; nei langt fra; thi ærligen til-
staaer jeg, aldeles intet at kiende til Hiernen, og
ønsker, jeg var den eeneste, som maatte giøre denne
Bekiendelse..."

Han stod i stor Yndest hos de toskanske Her-
tuger, Ferdinand den Anden og Cosmus den
Tredie, hvilken sidste Bartholin kalder Lægerne's
Mæcenas. Af Indledningen til hans anatomiske
Demonstrationer, da han i Aaret 1673 tiltraadte
sit Embede, sees, at flere Aar gik hen, i hvilke
ingen anatomiske Forelæsninger holdtes. Besyn-
derligt er det derfor, at Steno, der alt var be-
kiendt som god Anatom, tillodes at reise uden-
lands i tretten Aar, medens Fædrenelandet savne-
de en Demonstrator i Anatomien. Ikke mindre
besynderligt forekommer det ogsaa, at Henrik v.
Moinichen, der i Aaret 1660 kom tilbage til
Fædrenelandet, og var saare bevandret i de anato-
miske Videnskaber, ikke optoges i det medicinske
Facultet. Heller ikke vil man letteligen kunne
indsee, hvorfor ikke Michael Lysér blev ansat
som Professor i Anatomien, istedetfor at udnæv-
nes til Stiftsmedicus. Naar vi altsaa sammen-
holde dette med et af Bartholins Breve til Bog-
dan, i hvilket han eene nævner Steno, er det

klart, at, efterat Bartholin havde nedlagt sit anatomiske Embede, ingen før Steno offentlig har demonstreret Anatomien; men til Uheld for vort Universitet var Steno's Tid som Docent kun kort. Han vendte snart tilbage til Florenz, udnævntes til Biskop af Pave Innocenz den Ellevte, opholdt sig derefter deels ved det hannoverske Hof, deels i Hamburg, og døde i Sverin 1686 i en Alder af fem og halvtredssindstive Aar. Jacob Henrik Pauli, Søn af Simon Pauli, blev vel designeret Professor i Anatomien i Aaret 1662, men da han strax derpaa gik over fra det medicinske til det egentlige historiske Studium, er det sandsynligst, at ikke han holdt anatomiske Forelæsninger.

Thomas Bartholins Søn, Caspar Bartholin, var en og ti Aar yngre end Steno. I en meget ung Alder — 20 Aar — udnævntes han alt til Professor i Philosophien, og en søie Tid derefter reiste han i tre Aar udenlands. Han var ved sin Værdom, Dommekraft og Skarpsindlige udmærket. Mange ere de Skrifter, der characterisere ham som en lige saa stor Anatom som Physiolog.

Medens han var i Paris (1676), skrev han de diaphragmatis nova structura. Nøiagtigen undersøgte han Eggestoffen og de øvrige kvindelige Fødselsdele. Flere vare hans physiologiske Skrifter, som findes opregnede i Hallers Biblio-

thef, og naar vi med Opmærksomhed giennemlæse hans Methodum demonstrationum anatomiarum, samt hans scholia de siphone anatomico, ville vi erfare, hvor stor practisk Anatom Caspar Bartholin var. I Aaret 1677 kom han hjem fra sin Udenlandsreise, og begyndte først at demonstrere Anatomien. Her have vi da atter et anatomisk Interregnum, under hvilket ingen anatomiske Forelæsninger bleve holdte.

Han vedblev at docere Anatomien indtil Aaret 1699, og siden har mueligen hans mange andre Forretninger — thi i Aaret 1691 blev han Assessor i Høiestret — og vel ogsaa Kjøbenhavns store Pldebrand hindret ham i at vedblive med sine anatomiske Forelæsninger. I Aaret 1731 blev han og hans Faders Afset nobiliteret, og den 11 Junii 1733 forlod denne Universitets Senior Verden.

Medens Caspar Bartholin endnu var i sin fulde Kraft, udnævntes Olger Jacobi til anden Anatom her ved Akademiet; dog, af Lektionscatalogerne at slutte, holdt han ikke Forelæsninger over Anatomien, men over Materia medica. I 9 Aar reiste han udenlands, og udnævntes Aar 1679 til Professor i Medicinen. Hans ældre Broder Mathias Jacobi tiltraadte ligeledes Professoratet i Medicinen, og Olgers Søn, Thomas

Jacobi, disputerede i Aaret 1708 paa Borchs Collegium de oculis insectorum.

Ikke var det Olger Jacobi, der, som Anatomicus, succederede Caspar Bartholin, men Jørgen Frederik Francus de Franckena, kongelig Lidlæge. Efterat denne Mand i nogle Aar havde været Professor extraordinarius i Medicinen i Wittenberg, udnævntes han i Aaret 1708 til Professor i Medicinen og Philosophien ved Kiøbenhavns Universitet, og i Lektionscatalogerne for samme Aar findes hans anatomiske Forelæsninger bekiendtgjorte, hvilke han fortsatte til Aaret 1712. Fra dette Aar af indtil Aaret 1718 melde Lektionscatalogerne blot om hans Forelæsninger over Osteologien, og fra dette Aar af demonstrerede han ikke mere Anatomien, men docerede indtil Aaret 1726 Pathologie og Therapie. Under hans Præsidium disputerede Nicolai Bruno Winslow, Carl Musæus og Edward Wium over anatomiske Emner for Doctorgraden i Medicinen. N. B. Winslow var en Broder til den berømte Jacob Benignus Winslow, en Farbroder til vor nys afdøde Winslow.

Jacob Benignus Winslow"absolverede sine første Studier her i Danmark, reiste derpaa udenlands, og soae ikke sit Fædreland siden. I Paris udnævntes han til Professor Anatomie, i

hvilken Videnskab han haver erhvervet sig et stort Navn.

I Aaret 1728, da Francus de Francfenau docerede Medicinen, og Johannes de Buchwald demonstrerede Anatomien, lagde den store Ildbrand ogsaa det anatomiske Theater i Aske. Før Ildbranden holdt Ole Worm, en Søn af Wilhelm Worm, altsaa Sønneson af den berømte Ole Worm, Forelæsninger over Medicinen, men kun en meget kort Tid; thi han døde fire Aar efter han var udnævnt til Professor (Aar 1708).

Johannes de Buchwald, Frederik den Fjerdes Livchirurg, udnævntes ved sin Tilbagekomst fra sin Udenlandsreise, Aar 1700, til Dr. Medicinæ, og kort efter til kongelig Livlæge og Professor i Medicinen, just paa den Tid, da Francfenau ifølge Lektionscatalogerne ophørte at demonstrere Anatomien.

Først i Aaret 1719 begyndte Buchwald sine Forelæsninger over Anatomien, dem han fortsatte indtil Aaret 1727, i hvilket han ganske ophørte at læse. Da han Aar 1738 afgik ved Døden, tiltraadte efter ham hans Søn, Balthasar Johannes Buchwald, Professoratet i Anatomien. I Aaret 1740 begyndte denne Mand at docere uafbrudt i tyvende Aar; men efter Aaret 1742 indbød han vel til offentlige anatomiske

Demonstrationer, dog med de Tillægsord: naar
 Leilighed gives, d. e. naar Cadavera vare at be-
 komme. Da det anatomiske Studium i en lang
 Række af Aar var dyrket her ved Akademiet, begri-
 bes det ei lettelig, hvorlunde anatomiske Forelæs-
 ninger saa ganske skulle være afhængige af Cadave-
 ra, saa meget mindre, som de fleste Dele af det
 menneskelige Legeme ikke vanskeligen lade sig de-
 monstrere ved anatomiske Præparater, ved Kobbet-
 re, eller, hvad endnu er bedre, ved Figurer, som
 Demonstrator selv under Forelæsnningen tegner.

En yngre Broder, Frederik de Buch-
 wald, Doctor i Medicinen og Practicus i Viborg,
 erhvervede sig ogsaa et stort Navn blandt Dan-
 marks litteraire Anatomer ved sine mange anatomi-
 ske og physiologiske Afhandlinger, der alle røbe
 megen Skarpsind og Lærdom. Lidet før Aaret
 1733, medens Balthasar Johannes de Buchwald
 beklædte Professoratet i Anatomien, blev Jørgen
 Detharding kaldet herind fra Rostock, og ud-
 nævntes til Prof. Med. ved vort Academie. Meget
 skylder Anatomien og Physiologien denne Mand
 utrættelige Glid, ligesom man og havde ham i
 Synderlighed at takke for, at det anatomiske Thea-
 ter Aar 1740 atter reiste sig af sine Ruiner,
 hvilket følgende latinske Inscription hvormed det
 prydedes, bevidner:

En Phoenicem ex cineribus repullulascentem, in quos vorax flamma eum cum coeteris Universitatis hujus ornamentis, IV Cal. Nov. MDCCXXVIII, redegerat; hinc auspice Regum optimo, Christiano VI., in Musæo Naturæ & Theatro anatomico lætus & nitidior resurgit, opera & cura, ætate Phoenicis, arte Chironis, Facultatis Medicæ et Collegii medici Hafniensis Decani perpetui Georgii Dethardingii a. p. C. n. MDCCXXX.

Førend dette Theater opbyggedes, havde Kongen Aar 1736 befaleet, at et anatomisk-chirurgisk Theater skulde indrettes, aldeles adskilt fra Universitetet. Til dette Theaters General-Director udnævntes Simon Krüger, som i Paris havde studeret under den navnkundige Winslow. I dette Theater læste Krüger over Chirurgien, og demonstrerede Anatomien, ligesom ogsaa siden Hofmedicus Dr. Laurentius. Efter Simon Krügers Død udvalgte Wilhelm Hennings til General-Director og Professor ved dette Theater.

De anatomiske Forelæsninger, han holdt paa det chirurgiske Academie, hørte jeg til mit store Udbytte fra Aaret 1789 til Aaret 1794, da denne ved Ærlighed og Oprigtighed udmærkede Olding drog heden i sin Alders 78 Aar. Jeg nævnte ham udmærket ved Ærlighed og Oprigtighed; thi isandhed Ingen var disse Navne mere værdig. I haus

rænkesfrie Barm fandtes ingen Kroge, ingen Bugter. Aldrig lod han nogen ung Studerende undertrykkes, for at en anden desto lettere kunde komme i Veiret. Hver talentfuld og flittig Yngling, som gav glade Forhaabninger, rakte han sin faderlige Haand, uden at tage Hensyn til, om han var af fornem Familie, eller iført pyntelige Klæder. Modløs ved at see mig berøvet begge Dele, som ofte, desværre alt for ofte, ere nødvendige for at komme frem i Verden, tog jeg strax min Tilflugt til den ærlige Gamle, da jeg havde besluttet at opoffre mig til Chirurgien. Men hvor velvilligen blev jeg ei modtagen, med hvilke kiærlige Ord indgisd han ikke mig forsagte Mod, med hvilke faderlige Raad opmuntrede mig ikke denne af mig saa høit fortiente Lærer.

Efter Dr. Balthasar Johannes de Buchwalds Død, udnævntes Aar 1764 Dr. Christian Friis Rottbøl til Professor i Anatomien. Nu fik de anatomiske Studier et ganske andet Udseende, og Anatomiens Dyrkere begyndte nu at høste større Fordeler af Videnskaben. Hans Forelæsninger udmærkede sig ikke mindre ved Foredragets Tydelighed, end ved megen Lærdom. I en høi Alder syffelsatte han sig endnu med en anatomisk Undersøgelse af Bækkenets Been, og Aaret før han døde, oplæste han i det kongelige Videnskabers Selskab en Afhandling over dette Emne.

Han resignerede i Aaret 1724, da han i en Alder af 64 Aar sporede de aftagende Kræfter. Saalænge Kottbøl var i Stand til med Kraft at virke her ved Academiet, savnede de Studerende ingenlunde Leilighed til at øve sig i den practiske Anatomie; thi de Fleste, som siden bleve Danmarks Hæder, havde været hans Prosectorer.

Vor Mathias Saxtorph, en Mand af udbredt Lærdom, havde Ruchwald (Sønnen) til sin Lærer i Anatomien. Efterat have alt i Aaret 1759 paa Elersens Collegium demonstreret Anatomien for sine Commilitoner, blev han, da Kottbøl havde tiltraadt Professorater i Anatomien, udnævnt til sammes Prosector; hvilken Post han i fem Aar troligen varetog, og udgav til samme Tid en liden Afhandling, betitlet: Cui bono? quæstio anatomico critica.

Ihvorvel Chirurgerne, ifølge Datidens Tone, ingenlunde vare høflige og artige mod de unge Studerende, vidste dog vor Saxtorph at vinde Hofchirurg Wohlers Venskab, der var rart at erholde, da han nemlig havde demonstreret for ham Forbindelsen mellem nervus intercostalis major og det 5te og 6te Par Hiernenerver, en paa den Tid ganske nye Ting i Anatomien.

Dr. Janus Bang, der døde som medicinsk Borgemeister i Kiøbenhavn, udnævntes i Aaret 1770 til Prosector efter Saxtorph, hvilket Embe-

de han i trede Aar forestod. I Aaret 1760 for-
 svarede han paa Communitetets Auditorium tvende
 Disputatzer, den ene om Synet, den anden om
 Hørelsen, og det følgende Aar paa Elersens Colle-
 gium en Dissertatz om Menneskets Proportion.
 Han udgav 1768 — 69: Tabulas Synops. myo-
 logiæ p. 1 — 2. I Aaret 1771 udkom hans Dis-
 sertation om Halsnerverne, hvilken alle Anatomer
 sætte stor Priis paa. Aar 1774 disputerede han
 for Doctorgraden om Fødselens Mechanisme, i
 hvilket Aar ogsaa hans Anmærkninger over duc-
 tus thoracicus og hans Afhandling om Acephalo-
 cum cum spina bifida saae Lyset. Desforuden findes
 i i Videnskabernes Selskabs Skrifter mange af hans
 Afhandlinger, Anatomien vedkommende. Han
 døde den 25 Februarii 1808.

Christian Frederik Schumacher,
 af for nærværende Tid Professor i Anatomien ved det
 chirurgiske Academie, Hofchirurg, Ridder, min
 værdige Lærer, hvem jeg skylder al den Færdighed,
 jeg monne besidde i den præctiske Anatomie, succe-
 derede Janus Bang som Professor, hvilket Em-
 bedede han forestod til Aaret 1785, da han udnæv-
 ntes til Reservechirurg ved det chirurgiske Academie,
 som da nyelig var stiftet.

Da vor Schumacher havde nedlagt sit Embe-
 dede ved Universitetet, tiltraadte Magnus Hor-
 rebow, Schumachers Discipel, Professorposten.

Universit. og Skole-Annaler 1811. 2 B. R

I dette Embede skrev denne virksomme Mand, Aar 1792 sin Inaugural-Disputats om det menneskelige Dø, hvilken han forsvarede offentligen for Doctorgraden i Medicinen under Dr. og Professor Johan Clemens Lodes Præsidium. I Aaret 1794 udnævntes han til Professor i Anatomien og til Kottbøls Vicarius, og holdt han nu offentlige anatomiske og physiologiske Forelæsninger — men en Forraadnelsefeber bortryffede ham tidligen (28 Mai 1796) til bitter Sorg for de Studerende, hvis tro og ærlige Veileder han havde været.

Vor nys afdøde Frederik Christian Winslow, Professor ved det kongelige chirurgiske Academie, Hofchirurg, Statsraad og Ridder, var ogsaa en af de Ynglinge, som øvede sig i Universitetets anatomiske Theater. Da han var blever udnævnt til Reservecirurg ved Frederiks Hospital, demonstrerede han Anatomien fra Aaret 1773 til 1777. I tre Aar reiste han udenlands, og ved sin Hiemkomst udnævntes han i Aaret 1780 til Overchirurg ved Frederiks Hospital, og i Aare 1785 til Professor ved det chirurgiske Academie. Saa ofte som Winslow, af Naturen udrustet med saa mange og saa fortrinlige Gaver, demonstrerede os det menneskelige Legems Dele, var det vanskeligt at sige, hvilket af to man meest skulde beundre Mandens Glid eller tydelige Foredrag. Ogsaa jeg høstede som Yngling stor Nytte af hans Fore

allæsninger, hvilke, som blot anatomiske betragtede, bevare saa fuldkomne, at de efterlode Intet at naaenke.

Medens Anatomien blomstrede her ved Academiets under Dr. Friis Rottbøl, tiltraadte vor værdige Olding, Dr. Henrik Callisen, i Aaret 1773 det chirurgiske Professorat, efterat være i Aaret iforveien creeret til Dr. Medicinæ. Alt i Aaret 1765 holdt han som Reservechirurg anatomiske og chirurgiske Forelæsninger paa det anatomiske Theater. Som Professor ved Universitetet forelæste han Chirurgien, og i Aarene 1773 og 74, under Rottbøls Sygdom, demonstrerede han ogsaa Anatomien. I Aaret 1774 oprettede vor Callisen i Fællesskab med Dr. M. Saxtorph et medicinsk Disputationsselskab, for at Medicinens og Chirurgiens Dygtigere her kunde prøve deres Kræfter. I dette Selskab forsvarede de Studerende de af dem foretagne Specimina, iblandt hvilke forekom nogle ogsaa af anatomisk Indhold, hvis Forfattere vare: Nicolai Wandal, siden Stadsphysikus i Kristiania, Jacob Jersin Mathiesen, M. W. Kall, nu Physikus i Roskilde, og Jacob Helm. I samme Aar opstod hos Callisen ogsaa en af Directeurerne for det chirurgiske Disputationsselskab, som var stiftet af vor uanfægtelige Tode. Nogle af dette Selskabs Medlemmer, saasom Muth, Johannes Eberhard Møller og J. Mithausen, udgave ogsaa nogle ana-

tomiske Annotationer. I Aaret 1791, da vor nu
Callisen paa kongelig Befaling havde taget Sæde
i det chirurgiske Academie næst efter General-Di-
rector Hennings, nedlagde han Professoratet ved
Universitetet, og begyndte i det chirurgiske Academie
at demonstrere chirurgisk Pathologie og chirurgiske
Operationer.

Iblandt Callisens mange Skrifter, der alle ud-
aande Skarpsind og udbredt Lærdom, og have er-
hvervet ham et udsødeligt Navn, findes kun tvendes-
af anatomisk Indhold.

I Aaret 1796, efter Professor Horrebowss
Død, tiltraadte Mathias Saxtorph Profes-
soratet i Anatomien, og blev jeg samme Aar valgt
til Professor ved Anatomiekammeret. De anatomi-
ske og physiologiske Forelæsninger, denne af Vi-
denskaberne saa fortiente Lærde holdt her ved Academi-
et, besøgte stedse af en talrig Mængde Tilhøre-
re, der ikke mindre beundrede Mandens behagelige
Foredrag, end hans grundige Lærdom. Han ved-
blev ibrigen at sørge for Anatomiens Fremme ind-
til Aaret 1800, da han til sine Venners store
Sorg, til stort Savn for Lægevidenskabens Dyrt-
fere, ved Døden borttryffedes, efterat han i Livet
havde erhvervet sig et udsødeligt Navn.

Medens han ved Universitetet ledede det anatomi-
ske Studium, uddeelte han paa egen Bekost-
ning smaa Belønninger blandt de Studerende

for derved at opmuntre dem til at forarbejde anatomiske Præparater.

Universitetets anatomiske Theater, som blev bygget Aar 1740, lod Directionen for Universitetet og de lærde Skoler i Aaret 1806, da det var forfaldet af Elde, saaledes istandsætte, at det bedre svarede til sit Niemeed; men da Kiøbenhavn det følgende Aar beleiredes af Engellænderne, blev det tilligemed de der opbevarede anatomiske Præparater lagt i Aske *).

Directionen, som stedse har skænket Anatomien en ikke liden Opmærksomhed, og som det var vigtigt, at anatomiske Forelæsninger ei savnedes ved Universitetet, befalede da, at det chemiske Laboratorium, som længe havde staaet uafbenyttet, skulde indrettes til et midlertidigt anatomisk Theater **). Her holdes nu anatomiske Forelæsninger og foretages anatomiske Dissectioner.

*) See disse Annaler 1807. 2 B. S. 237.

**) Jvf. disse Annaler 1808. 2 B. S. 240.

B.

Københavns Universitet.

I. Forelæsninger ved Københavns Universitet og det pædagogiske Seminarium i Vinter-Semestret 1811 — 1812. s

A. Ved Universitetet.

1. Theologiske.

G. K. Hornemann, Theol. Dr. & Prof. Publ. d. D. fortsætter sine Forelæsninger over Sammenhængen mellem Christi og Pauli Lære; fortolkens. Matthæus og Lucas i indbyrdes Forbindelse.

F. Mønter, Th. Dr. Siell. og Ordensbi. id. Skop, forklarer udvalgte Steder af Profheterne; udvikler den Augsborgske Confeſſion; foredrager Dogmehistorien.

P. E. Müller, Th. & Phil. Dr., Th. P. P. D. foredrager den naturlige Theologie, den christelige Dogmatik og Moral; holder Examinatorier.

M. B. Thorlacius, forklarer den tredie og fjerde Bog af Psalmerne og Matthæi Evangelium.

J. Møller, Th. P. P. E. foredrager den ældste og nyeste Kirkehistorie, samt den christelige Theologies Historie; holder Examinatorier.

2. Juridiske.

Joh. F. W. Schlegel, J. U. D. & P. P. D. foredrager den juridiske Encyclopædie; den dansk-norske Personernes Ret; udstiller skriftlige Dvælses og Examinatorier.

F. L. Hurtigkarr, J. U. P. P. D. foredrager den romerske umiddelbare Tingenes Ret og den dansk-norske Proces; holder Examinatorier.

Christ. Brorson, J. U. P. P. E. forklarer den dansk-norske Criminalret; foredrager den overordentlige og criminale Proces efter Fædrelandets Love; holder Examinatorier.

M. H. Bornemann, J. U. P. P. E. foredrager den dansk-norske middelbare Tingenes Ret; den almindelige Retslære og Naturretten.

E. J. Møller, Secret. i Høiesteret og Adjunct i det jurid. Fac., foredrager den dansk-norske umiddelbare Tingenes Ret; den almindelige og europæiske Folkeret og den romerske Personer-

nes Ret; holder Forelæsninger over Politievæsenet; anstiller practiske Øvelser og Examinatorier.

3. Medicinske.

F. L. Bang, Prof. Med. P. D. foredrager den almindelige Pathologie.

Joh. S. Saxtorph, P. D. Chirurg. & Art. Obstet., forklarer Chirurgiens Grundsætninger; foredrager Siordemoderkunsten og viser Fødselsoperationerne paa Phantomet.

D. H. Munster, M. D. & P. P. C. foredrager den practiske Medicin ved de Syges Senge paa Frederiks Hospital, og holder Forelæsninger over Pharmacologien.

J. D. Herholdt, M. D. & P. P. C. foredrager det vegetative Livs Physiologie og enkelte Capitler af Sæmedicinalvæsenet.

M. Skielderup, M. D. & P. P. C. forklarer Splanchnologien, Sandseverganerne og Angiologien.

4. Philosophiske.

M. Abr. Rall, Hist. & Geogr. P. P. D. foredrager Fædrelandets Kirkehistorie; dets politiske Historie under den Oldenborgske Stamme.

Th. Bugge, Math. & Astron. P. P. D. foredrager Begyndelsesgrundene af Optik, Catop-

trik og Dioptik; den sphæriske og theoretiske Astro-
nomie, den mathematiske Geographie; holder
Examinatorier.

M. Nic. C. Kall, L. L. O. O. P. P. O.
holder Forelæsninger over det arabiske Sprog;
forflarer Hoseæ og Joels' Prophetier; holder
Examinatorier.

M. J. Waldike, Mathes. P. P. O. fore-
drager Begyndelsesgrundene af Algebra; den rene
Geometrie efter Råstner.

J. Wolf, Math. P. P. O. foredrager
Arithmetiken og Begyndelsesgrundene af Algebra;
den theoretiske Geometrie og Plantrigonometrien
efter Karstens; holder Examinatorier.

Gr. Wad, Hist. Not. P. P. O. forflarer
de tvende første Classer af Fossilier efter Werners
System; agter at foredrage enten Dryctognosien
eller Geognosien.

Dr. R. Treschow, Phil. P. P. O. foredra-
ger den almindelige practiske Philosophie; Logiken
og Philosophiens Propædie; holder Examinatorier.

M. B. Thorslacius, P. L. Lat. O. fore-
drager den latinske Palæographie; forflarer Cice-
ros tre første Taler mod Verres; anstiller latinske
Skrive-Ovelser.

M. Nic. Schow, Archæol. P. P. E. forfla-
rer Hygini Fabler, i Særdeleshed med Hensyn til
den græske Dramaturgie og Kunst; foredrager

Middelalderens Kunsthistorie fra Constantin den Stores Død indtil det femtende Aarhundrede.

M. R. Myerup, P. Hist. Lit. og Universitets-Bibliothekar, foredrager den danske Litteraturs Historie efter Eichhorn.

P. E. Sander, foredrager Declamationens Theorie og anstiller practiske Øvelser.

M. G. Begtrup, Dec. P. P. E. læser over Goderurternes Cultur; foredrager Landoeconomien.

Th. Bruun, Prof. Lingv. Angl. giver Anvisning til det engelske Sprog og anstiller deri Skriveøvelser.

M. Laur. Engelstoft, Hist. & Geogr. P. P. E. foredrager de historiske Discipliners Encyclopædie; Hovedbegivenhederne i den nyere Europæiske Historie, efter Heeren; Fædrelandets Statistik.

P. E. Müller, Theol. & Phil. Dr. Theol. & Ph. P. P. D. foredrager Moralen; holder Examinatorier.

G. Sverdrup, Gr. L. P. P. E. forklarer Eschyli Agamemnon og udvalgte Dialoger af Plato.

M. J. E. Ørsted, P. Phys. P. E. forklarer Experimentalphysikens Væsen og Betskaffenhed i Almindelighed; foredrager Experimental-Physiken, især dens mechaniske Deel, samt Chemien.

M. Nic. Puerari, Lingv. & Litt. Gall.
P. P. E. forklarer det franske Sprogs Grammatik.

M. H. C. Schumacher, Astron. P. P. E.
hidtil med allernaadigst Tilladelse fraværende, vil
efter sit Embeds Tiltrædelse anmelden sine Fore-
læsninger.

J. Rathke, Zool. P. P. E. er fraværende
paa en ham allernaadigst befalet Reise.

A. Dehenschläger, P. P. E. forklarer
Schillers Digte.

M. E. C. Werlauff, Adj. ved Univ., fore-
drager Hovedmomenterne af den gamle Fædre-
landshistorie, efter Suhms Haandbog.

C. Dahmann, D. Ph., fremstiller paa
Latin Romernes offentlige og private Liv; forkla-
rer Aristophanis "Skyer," anstiller latinske Skræve-
og Taleøvelser.

B. Ved Seminariet.

Forelæsningerne i samme anmeldes i sin Tid,
da der er Udsigt til, at dette akademiske Institut
snart vil faae en ny til Tidssomstændighederne og
Skolevæsenets Fornødenheder i Fremtiden svarende
de Form og Indretning.

II. Academiske Examina.

I. Examen Artium

i October. 1811.

Til Examen Artium i dette Efteraar vare anmeldte deels fra de offentlige Skoler deels fra private Underviisningsanstalter og Lærere i alt 136 Candidater. Deraf udebleve kun 3, den eene hindret ved Sygdom, de tvende andre for at oppebie større Modenhed. Af de 133, som virkelig fremstillede sig, vare 83 dimitterede fra offentlige Skoler i begge Riger (63 fra dem i Danmark og 19 fra dem i Norge, foruden 1 fra det Slesvigsk), 12 fra Privatinstitutterne i Kiøbenhavn, og 38 af private Lærere. Forholdet mellem de enkelte offentlige Skolers Dimissioner var følgende:

Danmark.

Fra Kiøbenhavns Skole	5
— Roeskilde	9
— Helsingør	7
— Frederiksborg	5
— Slagelse	1
— Herlufsholm	3
— Nykøbing	4
— Odense	10
— Nyborg	4

Fra Ribe	.	.	.	2
— Colding	.	.	.	1
— Fredericia	.	.	.	1
— Aarhus	.	.	.	4
— Randers	.	.	.	5
— Horsens	.	.	.	2
— Viborg	.	.	.	2
				63

Norge.

Fra Christiania Skole	.	.	6
— Christiansand	.	.	6
— Bergen	.	.	3
— Trondhiem	.	.	4
			19

Desforuden fra Husum Skole	.	1
		tilsammen 83

I Henseende til Fødsel og Herkomst var Forholdet mellem samtlige 133 Dimitterede saaledes:

45	vare	Sønner	af	civile	Embedsmænd
9	—	—	—	militære	Embedsmænd
40	—	—	—	geistlige	Embedsmænd
13	—	—	—	Kiøbmænd	og Handlende
12	—	—	—	Proprietærer,	Forpagtere
				og Forvaltere	
9	—	—	—	Borgere	og Haandværkere
5	—	fødte	af	Bondestanden	

De anmeldte vare fornedelt deres større Antal denne Gang fordeelte paa fem af Directionen udnævnte Examensdeputationer, saaledes som hosføiede Tabeller A. B. C. D og E vise. Pensa og Thematavare efter de forskiellige Rubriker følgende

I. J. Modersmaalet.

Hvad Varsomhed bør vore unge Medborgere bruge for at undgaae de Fæfæelser og Farer, som ved deres Ophold i Hovedstaden kan i de første academiske Aar møde dem?

2. Oversættelse af Latin paa Dansk.

(Af Velleji Patere. Hist. Rom. Lib. II. Cap. 97).

Sed dum in hac parte imperii omnia geruntur prosperrime, accepta in Germania clades fuit sub Legato M. Lollio, homine per omnia pecuniæ quam recte faciendi cupidior, inter summam vitiorum dissimulationem vitiosissimo, amissaque quintæ legionis aquila vocavit ab urbe in Gallias Cæsarem. Cura deinde atque onus germanici belli delegata Druso Claudio, fratri Neronis, adolescenti tot tantarumque virtutum, quot et quantas natura mortalis recipit vel industria perficit; cujus ingenium utrum bellicis magis operibus an civilibus suffecerit artibus, in

E x a m e n   A r t i u m

ved Kiøbenhavn's Universitet i October 1811.

Litr. A.

Examensdeputation.

Rect. Magnif. Doct. Professor Horneman.

Statsraad Ridder Abr. Kall.

Statsraad Wolf.

Professor Ridder Treschow.

Examens Characterer:

Examinander.	Hvorfra og af hvem dimitterede.	Dansk Stil.	Latin.	Latinsk Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tysk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
							Oversættelse af Dansk paa Tysk.	Oversættelse af Tysk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.					
1. Arup, Jens Laurits	Christiansands Cathedralsskole	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.
2. Bengson, Friderich Wilhelm	Bergens Cathedralsskole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	—	godt.	—	godt.	—	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	godt.
3. Brorson, Broder Severin	Candidat. Juris Groth	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	—	godt.	—	godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
4. Kæmner, Peter Friderich	Bergens Cathedralsskole	godt.	godt.	godt.	godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	—	godt.	godt.	godt.	godt.	maadelig.
5. Kriele, Ole Morup	Bergens Cathedralsskole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	—	tem. godt.	—	godt.	—	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.
6. Hjelm, Hans Abel	Christiansands Cathedralsskole	godt.	tem. godt.	tem. godt.	godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	—	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	tem. godt.
7. Raasbol, Peder	Tronhjems Cathedralsskole	godt.	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	maadelig.	—	tem. godt.	—	godt.	godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.
8. Keyser, Ove Henrik	Christiansands Cathedralsskole	tem. godt.	godt.	tem. godt.	godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	—	godt.	tem. godt.	tem. godt.	godt.	maadelig.
9. Kjerulf, Knud Peter	Candidat. Juris Groth	godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	godt.	godt.
10. Kjørboe, Matthias Wille	Christiansands Cathedralsskole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	—	tem. godt.	—	meg. godt.	—	godt.	tem. godt.	godt.	godt.	godt.
11. Kynsberg, Ole	Christiania Cathedralsskole	godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	—	godt.	—	godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt.
12. Lysholm, Henrik	Tronhjems Cathedralsskole	godt.	meg. godt.	tem. godt.	godt.	—	tem. godt.	—	godt.	—	godt.	godt.	godt.	godt.	meg. godt.
13. Mandahl, Hans Wilh. Dop	Christiania Cathedralsskole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
14. Matthiesen, Helle Lauritz	Christiania Cathedralsskole	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	—	tem. godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.
15. Michaelsen, Gustav	Candidat. Juris Groth	godt.	godt.	godt.	godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	—	godt.	tem. godt.	maadelig.	tem. godt.	godt.
16. Mourier, Carl Friderich	Candidat. Juris Groth	godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	—	tem. godt.	—	meg. godt.	—	godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
17. Møller, Ulrich Wilhelm	Tronhjems Cathedralsskole	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	—	godt.	—	godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.
18. v. Osten, Jan David	Candidat. Juris Groth	tem. godt.	godt.	maadelig.	meg. godt.	—	tem. godt.	—	godt.	—	tem. godt.	godt.	godt.	godt.	tem. godt.
19. v. Osten, Johannes Christian	Candidat. Juris Groth	godt.	godt.	godt.	godt.	—	tem. godt.	—	godt.	—	godt.	godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.
20. Pflugmacher, Gottfr. Matth.	Candidat. Juris Groth	godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	—	godt.	—	godt.	—	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	tem. godt.
21. Preuss, Hans Henrik	Christiansands Cathedralsskole	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	tem. godt.	—	godt.	—	godt.	tem. godt.	maadelig.	udm. godt.	godt.
22. Rasch, Georg Peter	Christiania Cathedralsskole	godt.	meg. godt.	tem. godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.
23. Saxild, Christian Magnus	Christiansands Cathedralsskole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	—	maadelig.	—	godt.	—	godt.	tem. godt.	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.
24. Commerfeldt, Søren Christ.	Candidat. Juris Groth	godt.	udm. godt.	tem. godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.
25. Strøm, Franz Wilhelm	Christiania Cathedralsskole	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	—	godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
26. Thesen, Gulbr. Christophersen	Christiania Cathedralsskole	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	—	godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.
27. Wahl, Ole	Tronhjems Cathedralsskole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	—	godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.

Efter Indberetning fra Skoleraadet i Christiania Cathedralsskole tilføies endnu, at følgende Candidater ved den der afholdte offentlige Examen havde erholdt følgende Characterer i vedtagne Rubriker:

Kynsberg, Ole	Physik	meg. godt.	Naturhistorie	meg. godt.	Anthropologie	godt.	Engelsk	godt.
Mandahl, Hans Wilhelm Dop	—	meg. godt.	—	—	—	udm. godt.	—	—
Matthiesen, Helle Lauritz	—	meg. godt.	—	—	—	meg. godt.	—	godt.
Rasch, Georg Peter	—	godt.	—	—	—	udm. godt.	—	—
Strøm, Frank Wilhelm	—	tem. godt.	—	—	—	godt.	—	—
Thesen, Gulbrand Christophersen	—	meg. godt.	—	—	—	meg. godt.	—	—

Examen Artium

ved Kiøbenhavn's Universitet i October 1811.

Litr. B.

Examensdeputation.

Statsraad Ridder Bugge.

Professor Thorlacius.

Professor J. Møller.

Examens Characterer:

Examinander.	Hvorfra og af hvem dimitterede.	Dansk Stil.	Latin.	Latinsk Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tysk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
							Oversættelse af Dansk paa Tysk.	Oversættelse af Tysk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.					
1. Gold, Christian Albrecht .	Confr. Gold, Dep. i d. Kgl. dan. Can.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	flet.	flet.	—	tem. godt.	—	maadelig.	maadelig.	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.
2. Erichsen, Vigfus Arnesen	Kiøbenhavn's Cathedralsskole .	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	—	maadelig.	—	godt.	—	godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.
3. Freuchen, Ole Johan .	Schouboes Institut .	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.
4. Gierulfs, Friderich .	Biborg Cathedralsskole .	godt.	godt.	maadelig.	tem. godt.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	—	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	godt.
5. Grobe, Johan Emanuel .	Borgerdyds Skolen .	meg. godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	—	godt.	—	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.
6. Hjort, Peder .	Kiøbenhavn's Cathedralsskole .	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	—	meg. godt.	—	godt.	—	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	godt.
7. Johnsen, Carl Gustav .	Borgerdyds Skolen .	meg. godt.	godt.	tem. godt.	godt.	maadelig.	godt.	—	tem. godt.	—	godt.	godt.	godt.	maadelig.	tem. godt.
8. Kirstein, Carl Ludvig .	Brendstrup og v. Westens Institut	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	—	udm. godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.
9. Kjølbne, Christian Sveistrup	Kiøbenhavn's Cathedralsskole .	meg. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	—	meg. godt.	—	godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.
10. Kruuse, Peter Abraham .	Provst Kruuse .	meg. godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	—	maadelig.	—	godt.	—	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.
11. Langøe, Severin Clemens	Schouboes Institut .	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	—	godt.	—	udm. godt.	—	meg. godt.	tem. godt.	godt.	godt.	meg. godt.
12. Lund, Jens .	Biborg Cathedralsskole .	tem. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	maadelig.	—	tem. godt.	—	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	flet.
23. Malling, Iver .	Kiøbenhavn's Cathedralsskole .	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	—	meg. godt.	—	meg. godt.	—	godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.
14. Nagel, Carl Friderich .	Brendstrup og v. Westens Institut	meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	—	godt.	—	godt.	—	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	godt.
15. Rannestad, Nicolai Conrad	Cand. Theol. J. L. Hansen .	meg. godt.	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	godt.	—	godt.	—	meg. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	godt.
16. Reergaard, Johan Thomas	Schouboes Institut .	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	—	godt.	—	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.
17. Riise, Johan Christian .	Borgerdyds Skolen .	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	—	udm. godt.	—	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	meg. godt.
18. Rømer, Ludvig Ferdinand	Borgerdyds Skolen .	godt.	godt.	meg. godt.	godt.	—	godt.	—	godt.	—	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	godt.
19. Schow, Thyge .	Kiøbenhavn's Cathedralsskole .	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	—	udm. godt.	—	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.
20. Sporon, Poul Gaede .	Schouboes Institut .	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	—	udm. godt.	—	udm. godt.	—	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.
21. Svendsen, Christian .	Stud. Theol. J. M. Hansteen .	udm. godt.	godt.	godt.	godt.	—	meg. godt.	—	tem. godt.	—	meg. godt.	maadelig.	tem. godt.	godt.	meg. godt.
22. Waage, Georg Holger .	Schouboes Institut .	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	—	udm. godt.	—	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.
23. Willemoes, Niels .	Schouboes Institut .	meg. godt.	godt.	godt.	godt.	—	tem. godt.	—	godt.	—	godt.	godt.	godt.	maadelig.	meg. godt.
24. Zeuthen, Christian Friderich	Cand. Theol. C. Jensen .	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	—	meg. godt.	—	udm. godt.	—	godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.

Ved den i Skoleraadets Overværelse i Kiøbenhavn's Cathedralsskole holdte Examen, have bemeldte Skoles 5 Candidater desuden erholdt følgende Characterer:

Schow, Thyge	Hist. philos.	udm. godt.	Physik.	udm. godt.	Naturhistorie.	udm. godt.
Hjort, Peder	—	udm. godt.	—	udm. godt.	—	udm. godt.
Kjølbne, Christian Sveistrup .	—	meg. godt.	—	meg. godt.	—	udm. godt.
Malling, Iver	—	udm. godt.	—	—	—	—
Erichsen, Vigfus Arnesen . .	—	meg. godt.	—	—	—	—

E x a m e n   A r t i u m

ved Kiøbenhavns Universitet i October 1811.

Litr. C.

Examensdeputation.

Statsraad og Professor N. C. Kall.

Statsraad og Professor Wøldike.

Justitsraad og Professor Schow.

Secretair og Adjunct Werlauff.

Examens Characterer:

Examinander.		Hvorfra og af hvem dimitterede.		Dansk Stil.	Latin.	Latinsk Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tydisk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
									Oversættelse af Dansk paa Tydisk.	Oversættelse af Tydisk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.					
1.	Bekker, Frederik	Nyborg Skole		godt.	udm. godt.	godt.	udm. godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	Godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
2.	Boesgaard, Niels	Odense Cathedralskole		godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	— —	tem. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.
3.	Bunkesbø, Hans	Samme Skole		meg. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	tem. godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	meg. godt.
4.	Christensen, Niels Erik Behr	Samme Skole		meg. godt.	godt.	godt.	meg. godt.	— —	godt.	— —	godt.	— —	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.
5.	Daae, Andreas	Cand. Theolog. C. N. Thoring . .		godt.	godt.	godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	maadelig.	— —	godt.	godt.	godt.	godt.	godt.
6.	Ehlers, Carl Frederik . . .	Cand. Theolog. Natvig		godt.	godt.	godt.	meg. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	— —	godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.
7.	Erichsen, Jørgen	Nyborg Skole		meg. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.
8.	Frigast, Jens Kjerumg. Bang	Odense Cathedralskole		meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
9.	Garde, Jens Andreas	Cand. Theolog. Natvig		godt.	meg. godt.	tem. godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.
10.	Hagenstrøm, Kjeld Peter . .	Nykjøbing Cathedralskole . . .		tem. godt.	godt.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.
11.	Helm, Gebhard	Odense Cathedralskole		udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.
12.	Hillerup, Frederik Christian	Samme Skole		godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	— —	godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.
13.	Baron Holsten, Adam Christ.	Secretær Thomsen		meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.
14.	Janken, Christfried Ehrgott	Nykjøbing Cathedralskole . . .		godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	tem. godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.
15.	Jbsen, Peder Diderik	Odense Cathedralskole		meg. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	— —	meg. godt.	— —	godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	godt.
16.	Kjeldskou, Conr. Christ. Lud.	Cand. Theolog. Natvig		meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	tem. godt.	tem. godt.	godt.	meg. godt.
17.	Kreidal, August	Odense Cathedralskole		godt.	godt.	godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	godt.	godt.	godt.	udm. godt.
18.	Leth, Christian	Samme Skole		godt.	meg. godt.	godt.	godt.	meg. godt.	godt.	— —	meg. godt.	— —	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.
19.	Münter, Balthasar	Biskop Münter		meg. godt.	udm. godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	udm. godt.
20.	Nyholm, Holger Wilhelm	Nykjøbing Cathedralskole . . .		godt.	udm. godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	— —	meg. godt.	— —	godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.
21.	Schjødte, Lars	Nyborg Skole		udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	— —	meg. godt.	— —	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.
22.	Schou, Mads	Samme Skole		meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.
23.	Seeborg, Carl Ludvig	Cand. Juris Thorarensen		godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	— —	meg. godt.	— —	godt.	— —	godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.
24.	Støft, Nicolaj Bierfreund	Nykjøbing Cathedralskole . . .		udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.
25.	Thorbjørnsen, Hans Carsten	Odense Cathedralskole		meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	meg. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.
26.	Wedel, Severin Henr. August	Amtsprovst Mag. Wedel		godt.	godt.	godt.	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.
27.	Westergaard, Casper Frederik	Cand. Theolog. Natvig		godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	— —	godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.

Examen Artium

ved Kiøbenhavn's Universitet i October 1811.

Litr. D.

Examensdeputation.

Doctor Professor P. E. Müller.

Professor Sverdrup.

Professor Ørsted.

Examens Characterer:

Examinander.	Hvorfra og af hvem dimitterede.	Dansk Stil.	Latin.	Latin Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tydisk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.
							Oversættelse af Dansk paa Tydisk.	Oversættelse af Tydisk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.					
1. Bindezball, Jacob Horneman	Roeskilde Skole	godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	godt.
2. Bluhme, Christian Albrecht	Herlufsholm Skole	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	— —	udm. godt.	— —	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.
3. Dahl, Clemens Fogh Nicolai	Roeskilde Skole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	meg. godt.
4. Dahl, Wilhelm Richard	Roeskilde Skole	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	— —	godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	godt.	godt.	godt.	stet.
5. Eberlin, F. Ulrich Andr. Con.	Helsingøers Skole	godt.	godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.
6. Gamborg, Friderich Wilhelm	Roeskilde Skole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	godt.
7. Gradmann, Gerhard Adam	Helsingøers Skole	meg. godt.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	— —	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.
8. Gruner, Lauris W. Winding	Helsingøers Skole	meg. godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	godt.	godt.	godt.	godt.
9. Hansen, Friderich Ferdinand	Helsingøers Skole	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	godt.	— —	meg. godt.	— —	godt.	godt.	tem. godt.	meg. godt.	tem. godt.
10. Heerfordt, Christian Friderich	Roeskilde Skole	meg. godt.	godt.	tem. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	meg. godt.	godt.	godt.	meg. godt.	godt.
11. Herz, Hans Peter Bøge	Roeskilde Skole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	udm. godt.	godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	tem. godt.	tem. godt.	meg. godt.	godt.
12. Hense, Samuel Leopold	Helsingøers Skole	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	— —	meg. godt.	— —	godt.	— —	godt.	godt.	tem. godt.	meg. godt.	maadelig.
13. Honum, Wilhelm August	Roeskilde Skole	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	meg. godt.	— —	godt.	— —	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	godt.
14. Kongsted, Eiler Andreas	Provst Magister Schjætt	godt.	tem. godt.	maadelig.	tem. godt.	— —	maadelig.	— —	tem. godt.	— —	meg. godt.	tem. godt.	tem. godt.	godt.	meg. godt.
15. Lassen, Niels Friderich	Herlufsholms Skole	godt.	godt.	godt.	— —	— —	godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.
16. Lemvig, Christian	Friderichsborg Skole	meg. godt.	godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	— —	godt.	tem. godt.	tem. godt.	godt.	meg. godt.
17. Lind, Jens Georg	Friderichsborg Skole	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.
18. Lorenzen, Friderich Severin	Friderichsborg Skole	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.
19. Lütken, Johannes Christian	Amtsprøbst Lütken	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
20. Lütken, Otto Diderich	Amtsprøbst Lütken	udm. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	— —	godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.
21. Petersen, Søren Christian	Helsingøers Skole	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.
22. Salicath, P. G. Henr. Ludv.	Friderichsborg Skole	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	— —	meg. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.
23. Smith, Lauris	Helsingøers Skole	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.
24. Sviger, Erik	Roeskilde Skole	godt.	tem. godt.	tem. godt.	godt.	godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	meg. godt.	tem. godt.	godt.	tem. godt.
25. Thrap, Nicolai Andreas	Roeskilde Skole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.
26. Wallich, Immanuel	Stud. Juris N. J. Stadfeldt	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	udm. godt.	— —	udm. godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.
27. Wilhelm, Jacob Nicolai	Herlufsholms Skole	godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	— —	godt.	godt.	meg. godt.	meg. godt.
28. Wårken, Christian Henrik	Friderichsborg Skole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	— —	maadelig.	— —	tem. godt.	— —	godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	maadelig.

Ifølge Hr. Rector Professor Brorson's Skrivelse til Decanus Fac. Philos. af 28 Octbr. d. A. tilføies, at Candidaterne fra Herlufsholms Skole have ved Skole-Examen den 8 Octbr. erholdt disse Characterer i følgende Rubriker:

Chr. Albr. Bluhme	Physik.	udm. godt.
Jac. Nic. Wilhelm	—	godt.
Niels Fr. Lassen	—	meg. godt.

E x a m e n   A r t i u m

ved Kiøbenhavn's Universitet i October 1811.

Vitr. E.   Examinationsdeputation.   Biskop Ridder Münter.   Justitsraad Professor Engelstoft.   Rector Professor Nissen.   Adjunct Krum.

Examinander.		Hvorfra og af hvem dimitterede.	Examens Characterer:														
			Dansk Stil.	Latin.	Latinsk Stil.	Græsk.	Hebraisk.	Tysk.		Fransk.		Religion.	Geographie.	Historie.	Arithmetik.	Geometrie.	
								Oversættelse af Dansk paa Tysk.	Oversættelse af Tysk paa Dansk.	Oversættelse af Dansk paa Fransk.	Oversættelse af Fransk paa Dansk.						
1.	Arenfeldt, F. S. R. J. W.	Horsens Skole	godt.	godt.	godt.	godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	maadelig.	
2.	Aschehoug, H. Hammond	Stud. Theol. Halvor Aschehoug	godt.	tem. godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	flet.	— —	tem. godt.	— —	godt.	maadelig.	maadelig.	godt.	godt.	
3.	Aschehoug, Johan		meg. godt.	meg. godt.	godt.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	
4.	Bentzen, Thor Johan	Pastor Michelsen	tem. godt.	godt.	godt.	tem. godt.	— —	flet.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	
5.	Berg, Ole	Stud. Theolog. P. C. Boye	tem. godt.	tem. godt.	meg. godt.	tem. godt.	maadelig.	maadelig.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	maadelig.	maadelig.	maadelig.	tem. godt.	
6.	Blicher, Jens	Studios. J. G. Adler	tem. godt.	godt.	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	godt.	maadelig.	tem. godt.	meg. godt.	godt.	
7.	Bruun, Thomas Thomsen	Colding Skole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	— —	godt.	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	
8.	Bull, Michael Schwarzkopf	Stud. J. G. Adler	tem. godt.	godt.	tem. godt.	meg. godt.	— —	godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	
9.	Bøggild, Thøger	Narhuus Cathedralsskole	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	meg. godt.	maadelig.	— —	godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	
10.	Danæus, Jacob Albrecht	Nalborg Cathedralsskole	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	udm. godt.	godt.	— —	meg. godt.	— —	godt.	meg. godt.	godt.	— —	— —	
11.	Dibbelt, Johan Georg	Randers Skole	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	— —	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	maadelig.	
12.	Dupont, Peter Christian	Randers Skole	meg. godt.	meg. godt.	godt.	meg. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	
13.	Estrup, Peder Jungersen	Randers Skole	tem. godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	udm. godt.	maadelig.	— —	tem. godt.	— —	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	maadelig.	
14.	Galthen, Peder	Randers Skole	godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.	maadelig.	— —	godt.	— —	godt.	meg. godt.	meg. godt.	maadelig.	tem. godt.	
15.	Hohne, Andreas Frisch	Ribe Cathedralsskole	godt.	meg. godt.	godt.	godt.	udm. godt.	maadelig.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	
16.	Jørgensen, Peder Laurig	Narhuus Cathedralsskole	meg. godt.	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	— —	godt.	— —	udm. godt.	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	
17.	Karmark, Jens Peter	Pastor Magister Frost	meg. godt.	meg. godt.	godt.	udm. godt.	udm. godt.	meg. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	tem. godt.	
18.	Knudsen, Peter Andreas	Studios. J. G. Adler	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	tem. godt.	— —	maadelig.	— —	tem. godt.	— —	godt.	godt.	godt.	tem. godt.	tem. godt.	
19.	Krøyer, Carl Christian	Narhuus Cathedralsskole	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	— —	godt.	— —	udm. godt.	udm. godt.	udm. godt.	godt.	meg. godt.	
20.	Lund, Christian Meyer	Randers Skole	godt.	meg. godt.	tem. godt.	meg. godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	godt.	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	
21.	Neergaard, Christian Peter	Cand. Theol. J. Brix	godt.	godt.	godt.	— —	— —	tem. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	maadelig.	
22.	Pihl, Jacob	Studios. J. G. Adler	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	— —	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	maadelig.	maadelig.	godt.	tem. godt.	
23.	Rosendahl, Eric Peter	Horsens Skole	godt.	udm. godt.	godt.	udm. godt.	meg. godt.	godt.	— —	godt.	— —	godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	
24.	Scharling, Albert Peter	Stud. J. G. Adler	tem. godt.	tem. godt.	maadelig.	godt.	godt.	flet.	— —	tem. godt.	— —	tem. godt.	tem. godt.	tem. godt.	godt.	flet.	
25.	Thisted, Oberggaard	Nalborg Cathedralsskole	meg. godt.	udm. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	— —	meg. godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	— —	— —	
26.	Westergaard, Jens Anthon	Narhuus Cathedralsskole	meg. godt.	godt.	godt.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	meg. godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	
27.	Ørbeck, Anders Andersen	Ribe Cathedralsskole	godt.	godt.	tem. godt.	godt.	meg. godt.	tem. godt.	— —	godt.	— —	godt.	meg. godt.	meg. godt.	godt.	tem. godt.	

1119 9 1119

19 4 10 11 12 13

1	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100

incerto est. Morum certe dulcedo ac suavitas et adversus amicos æque ac par sui æstimatio inimitabilis fuisse dicitur: nam pulchritudo corporis proxima fraternæ fuit. Sed illum magna ex parte domitorem Germaniæ, plurimo ejus gentis variis in locis profuso sanguine, fatorum iniquitas consulem, agentem annum vicesimum, rapuit.

3. Oversættelse af Dansk paa Latin.

Da Solon var allerede meget til Mars, begyndte han at fatte Mistanke til Pisistratus, at han vilde tiltage sig Enevoldsmagten, fordi han traadte frem i Folkets Forsamling og begiærte en Livvagt. Men da Solon saae, at Athenienserne ikke gave Ngt paa hans Tale, og derimod laante Pisistratus Øre *), sagde han, at han selv var klogere end nogle og kiæffere end andre. Thi end dem var han klogere, der ei indsaae, at Pisistratus vilde bemægtige sig Regieringen, dersom han fik en Livvagt, og var kiæffere end dem, der vel indsaae det, men alligevel af Frygt taug stille. Pisistratus blev, da han erholdt en væbnet Magt, virkelig Enevoldsherre. Solon satte sig derpaa uden for sit Huus med et Skjold og et Spyd hos sig, og sagde, at han nu var bevæbnet, og vilde,

*) Laane Øre, auscultare s. aures admovere.

saavidt han kunde, hielpes sit Fædreland. Sine Medborgeres Anfører kunde han for Alderdoms Skyld ikke være, men af Hjertet vilde han dem vel.

4. Oversættelse af Dansk paa Tydsk.

En af de vigtigste Gienstande for vor Bidelyst er Kundskab om den Jordklode, som vi beboe. I den næstsidste 1) og det sidstforløbne Aarhundrede udsatte sig 2) duelige og uforsagte Reisende for alle Strabadser, Opofrelser og Farer for at fuldføre Opdagelsen 3) af Jordens hele Overflade. I deres ædle Bestræbelser bleve de understøttede af alle Hielpemidler fra Videnskaber og Kunster, og dog kiender Mennesket, der ved lærde Mathematikers Arbejder er kommen saa vidt at kunne udmaale Størrelsen af de himmelske Legemer, at kunne veie deres Masser og beskrive deres Baner, endnu langt fra ikke 4) hele Overfladen af den Planet, til hvilken han hører.

5. Oversættelse af Dansk paa Fransk.

Historien fortæller, at der har været en Mand,

1) der vorleste. 2) sich aussetzen, sich hingeben.

3) die Entdeckung. 4) bey weitem nicht.

som kunde skrige 1) Drifkeglas 2) i Stykker.
 Naar man rakte ham et Glas, undersøgte han
 strax Glassets Tone ved at klike 3) paa det.
 Derefter streeg han i samme Tone over Glasset og
 Glasset begyndte at ryste 4). Derpaa forstærkede
 han sin Stemme af al sin Magt bestandig i den
 samme Tone, og Rystelsen i Glasset blev tilsidst
 saa stærk, at det sprang 5) i smaa Stykker.

6. Religionen.

a. Af den christelige Religionslære.

1. Hvorledes kan Menneskets Begreb om
 Guddommen som den fuldkomneste Aand tiene til
 at bestemme det rigtige Begreb om Maaden at
 dyrke Guddommen paa?

2. Hvorledes kan vort Begreb om Gud-
 dommen som den høieste Aand anvendes til deraf
 at udlede nogle af de Fuldkommenheder, hvilke vi
 tillægge det guddommelige Væsen?

1) casser par son cri. 2) verre à boire. 3) frap-
 per. 4) s'ébranler, l'ébranlement. 5) se briser.

b. Af den bibelske Historie.

Hvilke vare de vigtigste Forhindringer for Jesu Lære for og efter hans Død?

7. *I. H i s t o r i e n*

a. af den ældre.

1) Regni ab Alexandro Magno fundati
statum et proxima fata exponere.

2) Belli Punici tertii causas et eventum
explicare.

b. af den nyere.

1. Hvad Skade have Gotherne tilføiet det
Romerste Rige?

2. Hvilke uværdige Midler ere blevene an-
vendt til Christendommens Udbredelse?

8. *I A r i t h m e t i k o g G e o m e t r i e.*

1. Hvad er Productet, og hvad Quotienten
af de tvende Brøker $\frac{1}{12}$ og $\frac{8}{12}$? og hvorledes fin-
des hver især? Gjør det i Product eller Quotient
nogen Forskiel, om Brøkerne tages i den forandrede
Orden: $\frac{8}{12}$ og $\frac{1}{12}$?

2. Naar man med 600 Rdlr. har i 4 Aar
bundet 192 Rdlr., hvor stor maatte den Capital
være, hvormed der med samme Lykke kunde i

et Aar vindest 500 Rdlr.? Beregningen ledsages med fornødne Grunde.

3. Hvilken nærmere Bestemmelse behøves, for at bevise 2 Triangler's Congruence af 2 Sider og en modstaaende Vinkel, givne lige store i begge, og hvorledes føres da Beviset?

4. Naar i en Triangel en Linie drages saaledes, at den er parallel med een af Siderne, og skærer begge de andre; hvilke Proportioner finde da Sted mellem Triangelens Sider og disses Stykker, og hvordan udledes disse Proportioner?

Den skriftlige og mundtlige Examen varede fra 18 til 29 Oct. Blandt de 133 Candidater, som dertil havde indstillet sig, havde 3 ikke angivet Græsk, 68 ikke Hebraisk. Af de samtlige Dimitterede blev ingen befunden saa umoden, at han ei kunde blive immatricularet; men til efter Forordn. §. 20 at aflægge ny Prøve i visse Rubriker i næste April Maaned forpligtedes 8, i næste Oct. 1. Udmærkede, i Overensstemmelse med Forordningens §. 24, bleve, i første Klasse T y g e S c h o w, dimitteret fra Frue Skole i Kiøbenhavn; P o u l E g e d e S p o r o n, fra det Schouboeske Institut, og C h r i s t i a n A l b. B l u h m e fra Herlufsholms Skole; i anden Klasse L a u r. S c h i ø d t e fra Nyborg Skole og C a r l L u d v i g K i r s t e i n fra det Brendstruppe Institut i Kiøbenhavn; i tredje

Classse Carl Christian Krøjer fra Aarhus Cathedralsskole.

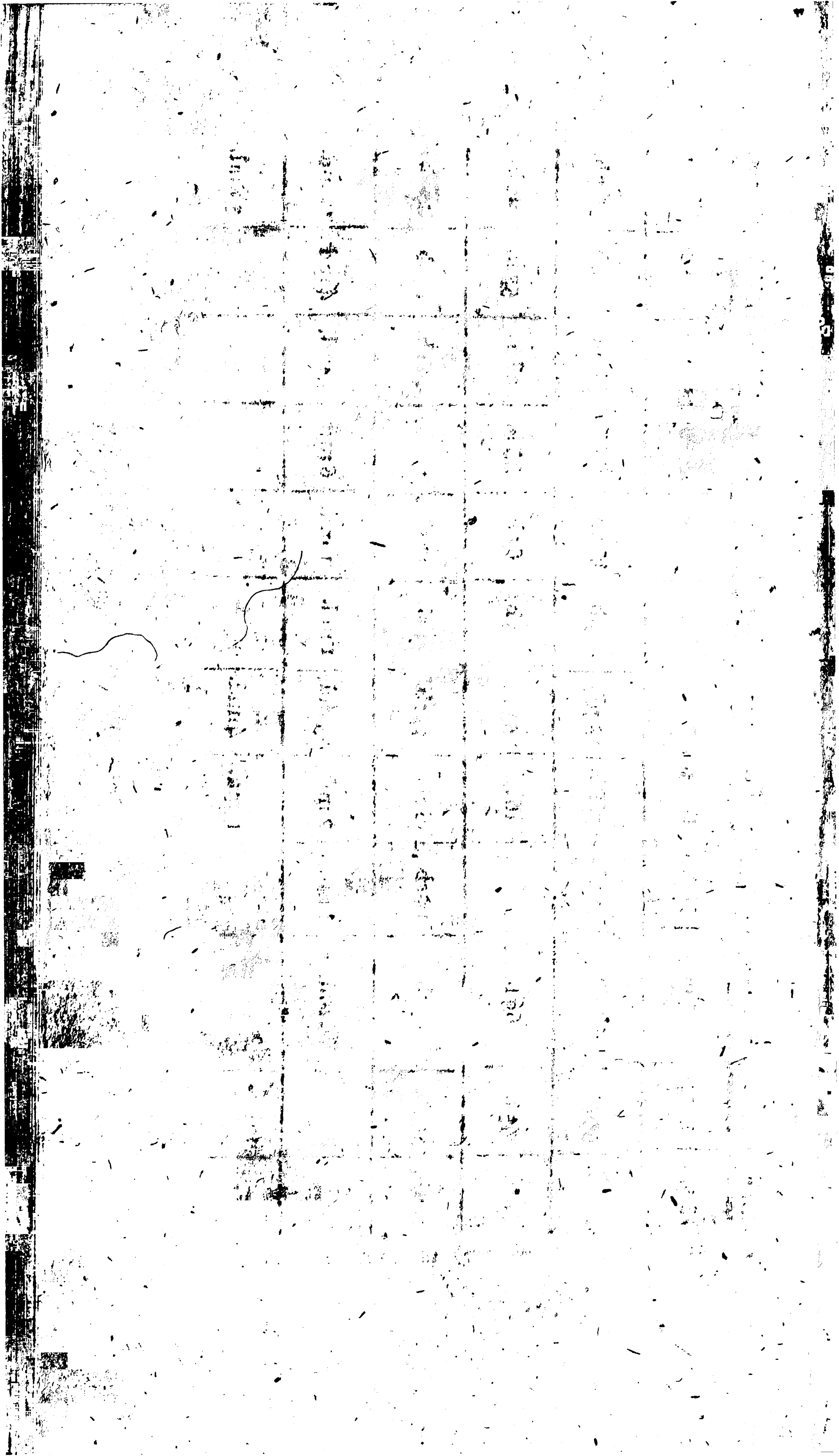
Efterat Inscriptionen derefter paa den forefrevne Maade var steet i Rectors Boepæl; paafulgte endelig, i Overeensstemmelse med Forordningens §. 24, denne offentlige Examen's sidste Actus, paa Reformation'sfesten d. 13 Novemb. *) ved Slutningaen af den latinske Tale, da Professor Thorlacius, som dette Aars Decanus i det philosophiske Facultet, betraadde Cathedret, for at aflægge Beretning anaaende Examen's Udfald, proclamere de tildeelte Udmærkelser, og overlevere Bedkommende den vundne Sølvmedaille. Udgiv. hidfatter deraf nogle Brudstykker efter den ham meddeelte Original.

— — "Transimus, (vedblev Fors. efter en foreløbig Beretning om Examen's Afholdelse) ad brevem characterum in singulis lingvis & scientiis consignatorum notationem, quæ, quam feliciter earum quæque in scholis publicis aut privatis cultæ fuerint, setis docebit. Hi itaque reperientur characteres: **).

*) See nedensf. under Artifel: Academ. Høitideligheder.

**) eg. betynder egregie (udm. g.), ph. perbene (m. g.), b. bene (godt), sb. sat bene (temm. g.), md. mediocriter (mådelig), mal. male (flet).

Dan.	Lat.	Stil. Lat.	Græc.	Hebr.	Germ.	Gall.	Relig.	Geog.	Hist.	Arith.	Geom.
18 eg.	25 eg.	11 eg.	31 eg.	12 eg.	7 eg.	7 eg.	8 eg.	26 eg.	26 eg.	16 eg.	15 eg.
42 pb.	53 pb.	22 pb.	42 pb.	27. pb.	12 pb.	29 pb.	45 pb.	46 pb.	44 pb.	39 pb.	49 pb.
60 b.	45 b.	69 b.	41 b.	16 b.	53 b.	55 b.	67 b.	38 b.	36 b.	57 b.	25 b.
15 sb.	10 sb.	25 sb.	15 sb.	6 sb.	44 sb.	41 sb.	11 sb.	22 sb.	15 sb.	27 sb.	
		6 md.	1 md.	2 md.	13 md.	1 md.	1 md.	6 md.	5 md.	4 md.	12 md.
				1 mal.	4 mal.						3 mal.

Subducto accuratius calculo, singulæ disciplinæ, si characterum felicitatem sequaris, sic se excipere deprehendentur: Græca, Geographia et Historia, Latinorum lectio, Danica, Hebræa, Arithmetica et Geometria, Religio, Stilus Latinus, Gallica et Germanica. Nullibi luculentior in omnibus fere tironibus cernitur progressus, quam in historicis scientiis, quas et uberius & longe meliore quam olim methodo nunc disci, evictum est. Historiæ patriæ suus honos pretiumque constat; nec facile quid desideraveris, nisi quod Geographia antiqua hic illic negligentius habetur; quod institutio historica justam paritatem non semper servat; quodque historia mediæ ævi nimis leviter forte a plerisque tractatur. — In Græcis optimi characteres dati sunt; magnaue sine dubio censebitur scholarum laus, quod fundamenta in hoc idiomate solide ponuntur. Et quamvis tempus præteriit, quo totus Homerus et Herodotus ad justam egregiæ eruditionis basin in erectiore juvene requiri credebatur, læti tamen compererunt censores, non solum plures adolescentes tertiam vel dimidiam Iliados partem aut ultra legisse, sed Helsingoræ quoque candidatum ornatissimum, Petersen, integram Iliada, binas Aristophanis comoedias, et plus quam XX Luciani libellos sedulo pertractasse; quæ diligentia, ut et adolescentis Roskilden-

sis, qui *Æschylum* feliciter degustasse repertus est, honorificam utique meretur mentionem. — Aliquanto minus faustæ sunt Latinitatis spes. Nam licet auctores, vulgo sat paucos, quos quisque professus est, plerique adolescentes bene teneant, nonnulli adeo digitis calleant, stilus tamen latinus, ad locum antepenultimum characterum eventu detrusus, evidenter docet, paucissimorum lectionem esse adeo uberem ac frugiferam, ut iudicium auremque latinam recte informatam habeant. In tanto Candidatorum numero nemo aut partes *Ciceronis*, *Livii* vel *Taciti* maiores, aut integrum *Virgilium* vel *Horatium*, quos olim non neminem edidicisse novimus, perlegit. Tantum vero abest, ut aliquem auctorum cyclum (qui tamen in quovis liberaliter formato valde optandus) præstiterint Candidati, ut fuerint haud pauci, imprimis a privatis instituti, quorum tota prosaica lectio intra 80 aut 100 *Ciceronis* et *Sallustii* capita circumscriberetur; fuerint quoque (quod non calumniæ causa, sed mirabundus adfero) ex schola publica, optime cæterum instituta, dimissi, qui ne unam quidem *Virgilii* lineolam degustaverint. — In stilo Danico & Mathesi lætiores quotannis cernuntur tironum ad academiam tendentium profectus. Danice non modo recte et accurate plerique, sed multi quoque eleganter, haud pauci ingeniose scribunt.

Matheseos utilitas, ut in ipsa arithmetica et geometria haud poenitenda, ita præcipue in justo, quem meliores quique in omnibus elaborationibus servant, cogitationum ordine luculenter se exserit; docentque hi profectus, uti et rectior gustus, qui in Hebraicis, brevibus quidem, pensis præstandis, inque religionis disciplina animadvertitur, totam scholasticam institutionem, si non doctam, (nam doctorum nomen nostra tempora reformidant), saltem liberalem, in elementis solidam, et ad animum pectusque formandum egregie accommodatam esse. — In Gallica & Germanica lingua infelices plerique fuere, et a scribendi dexteritate, quam legis vigor poscit, longe remoti. In Germanica quidem lingua, quam tamen multi cum lacte materno didicerunt, pessimos characteres datos esse, putidum magis, quam lugubre videtur. Nam tantum proficere, ut literariis præsiidiis uti queat juvenis, (et in ea ultra sapere heic vix necesse), unius aut duarum septimanarum opus est, quo sexennis aut septennis in schola labor facile posset redimi.

Taleren henvendte sig derpaa til de Ynglinge, som Udmærkelse var tilfældt. "Vides, sagde han, i det han overleverede Universitetets Guldmedaille til den første: coronam quernam ei insculptam; quo symbolo nullum Musarum alumnis est convenientius. Annosa arbor quercus

est, sedatis, sed iisdem tanto firmioribus, sensim crescens auctibus. Tacita surgit majestate, vi interna, non lenociniis extus quæsitis freta. Rami late se fundunt, sed dense nec ambitiose; umbram spargunt, sed modestam & beneficam. Talis tu, optime adolescens! solidis et indefessis, at placidis ac verecundis studiis Musarum choro litabis. Inscripta, quæ vides, verba: "ingenio et studio patria, de stadii, per quod decurris, nobilitate moneant, teque fortissimo stimulo incitent, ut, dum primum, quod patria porrigit, præmium tibi gratularis, animo tecum constituas, pluribus majoribusque, non nobilioris solum metalli, sed virtutis imprimis et mentis recte sibi consciæ præmiis, indies digniorem te præstare." Og i det han ligeledes overrafte den anden Medaille: Accipe numum tuæ strenuitatis testem et commendatorem. En Minervam ex gutturnio oleum lampadi suæ infundentem, assidue diligentiae, literarum cultoribus necessariae, imaginem. Ut lampas luceat, necesse est, frequentibus olei guttis ignis alatur. Sine progressibus sensim sensimque, sed continuo, factis, et literæ et virtus flaccescent. Plurimum contra proficiet cognitio, quæ animo minutatim irrepserit; atque, uti lampadis flamma in rectum surgit, sic notitiarum semen, ubi idoneum occupaverit locum, læte pullulabit, vires explicabit suas,

et ex minimo in maximos auctus diffundetur. Og
 ved lignende Overlevering til den tredie: Accipe in
 splendido hoc Virorum Honoratissimorum coetu
 numum, diligentiae hucusque in studiis colendis.
 a te adhibitae praemium, deinceps adhibendae
 pignus et sponsorem. Ut candidus est, sic ani-
 mi tui candorem intemeratum serva; ut nobilis
 est metalli, sic nil nisi nobile aut animo conci-
 pe, ant factis molire. Velut argentum sonitu
 cognoscitur suo, ita fac, ut in actionibus studiis-
 ve tuis nil sit, quod aurem offendat, aut tinniat
 ingratum. Verum quemadmodum argento
 nullus color est, nisi usu splendeat, sic nunquam
 patere, ut, quas felicissimas natura tibi largita
 est, vires vel situm vel vitium ducant. Nescit
 virtus, ut canit poëta, stare loco, nec eidem re-
 tro ire licebit. Horum praceptorum memor,
 elegantissime juvenis, tibi ipsi semper instabis,
 tuisque, pariter ac patriae, decori eris et utili-
 tati. Og endelig i det han vendte sig til de øvri-
 ge i anden og tredie Klasse Udmærkede: "Dextris
 mihi porrectis fidem in hoc templo date, vos excita-
 tam de vobis hocce examine spem non frustratu-
 ros. Quo illustrior vero corona est, quam pro-
 fectuum vestrorum primo ad academiae adyta in-
 troitu testem habuistis, eo vividius cogitate, ab
 iis, qui tam bene coeperint, non vulgaria expec-
 tari. Vix opus est vos hortari, ut in literis stre-

nue colendis pergatis; nam qui ex limpido earum fonte semel recte hauserit, repetitos haustus sibi non denegabit. Sed veras humanitatis laudes vestras facite. Circumferte ubique illam persuasionem: nullum virtuti theatrum conscientia majus esse. Ad honestatem omnia, nil ad ostentationem referte. Imprimis id agite, ut cum perfectioribus semper vos comparetis; ea enim serio ad perfectionem tendenti via est tutissima. Sic bonis omnibus vestri conatus probabuntur. Ita doctoribus vestris ita vōbis, ita Universitati et patriæ vero eritis honori; ita ex studiis vestris solidi ad literas totamque rempublicam fructus redundabunt. Quod ut fiat, votis vos, Candidati præstantissimi, optimis prosequimur.

Taleren sluttede derpaa med passende Formaning og Raad, især og med Hensyn til det første academiske Aars gavnligste Anvendelse.

2. Philosophisk: Philologisk Examen.

A. Philosophisk Prøve.

Den 1 October.

1. Jørg. Nic. Toft, — Laudabilis.
2. Fred. Holst, — Laudabilis.
3. Joh. Stein Hoffmann, — Laudabilis.
4. Sev. Hagerup Holck, — Laudabilis.

5. Palem. Fogh Obel, — Laudabilis.
6. Willads Eastberg Hviid, — Laudabilis.
7. Jac. Edv. Colbjørnsen Hiort, — Laudabilis.
8. Dan. Barth. Simonsen, — Laudabilis.
9. Ev. Hansen, — Laudabilis.
10. Bøye Christoph. Riis, — Laudabilis.
11. Christoph. Michael Clausen, — Laudabilis.
12. Laur. Dahl, — Laudabilis.

Den 2 October.

1. Jørg. Andr. Bølling, — Laudabilis
& publ. encom. ornat.
2. udeblev
3. Herm. B. A. E. Mønter, — Laudabilis.
4. Otte Christ. Ottesen, — Laudabilis.
5. Joh. Holmboe, — Laudabilis.
6. Alex. Lange, — Laudabilis.
7. Jens Kirkerup Christiansen, — Laudabilis.
8. Joch. Er. Malling, — Haud illaudabilis.
9. Ole Cosm. Beck, — Haud illaudabilis.
10. Joh. Chr. Petersen, — Haud illaudabilis.
11. Andr. Olsen, — Laudabilis.
12. Søren Wedege Bruun, — Laudabilis.

Den 3 October.

1. Christian Keiersen, — Laudabilis.
2. Pet. Thestr. Keiersen, — Laudabilis.
3. Matth. Aagesen, — Laudabilis.
4. Ehrenr. Christ. Moltke, — Laudabilis.
5. Nic. Chr. Møller, — Haud illaudabilis.
6. udholdt ei Examen.
7. Joh. Christ. Jensen, — Haud illaud.
8. Chr. Sev. Balle Heiberg, — Laudab.
9. Pet. Christ. Bloch, — Laudabilis.
10. udeblev
11. Jørg. Gad Olsen, — Haud illaud.
12. Ein. Sever. Aschlund, — Laudab.

Den 4 October.

1. Fred. Thomsen, — Laudab. & publ.
encom. ornat.
2. Hect. F. Jans. Estrup, — Laudab. &
publ. encom. ornat.
3. Har. Wald. Wilster, — Laudab.
4. Joh. J. E. Knudsen, — Laudab.
5. udholdt ei Examen.
6. Jens D. F. Salicath, — Haud illaud.
7. Henr. Sommerschild, — Laudab.
8. Christ. Pingel, — Laudab.
9. Christ. Fr. Krüger, — Laud. & publ.
encom. ornat.

10. Joh. Henr. Hobolt, — Laudab.
11. Jørg. Ludv. Brandt, — Laudab.

Den 7 October.

1. Casp. Joh. Bone, — Haud illaud.
2. Jens Hult Kielland, — Laudab.
3. Christ. Friis, — Haud illaudab.
4. Pet. Chr. Bechmann, — Laudab.
5. Matth. Blytt, — Haud illaud.
6. Joh. Pet. Gorm, — Haud illaud.
7. Mart. Chr. Eisen, — Laudab.
8. Nic. D. Rützow, — Haud illaud.

Den 9 October.

1. Carl Malling, — Laudab.
2. Dav. Rosen, — Laudab. & publ. encom.
ornat.
3. And. Gottl. Rudelbach, — Laudab. &
publ. encom. ornat.
4. Laur. Jac. Aagaard, — Laudab.
5. Sør. Henr. Aug. Naaschou, — Laudab.
6. Casp. Laur. Fabritius, — Haud illaud.
7. Nic. Mich. Abøe, — Haud illaud.
8. Pet. Uld. A. Riis, — Laudab.
9. Sev. Sørensen, — Laudab.
10. Pet. Dittl. Stybe, — Laudab.
11. Joh. Mar. Hartmann, — Laudab.
12. Henr. Glindt, — Laudab.

B. Philologisk Prøve.

Den 5 October.

1. Christ. Friis Jacobsen, — Laudab.
2. Jens. Magn. Sommer, — Laudab.
3. Pet. Frid. Jørgensen, — Laudab.
4. Pet. Rose, — Haud illaud.
5. Chr. Carl. Langhorn, — Laudab.
6. Chr. Magn. Høm, — Haud illaud.

I alt havde til den philosophiske Prøve indstillet sig 65, af hvilke 49 erholdt Characteren Laudab., 14 Haud illaud. og 2 udholdt ei Examen; til den philologiske Prøve 6, blandt hvilke 4 erholdt Laudab., 2 Haud illaud. Følgende 6: Jørgen Andersen Bølling, David Rosen, Frederik Krüger, Andr. Gottlob Rudelbach, Freder. Thomsen og Hector Frederik Janson Estrup befandtes i den Grad udmærkede, at de erklæredes værdige at indfaldes for Censurerne og offentligen at berømmes.

3. Theologisk Embedsexamen.

Den 15 October.

1. Jens Møller Bogelius, fød 1780. En Søn af afg. Provst Bogelius i Hundslund i Aarhøns Stift, blev Student 1800 — Laudabilis.

2. Ego Andreas Petersen. Faderen Skomagermester, fød i Kiøbenhavn 1788; blev Student 1804, — Haud illaudab.
3. Frederik Christian Jordan. En Søn af Borger og Kiøbmand Jordan; fød i Aarhus 1784, blev Student 1804. — Non contentennendus.

Den 17 October.

4. Otto Engelfted Friis. En Søn af afg. Sognepræst M. T. Friis, fød i Marslef i Thyen 1788, blev Student 1805 — Laudabilis.
5. Johannes Henrich Blache. En Søn af Degnen Blache i Nalsøe, fød 1787, blev Student 1806 — Laudabilis.
6. Johannes Ingerslew. En Søn af Sognepræst Ingerslew til Saxild i Aarhus Stift, fød 1787, blev Student 1806 — Laudabilis.

4. Juridisk Embedsexamen.

A. Theoretisk Prøve.

a. Latinsk.

Den 4 October.

1. Carl Wilhelm Borch. En Søn af afg. Universit. og Skole-Annaler 1811. 2 B. P

Prof. Abr. Borch i Sorø, fød 1789, blev Student 1807 — Laudabilis.

2. Lars Jesø Holm. En Søn af Etatsr. Holm, fød i Kiøbenh. 1791, blev Student 1808 — Laudabilis.
3. Jochum Frederik Schouw. En Søn af afg. Vinhandler. Schouw, fød i Kiøbenh. 1789, blev Student 1808 — Laudabilis.

Den 5 October.

4. Wilh. Conr. Lorentz. En Søn af General-Major Lorentz, Chef for det norske Livregiment, fød i Kiøbenh. 1787, blev Student 1806, — Laudabilis.
5. Alb. Pet. Gude. En Søn af afg. Justitsr. og Waisenhuus-Inspecteur Gude, fød i Kiøbenhavn 1789, blev Student 1806 — Laudabilis.

Den 7 October.

6. Lieuten. Fr. F. Wilh. Bülow. En Søn af Major F. C. Bülow, fød i Drammen 1788, blev Student 1806 — Laudabilis.
7. Carl Phil. Jul. Lorentz. En Broder til den under No. 4 anførte, fød i Kiøbenh. 1789, blev Student 1806 — Haud illaudabilis.

8. Joh. Billeschou Jansen. En Søn af Bis-
kop Jansen i Aalborg, fød i Nyekjøbing paa
Mors, blev Student 1807; — *Haud
illaudabilis.*

Den 8 October.

9. Abr. Borch Stenersen. En Søn af afg.
Landmand Stenersen, fød 1788 i Jevnager i
Aggershuus Stift, blev Student 1807 —
Laudabilis.

b. Danst.

Den 9 October.

1. Lieutn. Joh. Dittl. Dahl Nielsen. En Søn
af afg. Soldkæserer Nielsen i Hjerting, fød
1787 i Hals i Jylland — *Bequem.*
2. Barth. Sprechelsen. En Søn af Euf.
ferraffinadeur Sprechelsen, fød i Aalborg
1789 — *Bequem.*
3. And. Winter Meldeblad. En Søn af
afg. Gaardmand Meldeblad i Landsbyen El-
drup i Aarhus Stift, fød 1790 —
Bequem.
4. Christian Christensen. En Søn af Pro-
viderings-Commissionær Christensen i Kjøben-
havn, fød 1793 — *Ei bequem.*

Den 10 October.

5. Niels Ytter. En Søn af Procurator Ytter i Norge — Ei ubeqvem.
6. Kasim. Schmidt. En Søn af Brændeviinsbrænder Schmidt, fød i Kiøbenh. 1788 — Beqvem.
7. Conr. Gust. Schmidt, fød i Nakskov 1788 — Ei ubeqvem.
8. Niels Juul. En Søn af Niels Pedersen i Haals Broehuus i Jylland, fød 1792 — Beqvem.

Den 11 October.

9. Niels Andersen. En Søn af en Bonde i Nærheden af Schien, fød 1781 — Beqvem.
10. Franz Mart. Lange. En Søn af Traadehandler Lange, fød i Kiøbenh. 1792 — Beqvem.
11. Rasmus Larsen. En Søn af Brændeviinsbrænder Lars Pedersen i Odense, fød 1790 — Beqvem.
12. Franz Christoph. Kuch. En Søn af asd. Maler Kuch, fød i Schlesvig 1794 — Beqvem.

Den 12 October.

13. Niels Rasm. Schioldager. En Son af afg. Camin-Inspecteur P. Schioldager, fød i Trondhiem 1782 — Bequem.
14. Christen Madsen Børre. En Son af afg. Degn Børre i Beerst ved Ribe — Bequem.
15. Hans Bagger Mømmø. En Son af Sognepræst Mømmø, fød i Gammelby ved Veile 1792 — Ei Ubequem.
16. Georg Fritz. En Son af afg. Sognepræst Fritz i Nygind i Marhuus Stift, fød 1793 — Bequem.

Den 14 October.

17. Copiist Sigurd Thorgrimsen. En Son af Provst Biørn Thorgrimsen, fød 1781 paa Præstegaarden Saurbø under Søndre-Åmten i Island — Bequem.
18. Hans Henr. Berg. En Son af Cancellie, raad, Byefogd Berg, fød i Arendal 1789 — Bequem.
19. Hans Schlytter. En Son af Handelsfuldmægtig H. Schlytter i Øster-Riiser, fød 1789 — Bequem.
20. F. Ch. L. W. Lykke. En Son af N. Lykke

i Lykkehuset i Røgen Sogn i Aarhus Stift,
født 1790 — Beqvem.

21. Peder Carlsen. En Søn af Snedker Carl
Pedersen i Landsbyen Jlsøi ved Randers,
født 1790 — Beqvem.

Den 15 October.

22. Hans Ad. L. Klenow. En Søn af afg.
Major Klenow, født i Fyen 1787, —
Beqvem.

23. Otto Fred. Kralund. En Søn af en
Bonde i Bekke Sogn i Ribe Stift —
Beqvem.

24. Christ. Joch. Lund. En Søn af Giestgiver
Lund i Koldingbroe ved Ribe, født 1789 —
Ei Ubeqvem.

25. Jørg. Jac. Hans. Friis. En Søn af afg.
Siettelectiehører ved Frue Skole i Kiøben-
havn, Mag. J. J. Friis, født i Kiøbenh. 1792
— Beqvem.

26. Joh. Carl Dan. Nielsen. En Søn af
Kiøbm. Lars Nielsen i Øster-Kiøbenhavn, født
1794 — Ei ubeqvem.

B. Practisk Prove.

a. Candidati Juris.

1. Peter Borch (Exam. theoret. 7 Oct. 1805.
Laudab.) — Laudab.

2. Joh. Vilh. Meyn (Exam. theoret. 23 Jun. 1810 Laudab.) — Haud illaudab.
3. Lars Jess Holm, — Laudab.

b. Examinati Juris.

1. Hans Adolf Balle (Exam. theoret. 17 Oct. 1810 Beqvem) — Temmelig Vel.
2. Benjam. Georg Bang (Exam. theoret. 23 Jan. 1811 Beqvem) — Temmelig vel.
3. Thom. Christ. Tillinge (Exam. theoret. 13 April 1811 Beqvem) — Vel.
4. Christ. Augustinus Lassen (Exam. theor. 17. April 1811 Beqvem) — Temmelig vel.
5. Hans Andersen (Exam. theor. 21 Jun. 1811 Beqvem) Temmelig vel.
6. Lieutenant Johan Ditlev Dahl Nielsen — Vel.
7. Barthold. Spreckelsen — Temmelig vel.
8. Anders Winter Meldeblad — Temmelig vel.
9. Niels Juul — Temmelig vel.
10. Niels Andersen — Temmelig vel.
11. Frank Martin Lange — Vel.
12. Kasmus Larsen — Temmelig vel.

13. Frank, Christop. Kuch — Vel.
14. Niels Kaanæs Schioldager — Vel.
15. Christen Madsen Borre — Vel.
16. Georg Fritz — Temmelig vel.
17. Copist Sigurd Thorgrimsen — Vel.
18. Hans Hendrik Berg — Vel.
19. Frederik Christian Ludvig Wieland Lykke
— Temmelig Vel.
20. Peder Carlsen — Vel.
21. Hans Adolph Ludvig Klenow — Vel.
22. Otto Frederik Kralund — Vel.
23. Jørgen Hansen Friis — Temmelig
Vel.
24. ikke antaget.

5. Medicinsk Embedsexamen

i Maret 1811.

(Fortsat fra disse Ann. 1810 2 B. S. 46).

Den 31 Mai.

1. Joh. Francke. En Søn af Tolder J. P.
Francke i Christiania, fød 1778, blev Stu-
dent 1796 — Non contemnendus.

Den 17 December.

2. Frider. Arb. Jahn. En Søn af Physi-

cus Jahn i Nordre-Ditmarsken, fød i Heide 1789, blev Student i Kiel 1806. — *Haud illaudabilis.*

6. Pharmaceutisk Examen

i Maret 1811.

(Forts. fra disse Annaler 1810 2 B. S. 47).

Den 7 Februar.

1. Jens Olsen Nas. En Søn af Skrædermester Nas, fød paa Koraas i Norge 1786 — *Laudabilis.*

Den 16 Februar.

2. Christ. Frider. Møllerup. En Søn af afg. Giestgiver Møllerup, fød paa Weblersnæsset i Kommedalen 1783 — *Laudabilis.*

Den 23 Februar.

3. Conr. Fred. Klempe. En Søn af Degnen Klempe i Valfkilde i Sieland, fød 1788 — *Non contemnendus.*

Den 9 Marts.

4. Joch Kahr. En Søn af afg. Kareth.

mager Kühr, fød i Horsens 1781 — Haud illaudabilis.

Den 14 Marts.

5. Henn. Andr. Faber. En Søn af Apotheker Faber i Holstebro, fød 1783 — Laudabilis.

Den 10 April.

6. Fr. Dan. Vilh. Sadevaser, fød 1772 Gardeligen i Westphalen, hvor hans Fader var Superintendent — Haud illaudab.

Den 12 April.

7. Joh. Fock. En Søn af Organist Fock i Mørtorf i Holsteen, fød 1790 — Laudabilis.

Den 30 April.

8. Christen Hansed, fød i Næstved 1789 — Haud illaudabilis.

Den 7 Mai.

9. Jørgen Gorm. En Søn af Capit. Gorm, fød i Kiøbenhavn 1788 — Laudabilis.

Den 30 Mai.

10. Henr. Gerner Holm. En Søn af afg.
Sognepræst Holm, fød i Svindinge i Fyen
1789 — Laudabilis.

Den 20 Julii.

11. Mich. Christ. Achen. En Søn af afg.
Sognepræst Achen i Gimlinge i Sieland,
fød 1789 — Laudabilis.

Den 1 August.

12. Christ. Fred. Schmidt. En Søn af
Oberstlieut. Schmidt, fød i Slagelse 1789
— Laudabilis.

Den 15 August.

13. Jens Ludv. Krag. En Søn af Sogne-
præst Krag i Junget i Salling, fød 1786
— Haud illaudabilis.

Den 10 September.

14. G. F. L. Brincken. En Søn af Rec-
tor Brincken, fød i Hadersleb 1790 —
Laudabilis.

Den 14 September.

15. Christoph. Thim. En Søn af afg. Capit. Thim, fød i Nyekjøbing paa Morsøe 1787 — *Haud illaudabilis.*

Den 30 September.

16. Joh. Dider. Beckman. En Søn af Sognepræst Beckman i Boeslunde, fød 1791 — *Haud illaudabilis.*

Den 30 October.

17. Truels Møltesen Sørensen. Hans Kader Gaardmand i Keisbøye i Sønderjylland — *Laudabilis.*

Den 7 November.

18. Gumme Christ. Qvist. En Søn af Riobmand Qvist i Svendborg, fød 1791 — *Laudabilis.*

Den 8 November.

19. Schack August Steenberg. En Søn af Apotheker Steenberg i Helsingør, fød 1790 — *Laudabilis.*

Den 28 November.

20. J. C. L. Siemerling. Fød 1790 i Ostfriesland, hvor hans Fader var Landphysicus — Laudabilis.
-

III. Privatinscriberede *).

Den 8 Nov. Nicol. Flovius Munk de Rosenschold, Candidat. jur. fra Lund, 22 Aar gammel.

IV. Tressbeviisninger.

Den 29 Novbr. er Professor i Philosophien ved Kiøbenhavns Universitet, Dr. Ridder Niels Treschow udnævnt til virkelig Etatsraad.

V. Promotioner.

Den 24 August forsvarede Friderich Christopher Dahlmann, Doct. Philosophiæ

*) J Medhold af Forordn. af 22 Marts 1805 §. 1. og den. Kgl. Resolut. af 27 Jun. 1806.

ved Universitetet i Wittenberg *), offentlig i Regentkirken sin af det philosophiske Facultet med følgende Censur:

Dissertationem hanc inauguralem, docte et eleganter conscriptam, dignam censet Facultas Philosophica Universitatis Havniensis, quæ pro summis in Philosophia Honoribus Academicis rite obtinendis publicæ disquisitioni subjiciatur.

B. Thorlacius,
Decan. Fac. Philos.

antagne Inauguraldisputat: Primordia et successus veteris comoediæ Atheniensium cum tragœdiæ historia comparati (67 pp. 8). De ordentlige Opponentere vare efter Directionens Anmodning Hr. Professor Thorlacius, Hr. Justitsraad Schow og Hr. Professor Sverdrup.

Sammestedes forsvarede d. 8 Oct. Candidat. Theol. og Alumn. Semin. pædagog. Jens Laa.

*) Han er fød i Wismar, har i nogle Aar været Alumnus i det pædagogiske Seminarium i Kjøbenhavn og siden erholdt Doctorværdigheden i Philosophien ved Universitetet i Wittenberg. Under 14 Sept. d. A. har Hs. Majest. allernaadigst forundt ham Indfødsretten.

sen Rasmussen *) mod de af Directionen udnævnte Opponentere, Hr. Etatsr. N. C. Kall, Hr. Prof. P. E. Müller og Hr. Prof. J. Møller, en Inauguraldisertation: De monte Caf (80 pp. 8), hvilken af det philosophiske Facultet var antaget med denne Censur:

Doctam hanc disputationem Facultas Philosophica Havniensis dignam censet, quæ ad summos in Philosophia honores apud nos obtinendos publicæ disquisitioni subjici possit.

B. Thorlacius,
p. t. Decan. Fac. Philos.

Efterat Udfaldet af disse offentlige Actus var i Overeenstemmelse med den Kgl. Resolution af 1 Novb. 1808 igiennem Directionen til Hs. Majestæt indberettet, behagede det Allerhøiestsamme, under 5 Octob. og 26 Novbr. allernaadigst at tillade, at Magistergraden ved Kiøbenhavns Universitet maatte confereres fornævnte Dahlman og Rasmussen, og til den Ende Magisterdiplomet for dem udfærdiges.

*) Dimitteret fra Odense Skole 1802; vandt i Aaret 1809 den for den historiske Opgave ved Universitetet udsatte Præmie.

VI. Academiske Høitideligheder.

Onsdagen den 13 Novbr. celebreredes i Regentkirken den aarlige Fest til Erindring om den danske Kirkes og Høiskoles Reformation. Talen i denne Anledning holdtes af Prof. Medic. J. Skielderup, der udviklede nogle af de Aarsager, som i Begyndelsen af den academiske Bane saa let gierne de Studerende fra det sande og egentlige videnskabelige Maal. Dervaa fremtraadde Professor B. Thorslacius, som p. t. Decanus i det philosophiske Facultet, og gav en kort Udsigt over Udfaldet af den nys holdte Examen Artium*).

Til Høitideligheden var indbudet af Professor Skielderup ved et latinsk Program, som indholdt en Udsigt over Anatomiens Historie i Danmark **).

VII. Blandede Efterretninger.

I den Mellemtid, da Universitetet, saalænge den afbrændte Deel af Studiigaarden ei endnu er

*) See ovenfor S. 212.

**) Et Udtog heraf er meddelt i nærværende Hæfte S. 161 — 197.

opbygget, sævner et stort Auditorium til Brug ved Høitideligheder, behielper det sig ved saadanne Leiligheder med Regentkirken. For at give dette Locale et noget mere passende Udseende til saadan Afbenyttelse, har Directionen, da Kirkens Anvendelse til Gudstieneste for længe siden er ophørt, ladet foranstalte, at Alteret og Prækestolen ere borttagne, og et Catheder igien anbragt paa det Sted, hvor Alteret var.

Den 16 Novbr. fratraadde Prof. B. Thorlacius Decanatet i det philosophiske Facultet, og overleverede samme til Statsraad N. C. Kall.

Den 27 Novbr. udnævnedes Consistorium Studiosi P. Lemming og D. Rosen til de tvende ledige Pladser paa Balchendorfs Collegium. Den sidste har Consistor. ligeledes tilstaaet for indeværende Aar Renten af Legatum pro comparandis libris, som i dette Efteraar for første Gang er blevet uddeelt *).

I Aaret 1811 ere paa Universitetets Gods i Sielland udstædte 13 Arvesæstestøder.

---

*) Jvf. disse Ann. 1810 1 B. S. 235.

Siden den i disse Annaler (1810 2 B. S. 253) sidst meddeelte Underretning om Fremgangen af Arvesæsteskjødernes Udstædelse paa Communitetets Gods, efter hvilken da i alt vare til Gaardbeboere udstædte 79, til Huusbeboere 52 saadanne Skjæder, ere indtil Udgangen af Aaret 1811 endvidere udfærdigede 3 til Gaardmænd og 8 til Huusmænd, saa at nu staae tilbage paa dette Gods 64 Gaardmænd og 28 Huusmænd, som ei endnu have modtaget Arvesæste. Aarsagerne til, at ikke flere Skjæder i den sidste Tid ere udstædte, ligge deels i nogle manglende Skjædeforter, deels og især deri, at der endnu ere nogle af de ældre Sæstere paa Godset, som vægre sig ved at modtage Arvesæste formedelst den ved nærværende høie Capitelstaxter foranledigede Frygt, at det, isald Kornpriserne igien skulde falde, vilde for dem blive alt for byrdefuldt at svare (saaledes som Arvesæsteskjødernes Formular foreskriver) Afgiften efter Middeltallet af de foregaaende ti Aars Capitelstaxt *).

*) Afgift efter hvert Aars Capitelstaxt synes at have det Fortrin, at der saaledes altid er et rigtigere Forhold mellem hvad Landmanden har at betale og hvad han igien faaer for sine Producter.

C.

Universitetet i Norge.

I. Nedsættelse af en Commission
for det norske Universitets
Anlæg og Indretning.

Swad Hs. Majest. Kongen under 2 Sept. d. A. allernaadigst har befaleet i Henseende til et Universitets Oprettelse i Norge m. v., er disse Annal. Læsere bekiendt af den i forrige Hæfte S. 80 ff. indrykkede Bekiendtgjørelse derom.

For at fremme denne Befalings Udførelse og for at nærmere Forslag i Henseende til Hovedbestemmelserne kunde i samlet Plan udarbejdes og allerunderdanigst forelægges, har det behaget Hs. Majestæt, under 29 Nov. at nedsætte en Commis-
sion. Det allernaadigste, i denne Anledning udfærdigede, Commissorium lyder saaledes:

Frederik den Siette, af Guds Naade
 Konge til Danmark og Norge, de Benders
 og Gothers, Hertug i Slesvig, Holsteen,
 Stormarn, Dytmarsken og Oldenburg. Vor
 synderlige Bevaagenhed! For at see de lands-
 faderlige Hensigter, i hvilke Vi allernaadigst
 have besluttet at oprette et fuldstændigt Uni-
 versitet i Vort Rige Norge, saavidt mueligt
 opnaaede, og saasnart skee kan at sætte Vore
 troe og fiære norske Undersaatter i Besiddelse
 af de Fordele, som Vi ved denne Stiftelse have
 tiltænkt dem; saa er hermed Vor allernaadig-
 ste Villie og Befaling, at I Os elskelige Dve
 Malling, Storkors af Dannebrogen, Vor
 Conferentsraad, Historiograph og Medlem af
 Vor Direction for Universitetet og de lærde
 Skoler, Marcus Gise Rosenfrantz,
 Vor Kammerherre, Stiftamtmand over Ag-
 gershuus Stift, Commandeur af Dannebrog-
 gen, Johan Casper Hermann Greve af
 Wedel Jarlsberg, Vor Kammerherre, Amt-
 mand over Buskeruds Amt, Ridder af Danne-
 brogen, Friderich Julius Bech, Doctor
 Theologiae, Vor Biskop over Aggershuus Stift,
 Ridder af Dannebrogen, Daniel Gott,
 hils Moldenhawer, Vor Conferentsraad,
 Medlem af Vor Direction for Universitetet
 og de lærde Skoler, Ridder af Dannebrogen,

Andreas B i o r n R o t h e, Vor Etatsraad,
 Deputeret i Vort Slesvig-Holsteenske Cancel-
 lie, Ridder af Dannebrogen, Niels T r e-
 s c h o w, Vor Etatsraad, Professor ordinarius
 ved Universitetet i Vor Kongelige Residents-
 stad Kiøbenhavn, Ridder af Dannebrogen,
 skulde snarest sammentræde under Forsæde af
 Dig, Conferentsraad M a l l i n g, i bemeldte
 Vor Residentsstad Kiøbenhavn, for at tage
 under Overveielse og til Os umiddelbar giøre
 allerunderdanigst Forslag til de tienligst erag-
 tende Hovedbestemmelser for det norske Uni-
 versitets Anlæg og Indretning, saavel med
 Hensyn paa Stedets Valg til et Universitet
 og dets dermed i Forbindelse staaende oeco-
 nomiske Indretninger, som og med Hensyn
 paa dets egentlige academiske eller indre Or-
 ganisation. Og ville Vi allernaadigst have
 Eder bemyndiget til, efter eget Valg at anta-
 ge en Secretair, ligesom Vi og, for at Eders
 Forhandlinger ikke skulde uddrages med vidt-
 løstig Brevvexling, lige allernaadigst ville
 have Eder bemyndiget til, i de Tilfælde,
 hvor nærmere Overeenskomst med noget af
 Vore Collegier eller Departementer maatte
 være fornøden, da at indbyde samme til
 mundtlig Afgiørelse ved personlig Sammen-
 komst af nogle af deres Middel. Dermed

ffeer Vor Billie. Befalende Eder Gud!
 Skrevet i Vor Kongelige Residensstad Kjø-
 benhavn d. 29 Nov. 1811.

Under Vor Kongelige Haand og Seigl.

F r e d e r i k R.

(L. S.).

Raaß. Cold. Knudsen. Bülow. Monrad.

II. Kort Efterretning om de Kjø-
 benhavns Universitet forhen-
 tillagte Indtægter, som ifølge
 den Kongelige Resolution af
 2 Septbr. 1811 gaae over til
 det norske Universitet.

Disse Indtægter, som i den offentlige Bekjend-
 givelse, indrykket i forrige Hæfte S. 80 ff., findes an-
 givne under c, d og e, ere følgende: 1. Studiifatten
 af Norge. 2. tre Konge-Tiender paa Hedemarken. 3.
 de Legater, som fra Norge ere skænkede til Understøt-
 telse for Studerende ved Kiøbenhavns Universitet.

1. Studiifatten af Norge.

Fra hvilken Tid af noget, og da hvor meget,
 er af Kirkerne eller Præsterne i Danmark og Norge

aarligen erlagt til Universitetet i Kiøbenhavn, og hvilke Forandringer i Henseende til Ydelse eller Oppebørsel deraf efterhaanden ere skete, kunde være Giensstand for en egen Undersøgelse. Medens denne forbeholdes en anden Leilighed, bemærkes her alene Følgende. D. L. 2 — 22 — 51 og R. L. 2 — 21 — 45 befale blot i Almindelighed, at "Studiiskat, Cathedraticum &c, som Kirkerne udgivet have eller og med Rette bør at give, skal fremdeles udgives som af Alders Tid og Provsterne tilstilles, som hver paa sine forordnede Stæder skulle levere..." Ved Kong Christian den Siettes Anordning af 18 Marts 1732 "angaaende det som herefter skal betales til det kongelige Universitet i Kiøbenhavn,, og som udkom i Forbindelse med den nye Universitetsfundats af 31 Marts f. A., i hvilken ogsaa Lovgiveren (§. 96) dertil henviser, blev Studiiskatten i Danmark og Norge udvidet, dels ved den Befaling: "at til Universitetet herefter skulde svares et ligesaa stort Cathedraticum, som det, Loven tillægger Biskopperne,, dels ved den Bestemmelse, "at Præsterne i begge Riger skulde af hver deres Kirker udgive ligesaa meget i Penge, som deres Kirker svare i Studiiskat,, saa det, som Universitetet nu i saa Henseende skulde komme tilgode, fra den Tid egentlig bestod og bestaaer i de tre Ydelser dels af Kirkerne dels af Præsterne: Studiiskat, Cathedra-

ficum og Pensioner, hvilke dog pleie at indbefattes under den fælles Benævnelse af Studiiskat.

Universitetsfundatsen af 7 Mai 1788 nævner blot (Cap. VII. §. 8) Studiiskatten som en af Professorernes Indtægtskilder.

Efter N. L. skulde Studiiskatten i Norge indsamles og indsendes af Provsterne; men ved Rescr. af 24 Decbr. 1723 blev dette forandret derhen, at Biskopperne skulde der, ligesom i Danmark, imodtage Studiiskatten af Provsterne i Stiftet og den til Universitetet indsende. Forordn. 21 Oct. 1724 befalede, at Kirkerne's Contributioner, følgelig og Studiiskatten, skulde være saa betimelig indsendte til Provsterne, at disse kunde tilstille Biskopperne samme inden Paasten, saa at alle de til Contributionen berettigede, altsaa og Universitetet, til Philippi Jacobi Dag (1 Mai) deres Andeel uden Ophold kunde bekomme. Disse Forskrifter gientoges i Fdn. 18 Marts 1732 med den nærmere Bestemmelse, at Pengene, som i Danmark skulde ved Landemoderne afgives til Biskopperne, for siden af dem inden tre Ugers Forløb at indsendes til Universitetets Rentemester, i Norge, hvor ingen Landemode holdes, skulde indleveres til Biskopperne inden hvert Aars 1 Jul. Imidlertid er dog Studiiskatten af Norge for det meste indkommen til der ved Frd. 21 Oct. 1724 fastsatte Tid, undertiden ogsaa

faa seent, at den ei engang har kunnet distribueres *) til den sædvanlige Tid, nemlig i December.

Det aarlige Beløb af Studiiskatten fra Norge er stiftsviis følgende:

a. af Aggershuus Stift	•	•	950 Rd.	11 Sk.
b. — Christiansands Stift	•	316	—	44 —
c. — Bergens Stift	•	•	392	— • —
d. — Trondhiems Stift	•	•	339	— 38 —
e. — Nordlandenes	•	•	14	— 64 —
tilsammen	•	2012 Rd.	61 Sk.	

i hvilken Sam dog affortes 2 pC. til Biskoppernes Famuli for Incassationen, saa at efter denne Regning det, som Kjøbenhavn's Universitet aarlig har oppebaaret, i alt kan anslaaes til c. 1960 Rdlr. **).

2. T r e n d e K o n g e : T i e n d e r p a a H e d e m a r k e n.

Disse ere Kongetienderne af Leuthen, Stange og Kommedals Præstegield i Hede-

*) Studiiskatten hørte nemlig, og hører endnu, forsaavidt angaaer de med Corpora beneficerede Professorer, (tildeels) til den aarlige Distribut. S. disse Ann. 1810 2 B. S. 55. Badens Univ. Journ. I. S. 73.

**) Baden i sin Univers. Journ. I. S. 73 siger: omtrent 1800 Rd.

markens Fogderie, hvilke Kong Christian den Siette ved aabent Brev af 21 Marts 1732 henlagde til det nye ordentlige Professorat i Lovkyndigheden, nemlig i Natur, Folke, og Statsret, som han ved sin under 31 Marts s. A. publicerede Universitetsfundats oprettede, da der forhen kun havde været een Professor juris ordinarius. Indtægten deraf blev i den Tid anslaaet til 700 Rd., (see Rescr. 8 Apr. 1732), og den første, der som Professor i Natur, Folke, og Statsret oppebar denne Indtægt, var den berømte Etatsraad Høyer. Justitsraad Scheidt, som efter Høyer fik bemeldte nye Professorat i Lovkyndigheden, oppebar, som det synes, af disse Tiender aarligen 800 Rd., der udbetaltes giennem Rentekammeret (s. Rescr. 25 Apr. 1750). Scheidts Eftermand Geheimeraad Stampe bortfæstede den i Aaret 1758 til samtlige Almue og Jordbrugere for aarlig Afgift 900 Rd., saaledes at Stange Præstegield deraf skulde betale 436 Rd., Leuthen 233 Rd. og Rommedal 231 Rd. foruden alle kongelige Skatter.

Ved Rescr. af 25 Aug. 1780 blev det anordnet, at, saasom den Løn og Indkomst, der var henlagt til det sidst tilkomne juridiske Professorat, var bedre end Indkomsten af det gamle saakaldte Corpus jurisconsulti, og det syntes billigt, at Option af Løn og Indkomst i det juridiske Facultet ligesom i de andre hellere fulgte Senium i Faculte

tet end de Videnskaber, som en Lærer i Færdeleshed profiterer, skulde det Corpus, som bestod af de tre norske Tiender, herefter altid tilfalde den ældste af de tvende Professores juris ordinarii.

Da ifølge heraf Conferenzraad Obelitz efter Geheimeraad Stampes Død traadde som ældste Professor i Facultetet i Besiddelse af disse Tiender, og ved at indhente Underretninger erfarede, at hiin Afgift var meget under deres virkelige Værdie, forlangte han en Forhøielse deri, og blev eenig med Yderne om en aarlig Afgift af 1400 Rd., hvorom den under 11 Febr. 1791 indgaaede Contract, som nogle af Almuen af Stange Sogn vægrede sig ved at holde, blev stadfæstet ved en Høiesteretsdom af 28 Mai 1796. Da Forordningen af 31 Jul. 1801 angaaende Tiendevæsenet i Norge noget derefter udkom, afgav i Aaret 1803 vedkommende Tiendecommission med to Stemmers Majoritet mod een den Kiendelse, "at Universitetet efter Conferenzraad Obelitz's Død skulde lade sig nøie med den Afgift, som Geheimeraad Stampe i sin Tid havde havt, nemlig 900 Rd. aarlig,, hvorved Universitetet endog dengang vilde have tabt anseeligt. Consistorium henvendte sig derpaa igien- nem Patronatet til Cancelliet med Forestilling angaaende det for Universitetet Ubillige i denne Kiendelse og det Urigtige i de Lovforklaringer, hvorpaa den grundede sig, og foreslog den da eksisterende

Tiendecontract til Regulativ for en bestandig Afgift af Stange, Leuthen og Rommedals Sogne, med den Forskiel, at Afgiften maatte anslaaes i Korn, at betales i Penge efter Middeltallet af de sidste 20 Aars Capitelstaxt. Under 5 Nov. næst efter modtog Patronatet Underretning om Cancelliets endelige og afgjorende Kiendelse i denne Sag, nemlig:

at Stange, Leuthens og Rommedals Præstegieldes samtlige Tiendendere bør, naar de mellem dem og Conferenzraad Obelitz om disse Præstegieldes Kongetiende under 11 Febr. 1791 indgaaede Contracter ere udløbne, een for alle og alle for een erlægge

Stange Præstegield 242 Td. $7\frac{3}{8}\frac{9}{7}$ Skp. Byg.

Leuthens " " 161 — $6\frac{2}{2}\frac{4}{1}\frac{2}{5}$ Skp. Blandf.

Rommedals " " 160 — $3\frac{1}{2}\frac{2}{1}\frac{3}{8}$ Skp. Blandf.

i Tiendeafgift til Kiøbenhavns Universitet, hvilket Quantum Korn hvert Aar ydes i Penge efter Middeltallet af de 20 sidste Aars Capitelstaxt.

Conferenzr. Obelitz døde 1806, og fra den Tid er Afgiften svaret efter ovenanførte Regel.

Dette er da en kort historisk Udsigt over, hvad der er foregaaet med disse Tiender, fra den Tid af de skænkedes til Kiøbenhavns Universitet, indtil de nu ere blevene henlagte til det norske.

Dette oppebærer nu deraf omtrent 566 Tdr. Korn aarlig. Havde Consistorium, Patronatet og Cancelliet ikke i sin Tid vaaget for, at Afgiften af disse Tiender var bleven bestemt i Korn, saa vilde det norske Universitet nu, istedet for Middelbærdien af 566 Tdr. Korn, af dem alle tilsammen have havt — 900, i det høieste 1400 Rd. D. E. aarlig.

Stange Præstegield's Matrifelskyld udgiør (efter det Kongelige Rentekammers Matrifelsbøger) 162 Skp., 1 Lpd. Tunge; 270 Huder, $\frac{1}{2}$ Skind; 34 Bismerpund Smør; 8 Sold Korn; 1 Bismerpund Humle; $21\frac{1}{3}$ β. Penge; 1 Gang Hesteskoe; det indeholder 97 fulde Gaarde, 37 halve Gaarde, 45 (saakaldte) øde Gaarde, 16 Rødningspladser, 2 uprivilegerede Sædegaarde.

Leuthen Præstegield's Matrifelskyld udgiør 32 Skpd., 18 Lpd. Tunge; 323 Huder, $3\frac{1}{2}$ Skind; 9 Bismerpund Smør; $49\frac{2}{3}$ β. Penge; 1 Stk. Souer; 2 Gang Hesteskoe. Det indeholder 50 fulde Gaarde, 43 halve Gaarde, 33 (saakaldte) øde Gaarde; 29 Rødningspladser.

Rommedal's Præstegield's Matrifelskyld udgiør 61 Skpd., $4\frac{1}{2}$ Lpd. Tunge; 222 Huder, $9\frac{1}{2}$ Skind; $8\frac{1}{4}$ Bismerpund Smør; 3 β. Penge. Det indeholder 43 fulde Gaarde, 26 halve Gaarde, 37 øde Gaarde, 28 Rødningspladser.

3. Legater, som fra Norge i sin Tid ere skienkede til Understøttelse for Studerende ved Universitetet i Kiøbenhavn.

Saadanne Legater gives kun trende, nemlig:

1. Legatum Mentzianum, stiftet 1651 af Mentz Christophersen, Præst til Domkirken i Trondhiem, for tvende fra Trondhiems Bys eller Lehn, som studere ved Universitetet i Kiøbenhavn, dog at Testators Sønner og Descendenterne have Fortrin *). Capitalen var fra Begyndelsen 600 Rd. Spec.; nu er den 688 Rd. 3 Mk., og den aarlige Rente (med Afdrag af $\frac{1}{8}$) efter Kgl. Resol. af 25 Sept. 1801 s. disse Ann. 2 B. S. 202) 24 Rd. 5 Mk. 12 Sk., hvoraf en Fierdededeel er tillagt Professorerne pro cura.

2. Legatum Stenbuchianum, vel ikke skienket fra Norge, men af en Nordmand, Prof. Theolog. ved Kiøbenhavns Universitet, H. Stenbuch, til Bedste for 4 fattige Studerende fra Trondhiems Bys eller Stift, dimitterede fra Trondhiems Skole, at oppebære i tre Aar **). Skulde

*) Udtog af Fundatsien findes hos Hofman I. S. 182. Jvfr. Badens Univers. Journ. I. S. 122.

**) Fundatsien findes trykt i disse Annal. 1809 2 B. S. 62 ff. Jvfr. 84 f.

findes Mangel paa Nidrosiensens, antages først Bergenses, dernæst Christiansandenses, siden Christianiensens. Den legerede Capital var 1000 Rd. i Croner, nu 1062 Rd. D. C., og den aarlige Rente, med Afdrag af $\frac{1}{8}$, 38 Rd. 3 Mk. $1\frac{1}{2}$ Sk.

3. Legatum Nannestadianum *), stiftet af F. Nannestad, som Biskop over Aarhuus Stift, til Bedste for tvende fattige, gudfrægtige og flittige norske Studenter fra Aggershuus Stift. Capitalen var og er 200 Rd. D. C., hvis Renter aarligen uddeles til tvende Stipendiariier.

Capitalbeløbet af de Legater, der ifølge den Kgl. Resolution af 2de Sept. d. A. skulle fra Kiøbenhavns Universitet afgives til det norske, som nu oprettes, udgjør saaledes i alt 1950 Rd. 3 Mk. D. C., hvis aarlige Rente da, à 4 pCt., og uden forømmeldte Afdrag af $\frac{1}{8}$, beløber omtrent 78 Rd.

---

*) Gavebrevet findes trykt i disse Ann. 1809 2 B. G. 67 ff.; jvfr. C. 84.

D.

De lærde Skoler i Danmark
og Norge.

I. Offentlig Foranstaltning.

Da Kiøbenhavns Cathedral- eller Frue-Skole i Aaret 1799 *) fik en ny og forbedret Indretning, blev et Antal af 100 Disciple fastsat som det høieste, der kunde antages i samme. Dette Maximum, som en Tidlang befandtes tilstrækkeligt **), havde i de sidste Aar ophørt at være det, hvoraf Følgen var, at ifkun den mindre Deel af anmeldte nye Disciple kunde faae Plads. I Efteraaret 1810

*) Reformen blev vel i Aaret 1797 til Prøve begyndt, men først 1799 definitiv indført.

**) S. disse Ann. 1809 2 B. S. 121 f.

vare saaledes over 50 flere anmeldte, end der kunde antages, og man maatte indskrænke sig til at udvælge de bedst begavede og forberedte.

For at afhjælpe den Forlegenhed, hvori mange Forældre, der ønskede deres Sønner underviste i denne Læreanstalt, herved bleve satte, og da hiint Maximum næsten allerede var for stort for Skolens indskrænkede Interimslocale i Trinitatis Kirkes Præstebolig *), foreslog Directionen allerunderdanigst, at ogsaa den Huusleilighed, som var Rectoren indrømmet i bemeldte Interimsbygning, maatte, mod fuldkommen Erstatning til Huusleie, indrettes til Brug for Underviisningen; at derefter fire nye Hovedclasser maatte oprettes ved Siden af de hidtilværende, og saaledes Skolen komme til at bestaae af tvende Afdelinger, hver med et Antal af 80 Discipler, og for Resten paa lige Maade indrettede og een fælles Rectors umiddelbare Opsyn underlagte. Paa saadan Maade vilde Skolen sættes istand til, baade at optage et Antal af 160 Discipler, og uden Classernes Overværelse at forsyne dem med Underviisning, endog, saavidt mueligt, ved de samme Lærere.

*) S. disse Ann. foreg. Hæfte S. 113.

Dette Forslag behagede det Hs. Majestæt, under 9 Sept. d. A. allernaadigst at bifalde, og derhos at tillade, at de fornødne Beføstninger maatte gøres saavel paa de af Rector Professor Nissen hidtil beboede Huusleiligheders Indretning til deres forandrede Bestemmelse, som og paa det nødvendige nye Inventariums Anskaffelse. De sidste Beføstninger beløb sig i alt til 3366 Rd. Noget iforveien var Skolen, i dens endnu ikke udvidede Tilstand, bleven forsynet med det Inventarium, som den da behøvede, efter at dens forrige var ved Bombardementet ødelagt.

Skolens udvidede Indretning tog sin Begyndelse med det nye Skoleaar eller 1 Oct., og aabnedes med det fulde Antal af 160 Disciple, eller 80 i hver Afdeling.

II. Befordringer og Afgang.

Den 27 Novb. er Adjunct ved den lærde Skole i Frederiksborg, Johan Myhre, bestiftet til Overlærer ved Rønne Middelskole.

III. Fundatser og Gavebreve

(hidtil utrykte).

a. Til Viborg Skole.

- II. Kong Frederik den Andens Gavebrev, hvormed Lolderup Præbende henlægges til Læsemesterens og Skolemesterens Underholdning i Viborg *).

Vi Friderich den Anden med Guds Naade, Danmarchis, Norgis, Wendis og Gottis Konning ic. Giøre alle bitterligt at efterdi den stormægtigste hsbearne Fyrste, Vor fiære Herr Fader, Høiloblig Ihufommelse, haver givet og forordneth til Læsemesterens og Skolemesterens Underholdning derudi Vor Riøbsted Viborg tvende Kanonikedomme, som ere Flye-Præbende og Loldrup-Præbende **), da ville Vi, at Os elskelig hæder.

R 2

*) Af Viborg Stifts Archiv, og efter Sammenligning med Originalen i det Kgl. danske Cancellies Archiv.

**) Den Forordning af Christ. 5., som her tilsigtes, er denne Konges aabne Brev, dat. Helligtrekon-

lig Capitel udi Viborg Domkirke skal have for-
 nævnte tvende Kannikedomme med deres Gods,
 Rettighed og Tilliggelse i Forsvar udi saa Maade,
 at naar der kommer nogen Trette paa nogen det
 Gods, som ligger til fornævnte Kannikedomme, da
 skulle de, som Tretten fører, være pligtige at give
 Prælater, Kanniker og menige, Viborg Capitel
 derfor lovlig Advarsel, og Capitlet da at opsege
 hvis Breve og Beviisning paa samme Gods er,
 som paatrettes, og det siden at forsvare, saavidt de
 kunne gjøre med rette; forbydendes derfor alle,
 hvo de helst ere eller være kunde, særdeles vore
 Fogeder, Embedsmænd og alle andre, Trette eller
 Forsølling at gjøre eller gjøre lade paa fornævnte
 tvende Kannikedomme, eller deres Gods og Tillig-
 gende, medmindre fornævnte Prælater, Kanniker,
 og menige Viborg Capitel tilforn derom have
 fanget lovlig Advarsel, som det sig bør. Givet
 paa Vort Slot Friderichsborg den XXVI Dag
 Junij Aar MDLXII under Vort Signet.

F r i d e r i c h.

(L. S.).

gers Aften 1555, hvilket (ligeledes hidtil utrykt)
 en anden Gang skal blive indført. Pontoppidan
 har kiendt det. Annal. eccl. Dan. III. p. 329.

2. Kong Frederik den Andens aabne Brev, hvorved Viborg Skole vedligeholdes i Besiddelse af Selde Sogns Kongetiende *).

Vi Friderich den Anden med Guds Naade ic. Giorre alle bitterligt, at eftersom Vi forgangen Aar **) have naadiast bevilget og forskrevet Os elskelige Ove Juel til Kioldgaard, Vor Mand og Tiener, Afgivten af Vor og Cronens Part af Korntienden af Selde-Sogn udi Salling udi Vort Land Nørre-Jylland paa X Aars Maal qvit og fri at man have, nyde, bruge og beholde, for en Summa Penge, Vi hannem skyldige var, han underdanig haver ladet falde, og eftergivet, og

*) Af Viborg Stifts Archiv, og efter Sammenligning med Originalen i det danske Cancellies Archiv. Den her omhandlede Tiende er siden i Aaret 1647 bleven perpetueret til Herregaarden Kioldgaard mod en aarlig Afgift af 14 Tønder Byg samt aarlig Rente 6 Rd. af Capital 100 Rd., der bliver indestaaende hos Kioldgaards Eiere, hvilke 6 Rd. falder aarlig Medgift. Perpetuationsbrevet er trykt hos Hofman III. S. 328 f.

**) Her menes Kongens Brev til Ove Juel af 16 Marts 1579, som findes i Cancellie-Archivet.

Vi nu komme udi Forfaring, at Vi samme An-
 part af Tienden af fornævnte Selde-Sogn med
 anden Rente tilforn have tillagt og funderet till
 XXX Skolepersoners udi Viborg Skole deres Un-
 derholdning *), hvilke Vi have forordnet at un-
 derholdes udi Hospitalet udi fornævnte Viborg,
 da haver Vi naadigst undt, bevilget og tilladt, og
 nu med dette Vort aabne Brev unde, bevilge og
 tillade, at Forstanderne for det almindelige Hospi-
 tal udi Viborg paa fornævnte XXX Skoleperso-
 ners Begne maa og skal aarligen herefter paa
 fornævnte X Aars Maal bekomme og lade oppe-
 bære af Vort Slot Hald saa megen Korn og Ren-
 te, som fornævnte Bor og Kronens Part af Korn-
 tienden af Selde Sogn sig beløber, som er aarlig-
 gen Tolf Tønder Byg, hvilket fornævnte Korn og
 Rente vor Lehnsmand paa fornævnte Vort Slot
 Hald Forstanderne for det almindelige Hospital
 udi Viborg aarligen til gode Røde skal lade levere
 og fornøige inden Fastelavn udi det allerseneste,
 og skal hannem først fornøiges for det forgangne
 Aar, og siden beregnendes fra næste forgangne Fa-
 stelavn, og siden aarligen, indtil saalænge forn.
 X Aars Maal forløbne ere, og naar forn. X Aar
 ere forover, da skal Bor og Kronens Part af
 Korntienden af fornævnte Selde-Sogn altid heres

*) Denne Foundation har Udg. hverken hos Hofman
 eller andensteds fundet anført eller omtalt.

ter efter Fundatsens Lydelse være og blive til
 forn. XXX Skolepersoners Underholdning af Vi-
 borg Skole. Og skal hermed forn. Vor Fundatz,
 om forn. XXX Personers Underholdning være
 uforfrænket i alle Maade. Bedendes og Bydendes
 fornævnte Vor Lehnsmænd paa Hald Slot, den
 som nu eller herefter kommandes vorder, at han
 paa Vore Begne forn. XII Eder. Korn forn. Hospi-
 tals Forstandere udi Viborg til gode rede lader
 give og fornøige aarligen paa forn. X Mars Maal,
 regnendes fra det forgangne Aar til Fastelavn nu
 sidst forleden og siden fremdeles, ei gjørendes for-
 nævnte Hospitalsforstandere herimod Hinder eller
 Forsang derpaa udi nogen Maade, under Vor
 Hyldest og Maade. Givet paa Vort Slot Rol-
 dinghuus den XXIII Dag Februarij MDLXXX.
 Under Vort Signet.

F r i d e r i c h.
 (L. S.).

b. Til Trondhiems Skole.

- I. Sognepræst Hr. Oluf Nielsens
 Gavebrev, hvorved han legerer
 Trondhiems Skole 100 Rd. *).

Sit Deus benedictus in omnibus suis operibus. Amen.

Oluf Nielsen, Sognepræst i Skougen og

*) Af Trondhiems Cathedralskoles Archiv.

Provst udi Gødherredet, gjør vitterligt for alle med dette mit aabne Brev, at jeg i den Herres Jesu Navn, hannem til Ære og hans Kirke til Forfremmelse, haver med min og min kiære Hustrues Maritthe Lauritzdatters frie Vilie og Bidskab givet til Trondhiems Skole Et hundrede gode enfente Rigsdaler in specie, dog med efterfølgende Condition: at fornevnte 100 Rd. skulde udsættas paa Rente til Michaelis udi nærværende Aar, og det første Aars Rente at oppebæres til Marsdagen 1639 og siden fremdeles altid Aar efter Aar, hvilken Rente, som er 6 Rd., skal aarlig gives en fattig Skoles Person, som flittelig studerer udi Kiøbenhavn, haver sin privati Præceptoris Testimonium om hans flittighed udi hans Studeringer og ædruelig og tugtig Levnets Forhold, og som er en indfødt Nordbagge.

Dog er derhos vores ydmyge og fierlige Begiering, at dette maatte ogsaa have i Agt, at dersom nogen kom saavidt i sin Bog, som hørte mig eller min Hustrue til, og stikkede sig vel og vogtede flittig paa sine Studeringer, at den maatte dette vor Testamente nyde og bekomme frem for en Fremmed, hvortil vi og os ganske forseer: er derfor og vor ydmyg og venlig Bøn til vore kiære Biskop, hæderlig og høilærde Mand Peder Schielderup, desligeste til hæderlig og vel-

Iærde Mand Herr Mentz Christoffersen, Sognepræst til Domkirken, som nu ere, og de hæderlige høi, og vellærde Mænd, som efterkommendes vorder, de vilde for Guds og hans Navns Æres Skyld holde over dette vort Testament og have dermed en christelig Indseende, at det ikke skulle forrykkes eller til nogen anden Brug anvendes, end som før er rørt; Anseendes, dermed søges Guds Ære og den christne Kirkes Opbyggelse, hvilken deres christelig Omsorg Gud vil og skal belønne udi de Retfærdiges Opstandelse. Til ydermere Befræstelse, haver jeg dette stadfæstet med min egen Haand og Signete. Datum Skougens Præstegaard den 20de September 1638.

O l u f f R i e l s e n,
egen Haand.

2. Sognepræst Hr. Anders Eriksens Gavebrev, hvorved han skænker 100 Rd. til Trondhiems Skole *).

Til Guds Ære og andre til Exempel haver jeg underskrevet med min fiære Hustrues, ærlige, dydige og gudfrygtige Qvindes Elisabeth

*) Af Trondhiems Cathedralskoles Archiv.

Eriksdatters fuldkomne Willie og Samtykke, givet til Trondhiems Skole Et Hundrede Rigsdaler in Specie, som hos visse Folk skulle sættes paa Rente, og Renten deraf aarlig gives een Person, som er fattig, og om hvilken der er god Forhaabning, naar han fra Skolen til Academiet vorder dimitteret; dog mig og min kiære Hustrue forbeholdet, at om enten een af os for nogen intercederer, da den, for hvilken Intercessionen skeer, maatte for alle andre den Gang nyde forskrevne Rente.

Og paa det at denne Fundatz kan urørligen holdes, vil jeg have hæderlige og høilærde Mænd: M. Hans Esfrensen Lectorem, samt M. Anders Clausen Rectorem, med deres Efterkommere, tierligen ombedet, at de herover vilde holde og sig hermed umage, til, ligesom det meent er, Guds Vres Forfremmelse og hans Raadsens Riges Opbyggelse. Dette overskrevne bekræfter jeg og min kiære Hustrue med vore Hænders Undertegnelse.

Nørnes den 20de December Ao. 1651.

Anders Eriksen. Lisbeth Eriksdatter.

Egen Haand.

Egen Haand.

IV. M e c r o l o g

(meddeelt af Hr. Professor J. Møller).

Jo snarere man pleier at glemme de Mænds Navne, som, kjøndt Lærde i Ordets egentlige Forstand, dog ingen betydelige Skrifter efterlode sig, desto meer er det Pligt at gjøre Samtiden opmærksom paa Tabet af saadanne Sjeldne. Til deres Tal hørte den nylig afdøde Professor Peder Bøldike, Rector ved Slagelse latinske Skole. Mange heldige Omstændigheder forenede sig for at gjøre ham til den elskværdige og grundige Lærde, som alle hans Disciple og Andre, der have kjendt Manden, kunne vidne, at han var. Avlet af en Fader, i hvem vort Universitet længe satte sin Zirr og Stoltthed, og i hvem vore Fædre skattede ligesaa meget den ædle Mand som den lærde Theolog; og udrustet med denne Faders hertige Naturgaver, iblandt hvilke en tid den højeste Alderdom tro Hukommelse og en træffende Vittighed stak meest frem, maatte han fra Barnsbeen af faae Lærdom og Videnskab fjer. Hans Faders Huus var en Samlingsplads for Universitetets og Byens lærdeste Mænd, af hvilke nogle endog, navnlig den Kalliske Familie, vare ved Frændebaand bundne til Bøldikes Huus. Peder Bøldike blev saaledes paa en vis Maade opdraget under en stadig og kraftigt virkende,

Bæddesfrid med flere talentfulde. Unglinge, af hvilke trende endnu leve og virke iblandt os som vort Universitets fortjente Veteraner, den Afdøde's Broder, Etatsraad Jeremias Wøldike og Etatsraaderne Abraham og Nicolai Kall. Hvor meget der end fordres til ei at blive fordunklet af Mænd med saadanne Anlæg og Kundskaber, vil dog vist Ingen være villigere end disse Hædermænd til at indrømme, at, hvis Peder Wøldike's Navn, er mindre bekiendt inden og udenfor Danmarks Grændser end deres, saa er det ikke, fordi Manden jo nok havde været istand til at gjøre det vidt berømt, men fordi han foretrak Embedsmandens stille Virksomhed for Skribentens offentlige, fordi han satte sin største Vre i at danne sig selv og den ham betroede Ungdom.

Dog — inden vi betragte ham i denne hans Virkefreds, bør Læseren underrettes om Mandens foregaaende Levnetsomstændigheder, hvilke Hr. Etatsraad Wøldike har havt den Godhed at meddele mig, som følger:

Peder Wøldike fødtes d. 15 Maj 1741 i Kjøbenhavn. Hans Forældre vare Doctor og Professor i Theologien Marcus Wøldike og Ingeborg Wulff. Fra tidligste Alder viste han et ypperligt Memne og i hans Opvæxt en afgjort Tilbøjelighed for Historien, især den gam-

le danske, og for Philologie. Foruden Privatunderviisning først af Magister E. Haste og siden af Magister M. S. Rasmussen, nød han ogsaa sin lærde Faders grundige Underviisning i Aftentimerne. Da denne døde i Aaret 1750, fortsattes hans Underviisning, efterat Rasmussen var befordret, af E. P. Kleist, der siden blev Magister og Rector i Trondhjem, en Mand, hvis Fortjenester Disciplen aldrig sidenester glemte; af ham blev han dimitteret til Universitetet 1756. Næste Aar underkastede han sig den philosophiske Examen med udmærket Ros og blev Baccalaureus. Strax efter begyndte han det theologiske Studium under P. Holms og P. Rosenstand Goistes Vejledning; men da han snart efter, i Aaret 1758, erholdt en philologisk Plads paa Borchens Collegium, fulgte han sin Tilbøjelighed og overgav sig ganske til det historiske Studium, Antiquiteterne og den latinske og romerske Philologie, under J. E. Rall, Ancherfens og Casp. Fr. Munthes Auspicier. Denne sidste, som da var Professor i det græske Sprog og Conrector ved Kjøbenhavns Cathedral-skole, havde især meget bidraget til, at han ganske hengav sig til det philologiske Studium, uden at han dog lod den Leilighed unyttet, som Gundersens philosophiske, Wadskjærs historiske, Snerdors politiske og Schlegels æstetiske Forelæsnin-

ger tilbøde ham til en mere alsidig Uddannelse. Han afslagde ogsaa i sine aarlige Disputationer paa Borchs Collegium, de concilio Amphictyonom, udmærkede Prøver paa ivrig Flid og sjeldne udbredte Kundskaber. I Aaret 1763 blev han tredie Lectie-Hører i Kjøbenhavns Cathedral-Skole; 1765 tog han Magistergraden og blev samme Aar fjerde Lectie-Hører, og endelig i Aaret 1772 sjette Lexie-Hører. — Uden foregaaende Ansøgning blev han dernæst i Aaret 1777 den 15de Januar beskikket af Kongen til Rector ved den latinske-Skole i Slagelse, fra hvilket Embede Magister Otto Rhud var efter Ansøgning formedelst Alderdom entlediget, efter hans Belynders Biskop Harboes Foranstaltning, til hvem han var særdeles bleven anbefalet af Rector og Professor Clemens Schade..

Da han modtog Rectoratet i Slagelse, fandt han Skolen deruden al Disciplin og Sædelighed. Rhud var en bras Latiner og god Mand, men svag af Character, altsaa uden Myndighed og Agtelse. De Misbrug, som ifølge Traditionen under ham fandt Sted, overgaae al Forestilling. Skulde Skolen opfylde sin Hensigt, maatte en strengere Tugt indføres; det skede; og aldrig forfaldt denne, saalænge Wøldike var istand til at besøge Skolen og føre Opsynet saavel over de øvrige Læreres, som over sin egen Klasse. Om han, som saa man-

gen kraftfuld Reformatør, i Begyndelsen drev Strængheden noget for vidt (som adskillige af hans ældre Disciple have foregivet), skal jeg ei kunne sige, da min Skolegang først falder i hans Rectorats senere Aar. Men Baggesen, som af egen Erfaring kiendte hiin ældre Tid, har i sin poetiske Autobiographie (i Ungdomsarbejderne) aldeles fritjendt ham derfor. Da jeg som Discipel havde den Lykke at staae under Bøldikes faderlige Opsyn (i Aarene 1790 — 1797), var der af hiin tidligere Strænghed kun den mandige Alvorlighed tilbage, der rigtig nok i Begyndelsen ligesaavel som Strænghed indgyder Barnet meer Erbødighed end Kjerlighed, men som siden desto sikkrere, naar den, som her, er forbunden med et velvilligt, ja opoffrende Hjerte, sammensmelter Barnets Uefrenghed med den sjønsomme Unglings Hengivenhed og Kjerlighed. Denne vandt han saavel ved sin grundige Underviisning som ved den utrættelige Omsorg, han bar for alle sine Disciple. Hans Bestræbelser for Skolens Opkomst bleve ei heller frugtesløse; Slagelse Skole hævede sig paa faa Aar til Rang med de fortrinligste i Landet, og Nyerup regner med Grund vor Bøldike iblandt den Tids berømteste Rectorer *). Ogsaa bleve hans Fortjenester paa

*) See hans Historie om de latinske Skoler i Danmark og Norge S. 276.

skionnede: Consistorium bevidnede ham skriftligeu-
dets Tilfredshed med de fra hans Skole dimittere-
de Candidater; og det Kongl. Danske Cancellie
gjorde i Aaret 1781 det samme. Nogle Aar efter
(1788) hædrede Kongen ham med Titel og Rang
som Professor. Saa mange Beviser paa Agtelse
og Bifald maatte, om muligt, forhøje hans Glid
og Embedsiver. Ogsaa var denne endnu hos den
aldrende og sygelige Rector (saaledes lærte jeg først
at kiende ham) meget stor. Skjøndt dengang alle-
rede for det meste bunden til sit Hjem, holdt han
et vaagent Nie med hvert Skridt, som hans Di-
sciple gjorde, ei alene paa Kundskabens, men ogsaa
paa Livets Wei. Med den barnlige Ubefindigheds
Feil blev han jo længer jo meer overbærende; men
saavel den vilde Raaheds som den betænksomme
Dundskabs Ytringer straffede han strængt.

Hans Underviisningsmaade kan jeg ei saa
ubetinget rose som hans Opdragelsesgrundsetnin-
ger. Uden Tvivl fulgte han den samme Methode,
som han selv var bleven underviist efter; den havde
altsaa alle den gamle Skolemethodes Guldkommen-
heder og Feil. Den var folgelig i de gamle Sprog
grundig, omfattende, og i det Hele meget dannen-
de; derimod i Videnskabernes Foredrag noget tør,
eensidig og ofte uanvendelig. Den Regel: tan-
tum scimus; quantum memoria tenemus, blev
af ham som af de fleste gamle Skolemænd anvendt

i dens hele Udstrækning. Det var saaledes ei alene de anordnede Lærebøger i Historie og Geographie, vi maatte lære ordret udenad; men jeg har i min Skolegang, efterat jeg tilforn havde lært Luthers mindre Catechismus og Pontoppidans Forklaring, maatte gennemgaae Balles Lærebog, Luthers Catechesis, Guldbergs aabnbarede og naturlige Theologie, samt Galtens Udtog af den første, fra Begyndelsen til Enden; og der var en Tid, da jeg bøgstaveligen kunde fremsige enhver Paragraph i alle disse Lærebøger, skjøndt jeg nu neppe kan angive nogen betydelig Rytte af saa mange tusende derpaa anvendte Timer. Det er jeg mig bevidst, at jeg ei skylder denne Udenadslæsen min nærværende Lyst til Theologien: tvertimod forlod jeg Skolen med ligesaa megen Ulyst til dette Studium, som Forkjerlighed for det philologiske; thi Grækerne og Latinerne lærte min Rector mig at elske, medens de syv theologiske Lærebøger afskræfede mig fra Religionsvidenskabene. Ogsaa var Theologien saalidet min Rectors Sag, at han aldrig tilføjede eet Ord til hvad Guldberg havde sagt. Derimod var han i Historien (hvoraf han dog kun foretog den græske og Fædrenelandets) som i sit Element. Kun udgjød han her saaledes sin Lærdoms Fylde, at Disciplene lidet eller intet kunde beholde. Hans Foredrag var her mere passende for Studenter end for Skolediscipler. Jeg

bemærker dette, visse ei for at nedsætte min uforglemmelige Lærers Fortjenester, maa fordi den sanddrue Biograph intet bør fordølge; ogsaa vare disse Feil, som bekjendt, mindre Mandens end hans Tidælders. Desto mindre kan der i Almindelighed indvendes imod den gamle Methode, forsaavidt Underviisningen i de lærde Sprog angaaer. Kun blev den undertiden, ogsaa under vor ypperlige Philologs Veiledning, noget trættende ved den altfor langvarige Dvælen ved ethvert forekommende Ord. Denne Uleilighed føltes dog mindre ved de latinske Skribenters Læsning, fordi her var meer Afvevling, end ved Fortolkningen af de saa græske Classiker, som dengang læstes. Her tvang paa en vis Maade Kortheden af de anordnede Pensum (ifølge den guldbergske Skoleforordning) Læreren til at blive trættende vidtløftig. Rigtig nok fik vi derved en stor Færdighed i Grammatiken og Letthed i at forklare de læste Stykker (hvorfor ogsaa salig Professor Sahl pleiede at begynde sin Examination af Slagelse Skoles Candidater med en Lovtale over deres Fremgang i det græske Sprog), men vi savnede Færdighed i at kunne læse andre, selv de lettere, græske Skrifter, hvilken kun megen Læsning giver. Jeg tilføier dette, for at gøre opmærksom paa det Fortrin, som vore Dages Underviisning har i de bedre Skoler, hvor man ogsaa i Græssen lader cursorisk Læsning afvevle med den

statariske. Dog forføjnte vor Rector over den grammaticalske Interpretation ingenlunde den æsthetiske, for saavidt som denne passer sig for Skoleungdommen; thi han vogtede sig viseligen for i alle Fag (Historien undtagen) at foregribe den academiske Underviisning. Paa den latinske Stil anvendte han overordentlig megen Flid; men saasom han selv var samvittighedsfuld i Brugen af latinske Talemaader, saa bibragte han ogsaa sine Disciple en vis Engstlighed i at vælge Ord og Bendinger, der dog hos de bedre havde den gode Virkning, at de læste de latinske Skribenter med meer Opmærksomhed, og hos de slettere i det mindste ikke skadede. Ogsaa Antiquiteter, gammel Geographie og Prosodie (hvorpaa nu i mange Skoler neppe tænkes) lærte hans Disciple at forstaae fra Grunden af; ja han øvede dem endog undertiden i at sammensætte (ikke digte) latinske Vers, hvorved han brugte den meget passende Øvelse at opgive alle de Ord, som udgjorde et eller andet Vers (meest Eleger), i en vilkaarlig men umetrisk Orden, og derpaa lade Discipelen restituere det efter de bestemte pedes. Hebraisk var den eneste Læregjenstand, han ikke befattede sig med, da dette Sprog var Conrector ganske overladt; men man mærkede ved Examen, hvad jeg desuden veed, at han ogsaa deri var saa bevandret, som man kunde vente af en stor Orientalists værdige Søn.

Saaledes var da Peder Woldikes Underviisning aldeles beregnet paa at danne unge grundige Humanister; og maatte en saa kraftfuld Sæd, udsaaet med Kjerlighed og røgtet med Glid, ei frembringe gode Frugter? Er det vel noget Under, om en Mængde lærde og duelige Embedsmænd skulde ham deres første Dannelses? Og denne Stamme af dygtige Statens Tjenere mener jeg maa meer regnes ham til Fortjeneste, end at Lykken nu og da bragte ham et enkelt Genie, f. Ex Baggesen, hans berømteste Discipel. Thi saadanne ville paa ethvert Sted hjælpe sig selv frem, imedens vi, hans øvrige Disciple, ei vove at sige, hvad vi uden hans dannende Haand vare blevene til. Men derfor var Geniet ham alligevel det kjereste; ogsaa vidste han at skatte og opmuntre det, hvor han fandt det: han gjemte indtil sin Død adskillige Vers af Baggesen fra dennes Skolegang, som dyrebare Minder om deres gamle Forhold. Ja selv hvor han opdagede mindre Spor af Digteraaren end af Lyst og Glid, tillod han sine Disciple at syssle med Versemagerie, naar de ei derover forsømte de alvorligere Ting. Jeg veed dette af egen Erfaring, da mine Skoleveser i den latinske Verskunst bragte mig paa det Indfald at skrive danske Vers. Da jeg ogsaa siden som Student vedblev at lege med Muses og undertiden forelagde ham mine Forsøg, gjennemgik han dem med en Glid, som de ikke fortjente; men

hvorved jeg har faaet ny Feilighed til at erfare hans fine og rene Smag. Denne havde han fra sine yngre Aar af erhvervet sig ved Classifernes Studium; og han øvede eller udvidede den i sin Alderdom ved at læse de nyere, især tyske Digtere.

Men ihvor høit han agtede Geniet, var dog Ingen villigere end han til at lade ethvert Talent, selv det underordnede, vederfares Ret. Maaſkee gif han endog, som Rector, i skaansom Bedømmelse noget for vidt. Adskillige Erfaringer havde hos ham befæstet den Overbeviisning, at Talentet ofte seent udvikler sig; og at endog Mennesker uden alle Talenter kunne ved Flid blive Staten nyttige; det var derfor næsten uhørt i Slagelse Skole, at nogen Discipel blev i Prøveaaret afvist af Mangel paa Nemme.

Ligesom hans store Billighed blev en Grund til, at han beholdt og tit forgiæves arbejdede med Discipler, som uden alt indvortes Kald opoffrede sig til Minervas Dyrkelse: saaledes bevægede hans overordentlige Godgjørenhed ham til, med megen Kundhed at uddele Skolens Stipendier. Dog kunde han her til sin Undskyldning (som han og virkelig gjorde) beraabe sig paa den gamle Lovgivning, som ei tillod at forøge den mere trængende og talentfulde Discipels Stipendium med den mindre Trængendes eller mindre Glittiges Andeel.

Han lod da ogsaa de Sidste beholde hvad Fædrenes Rundhed havde tiltænkt dem. Saaledes reiste sig Alt, hvad der maaskee hos Rectoren kunde dadles, fra et Overmaal af Mandens velvillige Gølelser. Og hvad hans Gævmildhed angaaer, da var den endnu større, naar han tog af sine egne Midler, end naar han uddeelte de offentlige. I Begyndelsen vare hans Rectorats Indkomster kun smaae, hvorfor han ei kunde gifte sig; og da han siden, efterat de noget bedrede sig, uden dog nogen- sinde at blive rundelige, ogsaa forblev ugift, var han, som aldeles intet anvendte paa sin personlige Fornøielse (uden paa sit Bibliothek), istand til at undvære noget. Men han bortgav langt meer, end han kunde undvære, hvorved han selv ofte kom til at trænge. Jeg har kjendt meer end een fattig Familie i Slagelse, som næsten alene levede af hans Understøttelse. Man vil deraf let slutte, at hans Pung heller ikke var lukket for fattige Disciple. Hvormange af disse han har understøttet, veed Ingen, da han helst hjalp i Løndom; men altid kunde hans Velgjerninger dog ikke skjules. Saaledes tabte i min Skolegang en haabesuld men fattig Discipel ganske sin Hørelse; og, da Lægerne i Byen ei kunde hjælpe ham, blev han, for Bøldi- kes Regning, ført til Kjøbenhavn, her underholdt og paa Hospitalet helbredet.

Som han var en sand Fader for sine Disciple, saa var han den humaneste og elskværdigste Collega. Selv har jeg ogsaa i dette Forhold staaet under ham i sex Aar; men aldrig lod han mig, skjøndt en ung Mand og hans gamle Discipel, føle, at jeg var hans Undermand. Sine Medlæreres Bedste fremmede han som sit eget; ja undertiden endog med egen Opoffrelse. Da Conrectoratet f. Ex. engang blev ledigt, og det meest beroede paa ham, hvem dertil skulde udnævnes, anbefalede han Skolens øverste Lærer, skjøndt han vel vidste, at denne var hiin Post ei ganske voksen; men han troede, at den mindre duelige Lærer skadede mindre ved øverste Klasse, hvor Rectoren ved egen Flid funde erstatte Disciplene, hvad de hos Conrectoren maatte savne. Ogsaa læste han bestandigen, uden al Betaling, privat med Dimittenderne, hvorved han visse Dage om Ugen fik om Vinteren 8, om Sommeren 9 Underviisningstimer.

Hvor ibrigt han ogsaa i andre Henseender paasaae den Skoles Larv, hvis nærmeste Bærg han var, det beviser et særeget Fond af flere tusende Rigsdaler (saavidt jeg veed, nu over 12000 Rd.) som i hans Rectorat er blevet samlet af det aarlige Overskud af Skolens Indtægter — et Overskud, der vel forhen ei var blevet spildt, men dog tabt for Skolen (som en Folge af at Skolen hidindtil har haft fælleds Kasse med Hospitalet, hvil-

fet da, indtil han paatakte Skolens Ret, havde tilegnet sig det hele Overskud).

Skolens Talsmand og Bestyrer blev han til sin Død; derimod blev han i de sidste 10 Aar af sin Levetid ved en høist besværlig hernia og anden Legems Skrøbelighed tvungen til at unddrage sig fra Underviisningen og overlade denne til en Vicarius. Allerede en halv Snees Aar tidligere havde samme Tilfælde nødt ham til at holde sig hjemme og undervise i sit Huus; men da hans Sjæl beholdt sin hele Fyrighed, og Smærter endnu ikke bandt ham til Sengen, tabte Underviisningen intet derved: kun han selv tabte. Hans høie Sands for Naturen fandt fra denne Tid af ene Næring i hans Hauge, som, forsynet med de ud- søgteste Frugttræer, var hans Udspredelse og For- fristning efter det trættende Dagværk. Ligesom han i sin Skole skjenkede det underordnede Talent samme Omhu som det udmærkede, saaledes var det her hans Glæde, at kunne ved omhyggelig Røgt bringe de mindre ædle Stammer og Frugter frem til den muligste Forædling. Hans Lyst og Gave til selskabelig Underholdning blev nu ogsaa indskrænket til de faa Venner, som vidste at sætte Priis paa denne Nydelse, og derfor gjerne søgte den altid muntre, altid blide og vittige Olding i hans Ensomhed, eller paa hans Throne, som han spøgende kaldte sin Seng, hvorpaa han, som en

gammel Romer ved sit Bord, halv sad og halv laae. Ei alene Literatur og Skolevæsen, men Politisk og hele det selskabelige Liv var for ham en rig Materie til de lærerigste Samtaler; og aldrig gaves der vel nogen Skole, hvor Manden saavel som Unglingen snarere kunde lære practisk Livets Philosophie end her, ved at høre den af Legems-Strøbelighed paa Leiets henstrakte Bise spørgende at udbrede sig over Livets smaae Ubequemmeligheder, og see ham ved sit Exempel bevise, i hvor høi Grad Sjælen er istand til at gjøre sig uafhængig af Legemet. Selv fjendte han saa vel sine mange Tilfælde og Midlerne til deres Lindring, at han i de sidste Aar var meest sin egen Læge. Sjældent overvældedes han derfor saaledes af dem, at han jo kunde fortsætte sin Omgang med Venner og Bøger. De sidste vare naturligviis hans sædvanlige Selskab. Ogsaa besad han en ypperlig Bogsamling, især henhørende til hans Yndlingsfag, den gamle Philologie og Historie. At han havde benyttet den, som kun saa Lærde, veed Enhver, som har raadført sig med ham om literære Gjenstande; men hvad Tab det er for vor Literatur, at en Mand med saadanne Anlæg efter et 50 aarigt udholdende Studium saa godt som Intet har skrevet, kan neppe beregnes. Alt hvad han som Rector har givet i Trykken, bestaaer i nogle latinske Skoleprogrammer, indeholdende en Clavis til Epictet. En alt-

for stor Bessedenhed holdt ham uden Tvivl fra at blive Stribent; dog skal han, efter et almindeligt Sagn, i mange Aar have arbeidet paa et græsk Lexicon, hvorom jeg imidlertid aldrig af ham har kunnet faae nogen Visshed, da han altid undveg de Spørgsmaal, man gjorde ham om hans egne Arbejder. Desto heller talte han om sit Bibliothek; det var hans Biesteen; og han forøgede det saavel som Skolens indtil sin Dødsdag. Endnu hans sidste Brev til mig, som var skrevet paa Sottesengen med rystende Haand, indeholdt Bogcommisjoner. Af Classikerne eiede han baade de skønneste og de bedste Udgaver, hvilke nu for største Delen vorde indlemmede i Skolens Bibliothek.

Saaledes levede, saaledes virkede min uforglemmelige Lærer. Sin sidste haarde Sygdom (den varede henved 7 Uger) udholdt han som sine foregaaende Lidelser med Sindro og Standhaftighed. At den vilde blive den skrøbelige, halvfjerdesindstyveaarige Oldings Død, var baade at formode; og han troede det selv for vist. Men sliq Ahnelse kan efter et saadant Liv ei andet end være behagelig og trøsterig. Ogsaa hvilede han ganske roligen den sidste Aften, han levede, til en af Skolens Lærere, som var nærværende, da han mærkede Dødens Nærmelse paa nogle Krampetræksninger: "Dette er Begyndelsen." Den følgende Morgen d. 23 Novbr. 1811 gik hans Aand bort

til de høiere Boliger, hvorhen hans mange Disciples Tak følger ham, og hvor vi kunne haabe sikkert at samles med ham, dersom vi vise os en saadan Lærer værdige.

V. Heiligheds-Skrifter.

- I. De αὐταρχεία τῆς ἀρετῆς πρὸς εὐδαιμονίαν. Comparatio Alexandri Aphrodisiensis et M. T. Ciceronis, cum censura. Scripsit Prof. B. Bendtsen. Hauniæ 1812. 22 pp. 4. Et Indbydelseskrift til den offentlige Examen ved Frederiksborg lærde Skole i Sept. 1811.

(Udtog, meddeelt af Forfatteren).

Anledning til Materiens Valg gav Fortolkningen af Quæstiones Tusculanæ, i hvis Bog Spørgsmaalet, om Dyden er nok til et lykkeligt Liv, undersøges af Cicero, som Eleetiker. Da Alexander fra Aphrodisias havde afhandlet samme Emne som streng Peripatetiker, syntes en Sammenligning af begge Skribenter, med tilføiet Bedømmelse over Spørgsmaalet og de gamle Philosophers Begreber om et Gode, ikke at overstride et Skoleprograms Grændser.

Spørgsmaalet synes at have hørt til de Opgaver, som omtvistedes paa academisk Maade. Forsk. er ikke utilbøielig til at ansee Theophrast *) for den, der først har bragt det paa Bane. For de strengere Stoiker maatte det være en Forargelse. Anderledes dømte Aristotelikerne; Alexander nægter derfor, at Dyden er nok til et lykkeligt Liv. Hans Grunde mod Stoikerne anfører Forsk. først; de toges dels af Stoikernes Lære om Selvmords Tilladelighed, som syntes at forudsætte et utaaleligt Afsvær af Livets Lyksalighed, selv hos den Dydige; dels af at Begreberne: Dyd og Lyksalighed, forvirredes og bleve til Eet, naar den Dydiges Liv altid skulde tænkes lykkeligt; dels af det hos flere Philosopher, især Platoniker og Aristoteliker, herskende Begreb om Dyden som Kunst (den at vælge, efter Epikur, det Behagelige; efter Stoikerne, det, som var overensstemmende med Naturen), der da kunde savne behørig Midler (sunde Sandser, udvortes Vel), og ved dette Afsvær blev den Dydige da ul lykkelig, især som Selskabets Medlem. Ved end videre at fastsætte Begrebet Lyksalighed til Goderne's Samling, paastaaer han, at den Aristoteliske Inddeling af de tre Slags Goder var aldeles rigtig, og Stoikernes Talebrug urigtig, i Følge hvilken kun Dyden

*) Cic. Qvæst. Acad. I, 9.

var et Gode, men hvad der argif Legemet og de udbortes Ting skulde kun kaldes noget *Onskeligt* eller *Uonskeligt*. Heraf udledes da omsider, at den Dydige kan være uden flere Goder, altsaa forsaavidt ulykkelig, og som (eudæmoniskist) Kunst nedsættes Dyden til at være, ikke Lyksalighed selv, men kun dens Middel, som den i Modgang ikke kan være, hvori der kun overlades den at taale, men ikke at virke.

Aphrodisienseren havde brugt sine peripatetiske Ræsonnements; Cicero, som ikke kan aflade at være Taler, udbreder sig i Lovtaler over Materiens Vigtighed og den menneskelige Naturs Kraft, i Opmuntringer til den Dydige at vise Dydens hele Styrke i Lidelser. Men det Inconsequente i hans Philosophie viser sig ogsaa her. I store Lidelser tillader han tilsidst *) frivillig Udgang af Livet, som han ellers i andre Skrifter har erklæret sig imod. Da han føler, at han burde give en Definition paa Lyksalighed, beskriver han den, som Alexander, ved alle Godes Samling uden noget Onde, og tilstaaer da selv, at under den

*) Qvæst. Tusc. 5, 40. Han giver denne Tilladelse uden Indskrænkning, og gaaer da videre end Stoikerne, som kun tillode den Vise det, efter en indvortes ligesom guddommelig Stemme, naar han aldeles fortvivlede om at kunne udrette noget Godt mere i Verden.

Forudsætning kunde den Dydige eller Vise ikke altid erklæres for lykkelig. Men da denne Erklæring, tværtimod Ciceros Hensigt, syntes at nedsætte Dydens Værdie, nødtes han til at erklære sig for Stoikerne Mening, som ikke vilde ansee noget for et Onde eller Gode, der ikke var i vor Magt. Dog ikke fra Zeno eller Stoikerne, hvis Philosophie kun skulde være en nye Terminologie, men fra sin Plato vil han hente alt, for at vise, at Dyden er nok til et lykkeligt Liv. Menneskenes, over Dyrenes aldeles ophøiede, Bestemmelse hæves til en Platonisk Liighed med Guddommen. Nu forfastes da den Aristoteliske Inddeling af de tredobbelte Goder, i det mindste maatte Legemets og Lyffens Goder agtes for næsten intet. Med megen Veltalenhed ophøies Dydens Beqvemhed og Kraft til at lyksaliggjøre, skildres det Ulykkelige selv i en mægtig og flog Tyrans Liv, forringes Indbildningen om det Onde, der skulde ligge i Fattigdom, Tilfidesættelse, Sygdom, Landflygtighed og andre Lidelser; alt dette udføres med saamegen Interesse i Exempler, Høihed i Tanker, Adel i Følelser, Kraft i Udtryk, Skionhed i Billeder, at enhver Dydens Ven ikke kan læse denne veltalende Apologie for Dydens lyksaliggjørende Kraft uden Siels Opføttelse og Følelsers Forædling.

Men den strengere Philosophies Fordringer har Cicero ikke fyldestgjort. Saavel ham, som

Aphrodisiensen, maa det lægges til Last, ikke at have givet nogen Definition paa, hvad et Gode er, uden hvilken Begrebet om Lyksalighed og Dydens Forhold til Lyksalighed bliver ubestemt. Forf. beklager, hos de gamle Philosopher, af hvis forskellige Definitioner paa et Gode og et høieste Gode han fremsætter enkelte, ikke at have fundet nogen, som han kunde antage; han gør opmærksom paa det vaklende, eensidige, alt for udstrakte i dem, og nærmer sig Etatsraad Treschows Mening, at man vel kunde paastaae, at alle disse Theorier om det høieste Gode, som udgaaende fra forskellige Synspunkter, kunde, bestemte og forklarede, tilsidst træffe sammen i eet Maal. Han frikiender Aristoteles for grov Eudæmonisme, deels i Betragtning af det Maadehold eller den Middelvej, som han i alt vilde have iagttaget; deels fordi han vil, at Mennesket altid skal betragte sig som Medlem af Selskab og Stat. Fremdeles mener Forf., at mange Stridigheder og Feil vare undgaaede, dersom det Gode og det Behagelige af de gamle Philosopher nøje var bleven adskildt. I denne Henseende erklærer han sig for Kants Mening, at intet bør kaldes et Gode, uden hvad Fornuften (practisk) billiger; det Behagelige bifaldes og attraaes af Sandserne. Den practiske Fornuft misbilliger da det Onde; Sandserne afstøje det Ubehagelige. Dette sidste vil Forf. ikke have kaldet Ondt; han be-

flager det Danske Sprogs Mangel for Philosophen; troer dog, at vi philosophisk rigtig sige: det Gode, det Onde (practisk), vort Vel og Wee (pathologisk).

Efter de strængere Stoikers og Kantianers Forestillinger skulde nu Følelsernes Stemme reent udelukkes, naar der skal handles af Pligt. Alligevel blev først Idealet af Menneſſehed realiseret, naar vor fornuftige og sandfelige Natur var i fuld Harmonie. Denne Samstemmelses Mulighed, (det gode og skønne forenet, efter visse gamle Philosophers Udtryk) hos den øvede Dydige, antager Forf. med Schiller *) mod Kant, som dog i Metaphysiske Anfangsgründe d. Tugendlehre p. 130 — 176 (1797) synes at nærme sig Schiller. Her havde vi da det høieste Gode; men da Fornuften maa bilige og fordre Midler til Dydens mulige Udvælgelse i Sandseverdenen, opstaaer derved Begrebet om middelbare Goder, udvortes Vel, som, naar det falder i den Dydiges Lod, gjør, at han efter Kant, besidder det fuldstændige Gode; som Dydig havde han allerede det høieste Gode.

*) Ueber Anmuth und Würde in: Kleinere prosaische Schriften 2 Th. p. 305, hvor han kalder denne Harmonie en skøn Siel.

2. Noget om Meteorstene. Ribe 16 S.
8. Et Indbydelsesskrift til den offentlige Examen i Ribe Cathedral-
skole i Sept. 1811. Af H. J. Han-
sen, Adjunct.

(Udtog, meddeelt).

Dette Indbydelsesskrift, — hvis anden Hen-
sigt, efter Forfatterens eget Angivende, ikke er at
levere noget egentligt Nytt eller Kuldstændigt om
denne Materie, men at vække tænkende Medbor-
gers Opmærksomhed og Interesse for et Phæno-
men, der, skjøndt mærkværdigt, i Almindelighed er
lidet bekjendt — begynder med at henvise til Natu-
rens uudtømmelige Rigdom, hvoraf den stedse til-
byder sin Dyrker noget Nytt, stedse aabenbarer
Glandsfæren forhen ukjendte Gjenstande.

Blandt disse nyere Opdagelser, hvoraf flere
omtales, kan ogsaa Steenregnen (Himmelstene,
Meteorstene, Aerolither) henføres. Et Phæno-
men, der, om det ikke er nyt, dog nylig er blevet
en Gjenstand for Undersøgelse. Beretninger om
slig en Regn affærdigedes nemlig med Spot eller
Lærshed, indtil den sindrige Chladni 1794 ud-
gav sin Bog: "Ueber den Ursprung der von Pal-
las gefundenen und anderer ihr ähnlichen Eisen-
massen." Efter den Tid begyndte man at bekjendt-
gjøre og oplyse slige indtræffende Phænomenener;

Universit. og Skole-Annaler 1811. 2 H. I

man opførte Beretninger om ældre Begivenheder af samme Slags, og anvendte al Skarpsindighed for at forklare deres Oprindelse.

Saaledes har man nu Efterretninger om adskillige Steenregne fra Tydskland, især Østerrig, fra Frankrig, Italien, Polen, ja endog fra Nordamerika. Da den østerrigske Regjering med særdeles Omhyggelighed har sørget for Oplysning i denne Sag og ved Rettens Betjente optaget ordenlige Forhør angaaende flige Steenregne, har Forfatteren valgt følgende Udtog af de derover anstillede Undersøgelser til Exempel paa de Omstændigheder, der sædvanlig følge med Himmelfælden. — "Søndag Morgen d. 22 Mai var det klart til Kl. 5 $\frac{1}{2}$, da der reiste sig en Taage; men Firmamentet vedblev at være reent og skyfrit. Folkene fra Omegnen vare undervejs for at gaae til Kirke i Stannern (en Bye i Mähren), da de imellem Kl. 5 $\frac{1}{2}$ og 6 hørtes 3 saa heftige Knald, at Jorden rystede under dem. Efter disse fulgte flere svagere Slag, der lode omtrent som en stærk Pelotonild eller Hvirvler paa store Trommer, tilligemed Hvinen og Buldren i Luften; hvilket skal have lignet tyrkisk Musik saa meget, at mange troede, det kom fra Garnisonen i Telsch. Alt dette varede 6 til 8 Minuter, og satte saavel disse Folk, der befandt sig undervejs til Stannern, som Indbygg-

gerne i denne Bye, i Skræk. Under de første Knald var Taagen bleven saa tyk, at man intet kunde kjende 12 Skridt fra sig. Den tog siden af, og henimod Middag var det igjen ganske klart. Lynild, Ildfugler eller andre saadanne Luftsyn mærkede man ikke. Medens dette skrækelige Phænomen forbausede disse gode Folk, faldt i en Kreds af en Gjerdingvejs Radius omkring Stannern Stene af forskjellige Dimensioner ned fra Luften. De havde fra en Valnøds til et Barnehoveds Størrelse og vejede fra $\frac{1}{2}$ Lod til 3, 4, 5 og 6 Pund. Mange Mennesker saae dem falde: flere af dem bleve strax optagne og befundne varme. Deres Direction var deels lodret, deels parabolisk: de første trængte, i Forhold til deres Vægt, meer eller mindre dybt i Jorden; de sidste bleve liggende paa Overfladen. Een af Stenene blev opgravet, som laae 2 Fod dybt i Jorden. — Disse Stenes Fald medførte en Dundren og Rystelse, der sporedes i en Afstand som af et Krudtmagazin, der flyver i Luften. Den 15 April 1809 havde man 46 Pund af Stenene, af hvilke den største vejede 11 Pund 10 Lod. — Omstændighederne ved de andre Steenregne have i Hovedsagen været de samme med mere eller mindre Forandring. Knald, liig Jorden eller Kanonstød, have næsten altid været Forløbere for Faldet. Undertiden have Ildfug-

ler viist sig, og Stenene ere faldne gloende til Jorden. En Meteorsteen, som faldt i Polen 1796, skal endog være bleven fundet i smeltet Tilstand af den tillobende Mængde; dog størkede den strax og antog Meteorstenes sædvanlige Udseende. Formodentlig var det kun Skorpematerialet, der viste sig smeltet; thi ellers maatte Stenen ganske have forandret Figur ved Faldet.

Da Meteorstene, som den berymte Theophrastus Paracelsus allerede har bemærket *), i det Hele ligne hverandre, har Forfatteren kun anført Beskrivelse over de udvortes Kjendetegn af et enkelt Exemplar.

Ved kemisk Analyse har man undersøgt disse Stenes Bestanddele. Exempler herpaa anføres af Vauquelin, Klaproth o. fl. Resultatet bliver, at Hoveddelene ere Jern, Kiesel, Magnesia; i nogle Kalk og Leerjord; desforuden findes Nikkel og i mange Chromium i ringe Quantitet. — En Egenhed ved disse Stene er den tynde, glatte og sortagtige Skorpe, som bedækker Overfladen og selv findes i Sprækker i deres Indre. Mærkværdige ere de wienste Naturforskers Forsøg

*) Evidentissime constat, lapides naturales ex coelo decidisse pariter ac metalla; sed non aliud quam ferrum — nec lapidis quam unica species.

paa at frembringe denne Skorpe ved Kunst. De udsatte nemlig Brudstykker af Stenen for den stærkeste Hede i en Porcellainovn og i Brændeglasets Focus. Paa denne Maade dannedes rigtig nok en Skorpe, men som ikke ganske lignede den naturlige. En Mærkværdighed ved Skorpen selv er desuden de ophøiede Tegninger, som findes paa den og som have stor Liighed med de electricke Figurer.

De ældste Efterretninger om himmelfaldne Steen har Biskop Dr. Münter samlet af de Gamles Skrifter og meddeelt i en Afhandling i Videnskaberne's Selskabs Skrifter 1804. Han, og efter ham Prof. Wildt i Göttingen, troer, at de i Biblen under Navnet Beth El forekommende Stene høre til dette Slags. Da de kom fra høiere Regioner, ansaae man dem for at staae i nærmere Forbindelse med Guddommen eller at være besjelede af høiere Væsener, hvorfor man gav dem hiint Navn, som betyder en Gudsdomsbolig. Herfra skal det græske Navn Baithyloi eller Baithylia komme. Dr. Münter anfører af græske og romerske Historikere, blandt flere, følgende Stene, om hvilket det enten udtrykkelig siges eller dog synes rimeligt, at de ere Aerolither: Solgudens Elagabili Steen; de Stene, som gjemtes i Gratiernes Tempel i Orchomenos; et Rheabillede, som skal være faldet for Pindars Fødder; en stor Steenmasse,

som faldt ved Egos Potamos o. fl. Mogle Privatpersoner, som vare i Besiddelse af slig Stene, skulle have anvendt dem til allehaande Charlaterierie, som den trojanske Spaamand Helenus og en Læge Eusebius i det 6te Aarhundrede. Senere have endog Kyrster benyttet sig af disse Stene til at fremme deres Hensigter. Berømt er i denne Henseende den $2\frac{1}{2}$ Centner vægtige, som faldt ved Einsisheim 1492 og blev efter Maximilian den Førstes Befaling ophængt i denne Stads Kirke med en omstændelig Inskrift. Da samme Keiser siden 1503 udstedte en Opfordring til et Tog mod Tyrken, anførtes deri, blandt andre Tidens Tegn, Franzoser og Himmelflenen, om hvilken siges: "Anfänglich so hat der Allmächtig Uns als das Obrist Haupt der Christenheit vor etlichen Jahren mit einem harten Stein, der auf einem weiten Felde für Uns, als wir auf unserm Herzug zu Widerstand der Franzosen mutwillig Fürnehmen gewesen seyn, gefallen ist, den wir auch in die Kirche in unserer Stadt Insisheim haben hängen lassen, ermanet und erfordert, daß wir die Christenheit von ihren schweren Sünden und Unordnungen leiten sollen o. s. v." — Ogsaa i Danmark have vi havt en Steenregn; hvilket Th. Bartholin beretter saaledes "1654 d. 30 März om Morgenen Kl. 8 opstod i Byen et stort Uveir med Torden og Regn. Der nedregnede tillige flere haarde og tunge Stene

med saadan Brag, at Husene rystede, og at det hørtes i de omliggende Provindser. I Byerne ringede Inderbyggerne med Klokkerne, i den Tanke, der var opkommen Ildbrand. Af disse Stene har jeg faaet een, som veier et Pund. Efter mit Skjøn- nende er det en Kiselsteen med indsprængte glim- rende Dele, og den giver Ild med Staalet. Uden paa er den overtrukken med en sortagtig Skorpe, som om den var soeden i Ild. Indvendig er den hvidguul., Hist. anat. rar. Cent. VI. p. 357.

Efter disse Bidrag til Meteorstenenes Beskri- velse og Historie gaaer Forfatteren over til For- klaringsmaaderne af deres Oprindelse. Kortest er det da, siger han, at erklære Phaenomenet for opspundet Bedragerie; men ingen, som antager nogen historisk Visshed, kan bifalde denne Mening. Ligesaa nemt slipper Forfatteren til et Flyveblad om en 1671 i Ortenau nedfalden Steen fra det, ved at antage, at onde Aander have sanket slige Stene paa Jorden og siden nedkastet dem til Ad- varsel for de Christne. Herpaa anføres de mere rimelige Hypotheser tilligemed alle Indvendinger, derimod kunne gøres. Overst staaer Chladni. Han antager, at der gives i Verdensrummet mange smaa Masser (som et Slags tilvoxende planetariske eller kosmiske Legemer) af grovere Ma- terie, hvilke bevæge sig om Solen efter Central- kræfternes Love, indtil de komme for nær til

Jorden eller andre Planeter, saa at de ved disses Tiltrækning falde ned paa dem. Den stærke Friction, som slige Masser møde i vor Atmosfære, frembringer i dem en stærk Electricitet og Hede, hvorved de vise sig som lysende Ildfugler: en Mængde elastiske Dampene udvikles: disse sprænge Massen, og Stykkerne nedregne saaledes paa Jorden. Muligheden af denne stærke Hedes Frembringeise ved Friction vil man blandt andet bevise af de Franskes Erfaringer i Egypten; thi de fandt udfødte Rugler i Sandet i en Tilstand, som viste, at de, i det mindste tildeels, havde været smeltede. Steder hos Lucrez de rerum natura, i Ovids Forvandlinger og Virgils Æneis *) synes og at vise, at de Gamle have vidst, at Blye ved Friction kan smelte i Luften. — Den berømte Astronom Dr. Olbers mener derimod, at Maanens Vulkaner, som for medelst Maanens tynde Atmosfære og Maanebjergenes uforholdsmæssige Størrelse virke med langt større Kraft end vore, kunne have sendt os disse Stene. Den store Calculator la Place er siden falden paa samme Tanke og har beviist Muligheden af en saadan Communication mellem Maanen og Jorden. Den Indvending, man gjør mod begge disse disse Meninger, at Mas-

*) Æneid. L. IX, v. 586.

fer fra en saadan Højde maatte trænge meget dybere ned i Jorden, end de almindeligen gjøre, mener Forfatteren, træffer mere Olbers's end Chladnisk Hypothese. Endnu anmærkes, at Meteorstenene efter nogles Mening skulle avles i vor Atmosphære ligesom andre Meteoror, Regn, Snee og Hagel, hvilket de især søge at gjøre sandsynligt ved de Luftphænomenener, Taaage, tykke Skyer, Jordenslag o. s. v., som altid ledsage Steenregnen; men disse kunne og forklares af den chladnisk Hypothese. Desuden indvendes fornemmelig imod denne Mening, at Legemer af saa stor specifisk Vægt ikke vel kunne flyde i Luften; heller ikke er det bekjendt, at disse Stenes Bestanddele opløste alle kunne befinde sig i samme. Den Mening, at Meteorstenene skulde være Producter af Jordens Vulkaner, gjendrives let, naar man betænker, at de fleste ere faldne i en altfor stor Afstand fra enhver Vulkan, og at Aerolitherne ingen Lighed have med de bekjendte vulkanske Producter. Ligeledes falder den Gissning, at de skulde være opløstede fra Jorden ved Skypumper eller Hvirvelvinde, bort af sig selv blot ved den Betragtning, at de ikke ere sædvanlige Markstene, men Mineralier af et eget Slags. Til Slutning bemærker Forfatteren, at den almindelige Tro paa Jordensfjeler (Jordensstene) formodentlig har sin Oprindelse af disse Himmele

stene, og er sølgelig ikke saa latterlig, som man i nogen Tid har troet.

VI. B l a n d e d e E f t e r r e t n i n g e r.

Under 11 Sept. har Hs. Majest. allernaadigst bifaldt, at Tersløsegaard's Hovedgaard's Parcel, paa Sorøe Academies Gods, i Tersløse Eegn, af Hartkorn fri Hovedgaard's Tæxt 25 Tdr. 4 Skpr. 11 Rdf. $\frac{71}{330}$ Alb., som indeholder $225\frac{1}{2}$ Tønde Land geometrisk Maal, men til Tæxten 24 udgør 123 Tdr. Land, maa i Arvesæfte overdrages med dertil hørende Tersløse og Kielleberg Sognes Kirketiender, forsaavidt samme ikke allerede ere overdragne til Yderne selv eller andre, Jørgen Carl Nvistsgaard, for den af hans Fader Cancellieraad Nvistsgaard paa hans Begne budne Kiøbesum 15,320 Rd. og imod de ved Auctionen d. 1 Jul. betingede Afgifter til Sorøe Academie, nemlig af Hovedparcellens samtlige Jorder

108 Tdr. 4 Skpr. Rug

108 Tdr. 4 Skpr. Byg

108 Tdr. 4 Skpr. Havre og 16 p. i Penge,

at betale med Penge hver Gang efter Middeltallet af de foregaaende 10 Aars Capitelstaxter for Siællands Stift; og af bemeldte Kirketiender, forsaavidt og saalænge de in natura oppebæres til

Tersløsegaard, en Refusion af 4 Skpr. Byg for
 hver Tønde Hartkorn, at erlægge med Wenge efter
 Middeltallet af de sidste 10 Aars Capitelstaxter,
 samt i øvrigt paa de vedbemeldte Auction bekiend-
 giorte Bilskaar, hvoriblandt nogle af de meest væ-
 sentlige ere, at Arvesæsteren udreder alle paa Ho-
 vedparcellen og dens Hartkorn hvilende kongelige
 Skatter og andre offentlige Afgifter og Byrder,
 som nu ere eller herefter maatte worde paabudne,
 intet i navnlig Maader undtaget, hvad enten dis-
 se maatte paabydes til Udredelse af Eieren eller
 Brugerén, samt alle personelle Skatter og Afgif-
 ter, som skal erlægges for de paa Eiendommen sig
 opholdende Personer: at han præsterer deraf Korn-
 og Fodrage-Leverancer, Pligtskiorbler, Veiarbeide,
 Udgift til Skoleholdere og Skoler m. v.: at han
 for egen Regning holder den Rytterhest, som ifølge
 Ford. af 14 Sept. 1774 skal anskaffes for hele Ters-
 løsegaard, imod derfor at nyde hvad Godtgjørelse
 derfor er eller allernaadigst maatte worde tilstaaet
 af den kongelige Cassé: at han afholder Assuran-
 ce-Cassens Fordringer, og stedse holder Bygnin-
 gerne paa Hovedparcellen i saadan Stand, at de
 ved lovlig Taxation kan bevises i det mindste at
 være af 15000 Rdlrs. Værdie: at Sorø Acade-
 mie saavel for alle Skatter, Byrder og Præstatio-
 ner, der af Hovedparcellen skal udredes og præste-
 res, som for den aarlige Arvesætte-Afgift og for

Tienderefusionen bliver bestandig først prioriteret i denne Hovedparacel og al dens Tilliggende: at Arvefæsteren og hans Cautionist skal i alle de Arvefæstehandelen vedkommende Sager møde for Sorøe Birts Forligelsescommission og i Tilfælde af Sagsmaal svare og lide Dom ved Sorøe og Baroniet Holbergs Birketingsret. Arvefæsteren og efterkommende Besiddere er det tilladt at afhænde eller bortfæste større eller mindre Stykker af Hovedparcellen, dog under visse Betingelser og Forbeholdenheder, hvoriblandt, at Hovedlodden aldrig maa blive mindre end paa 150 Tdr. Land, at Sorøe Academies første Prioritets Pante og Sikkerhedsret i hele Parcellens samlede Jordlod derved ikke betages eller formindskes, og at ved den første Overdragelse af en saadan mindre Deel til andre svares til Sorøe Academies Casse 5 Rd. i Recognition af hver Tønde geometrisk Land, men ved de senere Overdragelser enten af den samlede Hovedparcel eller af enkelte dens Dele en Recognition, under Navn af Huusbondhold, af 2 Rd. pr. Td. Land.

Arvefæstet tager sin Begyndelse med 1 Mai 1812. Den aarlige Kornafgift betales i tre Terminer, nemlig $\frac{1}{3}$ til 11 Marts, $\frac{1}{3}$ til 11 Octbr. og $\frac{1}{3}$ til 11 Decemb. Kjøbesummen betales i 4 Terminer, nemlig til 11 Junii og 11 Decemb. 1813. De ved Auctionen foranledigede Omkostninger tilsvares af Arvefæsteren.

Under 13 Jul. har Direct. approberet det af Christen Bastland i Wordingborg ved Auction giorte høieste Bud, 1000 Rd. for den gamle Skolebygning *) sammesteds.

Af de lærde Skolers Bygninger i Danmark og Norge ere følgende for nærværende Tid i Kjøbstædernes almindelige Brandcassee asfurerede saaledes: i Helsingør 12,300 Rd.; Frederiksborg 12,790; Roeskilde 3,840; Slagelse 8,270 og det tilstødende Huus 1,100; Wordingborg 1,270; Rønne 1,220; Rye: Kjøbing paa Falster 26,550; Raskov 3,630; Odense: Cathedralskolen 4,520, Gymnasiet 3,200, Rectorboligen 10,560; Nyborg 11,160; Ribe: Cathedralskolen 2,830, Rectorboligen 3,020; Eolding 500; Fredericia 2,610. Aarhus: Cathedralskolen 3,600, Rectorboligen 2120; Horsens 5,860; Randers 2,700; Aalborg 8,050; Christiania 20,000; Christiansand 4,020; Bergen: Cathedralskolen 3,600, Seminarium Fridericianum 2,700; Trondhiem 10,550.

---

*) Jvf. disse Ann. 1810 2 B. S. 261 ff.

E.

Udenlandske Universiteter og Skoler.

I. S v e r r i g.

Slutning af den nyeste svenske Skoleforordning*) (i Udtog).

T i e n d e C a p i t e l.

Om Ephori Embede.

§. 1. 2.

Biskopperne ere Skolernes og Gymnasiernes Ephori **). De staae til Ansvar for, at ikke uden

*) Jfu. disse Annal. foreg. Hæfte S. 153.

**) Efter D. bestaaer Skolernes Ephorat af Stiftamtmanden og Biskoppen samt hvem ellers maatte dem tilforordnes.

duelige Lærere antages hvorum de overlægge med Consistorio, i hvilket de have votum decisivum.

§. 3.

Ephorus skal vaage over Religionsforedragets Reenhed, formane Disciplene til Gudsfrugt, ofte besøge Skolen og Gymnasium, for at gjøre sig bekendt med Underviisningens Beskaffenhed, Drikt og Gang, samt rette Feil i Methoden eller andre Dele; vaage over Stipendie- og Megnskabsvæsenets Orden; have Indseende med Læreanstaltternes videnskabelige Samlinger og Apparater *). Ingen maa dimitteres til Akademiet uden hans Samtykke **).

E l l e v t e K a p i t e l.

Om Rector, Embedet og dets Om-
skiftning.

§. 1.

Af Rectorerne skal een hvert Aar være Gymnasiets Rector; og udnævner Ephorus ham

*) Stemmer overeens med D.

**) Efter D. beror denne alene paa Rectoren.

dertil efter hans Alder i Tienesten, saavidt andre Omstændigheder ikke derfor ere iveien.

§. 2. 3.

Rectors Embede saavel ved Gymnasiet som Skolen bestaae i: under Ephorus at have almindeligt Opsyn over Læreanstalten; advare den af Docenterne, som kunde feile og, i Mangel af Bedring, at anmelde det for Ephorus; at have opmærksomt Tilsyn med Disciplenes Flid og Opførsel; at holde Ungdommen til Gudsfragt og flittig Kirkegang; at besørge Stipendiers Udbetaling til Bedkommende, efter Testators Forskrift; at examinere dem, som ville antages ved Læreanstalten; efter Overlæg med alle øvrige Lærere og med Ephori Samtykke at udstæde Testimonium til dem, som enten reise til Akademiet eller ville gaae over til noget andet vitæ genus, og indføre i Matriflen deres Navne, som under hans Rectorat ere antagne eller transfererede eller blive dimitterede med Testimonium m. m.; at drage Omforg for de offentlige Bygningers Bedligeholdelse, Gymnasie- og Skole-Indtægternes Inddrivelse og derfor at gjøre Regnskab til rette Tid.

§. 4.

Ved et Gymnasium stiftes Rector hvert Aar enten før Jul eller før Midsummer, efter at Exa-

men anniversarium er afholdt og Opfyttning er skeet, da den fratrædende Rector holder en Tale paa Latin, eller, hvis Emnet angaaer Naturhistorien, Oeconomien, den praktiske Mathematik eller Historien, paa Svensk, som sluttes med Bøn og Taksigelse til Gud for Oprigheden og hele Riget. Derefter skeer Rectoromstiftningen, hvorved den tiltrædende Rector aflægger Æd paa Latin.

§. 5.

Naar Rector ved en Trivialskole tiltræder sit Embede, aflægger han ogsaa Æd paa Svensk i Overværelse af Ephorus, eller den, som han dertil forordner.

T o l v t e K a p i t e l.

Om Skole-Disciplin og Jurisdiction.

§. 1.

Samtlige Lærere, men fornemmeligen Rectoren, paaligger Opsyn med Elevernes Glid og Sædelighed. Rectorerne dele imellem sig Opsigten med Gymnasie. Ungdommens Levnet og Forhold: li- geledes have Rectorer, Conrectorer og Colleger ved Trivialskolerne Opsigt med deres Elever. Hvor de saakaldte Contubernia finde Sted, foreskrives

en vis Orden dermed, og en eller flere Docenter, som ere ugipte, bør der have Bopæl.

§. 2.

Mindre Feil og Udbrud af Ungdoms Overgivenhed og Uforstand rettes ved Forestillinger, Advarsel eller Ape; Renselsens større eller mindre Strængheid lempest efter Disciplens Alder, Character og foregaaende Opførsel, saa at alt fører til Forbedring og ikke til Forværrelse.

§. 3. 4. 5.

De Straffe, som ved Gymnasierne og Skolerne ere tilladte, ere: Offentlig Fremstilling i Classen af den Feilendes Navn med Tiltale og Advarsel; Afsondring fra Meddisciple paa særskilt Sted; større eller mindre Tab af Præmier eller Stipendier; Redflyttelse fra en høiere til en lavere Classe; Afbigt; Consilium abeundi, naar Forældre eller Bærger derom ere blevne underrettede; Bortviisning fra Læreanstalten; hvorforuden haardere eller lempeligere Straf med Riis finder Sted for Skoledisciplene, og Fængsel paa længere eller kortere Tid for Gymnasierne *).

*) Med disse Forskrifter stemmer D. (5 Kap.) temmelig overens. I den sidste er legemlig Straf,

§. 6.

Skulde nogen Discipel driste sig til at bruge uqvems Ord mod sin Lærer, eller paa anden Maade forulempe ham i Ord eller Gierning, skal han gjøre offentlig Afbigt og straffes med Skolerebselse eller Fængsel. Have flere sammenrottet sig i en saadan Gierning, skal Ophavsmanden, foruden at straffes, relegeres fra Skolen og de øvrige straffes efter deres Gierning. Dersom isvrigt nogen Gymnasist eller Skolediscipel ikke viser den tilbørlige Agtelse mod nogen af Lærerne, afstraffes han efter §. 3.

§. 7.

Bedbliver nogen Discipel i sin Tilbøielighed for Spil, Dobbelt, Liderlighed eller andet, som er skadeligt og uanstændigt, da forvises han fra Læreanstalten; thi det er bedre at een end flere fortabes.

§. 8.

Det forbydes strængeligen, at nogen, uden

U 2

som kunde paadrage en Discipel Skade for hans Helbred, under strængt Ansvar forbudet. Om Fængsel er i D. aldeles ikke Spørgsmaal.

Forældres, Bærgers eller Rectors Samtykke, maa forstrække nogen af Skolens eller Gymnasiets Ungdom med Penge eller Varer, under Tab af det Forstrakte, eller sælge eller borge til nogen Gymnasist eller Skolediscipel stærke Drikke, under Mulct til Fattigkassen, og den, som har forsynet dem med saadant mod Pant i Stipendier, Bøger, Klæder, Kost eller andet, af hvad Navn nævnes kan, skal tilbagelevere Pantet til Rector, og, foruden ovennævnte Mulct, miste hele sin Fordring. Skoledisciplen eller Gymnasisten, som drikker for rede Penge eller Pant, straffes med Skolerebselse, Tab af Præmie eller Fængsel paa længere eller kortere Tid, efter Omstændighederne.

§. 2.

Til Haandhævelsen af Skoledisciplinen skal under Ephori Opsyn ved hvert Gymnasium indrettes en Skoleret eller Consilium gymnasticum hvori Rector er Ordføreren og de øvrige Medlemmer. Denne Ret, som hellere skal rette og forbedre med faderlig Omhed end straffe og forværre med megen Strænghed, modtager alle Slags Klager over Disciplenes Forseelser, anstiller Undersøgelse og dommer, dog i Overværelse af den Lærer, til hvis Klasse den Skyldige hører, og iagttages derved. de ovenfor anmærkede Omstændigheder.

Med de andre Trivialskoler maa Rector i Overværelse af Skolens Inspector, tilligemed de øvrige Skolelærere, undersøge og dømme i de vigtigere Sager, men indbefatter Straffen Relegation i saa Fald oppebides Ephori Beslutning *).

T r e t t e n d e K a p i t e l.

O m F e r i e r n e.

§. 3.

Med Paaske- og Mindse Festen ophøre Lecti-
tioner og Skolegangen trende Dage før Hellig-
dagene, og tage atter deres Begyndelse med den
femte Dag efter samme eller Torsdagen, i hvil-
ken Tid Ungdommen sydselsættes med at læse
over paa foresatte Stykker.

§. 2. 3.

Vacationes solennes, i hvilke Ungdommen
almindeligviis har Frihed til at reise hjem, el-
ler andet Steds hen, gives tvende Gange om
Aaret: om Vinteren fra Lucia Tid til Kyndel-
misse, og om Sommeren fra Johannis til Bar-

*) Nogen egentlig Skoleret finder efter D. ikke
Sted.

tholomæi Dag. Forsømmer nogen, uden beviislig Forhold, at indfinde sig ved Læreanstalten til den bestemte Tid, belægges han derfor med en af de mildere Straffe *).

Hvorefter alle Vedkommende sig underdanig
gen have at rette. Til ydermere Bekræftelse
have vi underskrevet dette med egen Haand, og
ladet det bekræfte med Vort Kongelige Signet.
Helsingborg d. 7 December 1807.

G u s t a v A d o l p h.

(L. S).

M. Rosenblad.

2. P r e u s s e n.

Berlin.

Med Slutningen af det forrige Rectorat
vare her ved Universitetet 404 Studerende foru-
den de 54, som i Album ere anførte som af-
gangne. Fra 18 Sept. til 18 Decbr. ere 209
Studenterne bleve immatriculerede, hvoraf 53
Medicinere, 65 Jurister, 47 Theologer, 48 Phi-
losopher, saa at Universitetets nuværende Fre-
qvenz beløber sig til 613.

*) Serierne ere efter D. s. 45 ikke nær saa lange.

En Fægtsskole er for kort siden aabnet for de Studerende i Universitetsbygningen.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit 1812 No. 36).

I Mæret 1811 bleve ved Universitetet her immatriculerede i alt 431, nemlig Indfødte 270 og Udlændinge 161.

Antallet af Universitetets Lærerpersonale udgør nu 58.

Til Understøttelse for trængende og flittige Studerende har Departementet for den offentlige Underviisning anvist 500 Rd., som i Midten af April fordeeltes mellem 6 Indfødte og 4 Udlændinge, nemlig 1 Theolog, 2 Jurister, 3 Medicinere og 4 Philosopher.

(Af Leipz. Lit. Zeit. 1812 No. 42. Int. Bl. efter Hitzigs Berliner-Universitäts-Kalender auf das Schaltjahr 1812).

Universitetet i Berlin tæller nu 51 Professorer. Regieringen anvender aarlig over 100000 Rd. paa samme.

(Af offentl. Blad Dec. 1811).

Breslau.

D. 19 Octob. blev det fra Frankfurt a. d. O. hertil forflyttede, og med det hidtil hervæ-

rende catholske, foreenede Universitet høitideligen indviet. Samtlige Authoriteter m. fl. forsamlede sig Kl. 10 Formidd. i den store Promotionssal, ellers kaldet Aula Leopoldina, som til Høitiden var decoreret med rødtbroderede Tæpper over Cathedret og de for Curator, Rector og Faculteterne bestemte Sæder, samt med Kongens over Cathedret anbragte Portræt. Paa Trinene paa høire Side stode tvende Studiosi, som paa røde Silkepuder bære de tvende Universitetet i Frankfurt af Gustav Adolph skænkede Sølv Sceptre, til venstre Haand tre andre, som bære det hidtilværende Universitets tre større Insignier. I Midten laae paa det med rødt Uklæst betrukne Altarkord det nye Universitets for Rectoren bestemte forgyldne Scepter. Sexten Studerende som Marskalke, paa hvis Stave de slesiske Provincialfarver prunkede i blaa og gule Silkebaand, og paa hvis Skjolde det nye Universitets Navn: Viadrina Vratislaviensis stod at læse, befandt sig i Salens midterste Gang, fra Døren til Cathedret. Kl. 10 begyndte Høitiden selv med Musik, hvorpaa holdtes tvende latinske Taler, den første af en af de nye Lærere, Prof. Schneider, den anden af en af de forrige, Prof. Hoffmann. Under den Musik, som fulgte paa disse Taler, bleve begge hidtilværende Universiteters Insignier i en høitidelig, disse Instituters Forbindelse

antydende, Etilling bragte frem midt for det store Cathedral. Derpaa oplæste Universitetets Syndicus med lydelig Stemme et Patent, ved hvilket Kongens Bestemmelser og de nye Udnævnelser bekiendtgjordes. Efterat Curatoren (Grev Haugwitz) havde indtaget det for ham bestemte ophøiede Sæde paa høire Haand af Cathedral, aflagde Rectoren paa det nye Universitets Scepter Eeden i det latinske Sprog, og besteg derpaa, ledsaget ligesom Curatoren af to Marskaller, det ham bestemte ophøiede Sæde paa venstre Side af Cathedral. Derpaa blev affunget et Choral, og en af Rectoren i det latinske Sprog holdt Tale besluttede Høitideligheden. Derpaa gik man under Klokkers Lyd i festlig Procession til Kirken, hvor 100 Damer allerede havde indtaget Chorene, og Universitetet tog Plads paa de for det opslaaede Bænke, og da Folket ogsaa var strømmet til, intoneredes den ambrosianske Lovsang af 4 Stemmer, og derefter opførtes det store Te Deum af Høise med et mere end 100stemmig Chor af Sangere og Instrumenter. Saaledes endtes denne Høitidelighed. Gymnasiet i Brieg forherligede den ved at lade uddele et trykt Digt i 21 Sprog, som læres eller tales i Breslau. — Ved Universitetets Aabning udgav Prof. Thilo et lidet Skrift: "Die Bestimmung der Universität," hvis i

Kobber stufne Titelblad indeholder en Prospect af Universitetsbygningen fra den Side mod Oderen.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1811 No. 315).

Det første Lektionscatalog ved det fra Frankfurt an der Oder hertil forflyttede Universitet, nemlig for Winter-Semestret 1811 — 1812, angiver et Antal af 41 offentlige Videnskabslærere. Det theologiske Facultet alene tæller 12 Professore, nemlig 6 Protestantiske og 6 Catholske. Blandt Lærerne i Legemsfærdigheder anføres ogsaa en i Svømmen.

(Efter Hall. allg. Lit. Zeit. 1811 No. 290).

Til det chemiske Apparats Vedligeholdelse er bevilget aarlig en Sum af 300 Rd., til det physikaliske lige saa meget.

Foruden det allerede stiftede theologiske Seminarium oprettes ogsaa et philologisk.

De fra Frankfurt hidbragte Bibliotheker ere allerede fuldkommen opstillede.

(Efter Hall. allg. Lit. Zeit. Febr. 1812 No. 52).

---

3. F r a n k e r i g.

A m s t e r d a m.

Under den franske Keisers Ophold her udkom et Decret af 21 Oct. angaaende den offentlige Underviisning. Hovedindholdet er følgende: "Der skal i de hollandske Departementer være tvende Academier af det keiserlige Universitet; det første Hovedsted er Leyden, det andet Grøningen. Akademiet i Leyden bevilges 100000 Frankers Indtægt for at sikre alle derværende Instituters Vedligeholdelse. Medlemmerne af de tvende Universiteter i Leyden og Grøningen skulle have fortrinlig Adgang til Ansættelse ved de nye Academier. Universitetet i Utrecht, Athcnæet i Amsterdam og Deventer erholde Titel af Secundærskoler. Fra 1 Jan. 1813 skulle oprettes Lyceer i Leyden, Utrecht og Grøningen, og i Hollands fornemste Byer Secundærskoler, i hvilke de latinske Skoler incorporeres. De nu bestaaende Primær-Underviisningsanstalter vedblive. Forstanderne for de nuværende Privatskoler maae inden 3 Maaneder forskaffe sig Midler til, der at give Underviisning i det Franske. Efter eet Aars Forløb kan ingen af Lærerne ansættes som Underlærer ved en Skole, naar han ikke er istand til, at give Underviisning i det franske Sprogs Begyndelsesgrunde, og efter

to Mars Korlæs kan ingen ansættes, naar han ikke med Kærdighed forstaaer og skriver dette Sprog. De Konninger, som af Menighederne udredes til Skolelærere, og de Skolepenge, som Disciplene betale, vedblive som før.

(Af Hall. allg. Lit. Zeit. 1811 No. 308.

Hamburg.

De Herrer Cuvier og Noel, Inspectorer og Raad ved det franske Rigsuniversitet, indtraf paa deres Visitsreise her i Jul. d. A. for at undersøge Skolevæsenets Tilstand. De henvendte især deres Opmærksomhed paa det for 9 Aar siden af Professor Gurlitt ny organiserede Johanneum. De anstillede der Prøver, som varede $1\frac{1}{2}$ Dag. Begge tilkiendegave deres Tilfredshed saavel med Prøverne selv som med det Heles Organisation.

(Efter Hall. allg. Lit. Zeit. 1811 No. 296).

3. Kongeriget Westphalen.

Marburg.

Paa Anledning af Kongens mangehaande Velgierninger mod Universitetet her holdtes den 3 Spt. en Takkefest, paa hvilken ogsaa Hs. Majestæts Universitetet forærede Buste af carrarisk Marmor blev opstillet. Prorektor Bauer holdt en Tale om den Westphalske Statsforfatnings og Statsforvaltnings Fortrin.

(Efter Hall. allg. Lit. Zeit. 1811 No. 305).

